କେନ୍ଦୁ   ଚତୁର୍ଥ ଓ ପଞ୍ଚମ ସଂଖ୍ୟା

ବଉଳା ଗରିଭ
ଓ
ସୁମଗାଥା

ରାଜା ୰ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେଓ ପ୍ରଣୀତ

ପ୍ରକାଶକ

କେନ୍ଦୁଝରପୃଥୀଶ୍ବର

ଶ୍ରୀମଦ୍ ବଳଭଦ୍ର ନାରାୟଣ ଭଞ୍ଜ ଦେବ

ସଂପାଦକ

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ବାନାମ୍ବର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ସାହିତ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟ

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ

୧୯୪୦

ମୂଲ୍ୟ ୫ ° ୵

ଭୂମିକା

ବଉଳାଚଉତି ଶତ୍ରିଏ ଶ୍ଳୋକ ଉପାଖ୍ୟାନ ସୂତ୍ର । ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱରଣ୍ଣସ୍ଥାନୀୟ ନାଥମାନେ ଏହି ଉପାଖ୍ୟାନଟିକୁ ଅବୃତ୍ତି କରି ଭିକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି । ଉତ୍କଳର ସୁଦୂରପଲ୍ଲୀବାସୀ ସମସ୍ତେ ପିଲାଦିନୁଁ ଅନେକ କରୁଣ ବେଦସ୍ୱବାଦକ ନାଥମାନଙ୍କ ମୁଖରୁ ଏହା ଶୁଣିଥିବେ । ଆଜିକାଲି କଥା-ବସ୍ତୁର ଉନ୍ନତ ଶିକ୍ଷାର ଯୁଗରେ ବଉଳାଚଉତି ପରି ଧର୍ମନୀତି-ଶିକ୍ଷା-ସମ୍ବଳିତ ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ଅଛି ଛାତ୍ରବୃନ୍ଦ ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ଓ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ନାହିଁ । କାରଣ ନବ୍ୟମାନେ ପ୍ରାୟଶଃ ପ୍ରାଚୀନ ପରମ୍ପରାର ଉପନ୍ୟାସକୁ ଅଧିକ ଆଦର ଦେଇଥାନ୍ତି । କେବଳ (ତାଙ୍କ ମତରେ) ଅନାବଶ୍ୟ ନୀରସ କାବ୍ୟ ପାଠ କରିବା ପ୍ରବୃତ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ନୋହିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଏହିକାରଣରୁ ସେମାନେ ଲଜ୍ଜିତ ନୁହନ୍ତି । ଏହି ନୀତି ଓ ଭକ୍ତିମାର୍ଗର ପ୍ରଚାରକ ନାଥବର୍ଗଙ୍କ ପ୍ରତି ଅବଜ୍ଞାର ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଉଚ୍ଚ ଅନାସ୍ଥା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥାନ୍ତି । ଫଳତଃ ଅଦ୍ୟାବଧି କୃଷିଜୀବୀ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍କଳ-ପଲ୍ଲୀର ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁରୁଷମାନଙ୍କରେ ସର୍ବଦା ଉପଦ୍ରୁତ ନିରକ୍ଷର ରୟତ-ମାନେ ଏଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଉଛନ୍ତି । ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ସୌଖିନ ସ୍କୁଲ କଲେଜରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯୁବକଦଳ ଅଶ୍ଳୀଳ ପ୍ରେମ-କାହାଣୀ-ମୟ ଉପନ୍ୟାସ ପାଠରେ ମନୋନିବେଶ କରୁଥିବାରୁ ଉକ୍ତ ନୀତି-ଭକ୍ତି-ମୟ ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ସର୍ବଥା ଅବହେଳିତ ହୋଇଅଛି । ବାସ୍ତବିକ ମୁସଲ-ମାନ ଯବନମାନେ ଯେପରି ଭାରତବର୍ଷର ଦେଶର ଓ ଜାତିର ଐତିହ୍ୟ ସମ୍ପଦର ସୁଜନମାନଙ୍କ ଉପାଧ୍ୟ-ପ୍ରଦୀପରେ ଅଗ୍ନିସଂଯୋଗ କରୁଥିଲେ, ୮ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଅଧିଷ୍ଠିତ ଉତ୍କଳର ସ୍ୱରଣ୍ଣସ୍ଥାନୀୟ ନାଥ-ମାନେ ସେହିସବୁ ଶିକ୍ଷିତଜନ, ବଉଳାଚଉତି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁରାଣ, ଗୋବର୍ଦ୍ଧ-ନ ପ୍ରଭୃତି ତ୍ୟାଗ, ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା, ସାମ୍ୟ, ମୈତ୍ରୀ, ସଦାଚାର ଓ ବୈରାଗ୍ୟମୟ ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ଗାନକରି ଉତ୍କଳର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ରକ୍ଷାକରି

ଥିଲେ । ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞାନର ସ୍ୱରଶୈଳୀ ପ୍ରଧାନତଃ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଙ୍କିତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳ ସ୍ୱରଣମାନଙ୍କର ଗୀତ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟାଶ୍ରମର ସାର୍ବଭୌମାଧିକାରିଣୀ କୁଳକାମିନୀମାନଙ୍କର ହୃଦୟ-ତନ୍ତ୍ରୀର ଗାଢ଼ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଏକଛତ୍ର ଧର୍ମାନୁମୋଦିତ ସମାଜଶୃଙ୍ଖଳା ଦେଖି ପ୍ରବଳପ୍ରତାପ ଆକବରଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ସେନାନୀ ମାନସିଂହ ପୁଣ୍ୟଭୂମି ଉତ୍କଳ ଖଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ସେନେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ।

ଉତ୍କଳରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରକାର ଲୋକଶିକ୍ଷାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳରାମ ପ୍ରଭୃତି ଭକ୍ତକବିମାନଙ୍କ ସମୟରେ ପରିପୁଷ୍ଟି ଲାଭ କରିଥିଲା । ନାଥମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଗୀତ ହେଉଥିବା ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ମୁଖ୍ୟତଃ ବଳରାମ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ରଚିତ । ବାସ୍ତବରେ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଏହି ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସମୟରେ ସର୍ବତୋମୁଖ ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ଏମାନଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ ପୂର୍ବରୁ, ବୋଧହୁଏ, ଏବେ ପରି ଉତ୍କଳୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥମାନେ ସେଣ୍ଟି-ପଥ ଦାନପ୍ରସଂଗ୍ରହ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟଗର୍ବିତା ପାଣ୍ଡବର ବୈଷ୍ଣବ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧରୁ ଥିଲେ, ନାଥମାନେ ତାହୁଁ ଶ୍ରେଣୀ ସାହିତ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥମାନ ପାଠକଙ୍କ ଭାଷା ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲେ । ସେହିମତ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ପ୍ରାଣ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ଫଳରେ ପଥ ନା ଉତ୍କର୍ଷିତ ହୋଇପାରିଛନ୍ତି ।

ଅପରେ ଏହି ଯେ ଆଲୋଚନା କରିଗଲୁ, ତାହା ପ୍ରକୃତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅବାନ୍ତର ବୋଲି ପ୍ରତୀତ ହେଲେ ହେଁ ଏହାବେଳକେ ପ୍ରସଙ୍ଗଚର୍ଚ୍ଚା-ଶୂନ୍ୟ ନୁହେଁ । କାରଣ ତତ୍କାଳରେ ଆଜିକାଲି ପରି ମୁଦ୍ରାଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ପୁସ୍ତକପତ୍ର ପ୍ରଚଳନ ନ ଥିବାରୁ, ଉକ୍ତ ଗୀତ, ପୁରାଣୋକ୍ତ କଥାମାନ ଏହିରୂପେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଦେଶଦେଶାନ୍ତର ବ୍ୟାପି ପ୍ରଚାର ବଧାନ କରାଯାଉଥିଲା । ତେଣୁ ନାଥମାନେ ସମାଜର ଅଙ୍ଗ ରୂପେ ବହୁକାଳ ନ ହୋଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଜୀବନ୍ତ ରୂପେ ଅଦ୍ଭୁତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଚର୍ଚ୍ଚା ବର୍ତ୍ତମାନ ଲୋପ ଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ବାଙ୍ଗଳାବିଷୟକ ଉପାଖ୍ୟାନର ନାମ ଶୁଣାଯାଏ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ବଳରାମଙ୍କ ପୁସ୍ତକର ନାମ

ବାଉଲା ଅଧ୍ୟାୟ । ତୃତୀୟ ଖଣ୍ଡି ଗୀତା ଯୋଗାଇ ଭକ୍ତବର । ଏହାର ନାମ ବାଉଲାଚରିତ । ଏହାର ମୂଳ ବସ୍ତୁ ଇତିହାସ-ସମୁଚ୍ଚୟ ନାମକ ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା କଥା ଯୋଗାଇବଷ୍ଣ ଲେଖିଅଛନ୍ତି । ସେ କହୁଅଛନ୍ତି—

"ଇତିହାସେ ବାଉଲା ବ୍ୟାଘ୍ର ସମ୍ବାଦ ବାଣୀ
ଭାଷାରେ ଗୀତା ଯୋଗାଇ ପ୍ରକାଶିଲେ ଆଣି ।"

ବାଳସ୍ୱାମୀଙ୍କ ବାଉଲା ଅଧ୍ୟାୟରେ ଏପରି କୌଣସି କଥା ଉକ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ବାଉଳାର ପାଳକ, ସ୍ୱାମୀ ଓ ଦେଶ ପ୍ରଭୃତିର ନାମ ଉଭୟ ପୁସ୍ତକରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଲେ ସୁଦ୍ଧା, ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର ମହିମା ପ୍ରକଟିତ କରିବା ଉଭୟ ପୁସ୍ତକର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଯୋଗାଇ ସତ୍ୟ ଓ ବାଉଳିଗାଈ ନାନା ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇ ଶେଷରେ ସତ୍ୟର ଜୟ ଡମ୍ବୁର ପ୍ରଚାର କରିଅଛନ୍ତି । ତାହା ଫଳରେ ଅହିଂସା ବାଘର ନିକଟେ ପଶିଯାଏ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇ ଦେଇଅଛନ୍ତି ।

ଏଥିରେ ପ୍ରଥମପ୍ରସୂତା ଧେନୁର ସନ୍ତାନବାତ୍ସଲ୍ୟ, ବାଳ ସନ୍ତାନର ମାତୃଭକ୍ତି, ସ୍ୱଜାତିର ଦୟା, ଅପୁତ୍ରକର ଦୁଃଖ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଶରୀରର ରକ୍ଷାକୁ ପରମ ଧର୍ମ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିବା ଶାସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତିକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ବାଉଳା ଧେନୁର ଦୃଢ ସତ୍ୟପଣ, ତତ୍ଫଳରେ ଉକ୍ତ ବ୍ୟାଘ୍ରର ପାଷାଣ-ପରୁଷ-ହୃଦୟର ଦ୍ରବୀଭବ ଓ ଅହିଂସାବରଣ ପ୍ରଭୃତି ମହନୀୟ ଭାବସବୁ ଅତି ସରଳ ଭାଷାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।

ଏଥିରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଭାଷା ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବ୍ୟାକରଣଦୁଷ୍ଟ ଅଟେ । ପ୍ରାୟ ସାଢେ ଦୁଇଶହ ବର୍ଷ ତଳେ ଅର୍ଥାତ୍ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଶୈଶବ ଅବସ୍ଥାରେ ରଚିତ ଏହି କାବ୍ୟରେ ଏ ପ୍ରକାର ଅଶୁଦ୍ଧି ରହିବା ଯେ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ, ଏଥିରେ କେହି ଅମତ ହେବେ ନାହିଁ ।

ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି ଶ୍ଳୋକର ସଂସ୍କୃତ ଏଠାରେ ଦିଆଗଲା । ପାଠକ-ମହୋଦୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିଲେ ତାହାର ଅନୁବାଦ ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ପାଇ ପାରିବେ ।

ଦୃଷ୍ଟଂ ଶ୍ରୀଶପଦଂ ତ୍ୟଜନ୍ତି କବୟାଃ ଶୁଷ୍କଂ ସରଃ ସାରସାଃ
ପୁଷ୍ପଂ ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତଂ ତ୍ୟଜନ୍ତି ମଧୁପା ଦଗ୍ଧଂ ବନାନ୍ତଂ ମୃଗାଃ ।
ନିର୍ଦ୍ଧନଂ ପୁରୁଷଂ ତ୍ୟଜନ୍ତି ଗଣିକା ଭ୍ରଷ୍ଟଶ୍ରିୟଂ ମନ୍ତ୍ରିଣଃ
ସର୍ବେ ସ୍ୱାର୍ଥବଶା ଜନା ନରପତେ ତିଷ୍ଠନ୍ତି କୋ ବଲ୍ଲଭଃ ॥
ନ ଭୂତାନାମନୁକମ୍ପାୟା ଭୂୟାନ୍ ଧର୍ମୋଽସ୍ତି କଶ୍ଚନ
ଲୋକେ ଯଃ ସର୍ବଭୂତେଭ୍ୟୋ ଦଦାତ୍ୟଭୟଦକ୍ଷିଣାଂ,
ସ ସର୍ବ ଯଜ୍ଞୈର୍ଦ୍ଧିକାଳଃ ପ୍ରାପ୍ନୋତ୍ୟଭୟଦକ୍ଷିଣାଂ ।

ବାଚାଲୁତାଲେ ଉତ୍ତଂସଂସ୍ତୋତ୍ରେ, ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗେ ସର୍ବଧନାପହାରେ ।
କସ୍ୟ ସୁଚେତଃ ପ୍ରାକୃତଂ କଦେଶ୍ରୁଃ ପଣ୍ଡିତାନାମଂଭୁରପାତଦ୍ଧାନ ॥
ନଦୀନାଂ ଚ ନଖିନାଂ ଚ ଶୃଙ୍ଗିଣାଂ ଶସ୍ତ୍ରପାଣିନାଂ
ବିଶ୍ୱାସୋ ନ ହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟଃ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ରାଜକୁଳେଷୁ ଚ ।
ପାଦେନ ପଦନେନ ପଶ୍ୟନ୍ତି କେଚିଦ୍ଧି ପଶ୍ୟନ୍ତି ପଣ୍ଡିତାଃ
ମୂର୍ଖୋଽପି ପଶ୍ୟନ୍ତି ପାପାନାମୁତ୍ପତ୍ତିଂ ମନ୍ୟତେ ଜନାଃ ।
ନରସ୍ୟାଭରଣଂ ରୂପଂ ଗୁଣସ୍ୟ ଶମଂ ପରଂ
ଯତ୍ର ନାର୍ଯ୍ୟସ୍ତୁ ପୂଜ୍ୟନ୍ତେ ରମନ୍ତେ ତତ୍ର ଦେବତେ ।
ଏକ ଏବ ସୁହୃଦ୍ଧର୍ମୋ ନିଧନେଽପ୍ୟନୁଯାତି ଯଃ
ଶରୀରେଣ ସମଂ ନାଶଂ ସର୍ବମନ୍ୟତ୍ତୁ ଗଚ୍ଛତି ।
ଏବଂ ହି ଜ୍ୱଳତେ ଲୋକେ ଧନଂ ବିନା ଜୀବନଂ
ସୁଖଦାୟକସ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଧନାଦାନାତ୍ମଧ୍ୟତେ ।
ଜାତସ୍ୟ ହି ଧ୍ରୁବୋ ମୃତ୍ୟୁର୍ଧ୍ରୁବଂ ଜନ୍ମ ମୃତସ୍ୟ ଚ
ତସ୍ମାଦପରିହାର୍ଯ୍ୟେଽର୍ଥେ ନ ତ୍ୱଂ ଶୋଚିତୁମର୍ହସି ।
ଦାନଃ ପରଂ ଜ୍ଞାନମୁପୈତି ଦେହାନ୍ତଂ ଜ୍ଞାନମୁକ୍ତମଂ
ଦ୍ୱାପରେ ଯଜ୍ଞମେବାହୁର୍ଦାନମେକଂ କଳୌ ଯୁଗେ । ଇତ୍ୟାଦି

ବେହରମ୍ପୁର ପଡ଼ }
ତା ୨୩।୭।୧୯୩୯ } ଶ୍ରୀ ବାନାମ୍ବର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ

ଶ୍ରୀ

ମଙ୍ଗଳା ଚରିତ

ବ୍ୟାସଶିଷ୍ୟ ମହନ୍ତ ଶୁଣି ମୁ କହେବାକୁ
ଭୀଷ୍ମଦେବ ମହନ୍ତ ଶୁଣନ୍ତେ ଧର୍ମସୁତ ।
ଶରଶଯ୍ୟାରେ ଅଛନ୍ତି ଭୀଷ୍ମଦେବ ତେବେ
କୃଷ୍ଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅଟନ୍ତି ପିତାମହ ।
ମହା ଧର୍ମାତ୍ମା ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନୃପବର
ଭୀଷ୍ମଦେବ ଚରଣରେ ଦେଇ ସ୍ୱକୀ ଶିର ।
କହେ ଦେବ ମୋହର ଭାଗ୍ୟ ଶୁଣିଲି ସକଳ
ସତ୍ୟବଚନର ପିତାମହ କହ ଫଳ ।
ସତ୍ୟଶୀଳ ବଚନ ପାଇବି ସ୍ୱର୍ଗ ପାଇଁ
ବିଶେଷି ସେ ପିତାମହ ମୋତେ କହ ତାହା । ୧ ।
ଭୀଷ୍ମ କହନ୍ତି ଶୁଣ ପାଣ୍ଡବ ରାଜନ
ଭୁବନ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସର୍ବ ଗୁଣରେ ପୂରଣ ।
କାମରୂପୀ ନାରୀ ସେ ଲକ୍ଷଣା ତାହାର ନାମ
ତାର ପାଣି ଗ୍ରହଣର ମହିମା ଶୁଣିମ ।
ମଣ୍ଡଳ ନାଟେଶ ଏକ ଶୋଭନ ପୁର ।
ମନୋରମ୍ୟ ଧନଧାନ୍ୟ ଜନପୂର୍ଣ୍ଣ ସେ ପୁର ।
ନାନା ଦେଶ ମଧ୍ୟେ ବଖାଣିଛି ତା ଯଶ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଯାଜି ଗୁରୁବଂଶେ ସେ ମଣ୍ଡିତ ଧନ୍ୟଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ଦ୍ୱାରକା ଚରିତ

ଯମୁନା ଶାଳୁ ଶୁଣ ଅଛି ପ୍ରସିଦ୍ଧ
ସେ ଦେଶ ଅଭ୍ୟନ୍ତ (୧) ଥିଲା ରମ୍ୟ ସେ ନଗର । ୧୦ ।
ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର ଆକାରେ (୨) ଥିଲା ଶୋଭାଯୁକ୍ତ ନଗର
ସଜ୍ଜିତ ଜଳରେ ଶୁଭ ଶୋଭାରେ ମଣ୍ଡିତ ।
ଦେବାଳୟମାନ ରହିଅଛି ଠାଏ ଠାଏ
ଗୋପୁରେ ମଣ୍ଡିତ ଦେଶ ଦେଶକାଳୁ ଯାଏ ।
ନାନା ଶ୍ରେଣୀପରେ ଚିତ୍ର ହୋଇଅଛି ସୁର
ନାନା ବର୍ଣ୍ଣ ରଙ୍ଗ କିଛି ଲୁଚିଲା ଅପାର ।
ଅନେକ ଅଟ୍ଟାଳୀ ଶୋଭି ସୁର୍ଦ୍ଧମ ପାଚେରୀ
ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଅନେକ ଯେନା କହି ଛନ୍ତି ଦୂରି ।
ଘରେ ଘରେ ଦେବାଳୟ (୩) ଦେବପୁରୀ ଯାଏ
ମଞ୍ଜିରେ ମଣ୍ଡିତ ବରଣ ଶୋଭୁ ଥାଏ । ୧୫ ।
ଧବଳ ଧ୍ୱଜରେ ପୁର ଶୋଭେ ଠାଏ ଠାଏ
ମଙ୍ଗଳ ସୁଗନ୍ଧ ବହେ ଫୁଲମାଳା ଘାଏ ।
ଚମ୍ପା ପିଲ୍ଲାନ ତାଳ ଜାମ୍ବୁ ନାରିକେଳ
ଅଶୋକ ଆମ୍ବ କଦଳୀ ଫୁଲ୍ଲାଳ କମଳ ।
ଜାତି ଜୁଇ ମଲ୍ଲୀ ପଦ୍ମ ଉତ୍ପଳ ବକୁଳ
କରବୀର କର୍ଣ୍ଣିକାର ପାଟଳୀ ଚମ୍ପକ ।
ପୁନାଙ୍ଗ ନାଗକେଶର ଅଶୋକ ଚମ୍ପକ
ଶୋଭେ ପୁଷ୍ପବନ ରହିଲ ଅନେକ ।
ଧନଧାନ୍ୟ ଯୋଧନେ ମଣ୍ଡିତ ସେହୁ ପୁର
ଦେବଲୋକେ ମଣିଲେ ପୁରତ ନିରନ୍ତର । ୨୦ ।

୧, ୨—ଏଠାରେ ଥିବା ପଦ ସମ୍ବୋଧନ ।
୩—ସ୍ୱର୍ଗରେ ଥିବା ଦେବତାମାନଙ୍କ ଘର ପରି ।

ଲଙ୍କା ଯେଉଁଥି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣର ପତ୍ତନକୁ ସ୍ପର୍ଶ
ଭ୍ରମେବ ଭାବେ ଯଜ୍ଞା ପୁର-ଅଧିକାରୀ ।
ଧର୍ମେ ନିରନ୍ତରେ ଯଜ୍ଞା ଅତିଥି-ତର୍ପଣ
ଜୟଧର୍ମେ ସୁନ୍ଦର ଯଜ୍ଞା ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଶାସନ ।
ପ୍ରଜାପାଳି ସଦେ ଯଜ୍ଞା ସୁଖଦା ଆଶ୍ରାବି
ପାଳନ୍ତି ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ନୃପତି-ତେଜସ୍ୱୀ ।
ନିତ୍ୟ ହେଁ ଉତ୍କଳ ପୁରି ପରମ ସୁରତ
ସର୍ବ ନାନା ନାଟ୍ୟ ଠାଏ ଠାଏ ହୁରିରସ ।
ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର ପଦ୍ମଲ ଭୂମି ସମ
ପତ୍ନିଶୋଭିତ ସୁଖ ପଥ କି ଉତ୍ତମ ।
କାର୍ଯ୍ୟ ବା! * * * ଘରେ ଘର
ସ୍ୱର୍ଣ ଏତ ସବୁ ବାଣ୍ଟୁ ଉଚ୍ଚବା ଅପାର ।
ନାନା ବେଶ ହୋଇ ଯୋଗ୍ୟ ପୁର-ନର-ନାରୀ
ଶୁଣିଛ କି ଦେଖିଛ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ ପୁରୀ ।
ଭୀଷ୍ମଦେବ ପଣ୍ଡିତ ସୁନ୍ଦର ଧର୍ମଯୁଏ
ମଦ୍ରପୁର ମହତ୍ତ୍ୱ ଅମରପୁର ପାଏ ।
ଏହି ଗ୍ରାମବରର ମଦ୍ୟସ୍ଥ ସ୍ଥରେ ଘର
ଶ୍ରୀମତୀ ବଉଳା ନାମେ ଧେନୁଟିଏ ତାହାର ।
ସୁରକ୍ଷ ବଦନ ଧେନୁ ଯୋଗ୍ୟ ତାର ଯାଏ
ବାଛୁରୀ ହୋଇଛି ତାର ଏହିକି ତନଥେ ।
ଧେନୁ ମଣ୍ଡଳରେ ସେ ବଉଳା ଧେନୁରତ୍ନ
ସୁସ୍ଥ ଥାଏ ନାହିଁପାଞ୍ଚ ଘଣ୍ଟ ପ୍ରାଣେ ସ୍ନେହ ।
ଗାର୍ଭ ସ୍ୱଚ୍ଛ ନାସିକା ବଦନ ସର୍ବକାଏ
ଚର୍ମ ତାର ଶୀତଳ ଶୀତଳ ଧାଇଁ ପ୍ରାଣେ ।
ବସ୍ତ୍ରାର ସୁନ୍ଦର ଗଙ୍ଗା ମଙ୍ଗଳଗାମିନୀ
ଏତ ପଦ୍ମୋଧାର ସେ ଗନ୍ଧବତୀ ସୁନ୍ଦରୀ ।

ସର୍ବ ଲକ୍ଷଣରେ ଯୁକ୍ତ ସୁନ୍ଦର ତାହାର
ଅଙ୍ଗନାଙ୍କ ଦେଖୁ ହୋଇ ସର୍ବାଙ୍ଗେ ପୁଲକ ।
ନୀଳକାନ୍ତ ମଣି ଯେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ହୋଇ
ହେମାସନ ମଧ୍ୟରେ ଯତ୍ନରେ ଖୋଳିଛୁ ଯଥି । ୩୮ ।
ଭୂମି ଅପଛାୟା (୧) ଲଗ୍ନେ ଦର୍ପଣ ସମ ହୋଇ
ଯାଇ ଛିଡ ଅଙ୍ଗ ହୋଇଲା ନିର୍ଭେନୁ ଚଳଇ ।
ଏକାଦିନେ ଦୋଳୀ ଖେଳି ଗଲା ଦୋଳିଘାଟ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହସ୍ତରେ ଧରି ଚମ୍ପକ କଳସ ।
ତ୍ରେତୟ ନାମରେ କହୁଁ ଏକ ଚିତ୍ରାରେ
ନର୍ତ୍ତନ ଯାଉଥିଲେ ସ୍ତମ୍ଭ ଅର୍ଦ୍ଧନାରୀ ଯୋଗେ ।
ନର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷଣ ସ୍ଥାପେ ଅନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀକର
ନଗ୍ନାନ ପଙ୍କିଳ ଭୂମି ଅତିଷ୍ଠ ଅପାର ।
ଯନ୍ତ୍ରିତ ନିର୍ମମ ଯେ ଦୁର୍ଗମ ଭୟାଙ୍କର
ଦେଖି ଚାକୁରଙ୍କ ଲଗ୍ନେ ଦେଖିଥିଲ ଶରୀର ।୪୦।
ସ୍ତମ୍ଭ ହୋଇଛନ୍ତି ଯହିଁ ପୁଟସିଂହ ଆଦି
ଶାଖା ହୁଂସ୍ତୁଭ କରୁ ଅଛନ୍ତି ଅଚ୍ଛାଦି ।
ନାନା ତରୁଲତାମାନେ ଅଛନ୍ତି ଘଞ୍ଚେନି
ଛିଡେ ଛିଡେ ଘୂରନ୍ତି ଶୃଗାଳ ଯୂଥମାନେ ;
ଦୁର୍ଗମ ଘନରେ ଭୟଙ୍କର ଧାମପୁରୀ
ଏକ ବାଘ ବସଇ ସର୍ବଦା ମନ୍ଦାହାରୀ ।
ମହାବଳ ଗାଟପନ୍ତ ମହାଭୟଙ୍କର
ଦୁଷ୍ଟ ମାଂସେ ତାର ଆଶା ନିରନ୍ତର ।

୧ । ଅପଛାୟା—ଅପସ୍ମାର । 'ଛ'ର ଉଚ୍ଚାରଣ 'ଛ' ଓ 'ଶ୍ୟ' ପରି ହୁଏ । ତେଣୁ ଲେଖକ ଅପସ୍ମାରକୁ 'ଅପଛାର', ଲେଖିବାକୁ ଯାଇ ତାହାର ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଉଚ୍ଚାରଣ 'ଅପଛାୟା' ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।

ନଷ୍ଟାପିଧି ପ୍ରାଏବ ବାସନ୍ତ ଭାର ନାଏ
ଘଣ ଘଣ ଗର୍ଜନ୍ତି ବାହାର ମେଘବୃନ୍ଦ ପ୍ରାଏ । ୫୬ ।
ମନ୍ଥଂଶିଖି ସ୍ୱନ୍ତା ଧାଏ ଶ୍ରବଣ କରଣ
ନଣ ବାତ୍ତେ ସର୍ବଜ୍ଞର ବରଇ ଲଧନ ।
ସର୍ମାଳ ନାମେ ଦୋଷାଳ ଧର୍ମେ ଭାର ଜଣି
ଦୋଷୁମାନଙ୍କର ସେ ସର୍ବଦା ଅଶାନ୍ତ ।
ଅଶାନ୍ତ ପିଣ୍ଡିକା ବୃଣ ଯେଉଁ ଠାରେ ଥାଏ
ପ୍ରଥ ଯଶ ଭଣ୍ଡ ସେ ଚଉଳା ନାମେ ଥାଇ ।
ଦୋମଳ ଭୂଷଣ ଦେଖି ଅନାଥ ବୋଲି
ଆଖ ବୋଲି ଚରଣ ଦେଇ ସଂସାରେ ନ ଥାଇ ।
ଯେଉଁ ଠାରେ ରସିଅଛି ଭାମବୁଦ୍ଧୀ ଗାଢ
ଭଣ୍ଡ ଚଣ୍ଡି ବିଜ୍ଞନା ଦୁବେଶ ଭାର ଅଙ୍ଗ । ୬୧ ।
ଚଉଳାକୁ ଦେଖି ଭାଙ୍ଗ ଅଶ ବୋଲି ଥାଇଁ
ଦ୍ୱାରୁଅଛି ଦଣ୍ଡ ଦଣ୍ଡ ଅଜା ପିଲୁ ବାଧୁଁ ।
ଲୁ ମୋର ବାହ୍ମଣ ଭଣ୍ଟା ଭେଟିବାକୁ ନାହିଁ
ଶୁଣ ଯେତ୍ରି ସାତକ ହୋଇଲୁ ଅଦେଖ ଅଟି ।
ଦାମବୁଦ୍ଧୀ ବାଘ-ବାଣୀ ଶୁଣିଲ ନାଷ୍ଟୁର
ପ୍ରେମ ଠାକୁରଙ୍କ ଶୁଣି ସଫଳ ଶ୍ରବଣ ।
ବାଂଧବ ବଚନ ଶୁଣି ବନ୍ଧାକୁ ସୁମନ୍ତ
ବନ୍ଧା ସ୍ନେହରେ ସେ ବହିଇ ଜାଣନ୍ତି ।
ମନୋହର ଘାଣ୍ଟିକ ଧବଳ ଭାନୁ ପ୍ରାଏ
ମୋର ବନ୍ଧୁ ବେ ଅନା ରଖିବ ଭାର ଭାଏ । ୬୬ ।
ଦୂଃଖିତ ସ୍ତ୍ରୀଏ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ତାର ମନ
ଏଣୁ ଭକ୍ତି ତାର ଜୀବନ ସମାନ । ୬୭ ।
ସୁଖ ଦେଖିବାରେ ସେ ଶାନ୍ତ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇ
ସୁଖ ଦୁଃଖେ ଚିନ୍ତା ଭର୍ତ୍ତି ଅନାଦି ଭାଙ୍ଗଇ ।

ଦେଖିଲୁ ବହୁଳା ଉଚ୍ଚ ହୋଇଛି ଅଧରେ
ବେଦନା ସହଇ ଯେନ୍ତେ ଦୁଃଖିତ ମନରେ
ବହୁଳା-ବଚନ ଶୁଣି କାମରୂପୀ ବାଘ
ଗର୍ଜ୍ଜିଣ କହଇ ଶୁଣ ବାନ୍ଧି ମୋର ଅଙ୍ଗ ।
ଯେତେ ଭକ୍ଷ୍ୟ ପାଇବ ଅମୃତ ଖାଉଥିଲୁ
ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ଯାଇ ଅନ୍ତରୁ ଅଗ ଯଣ୍ଡ ଦେଲୁ ।
ତୁ ଅଜା ବେଦନାଙ୍କୁ ଦେଖ ମୋର ଆଗେ କହିଲୁ
ତଥାପି ଜୀବନ ଅଛି ନ ପାଇଲୁ ଭଲେ ।୭।
ଆଜି ତୋର ମୃତ୍ୟୁକାଳ ହୋଇଲା ସାଧା
ବାଘର୍ଜେ ମନରେ କମ୍ପି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଗଭୁ ଚିନ୍ତା ।
ବ୍ୟାଘ୍ରର ନିଷ୍ଠୁର ବାଣୀ ଶୁଣିଲୁଡ ଯହୁଁ
ବହୁଳା ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ଚାହିଁ କହୁଅଛି ତହୁଁ ।
ଯମ୍ଭା ସହ ନାଥ ଭୁଟିହୀ ଦାକ୍ଷିଣର ମୋତେ
କାମରୂପୀ ! ନମସ୍କାର କରୁଅଛି ତୋତେ ।
ତୋହର ନିକଟରେ ଉଚଟ ଦେଇ ବ୍ରାଣୀ
ତାହାର ସମ୍ପଦ ଆଶା ଦେବେ ନାହିଁ କାହିଁ । ୬୫ ।
ଜୀବନର ଅସ୍ଥି ଚିନ୍ତା ଶୋଚନ ମୋର ନାହିଁ
ପାଳନ ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଶରଣ ମାଗୁଅଛି ।
ଯେଉଁ ଜାତ ହୁଅଇ ସେ ଅବଶ୍ୟ ମରଇ
ମରନ୍ତେ ସଂସାରେ ଜାତ ଅବଶ୍ୟ ହୁଅଇ ।
ଜାତ ମୃତ୍ୟୁ ଅବଶ୍ୟ ଶୁଣ ତୁ ମୃଗପତି
କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖ କହିଁ ବହିଣ ମୁଁ ପ୍ରାଣ ।
ସୁନ୍ଦର ମାନବ ଦାନବ ଅବା ନାହିଁ
ବାଳକୁ ଛାଡ଼ିଛୁ ଶୁଣ ନାହିଁ ନା ବାହାରି ।
ମୁଁ ହେମନ୍ତେ ବ୍ୟାଘ୍ର ଅଦ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚିତ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଏକ କଥା ଏ ବହୁବ । ୭୨ ।

ଶୁଣ ବାଂଧବ କେବଳ ସେନେହ ବଶ ହୋଇ
ଏହି ପାଇଁ ଦୁଃଖରେ ରୋଦନ କରଇ ।
ସେ ଠାକୁ ମନେ ଚିନ୍ତା କରୁଅଛୁ ତୋତେ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ କହୁ ଉପଦେଶ ମୋତେ ।
ଶୁଣ ଦୁଃଖିନି ତୁ ହୋ ଶାନ୍ତ କର ମନ
ପ୍ରଥମ ବୟସେ ମୋର ଏମନ୍ତ ଘଟନ ।
ଠିକ ତୁମି ମୋହର ସଂପଦେ ଜାତ ସୁତ
କିଛି ନ ଜାଣଇ ସେହୁ ଅଛନ୍ତି ବାଳୁତ ।
ସ୍ତ୍ରୀଜାତି ଆହାର ଯେ ଜୀବଧନେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
କୋମଳ ବୁଣିଙ୍କି ଧାର ନ କରୁଣ ବାକ୍ୟ । ୭୫ ।
ଯୋଗାଡେ ନାଶିକ ତାଙ୍କୁ କରୁଥାନ୍ତୁ ନିତ୍ୟ
ଦୁଧାଏ ଅନୁକ ହୋଇ ଯେତ୍କ ଆଏ ମୋତଭ ।
ଯେ ବାଳା ଯୋଡିଛି ହୋ ଶୋଚନା ମୋର ଚିତ୍ତେ
ମାତା ବନ୍ଧୁ ବାଳିକାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଣ ଯେମନ୍ତେ ।
ସୁଦର ଯେତେନେତେ ବଶ ହୋଇଅଛ ପାଛୁ
ଦେବେନମାଠ ସିଣ ସୁନ୍ୟ ଅସିବ ପିଅଛୁ ।
ଛାର ପିଅଇବ ମୁଁ ତରେଣ ଅଣ୍ଟାସିବ
ମଥା ଯୋଡି ଶୁଣ ଭାର କଦର ଲେଖିବ ।
ସଖାଜନମାନେଙ୍କୁ ସୁଦକୁ ପରିବ
କୁକାଭୁଡ ଧ୍ରିଇ ମୁଁ ଚାହାଙ୍କୁ କହିବ । ୮୦ ।
ପୁଣି ମୁଁ ଲିଅଛି ଅସି ହୋଇବା ଅଘର
ଘଷାସୁଖେ ଲବିବୁ ତୁ ମୋହର ସଘର ।
ଯଦ ମୁଁ ଲିଅଛି ନ ଅସିବ ତୋର ପାଶ
ଶୁଣ ବାଂଧୁ ନଇଲେ ପାଇବ ଯୋଗ୍ନି ଦୋଷ ।
ପତ୍ନି ଶ ଦଂସ୍ଥାମ ଚେଲିପଳାଣ୍ଡ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ
ତଥିର ଅଧିକ ଦୋଷ ହୋଇବ ମୋହର ।

ପ୍ରଥମା ବଲ୍ଲୀ

ନଚିକେତା ବଚନ ଶୁଣି କହୁଅଛି ଯମ
ପୁତ୍ର ହେ କହିବ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଲେକି ଅଛ ।
ଦେଖିବାମାତ୍ରକେ ମୋତେ ଜାଣି ଭଲେ ନାମ
ଯେତେ ଲୋକ ଦେଖିବାର କହେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇ । ୮ ।
ତୁ ପୁଣି ପୁଚ୍ଛୁ ଧର୍ମ୍ମ କହୁଛି ଉପାୟ
ସୁଖ ଦୁଃଖ ବୋଲି ତୁ କହିଲୁ ଧର୍ମ ବାଦ ।
ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଦେହ ମୃତ୍ୟୁ ଘୋଟେ ଆସି
ତାକୁ ଭୟ ଥାଏ ମୃତ୍ୟୁ ନ ପାରଇ ରୋକି ।
ମାତା ପିତା ବନ୍ଧୁ ସୁତ ଆଉ ଦେଶୁ ଜନ
କେହୁ ରଖି ନ ପାରନ୍ତି ମରଣର କାଳ ।
ଯେମନ୍ତେ ତୋହଠାରୁ ଆସିଲୁ ଫେରି ଚାଲି
ଦେଖିଲୁ ସକଳ ଦୃଶ୍ୟ ନୟନ ମୁଦାଇ ।
ଯୋଗୀ ଯୋଗାସନରେ ଯେ ଯେ ମନ୍ତ୍ରକୁ ଦେଖନ୍ତି
ସମସ୍ତ ଜଗତ ଯହିଁ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଲୀନ । ୧୦ ।
ଘୋରନାଦ ଦୁଃଖରେ ଯାଉଛି ନିରନ୍ତରେ
ଶୋଭିତ ହୋଇଛି ତୋର ବାଳକ କଣ୍ଠରେ ।
ଦେବ ଲୋକ ଭୁବନ ଯେ ସ୍ୱର୍ଗ ଦେବ ସମ
ନଚିକେତା ଭକ୍ତ ବାକ୍ୟ ଶୀତ ମନୋହର ।
ନଚିକେତା ଭୁବନ ଜହିଁ ସମ ନାହିଁ ଦୁଜା
ଦେବତାଏ ତୋଷିଲୁ ଧର୍ମ ଶାନ୍ତ ପୂଜା ।
ଏଣିକି ପଠାଇ ନେ ମଞ୍ଜଳର ମଙ୍ଗଳ
ଶାନ୍ତିକର ଶାନ୍ତି ଭୂମି ସ୍ୱର୍ଗ ସେ ନିର୍ମଳ ।
ଯୋଗୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ମନ୍ତ୍ରକ ବହିଲ
ବାଳକମାନେ ତହିଁ ଧର୍ମଥାନ୍ତି ଯୋଗ । ୧୨ ।
ଯୋଗୀମାନଙ୍କର ତହିଁ ଶବଦ ସ୍ୱରାରେ
ଗ୍ରହଣ ମଙ୍ଗଳ ତହିଁ ହୋନ୍ତି ପାଳନାରେ ।

ତୁଷ୍ଟ:ଲ ଶବଣ ତହିଁ ବସୁଥାନ୍ତି ବଞ୍ଚା
ଜନଙ୍କୁ ଲେଖି ପୋଷିଲେ ଶାରଧାତେ ନାହିଁ ।
ବାହୁଳ ଓହ୍ଲାଇ ତୋଳୁ ଗଛାଙ୍କୁ ଦ୍ୱାରରେ
ବାଳକ ପୁଣ୍ଡକୁ ଥୀଉ ସେବାଉ ନାମରେ ।
ବାଳୁସ୍ତମ୍ଭ ସମର୍ଥ ସେ ଅଟନ୍ତି ଗୋପାଳ
ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚା ଭୂମିରୁ ଦରନ୍ତି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ।
ନନ୍ଦ୍ୟ ଗାଁରେ ଅଳାଟେ ମେ ବସୁଥାନ୍ତି ନାଥ
ଶ୍ରୀକା ବେଶ୍ମ ଜାଳଜରେ ବସୁଥାନ୍ତି ବାଧା । ୧୨୦ ।
ତୋର୍ଯ୍ୟା ସେଥ ଦେଖୁ ଚଞ୍ଚା ଶୀଘ୍ର ପବନ
ଯୋଧ୍ରେଖିବରେ ଭ ଦେ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ଦମନ ।
ଦେଖିବୁ ଶବଙ୍କୁ ଘୁଡ଼ ମାତା କ୍ରୋଧା ଶୁଭ
ଗୁରୁଷ ହୋଇବୁ ଦେଖି ଚିନ୍ତ୍ରଣା ମିଶ ।
ତେମନ୍ତେ ବାଲକା ତୁ ଯୋଗ୍ୟକୁ ଅଛ ଥିବୁ
ଏତେବେ ଦେଖିଲେ ଧାଙ୍କୁ ଶାନ୍ତିଷ ଅସିବୁ ।
ଶୁଣ ତୁ କଲ୍ୟାଣି ! ଏ ମୋହର ଅଶିଷ୍ଟା
ସିଦ୍ଧ ହୋଇବ ଆଳି ତୋହର ବଚନ ।
ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଣ ମୁଁ ତେମନ୍ତେ ନିବାଶିବ
ବାଚାନମାଙ୍କରେ ମୁଁ ତେମନ୍ତେ ଯତେ ମିଳ । ୧୨୫ ।
ଗଞ୍ଜଳା ବାଲ୍ମିକ ଶୁଣି ଶୁଣି ମୁନିପତି
ପ୍ରଥମେଣ ଜାନ ମୋର ଏକଇ ସନ୍ତତି ।
ଦେଖିବା ସଖୀ ସ୍ୱୟମ୍ଭୂ ଯୋଗୀ ତୋ ଲୁଚଇ
ଯୋଗୀଜନମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖିବା ସଫଳ ।
ମୋହର ସ୍ୱତିଷ୍ଠ ମାତା ଆଉଥାଳ ଦର
ଏତେବ ନ ଦେଲି ବଞ୍ଚା ସେବିକା ସୁଗତ ।
ତୁ ଯେବେ ପ୍ରଶଂସା ମୋତେ ଦରକୁ ଗ୍ରହ୍ମା ବାଢେ
ଅସିବା ପ୍ରମାଣ ମୁଁ ବହୁଛ ତୋର ଅଗ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପ୍ରାଣବଧ କଲୁ ଅପରାଧରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ମାତା ପିତା ପ୍ରାଣବଧ କଲୁ ଅପରାଧରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ଧର୍ମ ଉପାସନା କରୁଥାନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ
ଆନ କଥା କହୁ ଯେ ତହିଁ ମଧ୍ୟ ବସିରେ ।
ଯଦି ନ ଅର୍ପିବି ମୁଁ ହେ ଜୀବନ ଦାତାରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ବିଶ୍ୱାସୀ ହୋଇଣ ମିତ୍ର ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଆଦରି
ଦେଖୁଛି ଲେଖକ ବାଣେ ମିତ୍ରଙ୍କୁ ନାଶଇ ।
ଯଦି ଅଛି ନୋହୁଛି ମୁଁ ତୋହର ଅଗ୍ରରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ଦୁଃଖୀଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା ଯେ କରଇ ଦ୍ୱେଷଭାବରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ଏଭିକୁ ଯାଉଛ ବୃଷ୍ଟି କରିବ ଆନରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ପରଙ୍କୁ ବନ୍ଧନ୍ତି ଧନ ଗ୍ରହଣ ଆଦେଶ ପାଇଁ
ନିଜ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, କ୍ଷୁଧା ମେଣ୍ଟିବାର ପାଇଁ ।
ଯଦି ଅଛି ନୋହୁଛି ମୁଁ ତୋହର ଅଗ୍ରରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ପାପୀ ହୋଇ ମିଥ୍ୟାବାକ୍ୟ କହୁଛି ଉଚ୍ଚରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ଦେବତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ନମ୍ର ଉପାସନା କରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ବିଶ୍ୱାସ କରଣ ଯେ ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।

ଏବେ ଦେଖ ପ୍ରମାଣ ଚଲିଛୁ ଶୁଣ ବାଘ
ମୁଣ୍ଡି ଅଛି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ମୋର ଅଛ ।
ଭୁଲି ଦ୍ରୁତ ପଳ୍ପ ବାଘ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲ
ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବଉଳା ପ୍ରତି ସେ ମୋର ଭୋଲିଲ ।
ପ୍ରମାଣରେ କହିଲା ଗୋପ୍ତଙ୍କ ମୋର ଯାଇ
ବୋଲୁଅଛି ମୂର୍ଖ ତୁ ମୁଁ ଅଛନ୍ତି ଭଣ୍ଡାଇ ।୧୨୫।
ଗୋପୀଏ ଜାତକ ଦେଖିବେ ତୋ ମୁଖକୁ ଅନାଇ
ପ୍ରାଣହିଂସା ସମସ୍ତେ ପ୍ରମାଣେ ବୋଧ ନାହିଁ ।
ଗୋପନରେ ଦ୍ଵାରରେ ତୁ ଡ ନ ଦେଲୁ ପ୍ରମାଣ
ପ୍ରାଣହିଂସା ପ୍ରମାଣରେ ଦୋଷ ନାହିଁ ଜାଣ ।
ଦେଖୁଅଛି ମୂର୍ଖ ଯେ ପଣ୍ଡିତ-ପଣ ଧରୁ
ଅନ୍ୟ କରୁ ପଣ୍ଡିତେ ବୋଧ ଦିଆ ଯାଉ ?
ଗ୍ରହଣ ମୁଣ୍ଡିଆ ସେହିପରି ପାଣ୍ଡବର ଛାଡ଼ି
ତୁମ ଦଳରେ ତହିଁ ପଥରେ ପଡ଼ାଇ ।
ଉଷ୍ଣାନ ପ୍ରବେଶ ଯାଉ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ସ୍ଥଳେ
ତୋର ଚିତ୍ତ ଧରି ଦେଖୁ ଜଳକୁ ଯୋଜାଏ ।୧୩୦।
ଦ୍ଵିତ ଲୋକମାନେ ତୋତେ ଭୁରୁଁ ବୁଝାଇ
ପଣ୍ଡିତେ ବାଘ ଦିଆ ତୋତେ ଚିନ୍ତା ହୋଇ ।
ଏକ ଜାତି ପକ୍ଷୀ ଦେଖି ଜଳକୁ ନ ଜାଣି
ପ୍ରଭାତ * ମଧୁର ବାଣୀ ଶୁଣାଇଲେ ପୁଣି ।
ବାହାର ବାଧାରେ ଦେଖି ଭାଣ୍ଡୁକୁ ଯେ ପଥ
ସମସ୍ତଙ୍କ ଦଳ ଜୋଡ଼ଇ ରହିଲେ ସର୍ବଥା ।
ଅଣ୍ଡାର ପ୍ରତି ଯେ ଯେ ଯୋଗାଅନ୍ତି ପ୍ରାଣୀ
ଗରୁଡ଼ର ପଥ ଦେଖି ନ ଯୋଜନ୍ତି ଜାଣି ।

---

* ଉପାଖ୍ୟାନମୂଳକ ଅନ୍ୟ ଉପାଖ୍ୟାନ ।

ବାର୍ଦ୍ଧି ପାଇବାର ଯାଏ ଲଙ୍ଘିଯାନ୍ତି ତଟେ
ଅବଲେଖ ଅନ୍ତ ଦେଖୁ ନ ପାରନ୍ତି ମନେ ।
ଫଳ ଥିବାଯାଏ ପକ୍ଷୀ ବୃକ୍ଷେ ଥାନ୍ତି ଲଗି
ଫଳଶୂନ୍ୟ ହୋଇଲେ ବୃକ୍ଷକୁ ଯାନ୍ତି ତେଜି ।
ପୁଷ୍ପ ଥିବାଯାଏ ଭୃଙ୍ଗ ପଦ୍ମରେ ଥାନ୍ତି
କଳ୍ପିନୀ ହୋଇଲେ ବନ ଭୃଙ୍ଗ ତେଜି ଯାନ୍ତି ।
ହଂସ ଚକ୍ରବାକ ଯେ ସାରସ ପକ୍ଷୀ ଆଦି
ସରୋବରେ ଜଳ ଥିଲେ ରହନ୍ତି ଆନନ୍ଦି ।
ଶୁଖାଇ ସରସ୍ତେ ଜଳଜନ୍ତୁ ଥାନ୍ତି ଲଗି
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶୁଖିଲେ ସମସ୍ତେ ଯାନ୍ତି ତେଜି ।
ସମ୍ପଦରେ ଥିଲେ ନାରୀ ଭର୍ତ୍ତାକୁ ସେବଇ
ଦରିଦ୍ର ହୋଇଲେ ଭର୍ତ୍ତା ନାରୀ ତେଜି ଯାଇ ।
ଶୁଭ ସ୍ୱଭାବ ଥିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜାକୁ ସେବନ୍ତି
ରାଜ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଲେ ସମସ୍ତେ ତେଜିଯାନ୍ତି ।
ଅର୍ଥବନ୍ତେ ସମସ୍ତେ ତେ ବନ୍ଧୁ ହୋଇଥାନ୍ତି
ରୋଗୀ ଲୋକେ ଦେଖି ଘୃଣା ବାନ୍ଧବ କରନ୍ତି ।
ସ୍ତ୍ରୀର ଥିବାଯାଏ ବଳ ମାତାକୁ ସେବନ୍ତି
ସ୍ତ୍ରୀବଶ ହୋଇଲେ ସେ ମାତାକୁ ତେଜନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତ ମୁଁ ଜଗତରେ ନ ଦେଖିଲି କାହିଁ
ରାଜା ଲୋକେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଅଭାବେ ଧର୍ମ ସୁଦ୍ଧି ।
ସ୍ୱକୁଳର ଆପଣା ଲୋକଙ୍କର କଣ୍ଠ ଶାସ
ଦେଖୁ ନ ଦେଖନ୍ତି ଅଳ୍ପ ଦୟାହୀନ ଧର୍ମ ।
ଋଷି ଦେବାସୁର ନର ପ୍ରମାଣ କରନ୍ତି
ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧ ହୋଇଲେ ସେ ପଶ୍ଚାତ୍ କରନ୍ତି ।
ଦୁଷ୍ଟ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ସର୍ବ ଦିନୁ
ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ପ୍ରାଣ ଯେହ୍ନ ଦିଏ ମୁଁ ଏଥାକୁ ।

ତୁ ପୁଣି ବଉଳା ଗୋ ଚୋରିଷ୍ଟୁ ସିନୁ ଚଳ
କେମନ୍ତେ ପରକେ ଦିଅ ଆସିବୁ ବାହୁଡ଼ି ।
ସତ୍ୟ ଯେ ଧରଣୀ ଦେବ ଅଟନ୍ତି ସୃଷ୍ଟିମାଝ
ତାର ଅଧ ଧର୍ମ ସମ ନାହିଁଇ ଅକାର୍ଯ୍ୟ ।
ବୁଝିବାକେ ଇଚ୍ଛ ଯେ ପ୍ରମାଣ ଅଛୁ ଧନ
ଲଣ୍ଡାଇ ଏଠାରୁ ଆଜି ସିବା ମୁଁ ଉତ୍ତର ।୧୮।
ତଥାପି ଚୋରୁଛୁ ମୁଁ ପ୍ରମାଣେ ସଳ ପ୍ରତ ।
ସାଧୁ ସତ୍ୟ ଯେବେକି ଦେଖାଇ ଅଛିବୁ ପୁରତେ ।
ବଉଳା ବହୁଳ ବାଘ ଶୁଣ ମୋ ଉକ୍ତିର
କେମନ୍ତେ ଲଙ୍ଘିବା ଏ ପ୍ରମାଣ ମନ୍ତ୍ରଦେବର ।
ପରକୁ ଯେ ମିଥ୍ୟା ବାକ୍ୟ କହିଲେ ନ ଜାଣି
ଅଦତ୍ତ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ଦୋଷ ଭଲ ଦେଖ ପ୍ରାଣୀ !
ନାହିଁ ନାହିଁ ଭୂମି ସମ ନାହିଁ ଅନ ଦାନ
ନାହିଁ ନାହିଁ ସତ୍ୟର ସମାନ ଆନ ଧର୍ମ ।
ହେଉଁ ଧର୍ମ ଭଲେ ପ୍ରାଣୀ ନର୍କକୁ ଯମିବା
ସେ ଧର୍ମ ପର୍ଦ୍ଦଥା ଦୋ ଦେଖବେନ୍ତେ ନ ଦହିବ ।୧୯।
ବଉଳା ନବନେ ବାଘ କହୁଛି ଉତ୍ତର
ଦେଖ ଧାଇ ପୁନ ଅଛି ହେଉଛନ୍ତେ ଚୋରୁଛ ।
ବାହୁଡ଼ି ଚୋରିକି ପ୍ରଜପାନ କରୁଛନ୍ତି
ଅଗ୍ନି ଦୋଷରେ ଦେଖ ସମସ୍ତ ଲକ୍ଷୁ ।
ମାତା ଭ୍ରାତା ବନ୍ଧୁ ଦେଖିବୁ ସର୍ବ ସଖୀ
ସଦାନ ବାନ୍ଧବକୁ ଅସିବୁ ବେଗେ ଦେଖି ।
ବଉଳା ତ ଜାଣୁ ସତ୍ୟ ଭଲୁ ସେତ କାଳେ
ଶୀଘ୍ର ହୋଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ନୋଳ ଅଗ୍ରେ ।
ଲଂଘୁ ବହୁତନ୍ତ୍ର ଶୁଣ ଦୁଃଖ ନରମଣି
ସତ୍ୟ ଭଲୁ ବଉଳା ଯେ ସମ ଜୀବନଶିନୀ ।୨୦।

ଅଣ୍ଟା ମାର ମୃଗପଣ୍ଡ ଆଗରୁ ସେ ଯାଇ
ପୃଷ୍ଠର ଶିକାରୀକୁ ସେ ଧାଇଁଅଛି ଗାଈ ।
ସେତେବେଳେ ଦେଖିଲା ବୃଷଭଙ୍କ ସୋଦରୀ
ହାଏ ତାର ମଳିନ ହେଲଇ ଅତି ଦୁଃଖୀ ।
ଶୁଣି ପୁତ୍ରଦୁଃଖ ମନେ ବାଘର କରଇ
ସତ୍ୟ ଭଙ୍ଗିଅଛି ଆହ୍ମା ରହି ନ ପାରଇ ।
ଶୁରସ୍ତ ଟଙ୍କାର ତ୍ରାଏ ଛୁଡ଼ଇ ନିଃଶ୍ୱାସ
ଏଡ଼ିଲ ଦୁଃଖସାଗରେ ଲାଗନେ ନିଶ୍ଚୟ ।
କୃତ୍ରିମାଳ ହାସରେ ବେଢ଼ିଲ ଯୋଡ଼ି ନାର
ବହୁଳାକୁ ସତ୍ୟ ବାନ୍ଧେ ବଚ୍ଚ ହେଲ କାଳି : ୧୬୫ ।
ବେଗ ବେଗ ହୋଇ ସେ ବହୁଳା ଚଳିଗଲା
ଆପଣା ଗୋଷ୍ଠରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଶୁଣିଲା ଆପଣା ବତ୍ସା ହାମ୍ବର ମାତାରେ
ଡାକ ଶୁଣି ଧାଇଁଲା ସେ ବତ୍ସା ସମ୍ମୁଖରେ ।
ଗାଈଙ୍କ ଗହଳେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଯାଇଁ
ଘଡ଼ି ପଡ଼ି ପଶି ନେତ୍ରେ ଲୋତକ ଗଳଇ ।
ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଡାକଇ ସୁନ୍ଦର ବତ୍ସା ଗୋଟି
ଗୋଷ୍ଠ ମଧ୍ୟେ ବହୁଳା ଖୁରତେ ଯାଇଁ ଭେଟି ।
ମାତାକୁ ଦେଖିଣ ବତ୍ସା ଆନନ୍ଦେ ଧାଇଁ
ମାଆ ମାଆ ଡାକି ଯାଇଁ ଝାଙ୍କୁରେ ପଶିଲା : ୧୭୦ ।
ଆଣ୍ଠରେ ପଶିଲ ବତ୍ସା ମାତା ମୁଖ ଚୁମ୍ବି
ଦୁଃଖ ମୁଖ ଦେଖିଣ ସେ ବାଛୁରି ପଚାରଇ ।
ଶୋକ କର ପ୍ରାଏ ମାତା ଅଶ୍ରୁଣ ବଦନ
କି ନିମନ୍ତେ ଦୁଃଖିତ ଗୋ କହୁଅଛ ମନ ।
ଗଭେବେଗ ହୋଇଅଛି ନୟନରେ ଜଳ
କହ କହ ପ୍ରାଏ ମତେ ଦେଖିକୁ ଗଭୀର :

କାନ୍ଦିଲା ଭରତ ସୁତ ଶିଶୁ ମୋର ଥିଲ
ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଦେଖି ପଦ୍ମେ ଶୁଣ ହେ! ନନ୍ଦନ ।
ତୋହର ସେନେହେ ବାଞ୍ଛା ଅଛି ମୁହିଁ
ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଦେଖି ସୁଜ ଅଧର ପରଶଇ । ୧୭୭ ।
ଅଛି ତୋର ଜନକଙ୍କୁ ଅଭିଳ ନନ୍ଦନ
ତୁଷ୍ଟିର ଦେଖିଲୁ ତୋତେ ମାତା ଦରଶନ ।
ଅଛି ମୋର ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଦେଖ ତୁ ନନ୍ଦନ
ଜାଣିପାରୁ ଦେଖିବୁ ନାହାଁର ଶ୍ରୀବତ୍ସ ।
ଏକ୍ଷଣି ଚିତ ସୁଖ ତୋର ଅଭିମାନୁ
ସତ୍ୟ ବାକ୍ୟ ଦେଇ ମୁଁ ଅଛିଅଛି ତାହାକୁ ।
ଭାଗବତୀ ନାମେ ବାଘ ଅଛି ସେହୁ ବନ
ସତ୍ୟ ଦେଇଅଛି ତାକୁ ଦେବ ଏ ଜୀବନ ।
କାନ୍ଦିଲା ବଚନେ ବତ୍ସା ଦଣ୍ଡାଇ ଉତ୍ତର
ଶୁଣ ମାତା ମୋହର ବଚନ ନିସ୍ତାର । ୧୮୦ ।
ତୁ ଯାଉଁଛୁ ଯିବାକୁ ଯେ ଦେଉଅଛୁ ମନ
ତୋହେଁ ସଙ୍ଗତେ ମୁଁ ଯେ ଦେଖିବା ଗମନ ।
ଏ କଥାକୁ ସଂଶୟ ନ କର ମାତା ଚିତ୍ତେ
ଧନ୍ୟ ମୁଁ ହୋଇବି ଯେବେ ତୋହେଁର ସଙ୍ଗତେ ।
ଅବଶ୍ୟ ତ ମରିବା ମୁଁ ତୋତେ ନ ଦେଖିଲେ
ପାଇବାକୁ ଯିବି ସେବେ ତୋହ୍ନର ସଙ୍ଗତେ ।
ମାତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଯେଉଁ କେତେ ପୁତ୍ରମାନେ
ସେ ସୁଖ ବସନ୍ତ ଯାନ୍ତି ନେଇ ପୁଣ୍ୟସ୍ଥାନେ । ୧୮୪ ।
ସେ ସ୍ଥାନ ତ ଯାଇତ ହୋଇବ ମାତା ମୋତେ
ମୁଁ ଦେଖେ ଜନନୀ ଯୋଗ୍ୟ ବାଣୀ ତୋତେ । ୧୮୫ ।
ମୁଁ ଯାଉଛି ଜନନୀ ଯେ ମରିବି ଅଭେ ଥିବ
ଏହି ଦେଖି ବାଘ ଖାଇ ଶରୀର ମୋହୋର ।

ଭରତ ଖେଳୁଥିବ ଶୂନ୍ୟ ଜନନୀ ବକ୍ଷରେ
ନ ଛୁଣ୍ଡି ତୋ ତୋହ୍ମାର ସଙ୍ଗେ ସିଂହ ଖେଳପଣେ ।
ତୋହ୍ମାର ବକ୍ଷରେ ମୋତେ ପାଳିଲ ଆଦରେ
ମୁଁ ଶୋଷି ବାତ୍ସଲ୍ୟ ସୁଖେ ଦେହ ଧରିବ ପାଇ ।
ମାତାର ବାତ୍ସଲ୍ୟରେ ଯେବେ ଦେଖିବା ତୋ ଗାନ
ଜାଗନ ରଖିବା ମୋର କାଳ ସ୍ତମ୍ଭୋଜନ ।
ମୋହ୍ମାର ବଚନ ଶୁଣି ଜନନୀ ଗୋ ରଖି
ତୋର ସଙ୍ଗ ଭଜୁ ମୁଁ ବାଘକୁ ଦେଖ ଦେଖୁ । ୧୯୭ ।
କୁ ଯେବେ ଅନାଥ ଧରି ସିନ୍ଧୁ ନେଉଛ ମାତ
ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ମୋତେ ଦେ ଦେଖାଇନ ନାଥ ।
ଖୀରଧାନ ଦେଇ ମୋତେ ଯୋଗ୍ୟଗୁରୁ ଦାଏ ।
ଦେ ଦେଖାଇବା ବକ୍ଷ ତୋ ଜନନୀ, ତୋର ସ୍ତ୍ରୀଏ ।
ମାତା ସମ ଗୁରୁ ନାହିଁ ଧମତ୍ତ୍ୟ ଭୁବନ୍ତି
ମାତା ସେବା ସମାନ ପୁଣ୍ୟ ନାହିଁ ଧନ ।
ନାହିଁ ନାହିଁ ମାତା ସମ ପୁଣ୍ୟ ସେବେନ୍ଦୁ
ମାତା ଧନ ନାହିଁ ସୁଖେ ଚୋଷିବାକୁ ଦେଖୁ ।
ମାତା ସେବା ସମାନ ପୁଣ୍ୟ ଅନ ନାହିଁ
ସେବା ଯେ କରନ୍ତି ଭକ୍ତି ପରଲୋକ ସୁଖ । ୧୯୮ ।
ଜନନୀର ଯେଉଁ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି ଭକ୍ତ
ଭକ୍ତିରେ ଯଶ ପରଲୋକେ ଶୁଭଗତି ।
ଧର୍ମାର୍ଥ ସନ୍ତାନ ସର୍ବରେ ଗଣ୍ଠି ଶୁଖ
ଦେ ଅନ ଦେଖାଇବ ସ୍ନେହ ଜନନୀର ଦେହ ।
ବାଲ୍ୟ ଜେବଣା ତୋ ବାଲ୍ୟ ଦୁଃଖ ସହି
ସୁଖର ସ୍ମୃତିକୁ ଦେହରେ ନର୍କା ଯାଇ ।
ଭାଗ୍ୟମନ ଯୋଗ ମାତା ସ୍ନେହ କୋଳେ ଯେଉଁ
ବାଲ୍ୟ ସ୍ମୃତିରେ ସ୍ମରଣାଗତ ଜନନୀ ।

ମତମୂଢ଼-ସଙ୍ଗରୁ ଅନ୍ଧାରେ ପଡ଼ି ଧାଁସ୍ତି
ଗୁନ୍ଥିବା ପାଳଇ ଶାସ୍ତ୍ର ସବୁ ଭୁଲି । ୨୦୦ ।
ସ୍ୱାର୍ଥେ ଅନ୍ଧ ଭଣ୍ଡ ପୋଷଇ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ
ସେ ଅବା ପ୍ରମାଣ ହେଉଛ ମାତା ସେତେବେଳକୁ ।
ବାଳକାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧୁଣି କହୁଛି ଶୁଣ ଶୁଣ
ଏଥିକୁ କରଯରେ ସେ ଶୁଣିନ ମାତା ଭଣ ।
ମୋହ ମତେ ଏତେକ ଧର୍ମ ନ ଦେଖିଲି କାହିଁ
ମାତା ସମ ଦେବତା ପୁତ୍ରକୁ ଆନ ନାହିଁ ।
ବାଳକା କହଇ ମୃତ୍ୟୁ ମୋହରେ ଶାପତ
ତୁ କେମନ୍ତେ ଶିଖୁ ପୁଣି ମୋହୋର ମଙ୍ଗଳ ।
ତୁ ସେ ଛାଣ୍ଡିବାର ଭାବ ଲୋଡ଼ି ମୋର ପାଇଁ
ଆନ ମୃତ୍ୟୁମାନେ ମୃତ୍ୟୁ ଅନନ୍ତ ତୁଛଇ । ୨୦୫ ।
ଲଢୁଛି ନ ଅଛିବା ରେ ଦୁଷ୍କ ଗମନ
ଅଜ୍ଞାନେ ମୂର୍ଖ ତୋତେ ମୋହୋ ଭରଣ ।
ମୋତେ ଛାଡ଼ ସେତେନକୁ ମୋହୋର ବୋଲି ଭାଇ
ମୋହୋର ଚରଣ ଛଣପାଳକୁ କୁମର ।
ସର୍ବଥା ନ ଶିଖୁ ବାକ୍ୟ ଘୋର ଅରଣ୍ୟରେ
ପ୍ରବେଶ କରାଇବୁ ତୁ ହେ ଅଗାଧ ଜଳରେ ।
ଅରଣ୍ୟ ଜଳକୁ ସଦା ଭକ୍ଷ ଗମନ
ନିରନ୍ତରେ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିବୁ ସାବଧାନ ।
ପ୍ରମାଦ ଭୂମିକି ଯେ ହୋ ଭାବଇ ଗମନ
ପ୍ରମାଦ ପଡ଼ଇ ପ୍ରାଣୀ କୁଅନ୍ତ ନିଧନ । ୨୧୦ ।
ଏତ୍ତି ଲେଖେ ବାଣ ବାଳା ହେବେଣେ ବୋଲୁକୁ
ସଂଭବିଭୂମିକୁ ତୁଣ ଚରଣେ ନମିଛୁ ।
ଲୋଭନର ଅଗସ୍ତ ବାକ୍ୟ ଲୋକେ ସ୍ପର୍ଶିଲେ
ପରଲୋକ ଲୋକଙ୍କ ଆଗତ ହୋଏ ଭଲ ।

ଲୋକଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ମଧ୍ୟେ ଉପଜନ୍ତି ବୋଲନ୍ତି
ଯନ୍ତ୍ର ଗହନ ବନେ ଲୋକଙ୍କରେ ମୋହିତ ।
ଅଣ୍ଡଲୋକେ ଅଧାର୍ମି ଛୁଅନ୍ତି ଶୁଣ ସୁତ
କାଶିବକ୍ର ଭାର୍ଯ୍ୟ ବଳୁଅଛନ୍ତି ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ।
ଲୋକଲଜରେ ପାଣୀ ଯେ ପ୍ରମାଦ ଟାଳେନ ଅଛି
ଏତେଦିନ ହୋଇଲେ ଅବଶ୍ୟ ନାଶଯାଇ । ୨୧୫ ।
ଏ କଥା ବିଶ୍ବାସ ଆଗୁ ଲୋକ ନ କହିବୁ
ଦୁଷ୍ଟାଦି ସ୍ଥାନକୁ ଛୁ ହୋ ବିଶ୍ବାସ ନ ଯିବୁ ।
ମୋହୋର ବଚନ ସତ୍ୟ ମନେ ଧରୁ ଧନ
ଭୟିବୁ ସର୍ବଦା ଅସ୍ପା ଅଣ୍ଡ ଜନ୍ମ ଭନ୍ତ ।
ହୁଂସ୍ରକ ସକଳ ଜନ୍ତୁ ବର୍ଦ୍ଧି ଅଧିକର
ମ୍ଲେଚ୍ଛ ଦେବଗଣ ନାନା ସଂକଟ କରନ୍ତି ।
ବଳୁଳ ଭାଲକୁ ଯେଉଁ ବନେ ସର୍ପ ଥାଇ
ଭୟେ ଦେଖ ଜନ ମେଶ ବାଳକୁ ନ ଯାଇ ।
ଯେ ବନରେ ପ୍ରବେଶ ନୋହିବୁ ଶୁଣ ବାଳା
ବାସ୍ତୁ ଶିବ ଦେବଦର ଭଲୁ ଦେଖିଲେ ଭୟା । ୨୨୦ ।
ଭୁଦେବା ଖାଇ ଯୋଗ ଯେଉଁ କାଳିନ୍ଦି ମଧୁର
ବିଶ୍ବାସ ନ ଯିବୁ ବାଲୁ କାହିଁଲ ହୃଦର ।
ନଖ ଥିଲା ଜନ୍ତୁ ଯାବ ଶିଙ୍ଗ ଥିଲା ଜନ
ଏ ସନକୁ ସର୍ବଦା ଛୁ ନ ଯିବୁ ନନ୍ଦନ ।
ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକେଙ୍କ ବିଶ୍ବାସ ନ ଯିବୁ
ଅବିଶ୍ବାସ ଲୋକଙ୍କୁ ବିଶ୍ବାସ ନକରିବୁ ।
ଜୀବନ ଅନ୍ତରେ ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ହୁରଇ
ଧନଲୋଭ ପ୍ରାଣପୀଡା ଅବଶ୍ୟ ହୁଅଇ ।
ଅଜାବନ ଦେହ ଦେଖି ବିଶ୍ବାସ ନଯିବ
ନ ବୋଲିବ ଏ ଗୁପତ ସ୍ତ୍ରୀ ଜନେ ଅବ । ୨୨୫ ।

ଝାଲିରୁ ତରୁଣୀ ପ୍ରାଏ ଚିହ୍ନିଲ ଗଗନ
ଏ କଥା କହୁଛୁ ଧର୍ମେ ଦେଇଥିବୁ ମନ ।
ଧର୍ମେ ମତି ନ କଅନ୍ତି ଅତି ମୂଢ଼ ଜନ
ପ୍ରମତ୍ତ ହୋଇ ବୋଲନ୍ତି ଧନ୍ୟ ରେ ଯାତନା ।
ଅନ ଲୋକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ମୁଁ କି କହିବି ତୋତେ
କାମନା ବଳିବୁ ତୁ ସେ ଅହ୍ଲାଦ ନିମନ୍ତେ ।
ବାସନା-ଚକ୍ଷୁରେ ସର୍ବ ଦେଖନ୍ତି ସେ ଯାଇ
ସ୍ୱଚକ୍ଷୁ ଦେଖି ସ୍ୱଚ୍ଛା ସମସ୍ତ ଦେଖାଇ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେଖଇ ସବୁ ବେଦ-ଚକ୍ଷୁଦ୍ୱାରେ
ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ପଣ୍ଡିତ ଯୋଗୀ ଦେଖଇ ଜ୍ଞାନରେ । ୨୩୦ ।
ସର୍ବଥା ନୋହିବୁ ଭକ୍ତ ଘୋର ଅରଣ୍ୟରେ
ନିରନ୍ତରେ ଧର୍ମଚିନ୍ତା କରିବୁ ମନରେ ।
ବିଦ୍ୟା ବୋଧ ଜପ ଧର୍ମ ସନ୍ଧ୍ୟା-ଆଚରଣ
ପଶ୍ଚାତ ଶୁଣ ଦେଖିବୁ ତାହାଙ୍କ ଚରଣ ।
ସନ୍ଥଙ୍କର ଆଦେଶ ଭଙ୍ଗ ସର୍ବଥା ନୋହିବୁ
ଆଦେଶ ନ ଶମିବୁ ଭକ୍ତ ବଦନ୍ତା ନୋହିବୁ ।
କାମକ୍ରୋଧ ନଥା ତୁ ସର୍ବଥା ନ କରିବୁ
ମୋହୋର ବଚନ ତୁ ହୃଦରେ ଧରିଥିବୁ ।
ଯେତେକ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ଦେଖୁଛୁ ସୁରଙ୍ଗ
ଯାତ୍ରାର ପଥିକ ପ୍ରାଏ ହୋଇଛନ୍ତି ସଙ୍ଗ । ୨୩୫ ।
ଯେସନେ ଏକ ପଥିକ ପନ୍ଥ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ
ଛାୟା ଆଶ୍ରେ କରଇ ପନ୍ଥରେ ବୃକ୍ଷ ପାଇ
ସୃଷ୍ଟି ସେ ଅନନ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ପନ୍ଥଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ।
ସେହି ବୃକ୍ଷଛାୟାରେ ବସନ୍ତି ଯୁକ୍ତି ପାଇ
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଦଣ୍ଡ ଯାଏଁ ମେଳ ହୋଇ
ଏକକୁ ଆରେକ ଦୁଃଖ ସୁଖ ବୁଝାଉଛି ।

ଯେତେବେଳେ ତାହାଙ୍କର ସ୍ଥିର ହୁଏ ଧ୍ୟାନ
ଯାହାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉଚ୍ଚ ନାହିଁ ତେଣୁ ସ୍ଥାନ ।
ସେଥିମଧ୍ୟେ ସୁଖ ଦାସ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ଭ୍ରାତାମାନେ
ଦୋହନ୍ତି ତାହାରି ହେତୁ ଥାନ୍ତି ଏକସ୍ଥାନେ ।
ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥରୁ ଅଛି ଭାଳ
ଏହା ମାତ୍ର ଧର୍ମର ସେ ସ୍ୱାର୍ଥର ସକଳ ।
ତୁଚ୍ଛ ଲାଭ୍ୟସଙ୍ଗ ପ୍ରାଏ ସଙ୍ଗ ହୋଇଥାନ୍ତି
ତେସନେ ବ୍ରହ୍ମ-ସଙ୍ଗ ତେଣୁ ଏହା ଯାନ୍ତି ।
ଅଧିକ ସମସ୍ତ ଥିଲେ ଉତ୍ତମ ମେଦିନୀ
ଅର୍ଜିଲେ ପାତକ ପୁଣ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଯାନ୍ତି ଯେଣେ ।
ପାପ କରିଥିଲେ ବାସ କରନ୍ତି ନର୍କରେ
ପୁଣ୍ୟ କରିଥିଲେ ଯାଇଁ ବସନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗରେ ।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ସାତପାଞ୍ଚ ସଙ୍ଗୋତ୍ତମ
ଧର୍ମହିଁ ସେ ଏହା ଜାଣି ବୁଝିବା ଉତ୍ତମ ।
ଏ କଥା କହୁଛି ସୁଜ୍ଞ ଶୋଧ କ୍ଷତ୍ର ମୋତେ
ଧର୍ମ ସେ ପରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଅଛି ତୋତେ ।
ଏତେ କହି ମୁନିମଥା ଶୁଣିଲ କଲ୍ୟାଣୀ
ପୁଣି ପୁଣି ଚିନ୍ତିଲ ସୁଖକୁ ଶୋଭେ ଯେଣେ ।
ମହାଶୋକେ ଦଗ୍ଧଙ୍କର ଭୁଞ୍ଜଅଛି ମନ
ମୂର୍ଚ୍ଛ ହୋଇଅଛି ତାର ଶରୀରେ ଚେତନ ।
ନିଃଶ୍ୱାସ ପଡ଼ୁଅଛି ଯେସନେ ସର୍ପିଣୀ
ଅତି ଦୀର୍ଘ ଉଷ୍ଣ ସେ ନିଃଶ୍ୱାସ ପୁଣ ପୁଣି ।
ସ୍ୱପ୍ନେ ଦୁଃଖେ ଜଗତ ସେ ଦେଖୁଅଛି ଶୂନ୍ୟ
ଅରଣ୍ୟରେ ଯିବାକୁ ବୋଧ କରୁଅଛି ମନ ।
ମହାପଙ୍କେ ନିମଗ୍ନ ହୋଇଲା ପ୍ରାଏ ହୋଇ
ହେବନି ସୁତକୁ ଦେଖି ହୃଦୟ ଦହିଲ ।

ଶୁଣିଣ ସେ ସୁବମଧ୍ୟା ବହୁଳା ଲକ୍ଷଣ
ଶୁଣି ସେ କଲ୍ୟାଣୀ ଧେନୁ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲ ।
ପୁତ୍ର ମୁଖ ସମ କି ପାଇବା ତାର ପାଇଁ
ପୁତ୍ର ସମ ସେନେହ ସଂସାରେ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ ।
ଜନନୀ ପିତାଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ସମ ନାହିଁ ପ୍ରୀତି
ଜନନୀ ପିତାଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ସମ ନାହିଁ ଗତି ।
ଅପୁତ୍ରିକ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଜଗତ ଦିଶେ ଶୂନ୍ୟ
ଅପୁତ୍ରିକ ଲୋକର ସେ ଘରଟି ଅରଣ୍ୟ । ୨୫୫ ।
ସୁପୁତ୍ର ହୋଇଲେ ପ୍ରାଣୀ ପୁଣ୍ୟଲୋକ ପାଇ
ପିତର ପିତରେ ପ୍ରାଣୀ ସ୍ୱର୍ଗରେ ବସାଇ ।
ଯାର କୁଳେ ସୁପୁତ୍ର ପୁନାଶି ଉପୁଜଇ
ଉଦ୍ଧରେ ପରଲୋକେ ସେ ପରମ ଗତି ପାଇ ।
ବଚନ ଶୀତଳ ବୋଲି ବୋଲନ୍ତି ଯେ ଜନ
ମୋର ମନେ ଜାଣିଲି ମୁଁ ମିଥ୍ୟା ସେ ବଚନ ।
ପୁତ୍ରଙ୍କୁ କୋଳରେ ଧରି ହୃଦରେ ଲଗାଇ
ଚନ୍ଦନରୁ ଅଧିକ ଶୀତଳ ସୁଖ ପାଇ ।
ଲୀଳେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ସେ ପୁତ୍ରର ମୁଖ ଭଲ
ପୁଣ ପୁଣି ବହୁଳା ପୁତ୍ରର ମୁଖ ଚୁମ୍ବି । ୨୬୦ ।
କାନନୀ ସଖୀଜନଙ୍କ ନିକଟରୁ ଗଲି
ଯିବାରେ ଭୁଲିକ ମନ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲା ।
ବହୁଳା ଭଲରେ ସର୍ବ ସଖୀଙ୍କ ଅଗ୍ରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ମୁରଗଣ ସମ୍ମୁଖରେ ।
ପ୍ରଣାମ କରିଣ ବାଛୁରି ଭଳି ମୁକ୍ତ ହୋଇ
ଚଳିଲା ବାଲକ ବାଛା ଦେଖିବାର ପାଇଁ ।
ମାତା ସଖୀଜନ ବର୍ଗ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ
ସବ୍ୟ କରି ଅସିଅଛି ବାଘର ସଙ୍ଗତେ ।

ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ କହୁ ମୁଁ ଗୋ ଅଛିଟି ଜନନି
ମୁହିଁ ତାର ଦାସଙ୍କ ଗୋ ଯିବ ଦେଖୁ ଘେନ । ୨୫୫ ।
ବାଳବୁଦ୍ଧିରେ ମା ଅପରାଧ କଲି ଯେତେ
ସମସ୍ତ ଅପରାଧ ମାତା କ୍ଷମା କର ମୋତେ ।
ମୁଁ ଅଟେ ଦାସୀର ମାତା ତୁମ୍ଭର ଅଧର
ତୋହ୍ମୋର ନାତିକି ଏବେ ପ୍ରତିପାଳ କର ।
ସୁରଙ୍କ ମନୋମଣ୍ଡିତ ତୋହ୍ମୋର କଲ୍ୟାଣି
ପରମ ପବିତ୍ର ତୁ ସମସ୍ତ ଅଛୁ ଜାଣି ।
ବସୁଧା-ଧାରିଣୀ ଗୋ ଜଗତଶିରୁ ଦାତା
ପରମ ଆନନ୍ଦ-ଘନ ରୂପିଣି ମୋ ମାତା ।
ଅଜ୍ଞାନ ଅଜ୍ଞାନରେ ଯାହା କହୁଅଛି ତୋତେ
ତାହା ମୁଁ ଅଛିଲି ଦୋଷ କ୍ଷମା କର ମୋତେ । ୨୬୦ ।
ସର୍ବସ୍ୱରୂପେ ସୁଲକ୍ଷଣା ସର୍ବଜନ-ମାତା
ଯେ ଯାହା ବାଞ୍ଛଇ ତୁ ଗୋ ସର୍ବ ଦେଉ ଦାତା ।
ତୋହ୍ମୋର ଚରଣତଳେ କରୁଛି ବନ୍ଦନା
ମୋହ୍ମୋର ପୁତ୍ରକୁ ରକ୍ଷା କର ଗୋ ଜନନୀ ।
ମୋହ୍ମୋର ବାଳ୍ୟ ଅନାଥ ଅବଳ ବାଳୁତ
ଅଳ୍ପ ଦାନ ଦୁଃଖୀ ଯେ ମୋହ୍ମୋର ବାଳ ଦୂତ ।
ମୋହ୍ମୋର ବିଚ୍ଛେଦ ଦୁଃଖେ ଦେଉଛି ଆକୁଳ
ବାନ୍ଧେଣୀ ସଫଳ ବାଞ୍ଛା କରୁ ପ୍ରତିପାଳ ।
ବାନ୍ଧେଣୀ ସଫଳ ଶୁଣି ଏକ୍ଷୁ ବାଳସୁତ
ବାପେଟେ ପ୍ରତିପାଳିବା ତୁମ୍ଭର ଉଚିତ । ୨୬୫ ।
ସମସ୍ତେ ହେଁ ପ୍ରତିପାଳ କରିବ ଜନନୀ
ଯେତେ ଶୀଘ୍ରପାନ ଦେବା ନିଜ ପୁତ୍ର ଯାଏ ।
ଲକ୍ଷିବ ଅନାଥ ବାଳ ବଞ୍ଚିଥିବ କାଏ
ପ୍ରତିପାଳ କରିବ ଆପଣା ବଳ୍ପା ଯାଏ ।

କ୍ଷମା କର ସ୍ୱପନେ ମୋହର ଦୋଷମାନ
ସତ୍ୟ ଅଟେ କହୁ ମୁଁ ଯେ ସାକ୍ଷୀଅଛନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ର ।
ସର୍ବସାକ୍ଷୀ ଧର୍ମ ମୋ କହୁଛି ଆଜ ହୋଇ
ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ବଳମ୍ବ ତ ମୋ ଉଚିତ ନୁହଇ ।
ଯେତେକ ଜନ୍ତୁ ଜାତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ସଂସାରେ
ସବୁଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ସାକ୍ଷୀ ଅଛି ମୋ ଆଗରେ ।୨୮୦।
ବକୁଳାର କର୍ଣ୍ଣ ଯନ୍ତ୍ରେ ଶୁଣିଲେ ଏମନ୍ତ
ମାତା ସଖୀଜନ ସବୁ ହୋଇଲେ ଦୁଃଖିତ ।
ବିସ୍ମୟ ହୋଇଲେ ଶୁଣି ମାତା ସଖୀଜନ
ବକୁଳା ବଦନ ଶୁଣି କହନ୍ତି ବଚନ ।
ଏମନ୍ତ * ଅଶ୍ରୁତ ତ ଶୁଣିନୁ ନାହିଁ କାହିଁ
ବକୁଳା ଅଛନ୍ତି ସତ୍ୟ କର କାହା ତହିଁ ।
ଏଣୁ ଭଗ୍ନୀଙ୍କର ଠାଉ ନାମେ କହୁ ଦୋଷ
ବକୁଳା ବଚନ୍ତୁ ଇଚ୍ଛା ସିଦ୍ଧ ତାର ପାଶ ।
ଶପଥ ଭୁଁ କର ସତ୍ୟ ବଚନ ମୁଁ କହି
ଦୁର୍ଦ୍ଦମ ଘୋର ବଚନ୍ତି ଲାଗିବାର ପାଇଁ । ୨୮୪ ।
ନାନା ଦୈନ୍ୟ କଥା ଉଠେ ବସିବାର ପାଇଁ
ସୁଣି କ ଲଭନ୍ତି ପ୍ରାଣୀ ସେଠାବଳୁ ଯାଇ !
ବକୁଳା ବଳନ୍ତୁ ଅଶ୍ରୁ ଗମନ ନ କର
ଏ କଥାକୁ ଦେଇଁ ଧର୍ମ ହୋଇବ ତୋହର !
ବାଳସୁଖ ଯୋଟି ମୋର ଦେଖିବୁ ଏହାକୁ
ସତ୍ୟ ଦେଲୁ ହୋଇ କ୍ଷମା ଗଣିବୁ ବଳକୁ !
ସତ୍ୟବାଦୀ ଋଷି କଥା ପୂର୍ବେ ଛନ୍ତି କହି
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ ପ୍ରମାଣେ ସର୍ବଥା ପାପ ନାହିଁ ।

---

* ଅଶ୍ରୁତ—ଅଦ୍ଭୁତ ।

ନାରୀଙ୍କୁ ବିବାହେ ପାଣିଗ୍ରହଣେ ମିଥ୍ୟା ନାହିଁ
ଧନନାଶେ ମିଥ୍ୟା ପାପେ ଲିପ୍ତ ନ ହୁଏ । ୨୯୦ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ କାରଣେ ମିଥ୍ୟା ଯେ ମୁଖ କହଇ
ଏ ପଞ୍ଚ ମିଥ୍ୟାରେ ଲୋକ ସର୍ବଥା ପାପ ନାହିଁ ।
ଗାଈ ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷିବାକୁ ଯେଉଁ ମିଥ୍ୟା କହି
ଏ ମିଥ୍ୟା ପାପରେ ପ୍ରାଣୀ ଲିପ୍ତ ନ ହୁଇ ।
ମିଥ୍ୟାଠୁଁ ଲାଗଇ ସତ ପ୍ରାଣୀ ରକ୍ଷା କଲେ
ସତ ମିଥ୍ୟା ସମ ପାପ ପ୍ରାଣୀ ନାଶ ଗଲେ ।
ବାଣ୍ଡୁଳା ବୋଲଇ ପର ପ୍ରାଣ-ରକ୍ଷା ପାଇଁ
କହିଲେ ବଚନ ମିଥ୍ୟା ପାତକ ଲାଗଇ ।
ଆପଣା କାରଣେ ମିଥ୍ୟା କହିବାର ପାଇଁ
କଦାଚିତେ ମାତା ମୋର ଚିନ୍ତ ନ କରଇ । ୨୯୫ ।
ଏହା ହୋଇ ସର୍ବ୍ବଭୁ ଲାଗଇ ପ୍ରାଣୀ ଜାତ
ଏହା ହୋଇ ପ୍ରାଣଦାତା ଲାଗଇ ଯୋ ମାତ
ଏହା ହୋଇ ପ୍ରାଣୀ ସେ ଭୁଞ୍ଜଇ ଦୁଃଖ ସୁଖ
ସେ ଦେବ ସତ୍ୟରୁ ମୁଁ ଯେ ନୋହିବି ବିମୁଖ ।
ସତ୍ୟେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଭୁବନ ଛନ୍ତି ରହି ହୋଇ
ସତ୍ୟରେ ସକଳ ଧର୍ମ ସର୍ବଦା ବସଇ ।
ସତ୍ୟରେ ଜଗତ ଅଛେ ସମୁଦ୍ରର ଜଳ
ସତ୍ୟରେ ସର୍ବଥା ସିନ୍ଧୁ ନ ଲଙ୍ଘଇ କୂଳ ।
ସତ୍ୟେ ବଳି ଦୁର୍ଦ୍ଧର ବାମନର ହାତେ ଦେଲା
ତ୍ରିଭୁବନ ଦେଇ ସ୍ୱର୍ଗ ପାତାଳେ ରହିଲା । ୩୦୦ ।
ସତ୍ୟବାଦେ ବଳି ସ୍ୱର୍ଗ ପାତାଳ ଭୁବନ
ହରିପଦ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ୱାମୀ ଚରଣେ ବନ୍ଦନ ।
ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ବିକିଥିଲା ସତେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ର ଯେତେ
ସତ୍ୟ ଲଭିଲେ ସେ ଅଟନ୍ତି ମହାମୁନି ।

ମୁନିଙ୍କି ଯେ ବିଶ୍ୱସ୍ତା ସତ୍ୟ ବାକ୍ୟ ଦେଲ
ଅନ୍ତ୍ରି ବଚନେ ଯେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲଙ୍ଘିଲ ।
ସତ୍ୟ ଥିଲେ ଲଭେଁ ପ୍ରାଣୀ ସ୍ୱର୍ଗ ମୋକ୍ଷ ପାଇ
ସତ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ଭ୍ରଷ୍ଟ ନର୍କରେ ପଡ଼ଇ ।
ସତ୍ୟ ଭଳି ନିର୍ମଳ ଯେ ଥୁଅଇ ମନରେ
ସେମିତ ଥୁଅଇ ପ୍ରାଣୀ ସେହୁ ପାତକରେ । ୩୦୫ ।
ସତ୍ୟ ଭଳି ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଧର୍ମର ଚାରି ଅଙ୍ଗ
ସତ୍ୟ ଶୌଚ ଶୁଦ୍ଧି ଯେ କହୁଅଛି ଅନ ଭୂଷା ।
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଅଥବା କେଉଁ ପାପ ନ ଅର୍ଜିଲ
ସ୍ୱୟଂଭୂ ଭଳି ସେ ଆତ୍ମାକୁ ଶୁଭ ଦେଲ ।
ଯେ ଜନ ସତ୍ୟ ଲଙ୍ଘି ମୁଁ କେମନ୍ତେ ରହିବ
ଅପଣା ଆତ୍ମାକୁ ପାପେ କେମନ୍ତେ ବାନ୍ଧିବ ।
ଆତ୍ମଦ୍ରୋହ କରନ୍ତେ ମୁଁ ଆତ୍ମାକୁ ବଞ୍ଚାଇ
କିପଁ ଘୋର ନରକେ ପନ୍ଥାଇବ ଯାଇ ।
ସତ୍ୟ ସୁଁ ଯେ ଶର୍ମ ବାହ୍ୟ ଅଟଇ ସାଗର
ଉପାଧି ନିର୍ମଳ ଶୁଭ ମହିମା ଯାହାର । ୩୧୦ ।
ତହିଁ ସ୍ନାନ କଲେ ପାପୀ ପ୍ରାଣୀ ମୁକ୍ତ ହୋଇ
ଧାନ୍ୟକାଳ ହୋଇଲେ ପରମ ଗତି ପାଇ ।
ସତ୍ୟରେ ପବନ ସର୍ବକାଳରେ ବହଇ
ସତ୍ୟରେ ଅଗ୍ନି ଦେବତା ସର୍ବଦା ଜଳଇ ।
ସତ୍ୟେ ଜଳ ବୃଷ୍ଟି କରୁଅଛନ୍ତି ପୁରନ୍ଦର
ସତ୍ୟେ ରବି ପ୍ରକାଶନ୍ତି ସକଳ ସଂସାର ।
ନାହିଁ ନାହିଁ ସତ୍ୟର ସମାନ ଧର୍ମ ନାହିଁ
ସତ୍ୟର ସମାନ ଧର୍ମ ଆଉ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ ।
ସତ୍ୟର ସମାନେ ଆଉ ନାହିଁ ଟି ସମସ୍ତ
ନାହିଁ ନାହିଁ ସତ୍ୟର ସମାନ ଆନ ପନ୍ଥା । ୩୧୫ ।

ସହସ୍ରେକ ଅଶ୍ୱମେଧ ତୁଳନା କରାଇଲେ
ଏକ ଅଗ୍ରେ ବିଧାତା ସେ ସତ୍ୟକୁ ରଖିଲେ ।
ତୁଳନେ ବଳାଧିକେ ସତ୍ୟ ଅଧିକ ହୋଇଲା
ଅଶ୍ୱମେଧ ସହସ୍ରେକ ସମାନ ନୋହିଲା ।
ସତ୍ୟ ସମ ସାଧୁଙ୍କର ତପ ନାହିଁ ଆନ
ସତ୍ୟହିଁ ଯେ ସାଧୁଜନଙ୍କର ଭୂଷଣ ।
ସତ୍ୟ ଥିଲେ ପ୍ରାଣୀ ସର୍ବ ବିପତ୍ତି ନାଶଇ
ସତ୍ୟ ସମ ଧନ ଆନ ସର୍ବଥା ନୁହଇ
ସତ୍ୟହିଁ ଯେ ସାଧୁଙ୍କର ବସିବାର ସ୍ଥାନ
ସତ୍ୟ ହିଁ ଯେ ସାଧୁଜନଙ୍କର ମୂଳଧନ । ୩୬୦ ।
ଶୁଣ ଅଶ୍ୱମେଧେ ସତ୍ୟ ଅଟଇ ବଳିଷ୍ଠ
ସତ୍ୟର ସମାନେ ଆନ ନାହିଁ ନା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।
ଯେଉଁ ସତ୍ୟ ପ୍ରଭାବେ ବାସଇ ଧାନ୍ୟସ୍ଥାନେ
ସେ ସତ୍ୟକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ରହିବ କେସନେ ।
ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଥାଇ ମିଥ୍ୟା ଧନ ଜନ
ଦୁଷ୍ଟମତେ ଜନ୍ମର ସେ ଶୋଷନ୍ତି ଜୀବନ ।
ଅପଯଶ କାଳକୁ ସେ ସର୍ବଦା ଲଭିବ
ସତ୍ୟସ୍ନାନ ନିତ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗ ବିଶ୍ୱାସ ନ ହେବ ।
ବହୁଳା ସକଳ ଧର୍ମ ବିଧି ପ୍ରକାରେ
ମଣ୍ଡିଲି କୃପିର ସର୍ବ ସର୍ବାଙ୍କ ଆଗରେ । ୩୬୫ ।
ଧର୍ମରେ ଦକ୍ଷିଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବହୁଳା ସୁନ୍ଦରୀ
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବହୁଳା ବୋଲନ୍ତି ସର୍ବଜଣା ।
ସୁସ୍ୱର ଯେତେକ କରନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗେ ଦେବ
ବହୁଳା କୁ ସମ୍ଭ୍ରମେ ନମସ୍କାର ଯୋଗ୍ୟ ।
ସାଥି ରେ ବହୁଳା କୁ ସତ୍ୟରେ ଯାଉ ଥିଲା
ଦୁଃଖେ ନାହିଁ ତୃଷ୍ଣ ଯାହିଁ ପ୍ରାଣ ତେଜେ ନେଲା ।

କି କହୁ କଲ୍ୟାଣି ଗୋ ତୋହର ଅଧର
ଯାଅ ତୁ ସତ୍ୟରେ କମ୍ପୁଅଛୁ ଧର୍ମଶ୍ୱର ।
ଯେଉଁ ନ୍ୟାୟ କହୁଛୁ ଏ ସତ୍ୟଧର୍ମ ବୃକ୍ଷ
ତୋତେ ଚଉଦଲୋକରେ ତୁଳିବ ଚିତ୍ତ ନାହିଁ ।
ବହୁଳା ସତ୍ୟସ୍ୱରୂପିଣୀ ତୋର ଧର୍ମ ଯେତେ
ଅଗଣନ ରୂପ କି ଦେଖିବୁ ଅନ୍ୟେ ତୋତେ ।
ନିର୍ମଳ ସର୍ବଦା ଚିତ୍ତ ଯାହାର ଅଟଇ
ସର୍ବଦା ବହୁଳା ତାକୁ ଆପଦ ନ ଥାଇ ।
ଦେଖିଲୁ ବହୁଳା ସର୍ବ ଗୋପ-ଗୋପୀଗଣ
ଗୋଷ୍ଠକୁ ଯେ ଯାଇ ଧେନୁ ଗଣ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ।
ଗୋଷ୍ଠର ଭିତରୁ ସେ ବହୁଳା ଅଗ୍ର ହୋଇ
ଦେବଗଣମାନଙ୍କୁ ସେ ଡାକଇ ବଚନୋଇ ।
ହେ ପୃଥ୍ୱି ବରୁଣ ଅଗ୍ନି ରବି ନିଶାକର
ଦଶଦିଗ ଦେବ ନାରୀ ଚନ୍ଦ୍ର ଦିବାକର ।
ପବନ ସମ୍ମୁଖେ ଦାଣ୍ଡା ନକ୍ଷତ୍ର ଅଗ୍ନିକୁ
ମୁନି ଋଷି ବ୍ରହ୍ମବାଦ ଦେବୁଛି ଭୂମିକୁ ।
ଯେତେହେଁ ଉତ୍ସବେ ସେ ସକଳ ଦେବଲୋକ
ରକ୍ଷା କର ଏହୁ ମୋର ଅନାଥ ବାଳକ ।
ମୋହୋର ବଚ୍ଛଳ ଦୁଃଖ ଭୂମିରେ ଲୋଟଇ
ମୋତେ ଦାଣ୍ଡ ଅଭୟରେ ବେଦନା କରଇ ।
ବାଳକ ମୋହୋର ବାଳା ନ ଜାଣଇ କିଛି
କାନ୍ଦୁଅଛି ବାଛା ମୋତେ ନ ପାଇ ମୁଁ ଭୁଲି ।
ସର୍ବ ଦେବ ସର୍ବ ସାଧୁଜନଙ୍କର ମନ
ବୋଧନ୍ତି ସକଳ କାଳୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସମାନ ।
ଏ ବେଳେ ମୁଁ ପୁଣ ପୁଣି କହୁଛି ଅପାର
ଅନାଥ ବାଳକ ମୋର ପ୍ରତିପାଳ କର ।

ସିନ୍ଧୁ ଅଙ୍କ ଅରଣ୍ୟେ ସକଳ ଜନ୍ତୁମାନେ
ଅଶ୍ରେ ଦବଛନ୍ତି ଯେତେ ଦେବତା ଅରଣ୍ୟେ ।
ଅରଣ୍ୟରେ ବସୁଥିବ ଅଚଳ ଭୂମର
ଏ ମୋହୋର ବାଳାକୁ ସକଳ ରଖାଦର ।
ପୁନାଙ୍ଗ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଅମ୍ବ ଅଶୋକ ପଣସ
ସରଳ କିଂଶୁକ ଶାଳ ତମାଳ ଅର୍ଜୁନ ।
ଶୁଣ ଭୂମେ ଗଗନ ସକଳ ଜନ୍ତୁମାନେ
ଦୃଷ୍ଟିଅଛି ବାଳକେ ବିନତି ମୋର ଯେନ । ୩୯ ।
ଯେନ ଦୁଃଖୀ ବାଳକ ଚରଣେ ଏକା ହୋଇ
ଆହାର ନମନ୍ତେ ଥିବ ବାଳକେ ସନ୍ତାପ ।
ମୋର ଶୋକେ ଦୁଃଖିତ ଯେ ହୋଇଥିବ ବାଳା
କାନ୍ଦିବଳି ପୁନି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଖିଥିବ ରଖା ।
ମାତା ଛଡାଇଲୁ ବିଚ୍ଛେଦ ପୁତ୍ର ହୋଇ
କାଳ ଦୁଃଖୀ ବାଳକ ସେ ଅନାଥ ଅଟଇ ।
ଭୂମିରେ ଲୋଟନ୍ତି ଧାତ୍ରି ଏହି ବାଳକ ।
ମୋହୋର ନିମନ୍ତେ ଦୁଃଖ ହେଉଅଛି ଦୁଃଖିତ ।
ମୋହୋର ବାଳକ ଏ ବାଳକ ପୁଣି ହେଲା
ନିଷ୍ଠୁରେ ଦୁଃଖୁଅଛି କାନନ ଜନନୀ । ୪୦ ।
ମାତା ଶୋକେ ଶରୀର ହେଉଅଛି ଅଚେତନ
କ୍ଷୁଧା * ପିବାସରେ ଅଗ୍ନି ହୋଇଛି ବଦନ ।
କ୍ଷୀରପାନ ବାଳକେ ସେ ନ ପାଇଲା ଅନ
ମୋର ବାହୁ ଛାଡ଼ି ବଞ୍ଚିଛି ତାଙ୍କୁ ଦୁନ୍ୟ ।
ବୃକ୍ଷଆଡେ ଚାହିଁଛି ଡାକୁଛି ପୁଣ ପୁଣି
ବୋଲିଭ ଜନନୀ ତେ ଯେ। ଦଣ୍ଡବ ଯୋଗିଣି ।

---

* ପିବାସ—ପିପାସ ବା ତିଆସ

ଶ୍ରୀବେଣୁ କହୁଛନ୍ତି ଶୁଣ ଧର୍ମର ଗୁମର
ସ୍ୱକ ଦେହେନ୍ଦ୍ରରେ କଷ୍ଟ ହୋଇଲା ଶରୀର ।
ଶୋକ ଅଗ୍ନି ଲାଗି ବାଢ଼ ସନ୍ତାପ ପାଇଲା
ସ୍ୱକ ଦାରଣରେ ଯେନ୍ତ ନିସ୍ୱଶ ହୋଇଲା ।୬୮ ।
କାଳେକ ହୋଇଲା ତତକାଳ ପକ୍ଷୀ ଧାଏ
ଶିଇନ୍ଦ୍ର ଚରଣ ଘର ନ ପାଇ ଅଏ ।
ସେଥି ଠାରେ ଅଛି ବାଘ ଅରଣ୍ୟ ଭିତର
ବାଳିକା ପ୍ରବେଶ ଯାଇଁ ହୋଇଲା ଅପାର ।
ବାଦାନ ବାସ୍ତାର କର ଅଛି ମୃଗପତି
ଦେଖାଇ ପାତଣି ଦାନ୍ତ ଭୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ।
ବାଘକୁ ଦେଖିଣ ଯେନ୍ତ କହନ୍ତି ଭଲ
ଆଜେ ଭକ୍ଷ ହୋଇ ଯେନ୍ତ ଏମନ୍ତ କହିଲ ।
ଶୁଣିଲି ହେ ମୃଗପତି ବାଳିକା ତୋହୋର
ସତ୍ୟ ଏ ବଚନ ଆନ ନୋହିଲା ମୋହୋର । ୭୦ ।
ତୁମ ତୁ ନିଶ୍ଚିତ ବାଘ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ
ମୋହୋର ମାଂସ ଖାଇ ବଞ୍ଚ ଅଛ ଧନ ।
ଏ ଦେହୋର ଶରୀର ଯେ ପଞ୍ଚ ଅସ୍ଥିଭୂତ
ମୋହୋର ମାଂସ ଦେଇ କର ତୁ ତୃପତ ।
ବ୍ୟାଘ୍ର କହୁଅଛି ମୁଖେ ଅଇଲୁ କଲ୍ୟାଣି
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବାଳିକା ପ୍ରମାଣ ତୋର ବାଣୀ ।
ସତ୍ୟଧର୍ମ ବାଳିକା ଯାହାର କହି ଥାଇ
କିଶି ତ ଆପଦ ହେଁ ତାହାକୁ ନ ଲାଗଇ
ବାଳିକା ତୁ ସତ୍ୟ କଲୁ ଏହୁ ଅରଣ୍ୟରେ
ବୋଇଲୁ ହୋଇବ ଅଛି ତୋହୋର ଅଗରେ । ୭୨ ।
ଏ କଥା କ ବଢ଼ିଲି କ ହୋଇଲୁ ବୋ ମୋତ
ମୃତ୍ୟୁକୁ ନ କଲୁ କଷ୍ଟ ଅଇଲୁ କେମନ୍ତେ ।

ତୋହାର ଏ ସତ୍ୟଧର୍ମ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ
ହୋଇଲି ମୋ ହୃଦେ ଯାଇ ଅଛ ଯା ଭୂପତେ ।
ମାଂସ ଭକ୍ଷନ୍ତି ଯେ ଧୂମ୍ରକ ଜନ୍ତୁମାନେ
ତାହାର ଅସ୍ଥିକୁ ବର୍ଣ୍ଣି ଯାଆନ୍ତି ତେଜବେ ।
ଅପୂର୍ବ କଉତୁକ ଦେଖିଲି ତୋଠୁ ଆଜ
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗେ ସତ୍ୟଧର୍ମ ରକ୍ଷିଲୁ ତୋ ଅଛ ।
ମୋତେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟ ବାକ୍ୟ ଶୁଣାଇଥିଲୁ ଦେଇ ।
ସେ କଥାରୁ ମୁକତ ହୋଇଲୁ ନିର୍ଭେ ଯାଇ । ୩୬୦ ।
ସତ୍ୟରେ ସକଳ ଲୋକେ ପାଉଛନ୍ତି ତୋଷ
ସତ୍ୟରେ ସକଳ ଧର୍ମ ହୋଇଅଛି ଶେଷ ।
ଜ୍ଞାନ ମୋକ୍ଷ ବସଇ ଯେ ସତ୍ୟର ଭିତର
କି ବର୍ଣ୍ଣିବା ସର୍ବ ସୁଖ ଅଛି ଯେ ସତ୍ୟର ।
ସତ୍ୟରେ ଦେବତାମାନେ ନିତ୍ୟ ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି
ସତତ ପିତୃଲୋକମାନେ କଲ୍ୟାଣ କରନ୍ତି ।
ସତ୍ୟରେ ସନ୍ତୋଷ ହୋନ୍ତି ସିଦ୍ଧ ଋଷିମାନେ
ସର୍ବଦା ବସନ୍ତି ଯେ ସେ ସତ୍ୟ ଥିବା ସ୍ଥାନେ ।
ଯହିଁରୁ ବାଉଳା ଯେନ୍ତେ ବଢୁଅଛି ସୁଖ
ଧନ୍ୟ ସେହି ପାଉମାନେ ଧନ୍ୟ ସେହି ଭୂମି ।୩୬୫।
ଧନ୍ୟ ସେହି ଦେଶ ଯେ ବସନେ ନୋହେ ଜନ
ରୁ ସତ୍ୟବାଦିନୀ ଯେନ୍ତେ ଯହିଁ ଅଛି ରହି ।
ଚନ୍ଦ୍ରସେନ ରାଜା ଧନ୍ୟ ହୋଇଲା ଯୋ ସେହୁ
ସୁନ୍ଦରୀ ବାଉଳା ଯାର ସୁକନ୍ୟା ଅଛି ରହି ।
ଧନ୍ୟ ସେ ନଗର ତାର ଧନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ
ଧନ୍ୟ ସ୍ୱଜାତି ବନ୍ଧୁ ଧନ୍ୟ ଲୋକଗଣ ।
ତୁମନ୍ତେ ବାଉଳା ତୋତେ କରନ୍ତି ଦର୍ଶନ
ଦର୍ଶନମାତ୍ରକେ ପାପ କଟନ୍ତି ବନ୍ଧନ ।

ଧନ୍ୟ ସେହି ପ୍ରାଣୀ ଯେ ସେ ହୋଇଲେ କୃତାର୍ଥ
ଧନ୍ୟ ସେହି ପ୍ରାଣୀ ଭଲେ ସଫଳ ମୁକତି ।
ଜନମ ସଫଳ କଲେ ହୋଇଲି ତାହାର
ଯେ ତୋହର ଜୀବ ପ୍ରାଣୀ ହରନ୍ତି ଅହାର ।
ମୃଗପକ୍ଷୀ ଦେଖିଲୁଁ ବାଉଳାର ଗତ
ପୁଣ ପୁଣି କଷ୍ଟକୁ ସେ ହୋଇଲି ବାଞ୍ଛିତ ।
ମୃଗପକ୍ଷୀ ଭକ୍ଷେ ମୋର ତାହିଁରୁ ଥିଲା
ନିଶ୍ଚୟ ବିଧାତା ମୋତେ ଉପଦେଶ ଦେଲା ।
ବାଉଳାର ଶତ ଶାସ୍ତ୍ର ଦେଖିଲି ନୟନେ
ପ୍ରାଣ ରଖିବାକୁ ମୋର ନ ରୁଚଇ ମନେ ।
ଆଜଠାରୁ ଧର୍ମ କର୍ମ କରିବୁ ଭଜିବା
ଅର୍ଜ୍ଜିଛି ଯେତେକ ପାପ ନାଶିବୁ ପଞ୍ଜିବା ।
ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଜୀବ ପ୍ରାଣେ ଅଛି ମାରି
ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଜୀବ ବଞ୍ଚିଲି ସଂହାରି ।
ଧର୍ମର କାମନ୍ତେ ମୋରୁ ତେଜିଲା ଜୀବନ
ମୁଁ ଯେଉଁ ପଣ୍ଡିତ ଥିବା କରିବ ଗମନ ।
ମୁଁ ଯେ ପାପୀ ଦୁଷ୍କର ନର୍ଦ୍ଦାରୁ ଅଣ୍ଡର
ନରକରେ ଜୀବବଧ କଲି ମୁଁ ଅପାର ।
କୁସ୍ତର ପାତକମାନ କର ସମନ୍ତ
ଯେଉଁ ଦେହ ପାଇବି ମୁଁ ଯେଉଁ * ପର୍ବତ ।
ନାନା ତୀର୍ଥମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଗମନ କରିବି
ପାପମାନ ନାଶି କାଏ ଶୋଧନ କରିବି ।
ପର୍ବତ ଉପରୁ ପଡ଼ି ତେଜିବି ଜୀବନ
କୋଟିଦେବ ପ୍ରବେଶି ମୁଁ ହୋଇବି ହୁତାଶନ ।

---

* ଯେଉଁ ପ୍ରାଣିପର୍ବରେ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଲଭ କରିବ ।

ନାବଧ ପ୍ରଭାତରେ ମୁଁ ଦେଶ ଶୁଣାଇବି ତାଏ ·
ତୁମ୍ଭର ସମସ୍ତେ ଯେ ଅଳ୍ପ ଜଳ ପ୍ରାଏ ।
ଶୁଣ ହୁ ବାଲକା ତାଙ୍କି ତପସ୍ୟା ମୋହୋର
ଜଗେ ପାଏ ଶ୍ରୋଧ୍ରୁ ସିଦ୍ଧ ତପ୍ତ ଶରୀର ।
ଦେଉଛି ଏତେକୁ ମୁଁ ଯେ ତପ୍ତ ଗମନ
ତପ୍ତ ତପସ୍ୟା ସିଦ୍ଧ ଧ୍ୟାଇ ଅଣ୍ଡ ମନ । ୩୯୯ ।
ବାଞ୍ଛିଲା ବହୁଇ ମୁନିପତି ମୁଖ ସ୍ପର୍ଶ
ଯେଉଁ ସୁଦେଶ ଯେଉଁ ଧର୍ମ ଜଲେ ପାଟ ଦଣ୍ଡ ।
ସତ୍ୟଯୁଗେ ତପସ୍ୟା ତ୍ରେତାଯୁଗେ ଜ୍ଞାନ
ଦ୍ୱାପରେ ବାଦଧ ଯଜ୍ଞ କଳିଯୁଗେ ଦାନ ।
ସବୁ ଦାନ ଭିତରେ ଉତ୍ତମ ଦାନ ଯାହା
ଶୁଣ ମୁନିପତି ମୁଁ କହୁଛି ତୋତେ ତାହା ।
ସମସ୍ତ ଜୀବଙ୍କୁ ଯେ ଅଭୟ ଦାନ ଦେଇ
ଅନ୍ୟ ଦାନ ତାହାଙ୍କୁ ଯେ ସମାନ ନୁହଇ ।
ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ କୀଟ ପତଙ୍ଗ ସହିତେ
ତାହାଙ୍କୁହିଁ ହିଂସା ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ଯାର ଚିତ୍ତେ । ୪୦୦ ।
ଶାସ୍ତ୍ର ମୁନିତ ଏହ ସେ ଲଭଇ ଅବଶ୍ୟ
ପରମ ବ୍ରହ୍ମରେ ଯାଇ ଲଭଇ ପ୍ରବେଶ ।
ଅହିଂସାର ସମାନ ଧର୍ମ ନାହିଁ ଆନ
ତପସ୍ୟା ଅଦ୍ଭୁତ ନାହିଁ ଅହିଂସା ସମାନ ।
ମହାମୋହବନ୍ଧନର ଅହିଂସା ଭଞ୍ଜି ଖାଣ୍ଡା
ସନ୍ଦେହ-ବୃକ୍ଷର ମୂଳ-ଫଳ ଦେଇ ଛେଦି ।
କିଏ ବାଧ ତାପରେ ଯେ ତାପିତ ସର୍ବପ୍ରାଣୀ
ସେହି ତନୁତାପକୁ ଅହିଂସା ଜଳ ଜାଣି ।
ମୁକ୍ତି ଦେଏ ସଂସାର-ଦୁଃଖେ ବୁଡ଼ଇ ଦୁଃଖିତ
ପରମ ନିର୍ବାଣ ପାଇ ଲଭଇ ନିର୍ବୃତ୍ତି । ୪୦୧ ।

ସ୍ୱାମୀଙ୍କ କହୁଛି ମୁଁ କହି ଏକ କଥା
ଏହି ସେ ପରମ ଗୁହ୍ୟ ଅଟଇ ସର୍ବଥା ।
ଶୁଣ ହେ ସକଳ ଧର୍ମ ଜାଣ ମହାଜନ
ତୁମ୍ଭେ ମୋର ନାରୀଙ୍କୁ ପୁଛିଲ ସକଳ ।
ବହୁଳା ବଚନେ କାହା କହୁଅଛି ପୁଣି
ତୁ ସତ୍ୟବାଦିନୀ ! ମୋର ପୂର୍ବ କଥା ଶୁଣ ।
ପୂର୍ବେ ଥାଇ ଗୋବତାଏ ଦେଖିଲେ ମୋତେ ତୋଷେ
ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳରେ ରହି ଜନପଦ ରୂପେ ।
ତାହାଙ୍କର ଶାପେ ମୋର ଜ୍ଞାନ ଗଲା ନାଶ
ଘୋର ଜନ୍ମ ଗର୍ଭରେ ମୁଁ ହୋଇଲି ପ୍ରବେଶ ।୪୧୦।
ସାଧୁଙ୍କ ଉପଦେଶ ପାଇଲି ତୋହୋର
ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ ସ୍ମରଣ ହୋଇଲା ମୋହୋର ।
ଶାପରୁ ମୁକତ ହୋଇ ଆଜ ଅସ୍ମାକେ
ପବିତ୍ର ହୋଇଲି ଯେତେ ତୋହୋର ପ୍ରସାଦେ ।
ଯାଅ ତୁ ବହୁଳା ତୋଷ ହୋଇଲି ମୋ ତୋତେ
ଆନନ୍ଦେ ଯୋଷରେ ରହ ନନ୍ଦନ ସହିତେ ।
ତୁ ଯେ ସତ୍ୟ ବାହୁଳା ଅବଳମ୍ବିଲୁ ପଣ
ପ୍ରାପତ ହୋଇବ ତୋତେ ଯେଉଁ ଶୁଭଗତି ।
ଘୋର ଅରଣ୍ୟ ଭୂମି ଯେ ବସିଲି ମୁଁ ସତି
ପରମ ଭକ୍ତିରେ ନେଇ ଖଟାଇଲା ମତି ।୪୧୫।
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ ଧାରଣେ ବସିଛି ମହାକାଳୀ
ଦେବଭାଗ୍ୟ କରି ସେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲା ଚଳି ।
ଶୁଣ ଅସ୍ମା ହୋଇଲା ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ
ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲା ବହୁ ଅଇଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ପାଇ ।
ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କର ଯାଇଁ ବସିଲ ଆପଣ
ବେଢି ସେବା କରୁଛନ୍ତି ଅପସରଗଣ ।

ଦେଖିଲୁ ସୁନ୍ଦର ତେଜ ବସିଲୁ ବିମାନେ
ଦେଖି ଥିଲେ ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ଦେଖିଲୁ ମନେ ।
ଦୁରନ୍ତେ ଚାଲିଲା ଧେନୁ ଭାବି କୃଷ୍ଣ କଥା
ଗୋକୁଳେ ପ୍ରବେଶ ଯାଇ ହୋଇଲା ମୁଦିତ ।୧୨
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ଧେନୁ ଆପଣା ଗୋଷ୍ଠର
ଭାବଃଗ ସଙ୍ଗେ ସଂବାଦ କଲେ ଜେନଣ ପ୍ରକାର ।
ମାତା ପଣୀଜନ ସୁତ ମିତ୍ରଙ୍କର ପାଶେ
ସମସ୍ତ ଭାଗିଲୁ ଧେନୁ ପରମ ହରଷେ ।
ଏତ ଠାବ ହୋଇ ଧେନୁ ଜନନୀଜନଙ୍କୁ
ପାଇଲୁ ପରମ ପ୍ରୀତି ହୋଇଲୁ ନିର୍ଭୟ ।
ଗୋଧନେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖି ଗୋପାଳେ ଗୋପୀକାଜନେ
ଦୁରନ୍ତେ ରହିଲୁ ଧେନୁ ଅଶ୍ରୁ ନୟନେ ।
ରହିଲୁ ଅନେକ କାଳ ଏକ୍ୟର ପ୍ରସାଦେ
ସୁଖେ ରହେ ଭ୍ରମଇ ଆନନ୍ଦେ ଅପମାନେ ।୧୨୫।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେଣ ଅନେକ କାଳ ଗଲୁ
ତହୁଁ ସେ ସର୍ବଧାରିଣୀ ସେହିଁ କୃତ୍ୟ କଲୁ ।
ସକଳ ଗୋଲୋକ ଯେଣେ ଥାଇ ଭା ସଙ୍ଗତେ
ସକଳ ଗୋପୀ ଗୋପାଳ ନୃପତି ସଙ୍ଗତେ ।
ଗୋଷ୍ଠୁ ସେ ସେବକ ଥିଲେ ଯେତେଲୁ ସଙ୍ଗତେ
ପଣୀ ଧୀରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁଣ ଲଭାକ ସହିତେ ।
ରୀତ୍ର ଦେବ କହନ୍ତି ଶୁଣ ହୃ ଧର୍ମସୁତ
ତହୁଁ ସେ ଗଉଲା ଧେନୁ କଲୁ ସେହିଁ କୃତ୍ୟ ।
ସର୍ବଜନ ଦିବ୍ୟ ଦରଶ ସଙ୍ଗେ ଯେତେ
ଚଳନ୍ତି ଆକାଶ ପଥେ ସେ ସର୍ବଧାରିଣୀ ।୧୩୦।
ସଂପତ୍ତିରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅସଂଖ୍ୟ ବିମାନ
ଗଉଲାବିମାନ ବେଢି କରନ୍ତି ଗମନ ।

ଅସଂଖ୍ୟ ବିମାନେ ଦେଖି ବାଉଳାସୁନ୍ଦରୀ
ଦିବ୍ୟ ପଥେ ଗମିଲା ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯକ୍ଷ ଭର ।
ଶ୍ରୀଶୁକଦେବ କହନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ନୃପବର
ବାଉଳାର ମହିମା ଦେବଙ୍କୁ ଅଗୋଚର ।
ଗୋଲୋକ ଅଟଇ ସର୍ବ ଭୁବନ ଉପରେ
ସତ୍ୟଧର୍ମେ ବାଉଳା ବସିଲା ଗୋଲୋକରେ ।
ବାବାଥ ଦେଖିରେ ସୃଷ୍ଟି ଧନ ନୋହେ ଆନ
ଅସଂଖ୍ୟ ଅମୃତମୟ ଅଟଇ ସେ ସ୍ଥାନ । ୪୩୫ ।
ସର୍ବକାଳ ସନ୍ତୋଷେ ଭ୍ରମଇ ପୁଣ୍ୟ ବଳେ
ମହାସ୍ଥଳେ ପରସନ୍ତେ ରହିଲା ଅଚଳେ ।
ହେ ହୋ ଧର୍ମରାଜା ଯାହା ପଚାରିଲୁ ମୋତେ
ସତ୍ୟବାଦୀନାର ପନ କହିଲି ମୁଁ ତୋତେ ।
ଯେ ଏହା ପଢଇ ଯେ ଶୁଣଇ ଧର୍ମ କଥା
ସ୍ୱର୍ଗ ଭୁବନରେ ପ୍ରାଣୀ ବସଇ ସର୍ବଥା ।
ପିତା ପୁତ୍ର ବନ୍ଧୁ ସୁତା ସେବକ ଯେ ନାରୀ
ଶୁଣନ୍ତେ ବଢେକା ଦୁଃଖ ନୁହଇ ତାହାର ।
ତୁଷ୍ଟେକ ପଢନ୍ତି ଚଉର୍ଦ୍ଦଶୀ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀରେ
ସଂଶୟ ନାହିଁ ସେ ଯାଆନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ । ୪୪୦ ।
ଗୋଷ୍ଠେ ଯେ ପଢଇ ଗୋଲୁ ବଢଇ ତାହାର
ଯେତେ ସେ ପଢଇ ଶସ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ଅପାର ।
ବାଉଳା ଚରିତ ପୁସ୍ତକ ମନ୍ତ୍ରେ ଯେ ପଢଇ
ଧନ ପୁତ୍ର ସଂପତ୍ତି ସେ ବହୁତ ବଢଇ ।
ପଢନ୍ତେ ନାଶଇ ଦେବଦୋଷ ଗ୍ରହଦୋଷ
ସଂକଟ ଦୁର୍ଗମ ବନେ ପଡିବ ଅବଶ୍ୟ ।
ପଢନ୍ତେ ଗ୍ରହବାଧେ ନାଶ ଯାନ୍ତି ଦୋଷେ
ନାଶଇ ଦୁସ୍ତର ଯନ୍ତ୍ର ଶତ୍ରୁ ଯାନ୍ତି କ୍ଷୟେ ।

ଶୁଣନ୍ତେ ବନ୍ଧ୍ୟାର ହୋଏ ପୁତ୍ର ଉତପତ୍ତି
ନିଜ ପତି ସଙ୍ଗେ ନାରୀ ସମସ୍ତ କୁଶଳୀ । ୪୪୫ ।
ବାଲ୍ମୀକି ଚରିତ ଯେବଣ ମନୁଷ୍ୟ ପଢ଼ଇ
ଶ୍ରଦ୍ଧାଭକ୍ତି ସହିତ ତାକୁ ଯାହିଁକି ଶୁଣଇ ।
ସୁରୂପ ହୋଇଣ କି ସ୍ତ୍ରୀ ଶୁଣନ୍ତି ଏ କଥା
ଦୁଃଖୀ ହୋଇଥିଲେ ସୁଖୀ ହୁଅନ୍ତି ସର୍ବଥା ।
ଘୋର ମଧ୍ୟେ ପଡ଼ିଲେ ଯେ ସକଳ ଧର୍ମରେ
ଗୋବିନ୍ଦ ବାଟର ଭଜଇ ଗୋବିନ୍ଦରେ ।
ଇଚ୍ଛାରେ ବାଲ୍ମୀକି କଥା ସମ୍ବାଦ ବାଣୀ
କ୍ଷେତ୍ରେ ବ୍ରହ୍ମା ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରକାଶିଲେ ପୁଣି ।
ମାଗଇ ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ଶରଣ ତାହାର
ପାପୀ ବ୍ୟାଧ ନିସ୍ତରିଲା ଦର୍ଶନେ ଯାହାର । ୪୫୦ ।

ସମାପ୍ତ

ଭୂମିକା

ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ କବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋବିନ୍ଦ ରଥଙ୍କ ସ୍ଥାନ ସେ କେତେ ଉଚ୍ଚରେ ଏହା ତାଙ୍କର 'ଭକ୍ତିବୋଧ' ପାଠକରିଥିବା ବନ୍ଧୁମାନେ ସହଜରେ ବୁଝିପାରିଥିବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ ରଚିତ ରାମଗାଥା ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଏହା ଚଉତିଶା ବୃତ୍ତିରେ ସରଳଭାଷାରେ ରଚିତ । ଭକ୍ତିବୋଧର ଏହା ଶେଷାଂଶ ଅଟେ । ଭକ୍ତିବୋଧକୁ କବି ସେପରି ପୋଥିଟି ମୂଳରେ ଲୁଚାଇ ଅଛନ୍ତି ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କୌଣସି ପୋଥିକା କରୁଅଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ରାମଙ୍କ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଅଯୋଧ୍ୟାଧିପ ଅବତାରମାନଙ୍କ ଚରିତ ଅତି ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରି ରାମଚରିତକୁ ବିସ୍ତୃତଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରିଥିବାରୁ କବି ଏହାକୁ ରାମଗାଥା ନାମରେ ଅଭିହିତ କରିଅଛନ୍ତି । କବି ଏଥିରେ ରାମଙ୍କର ବାଲ୍ୟଚରିତକୁ ଗ୍ରହଣ ନକରି ତାଙ୍କର ଅଭିଷେକଠାରୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି । ଭାଷାର ସରଳତା ସଙ୍ଗେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ରସର ପ୍ରକର୍ଷ ଏହାକୁ ମଧୁରତର କରିଅଛି । ପାଠକ ଉତ୍କଳ-କବିଙ୍କର ଭକ୍ତିରସପ୍ଲୁତ ରଚନାର ଆନନ୍ଦ ନିଶ୍ଚୟ ଏଥିରୁ ପାଇପାରିବେ । ସେ ବିଷୟରେ କେତେ ଲେଖିବା ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ ।

କବିଙ୍କର ଜୀବନୀ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥମାଳାର ପ୍ରଥମ ପୁସ୍ତକ ଭକ୍ତିବୋଧର ମୁଖବନ୍ଧରେ ବିସ୍ତୃତଭାବେ ଦିଆଯାଇଛି । ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ପାଠକ ତାହା ଦେଖି ପାରିବେ । ଏଠାରେ ତାହାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ଶୋଭନ ନୁହେଁ ଭାବି ତହିଁରୁ ବିରତ ହେଲି ।

ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ଆଦର୍ଶ ଗୀତି ମୁଁ କେନ୍ଦୁଝରଗଡ଼ସ୍ଥ ଗଡ଼ପାଡ଼-ନିବାସୀ ଶ୍ରୀ ବାବୁ ବଂଶୀଧର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କଠାରୁ ପାଇଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ନିକଟରେ କୃତଜ୍ଞତା ସହିତ ଅଭ୍ୟର୍ଥନାପୂର୍ବକ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଉଅଛି । ଇତି

କେନ୍ଦୁଝର ଗଡ଼
ତା ୨୫।୭।୧୯୩୯ } ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ରାମଗାଥା

ଭକ୍ତେ ସୁନା ଗୋବିନ୍ଦ ଯେ' ଦଶ ଅବତାର
ଦୁଷ୍ଟଙ୍କି ନାଶି ଗୋ ଦୁର୍ଗତି ପାପ ହର ।
ଗୋପୀଏ ଡାକିଲେ ଶୁଣ ଶୁଣ ଗୋ ମିତଣି
ସ୍ୱରସୂତେ ଜାହାର ଗୋ ଦୁଷ୍ଟ-ଦଣ୍ଡ ଶୁଣି ।
ଶଙ୍ଖାସୁର ବୋଲି ଯାଇଥେ ଗୋ ପୂର୍ବେ ଥିଲା
ବ୍ରହ୍ମା ଠାରୁଁ ବେଦ ହରି ଜଳରେ ପଶିଲା ।
ବ୍ରହ୍ମାର ସୁହାର ଶୁଣି ଗଲ ତାର ପାଇଁ
ଦୁଷ୍ଟର ସଙ୍ଗତେ ତାର ବଳ ଥିଲା ନାହିଁ ।
ଧରିଲ ସଜାଗ ଯେ ଗୋ ମତ୍ସ୍ୟ ଅବତାର
ପାଶୁନି ଭରନ୍ତି ଯାହା ଶମ୍ଭୁ ସଂସାର । ୫ ।
ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ପଦ୍ମ ଘୋଡେଇ ସୁସ୍ଥଜେ
ଜଳର ଭିତରେ ଗୋ ପଶିଲେ ଦେବାସୁତେ ।
ପରଶନ୍ତ କାଳେ ଗୋ ମାଇଲେ ଶଙ୍ଖାସୁର
ବେଦ ଦେଇ ବ୍ରହ୍ମାର ସନ୍ତାପ କଲ ଦୂର ।
ପୁଣି କୃଷ୍ଣପଣେ ଯେ ଗୋ କୂର୍ମରୂପ ଧରି
ପୃଷ୍ଠରେ ବହିଲ ଗୋ ମନ୍ଦର ନାମେ ଗିରି ।
କ୍ଷୀରଜଳ ମନ୍ଥନ ଗୋ କଲ ତାର ଦୁଷ୍ଟେ
ତହୁଁ ଉପୁଜିଲ ଗୋ ବିବିଧ ମଣିଷୋଷ୍ଟୁ ।
ହାଳକୂଟ ବିଷ ଖୁଆଇଲ ତ୍ରିପୁରାରି
ପାପଣେ ହୁଇଲ ଗୋ କମଳା ନାମେ ନାରୀ । ୧୦ ।

ସୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷାପକ୍ଷେ ତୋ ବରାହରୂପ ଧରି
ଅସୁରଯାଏ ହୋଇଲୁ ଅଗାଧ ସିନ୍ଧୁବାସୀ ।
ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ଦାନବଙ୍କୁ ପ୍ରାଣେ ନାଶି ଦେଇ
ଦନ୍ତମୂନେ ଧଇଲେ ଅଖିଳ ବସୁମତୀ ।
ତହୁଁ ପୁଣ ଧଇଲୁ ହେ ନରସିଂହ-କାଏ
ନାଗଲୋକ ଦର୍ପ ଭେଦେ ଦର୍ପଣ ଦେବତାଏ ।
* ପ୍ରଳୟ ଦାଉଡ଼ ଥିଲୁ କଶ୍ୟପ କୁମାର
ତ୍ରିଭୁବନେ ସମାନ ତା ନାହିଁ ବଳଶାଳୀ ।
ଦିଗ୍ପାଳ କୁବେର ବରୁଣ ଯମ ସାଏ
ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ପବନ ଅନେକ କରେ ଭୟେ । ୧୫ ।
ଛାଡ଼ିଲେ ସେ ଯାହା ସ୍ଥାନ ଲୁଚିଲେ ଯାଇ
ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ଭ୍ରମିଲେ ସାମାନ୍ୟ ଜନ ପ୍ରାଏ ।
ପ୍ରହ୍ଲାଦ ହୋଇଲୁ ତୋ ତାହାର ନନ୍ଦନ
ଶୁଣିବା ଦିନୁ ହରି-ଚରଣେ ବନ୍ଦନ ।
ହରି-ସେବା ନିଷେଧ ହେଲା ପିତା ତାର କଲା
କଠିନ ସଙ୍କଟେ ତୋ ଦାରୁଣ ଶାସ୍ତି ଦେଲା ।
ତଥାପି ନ ଛାଡ଼ିଥିଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ନାମ
ନିରନ୍ତରେ ହରିଙ୍କି ଭଜିଲା ଅବିଶ୍ରାମ ।
ପରମ ଭକତ ତୋ ଅଟଇ ପ୍ରହ୍ଲାଦ
କୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତି ଅନ୍ୟ ବାଣୀ ନ ଲଭଇ ସ୍ୱାଦ । ୨୦ ।
ଭୃତ୍ୟ ଅପମାନ ହେଉ ତୋ ନ ସହିଲୁ ସହି
ସ୍ତମ୍ଭରୁ ବାହାରି ତୋ ନୃସିଂହରୂପ ହୋଇ ।
ଅସୁରର ଉପରେ ତୋ ଦଳିତ ଥିଲୁ ବସି
ନୃସିଂହ ନଖରେ ତା ଉଦରେ ଦାରେ ଅସି ।

---

* ପ୍ରଳୟ—ପ୍ରବଳ

ଝଣ ଝଣି ଶବଦ ଉପାନ ବାଜିଗଲ
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଶଙ୍ଖ ଯେ ଭୁଆଇ ଅକ୍ଷୟନ ;
ଧନୁ ରଥମଟ ଯେ ବାଜୁଟ ଧଟ ଧଟ
କି ଭୁବନ କମ୍ପିଲା ଶବଦ ଘଟ ଘଟ ।
ସ୍ୱର୍ଗ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ବଧାରେ ଯେ ଅର୍ଜୁନ କ୍ରୋଧେ ଦୃଷ୍ଟି
ହିରେ ଭଲ ଦେଖି ଯେ କମଳ ବସୁନାଗ । ୨୯ ।
ଅହାରେ ମୁକୁଟ ଯେ ପରମ ତେଜୋମୟ
ନୃସିଂହ ସୁମରଣେ ଭାରଲ ଆସ୍ତ୍ର ଜାସ୍ତ ।
ଦୁଣ-ଜଟିଳ ଯେ ଫୋଣ ଧନୁଶର
ଉଦଚେ ବଂଶଧରଦି ତେମନ୍ତ ଏଣନ୍ତ ।
ତାର ମୂର୍ତ୍ତି ଅଟଇ ଡାହାର ବୋକ ଅର୍ଘି
ସ୍ୱର୍ଗିଭକ୍ତି ଦେଖନ୍ତି ଯେ ଭଲ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ।
ତାର ବସ୍ତ୍ର ଯେଣୁ ଶୁଭ୍ରଲ୍ଲାଳୁ ଅକାଳି
ଲାଗଲାଗି ଅନାଇ ଭକ୍ତିବାଧ ପାଇଁ ।
ରଥୀ ମହାରଥ ଅତିରଥମାନେ ଥିଲେ
ସେ ଶାହାର ଶସ୍ତ୍ର ସେ ଲୁହନ୍ତି ସ୍ରହ୍ମାଭଲେ । ୩୦ ।
ମାସ୍ତ୍ରାଦନ୍ତ ଧାଇଁଲ ଅକାଶପଥେ ଗଲେ
ଲଳଥାସ୍ତ ଅନଳ ପର୍ବତ ଦୃଷ୍ଟି ଭଲେ ।
ଯେତେ ଶସ୍ତ୍ର ପହାରେ ଯେ ଭଲେ ମହାବୀରେ
ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଫେଣେ ଯେ ଯୋଜନ ଅନ୍ତରେ ।
ସୁଭଳ ଶକ୍ରସ୍ତ * ଶତ୍ରୁ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ସ୍ରଭାଏ
ତେଲ୍ଲି ଶସ୍ତ୍ର ଏ ସେ ଯେ ଭଦର ତାଙ୍କୁ ଗାଏ ।
ଅତଥାର୍ଥ ଲହ୍ଲି ଯେ ବଳବନ୍ତ ହାଏ
ସୁରଗଣ ଗନ୍ଧର୍ବଙ୍କୁ ଭସ୍ୱଭିକ୍ଷ ଭ-ଏ ।

* ଶକ୍ରସ୍ତ—ଶସ୍ତ୍ର

ତାହାଙ୍କୁ ନାଶନ୍ତେ ଗୋ ସ୍ତମ୍ଭୁ ଜନ୍ମ ଧରି
ପାପାନଳ ନେତ୍ର ଥିଲାର ଦଳି ଝୁରି । ୩୯ ।
ଶ୍ରୀପତର ଦେଖି ପଶି ତ୍ରିଭୁବନ ସ୍ୱାମୀ
ନୃସିଂହ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ହୋଇଲ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ।
ଖଳଖଣ୍ଡ ସିଂହ କି ଛାଡ଼ିଲ ବାଳପ୍ରାଣ
ଦେଖି ଦରେ ଅନାଥଙ୍କ ଦଣ୍ଡାର ତନ୍ତ୍ର ।
ଶୁଣ ତନି ସଖୀ ଗୋ ଭୃଗୁପତି ଦେବନ ଦର
ସନ୍ତେଷ ଶୁଣିଲ ଗୋ ପୁର୍ବି ମାର ନାଉ ।
ତ୍ରିଭୁବନେ ବିଜୟୀ ଗୋ ହିରଣ୍ୟ ବଂଶ
ଇନ୍ଦ୍ରେ ପଡ଼ାଇ ତାର ବିଦାଣ୍ଡିଲେ ବଂଶ ।
ପ୍ରହ୍ଲାଦ ବଣ୍ଟିଲ ପିତାଙ୍କୁ ଦଳି ନାଶ
ପ୍ରହ୍ଲାଦ ପାଇଲ ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ବାସ । ୪୦ ।
ଦୂଷ୍ଟପଣେ ପଣ୍ଡି ଗୋ ବାମନ ରୂପ ଧରି
ଯଜ୍ଞ ଦଣ୍ଡିଥିଲ ବଳି ଦେବଙ୍କ ଅନନ୍ତ ।
ଦ୍ୱାରରେ ପ୍ରବେଶ ତାର ହୋଇଲେ ବାମନ
ମଧୁର ଶୁଣିଲ ସାମବେଦର ଗାୟନ ।
ଦେଖି ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଶରୀର ସୁଖ ବଳି
ଆନନ୍ଦେ ଉଲ୍ଲସି ତାର ଅଶ୍ରୁନୀର ଗଳି ।
ବୋଲିଲା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖେ ମୋର ଆସ
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଋଷିଗଣୁ ନେଇଲ ସେହି କ୍ଷଣ ।
ଇନ୍ଦ୍ରୀବରଲୋଚନ ମୋହନ ଉଦରସ୍ଥେ
ତରସେ ପଡ଼ିଲ ନାଭି ଅଧିକର ପାଦେ । ୪୧ ।
ଭଗତି ବଳି ପୂଜା ବେଦବି ପଦସେବା ସୋଣ
ମସ୍ତକେ ଧରିଲେ ପୁଣି ତାର ଧୂଳି ।
ବୋଲିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମାଗ ଯାହା ମୁଁ ଦେବି
ବାସ୍ତୁ ଅଲଙ୍କାର ରାଜ୍ୟ ପ୍ରାଣ ଆଦି ଦେବି ।

ହସ୍ତୀ ଅଶ୍ୱ ରଥ ଏ ଭଣ୍ଡାର ପରିବାର
ମଣି ରତ୍ନ ଧନ୍ୟାରତ୍ନ ସେ ତୋର ବସ୍ତୁର ।
ତୋର ପଶୁ ସଦାପାଳି ଚାହେଁ ମୁଁ ପାଇବ
ଭୁ ଦାତା ମାଗିବୁ ବପୁ ଜାଣୁଁ ନ ଭଜବ ।
ଭୃଗୁସୁତ କହନ୍ତି ଭୁ ଶୁଣ ବଳି ରାଏ
ଦେବକାର୍ଯ୍ୟେ ବାସୁଦେବ ବଟୁରୂପ ବାଣେଏ । ୫୭ ।
ଶାସ୍ତ୍ରେ ନ ଯାଉ ରାଜା ବାମନ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ବଚନ ଛଳିବେ ତୁ ହାରିବୁ ବଡ଼ପଣ ।
ମୂର୍ଖ ପରି ମାତ୍ର ତୁ ତୋ ନ ପାରିବୁ ଜାଣି
ଦାନ ଦେଲେ ସମ୍ପଦ ହରିବ ଏହି ଋଷି ।
ଦଇତ୍ୟ ରାଜନ କହ ଶୁଣ ମହାଗୁରୁ
ନାରାୟଣ ଜାଣି ତୁ ନିଷେଧ କର୍ମ ଭଲୁ ?
ଯଜ୍ଞ ଦାନ ଜପ ଯାଗ ଯେତେକ ନିମନ୍ତେ
ମହାପ୍ରଭୁ ଲାଗି ଯୋଗୀ ଧରନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ।
ସେ ହରି ଘେନିବ ଭିକ୍ଷା ମୋର କର୍ଣ୍ଣ ଦାନ
ସତେ କି ଛାଡ଼ିବି ମୋର ଏତେ ବଡ଼ ପୁଣ୍ୟ । ୫୯ ।
ମନ୍ତ୍ରୀର ବଚନ ରାଜା ଅନାଦର କରି
ଶିଷ୍ୟରେ ପୂଜିଲା ପଦ ପଙ୍କଜାଦି ।
ସତ୍ୟ ଭଗବାନ୍ ତାକୁ ମାଗନ୍ତି ଭଗବାନ
ତିନିପାଦ ଭୂମି ଦାନ ମାଗିବାର ପାଇଁ ।
ଛଳ ନ ଜାଣିଲ୍ ସେ ବଚନ ବଳି ଦେଲା
ତିନିପାଦ ମାପି ତ୍ରିଭୁବନ ତାର ନେଲା ।
ଚରଣ ରଖିଏ ବଳି ମାଥାନଙ୍କୁ ଗଲା
ସପ୍ତମ ପାତାଳକୁ ସେ ସ୍ୱର୍ଗ ଦେଲା ।
ବାଣ୍ଟିଦେଲ ବଳି କି ସେ ମଣ୍ଡିବାଇ ଦେଲେ
ଚରଣ ରଜିଙ୍ଗ ବଳି ଧନ୍ୟ ତାର ଦେଲା । ୬୦ ।

ଭେଦେ ମହାଦାନଙ୍କୁ ସେ ଦୁଷ୍ଟପତଙ୍ଗ ଝଡ
ପାତାଳ ଭୁବନେ ତାଙ୍କୁ ବଶୀଇଲୁ ବନ୍ଧୀ ।
ଯେତେ ମୁଁ କହିବି ସଖି ତାର ଦୁଷ୍ଟପଣ
ପଶୁରାମ ଅବତାରେ ହୋଇଲୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।
ପିତା ବୋଲେ କଲୁ ମାତା ମସ୍ତକ ଛେଦନ
ପିତାଶତ୍ରୁ ମାରିଲୁ ସେ ସହସ୍ର ଅର୍ଜୁନ ।
ଘୋର କାଳାନଳ ସେ ପର୍ଶୁ ଏ ହୃଦେ ଥିଲି
ଏକୋଇଶ ବାର ସେ ନିକ୍ଷତ୍ର ପୃଥ୍ୱୀ କଲି ।
କଶ୍ୟପର ଦୋଷେ ସେ ଅନେକ କଲି ନାଶ
ସେ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ସଖି ଦେବ ପିବା ବଶ୍ୟାସ । ୬୯ ।
ରାମ ଅବତାରେ ଦଶରଥ ଘରେ ଜାତ
ମୁନି ସଙ୍ଗେ ଋଷିଣ ତାଡ଼କା କଲେ ହତ ।
ଗଉତମ-ନାରୀ ହୋଇଥିଲୁ ସେ ପାଷାଣ
ଚରଣ ଲାଗନ୍ତେ ତାର ନାଶିଲୁ ଦୂଷଣ ।
ପ୍ରଚଣ୍ଡ ମହେଶ-ଧନୁ ଦେଖି ଖଣ୍ଡ କରି
ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ଆଣିଲୁ ସେ ଜନକକୁମାରୀ ।
ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ଆସନ୍ତେ ଅଗରେ ପଶୁଧର
ଅଥ ଉପାଡ଼ିଲେ ପାଣି କହିଲେ ନିଷ୍ଠୁର ।
ପଶୁରାମ-ଦନ୍ତ ରାମ ଧରି ଆକର୍ଷିଲୁ
ଅପମାନେ ପଶୁଧର ଅରଣ୍ୟେ ପଶିଲୁ । ୭୦ ।
ତହୁଁ ଆସି ପ୍ରବେଶ ଅଯୋଧ୍ୟାନଗରେ ପୁରି
ରାମସୀତା ଯହୁଁ ସେ ଭରତ ନରନାରୀ ।
ଦ୍ୱିବିଧ ଦୁଃଖ ସେ ଭୁବନ ନିବାର
ଦ୍ୱିବିଧ ମଧ୍ୟରେ ସେନେହ ଉଦ୍ଧାର ।
ସକଳ ଲକ୍ଷଣଧାମ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେହି
ମନରେ ପୂରି ବାଷିଲେ ପାଳିବ ଏ ମହୀ ।

ଦଶରଥ ରାଜନ ଯେ ବୃଦ୍ଧ ହେଲେ ଏବେ
ରାମଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜା କରିବା ନିମନ୍ତେ ।
ଘରେ ଘରେ ଉତ୍ସବ ଯେ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର
ସକଳ ଦେଶଙ୍କୁ ଯେ ଆସିଲେ ନୃପବର । ୨୫ ।
ରାମସୀତା ହୋଇବେ ଶୁଣିଣ ତ୍ରିଭୁବନ
କି କହିବା ନରନାରୀ ହରଷିତ ମନ ।
ଅପକ୍ଷେ ବଶିଷ୍ଠ ଶୁଭଲଗ୍ନ ଯେ ଥଇଲେ
ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ରାମ ରାଜା ହୋଇବେ ଘୋଷିଲେ ।
କଇକେୟୀ ରାଣୀର ମନ୍ଥରା ନାମେ ଦାସୀ
ରାଣୀଙ୍କ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଯେ ମନ୍ଥରା କଲା ଆସି ।
ବୋଇଲା ରାଜନ ପୂର୍ବେ ଦେଇଛନ୍ତି ବର
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ଯେ ଭରତକୁ ରାଜା କର ।
ବନକୁ ଗମନ ଯେ କରାଅ ସୀତାପତି
ଅବଶ୍ୟ କରିଣ ଯେ ଭୁଲିବା ବିନ୍ଦୁଣି ।
ମନ୍ଥରାର ବଚନେ ଭୁଲିଲେ କଇକେୟୀ
ଭୂଷଣ-ଅଳଙ୍କ ମୋଡେ ପଦ୍ମ ଦାଣ୍ଡେ ଥାଇ ।
ମାଗନ୍ତି ଅଧିକ ଯେ ଭରତେ ରାମ ମୋତେ
ଦୁର୍ଗମ ବନକୁ ଯାଉ ପେଷିବ କେମନ୍ତେ ।
କଇକେୟୀ ବଚନ ମନ୍ଥରା ନାରୀ ଶୁଣି
କବଥ ଗୃହାରେ ଶିଖାଇଲି କୁଟବାଣୀ ।
ମନ୍ଥରା ବଚନେ ରାଣୀ ଧର୍ମ ନ ବାସିଲ
ଦାଇବ ଲେଖନ ହେ ପାଇବ ଅନ୍ୟ କର ।
କଇକେୟୀ ରାଜାଙ୍କୁ ମାଗିଲେ ଯାଇଁ ଦାନ
ଭରତ ହୋଇବେ ରାଜା ରାମ ଯିବେ ବନ । ୩୫ ।
କଇକେୟୀ ମୁଖରୁ ଦାରୁଣ ବାଣୀ ଶୁଣି
ମୂର୍ଛିଲେ ଚେତନା ରାଜା ପଡ଼ିଲେ ଧରଣୀ ।

ଚେତନା ପାଇଣ ସେ କୋହିଲେ ଦଶରଥ
ଅଗୋ କଇକେୟୀ ମୋତେ କରନ୍ତୁ ଏକ୍ଷୁ ହତ।
ଧିକ ଧିକ ବାଣୀ ରାଜା ଗୁଣିଣ କୋହିଲେ
ହା ହା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବୋଲି ଭୂମିରେ ଶୋଇଲେ।
ରାମ ପରି ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ପେଷିବେ ଘୋର ବନ
ଆଉ କି ଏ କଳେବରେ ରହିବ ଜୀବନ।
ଡାଳଗଣି * ଅଳକୁ ତୁ ହିଁ ବୁଝି ଥିବୁ
ପଣ୍ଡିଆଣ ଭ୍ରହୁଅଙ୍କୁ ଧର୍ମ ନ କରିବୁ। ୧୦।
ଜାନକୀକୁ ଅଧିକ ଦେଖାଇ ରାମ କୋଳେ
ବନବାସ ଦୁଃଖ ତାଙ୍କୁ ଦେବୁ ତୁ କେମନ୍ତେ ?
ଯେନ ତୁ କାନରୁ ମୋର ନ ଶୁଣୁ ଏ ବାଣୀ
ରାମର ବିରହ ମୋତେ ନ କର ତରୁଣୀ।
ଶୁଣି କୋପେ କହଇ ସେ କଇକେୟୀ ରାଣୀ
ନ କହ ନ କହ ରାଜା ଅକାରଣ ବାଣୀ।
ଆଜି ଏଥୁ ମୁହଁ ରାମଙ୍କୁ ଯେଣି ଅଛୁ
ଚଉଦବରଷ ରାମ ଯାଉ ବନେ ଏଥୁ।
କଇକେୟୀ ବଚନ ଶୁଣିଣ ହୃଦୟ ଜାଣି
ରାଜାଙ୍କର ହୃଦରେ ପ୍ରାଣ ଗଲେ ପୁଣି ପୁଣି। ୧୫।
ତତ୍କ୍ଷଣେ କଷ୍ଟେ ରାଜା ସେ ଅଶ୍ରିଲେ ଡାକଇବେ
ରାମଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ପଡ଼ିଲେ ଭୂମିରେ।
ନନ୍ଦନଙ୍କୁ ଜଳ ସେ ବହାଇ ଅଶ୍ରୁ ଆମ
ଚେତନା ହୋଇଲେ ଏମା ବୋଲୁଥାନ୍ତି ରାମ।
କଇକେୟୀ ବଚନେ ସେ ରାଜାର ମହଲେ
ରଥ ଚଢ଼ିଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ରାମର ଭୁବନେ।

* ଷଡ୍ରସର ସଂସାରଭାଷଣୀ ମୂର୍ଚ୍ଛାଦେଶ

ମଙ୍ଗଳ ସୁବେଶ ହୋଇ ରାମସୀତା ବେନି
ସଫଳ ସୁର-ନର ଯେ ପୁଲକ ମେଦିନୀ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣେ କହନ୍ତି ମନ୍ତ୍ରିବର
ରାଜା ଆଜ୍ଞା ଘେନ ରାମ ଉଠ ଥାଓ ଦ୍ୱାର ।୧୦୦।
ମନ୍ଥରାର୍ ବଚନେ ରାଜାଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଘେନି
ବାହାର ହୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ରାମସୀତା ବେନି ।
ସୀତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ରାମ ଆରୋହିଲେ ରଥ
ଜନର ଗହଳ ତାହିଁ ନ ଦିଶଇ ପଥ ।
ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ପବନ ମଦନ ମନୋହର୍
ଜଳଧରବର୍ଣ୍ଣ କଳ୍ପ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ରାମର ।
କେଶର କାଳିମା କି ଯେ ଭ୍ରମର ବସିଲ
ଅମାବାସ୍ୟା ନିଶି କି ଯେ କେଶରେ ପଶିଲ ।
ମସ୍ତକେ ହୋଇଛି ଶୋଭ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଲେଖନ
ଶୋଭରେ ବଦନ କିବା ଜଗତର ମନ । ୧୦୫ ।
ଶୋଭଇ ଉପରେ ଯେ ମୁକୁଟ ଦିବ୍ୟଭାନୁ
କପୋଳେ ଅଳକା କି କମଳେ ଭୃଙ୍ଗପନ୍ତି ।
କଣ୍ଠର ମଣି କୌସ୍ତୁଭ କଣ୍ଠରେ କୁଣ୍ଡଳ
ଅକଳଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ବଦନମଣ୍ଡଳ ।
ସୁନ୍ଦର ଭ୍ରୂଲତା ନାସା ଅଧର ଦର୍ଶନ
କହନ୍ତି ମଧୁର ବାଣୀ ରାଜୀବଲୋଚନ ।
ସୁଥିଳ ତ୍ରିବଳି ଯେ ଆଜାନୁ ବେନି ବାହୁ
ଧନୁକ-ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଧାର ବାହୁ-ବାଣ ସ୍କନ୍ଧ ।
ଭୂବନ ଶବ୍ଦାର କି ଯେ ମର୍ଦ୍ଦନ କରାଇ
ଭୁବନର ଜନଙ୍କୁ ପଶିଲ କଟିତଟ । ୧୧୦ ।
ତ୍ରିଭଙ୍ଗି ଭଙ୍ଗୀ ଯେ ନୃପୁର ଘଣ୍ଟି
ପୃଷ୍ଠ ଚରଣ ଶୋଭେ ରାଜହଂସ ଜାଣି ।

ଚନ୍ଦନର ଉପରେ କି ମଞ୍ଜୁ ଶିଂଶୁ ଉଷ୍ମ
ରଥ ପିଣ୍ଡିକାରେ ସେ। ତେମନ ରାମ ଶୋଭା ।
ରାମ ରୂପ ଦୃଷ୍ଟେ ସେ। ସକଳ ଦୋଷଗଣ
ଏହାକୁ ଆରେପ ତହିଁ କହନ୍ତି ବଚନ ।
ସେ ବୋଲଇ ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗ ମହାଯଜ୍ଞ କରି
ଦଶରଥ ରାଜାଙ୍କୁ ସେ ଦେଲୁ ପୁତ୍ର ବର ।
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଋଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗ ତପସ୍ୟାର ଫଳ
ପାଇଲ ଦଶରଥଙ୍କ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳ । ୧୧୯ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣକଙ୍କର ମଧ୍ୟେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପଦ୍ମ ଏହି
ଘଟ୍ଟଇ ନବୀନ ମେଘ ଦେଖ ଶ୍ୟାମଦେହୀ ।
ସେ ବୋଲଇ ଏହି ସେ ଭାଙ୍ଗିଲା ଶିବଧନୁ
ପାଇଲ ସୀତାଙ୍କୁ ସେ କାଞ୍ଚନବର୍ଣ୍ଣ-ତନୁ ।
ଦଶରଥ ରାଜାର ଜୀବନ ସାଧୁ ସାଧୁ
ପୁତ୍ର ସାର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସୀତାପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ।
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କୌଶଲ୍ୟା ଦେବୀଙ୍କ ଉଦର
ଜଗତଜନବାସ ଯହିଁ ଶୁଅଇଲା ଘର ।
ଧନ୍ୟାରେ ସୃଷ୍ଟିର ଭୂମି ଅତୁଳପଥରେ
ନାହିଁ ନାହିଁ ଏ ରୂପ ସେ। ତିନି ଭୁବନରେ । ୧୨୦ ।
ସେ ବୋଲଇ ସର୍ବଥା ସେ ନୃତ୍ୟଇ ମାନବ
ଦଶରଥ ଘରେ ବାଳେ କଲେ ବାସୁଦେବ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗରେ ଅଛି
ଅଟାରେ ଦେଖନ ବାଘୀ ହେଉଛି ଥାଇ ପକ୍ଷୀ ।
ଦ୍ୱାନ୍ତ ଆଉ ରଥ ସ୍ଥିର କରି ଜାଅ
ରାମରୂପ ଦର୍ଶନେ ଲୋଚନ ସୁଖ ପାଅ ।
ଯାଉଛନ୍ତି ପିତା ଆଜ୍ଞା ଧରନ୍ତି ମନେ
ଜନମନ ରଞ୍ଜଇ ସେ ଲୋଚନ ବଦନେ ।

ଏଇମ ମଙ୍ଗଳ ଗୋ ମଙ୍ଗଳ ବେଶ ହୋଇ
ସକଳ ଭୁବନ ଜନମନକୁ ମୋହିଇ । ୧୨୫ ।
ସୁବେଶ ହୋଇଲେ ରାମ ସୀତାର ଭୁବନ
ଦେଖିଲେ ଗୋ ଦଶରଥ ଭୂମିରେ ଶୟନ ।
ସୀତାର ଚରଣେ ରାମ ନବୋଇଁଲେ ଶିର
ଶିରେ ଦର ଦେଇ ଉଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ଭୂମିର ।
ଦେଖିଲେ ସୀତା ମନ ହୋଇଅଛି ଛନ୍ନ
ସୀତା ଭକ୍ତ ଦେଖି ଗୋ ଅକୁଳ ରାମ ମନ ।
ବୋଲଇଲେ ସୀତାକ କହ ଦୁଃଖ କି ନିମନ୍ତେ
କି ଅବା ଅଶୁଭ ଦେ.ଇ (ଡବ) ମୋହର ନିମନ୍ତେ ।
ଗଜଦନ୍ତ ପଲଙ୍କ ତମାଇ ଦିଲ୍ ଦେଭାସା
କି ନିମନ୍ତେ ମହାରାଜ ଧରି ଭୂମିଶଯ୍ୟା । ୧୩୦ ।
ସକଳ ମଣ୍ଡଳ ଚିତ୍ତାପଣ ସାର ଧାତ
ଧନ୍ଦାଳନେ ଭୂତ କର୍ମା କ୍ଷତ୍ରି ନାସ୍ତ୍ରୀପ ।
କି ଅବା ଦେବାଣ ବ୍ୟାଧି ହୋଇଅଛି ଶରୀରେ
କି ନିମନ୍ତେ ମହାରାଜା ଶୟନ ଭୂମିରେ ।
ମା:ଙ୍କର ଗୃହରେ ଯେ ଉରତ ଅଛି ରହି
ତାହାଁର କି ଦଶା ହେ ରଜାଙ୍କୁ ଅବା କହ ।
କି ଅବା ଅପାୟ ହେଲା କାନନ ମୋତେନ୍ନାର
ମାତାଏ:ନେ ନ ଦେଖିଲେ ବରଦେ ଛନ୍ନର ।
କେ ଅବା ଜଗତେ ତୋତେ ବନ୍ଧିଲ୍ ଅବସ୍ତି (ଅନିଷ୍ଟି)
ବାଟୋଗଣେ ବାହ୍ୟ ସବାସନର ସୃଷ୍ଟି । ୧୩୫ ।
କି ଅବା ଅପାଧ ତୋତେ ଦିଲ୍ ବାଇଦେଶ
ଏକ୍କୁ ଶତ୍ରି ଦେଖିବ ସହିଯା ଦେଖୁ ନାହିଁ ।
କି ଅବା ଅପାଧ ତୋତେ ହେଲା ମୋହର
ଦୋଷଟ୍ଟୁ ହରିବା ଦଣ୍ଡ ଦେ ଇଚ୍ଛା ତୋହର ।

ଧନୁର ଶବ୍ଦରୁ ପରେ ଅନ୍ତିରେ ସମାଇ
ରାଜାର ଦୁଃଖିତ ଦେଖି ସହିଣ ନ ପାଇ ।
ରାମର ଅଭେଦ ଯେ ଶଜାପ ବାଣୀ ଶୁଣି
* କର ଲେଉଟାଇ ସେ ଶୁଅଁଲେ ନୃପମଣି ।
ଏଣାକେତେକ ରାମ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି ବୋଇଲେ
ଅଛି ଚିନ୍ତି ନିଶ୍ୱାସକୁ ସହିତ ନୋହିଲେ । ୧୪୦ ।
ରାଜାର ମନ୍ଦିରେ ଚନ୍ଦ୍ରଦେଖ୍ୟା କହେ ବାଣୀ
ରାଜା ଆଜ୍ଞା ମାଗିଲେ ତୁ ଶୁଣ ସୂତପାଣି ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ରାଜା ଭରତକୁ କଲେ
ତାହାର ବରଷ ବନବାସ ହୋଇବେ ବୋଲେ ।
ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯେ ହରଷଚିତ୍ତ ହୋଇ
ଏ କଥାକୁ ରାଜନ ଦୁଃଖିତ କାହିଁପାଇଁ ।
ରାଜା ଆଜ୍ଞା ସମାନ ଭ୍ରମର ଆଜ୍ଞା ମୋତେ
ଏ କଥାକୁ ସନ୍ଦେହ ନ କର ହେବ ଚିତ୍ତେ ।
ପିତାଃ ଆଜ୍ଞା ପାଳିବା ଉଚିତ ମୋର ଜାଣ
ରାଜା ହେଉ ଭରତ ଯେ ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ।୧୪୫।
ପିତାର ନିବାସୁ ସେ ବାହାର ରାମ ହୋଇ
ମାତାର ମନ୍ଦିରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ଯାଇ ।
ରାମ ରାଜା ହୋଇବେ ମଙ୍ଗଳ ଶୁଣି ବେନି
ପୁଣ୍ୟ ଇଷ୍ଟ ସେବନ୍ତି ରାମର ଜନନୀ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଜନନୀ ଚରଣେ ଶିର ଦେଇଣ ସୋଇଲେ ।
ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ଦେବେଶ୍ୱରୀ ଉଠିଲେ ହରଷ
ଉଠ ଉଠ ରାମ ବୋଲି କରନ୍ତି ଆଶିଷ ଯେ ।

* କର—କକ୍ଷ, ପାର୍ଶ୍ୱ ।

ଇଟି ଦିବେ ଦଇ ସ୍ପମ ଜନନୀଙ୍କ ସ୍ପର୍ଶ
ଦଇଦେବୀ ବରଡ ସବଳ ସ୍ପମ ଦଣ୍ଡୁ ।
ଦଣାଷ୍ଟ ଜନନୀଙ୍କ ପ୍ରଣାମ ଦେଲେ ବାଇ
ହୋଇବେ ଭରତ ରଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର ।
ଚଉଦ ବରଷ ବାସ କରିବି ମୁଁ ବନେ
ଏ କଥାକୁ ଜନନୀ ନ କର ଦୁଃଖ ମନେ ।
ଶୁଣି କଉଶଲ୍ୟା ଯେ ପଡ଼ିଲେ ମୋହଯାଇ
ଏବୁଝିଛି ଫେରନ୍ତି କି ଭଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଥାଇ ।
ଘଡକ ଉତ୍ତାରୁ ଦେବୀ ପାଇଲେ ଚେତନ
ଶୋକେ ଗଦଗଦ ହୋଇ କହନ୍ତି ବଚନ ।
ଆଉ କେବେ ଏମନ୍ତ ନ ବୋଲ ରଘୁମଣି
ସେଲୁ ଦୁଷ୍ଟ ବଚନ କାହିଁକି କହୁ ଅଛି ।
ଅନାଥ କରିବ କିମ୍ପାଇ ସ୍ୟାମ ଯାଏ
ଯାଉଁ ନ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ରହିବି କାହା ପାଏ ।
ଚଉଦ ବରଷ ତୁ ରହିବୁ ଘୋର ବନେ
ଜନନୀ ଦୁଃସହ ଦୁଃଖ ନ ବୁଝୁ ମନେ ।
ପିତା ସେବକ ବନକୁ ପେଶିଲେ ନ ବାହୁଡ଼
ଶୁଣ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମୁଁ ତୋହୋର ଗର୍ଭଧାରୀ ।
ମୋହୋର ବଚନ ସେନା ନ ଯାଅ ବନକୁ
ନ କର ଶବଦ ଶୁଣ ମୋହୋର ମନକୁ ।
କର ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ରାମ କରନ୍ତି ବିନଏ
ମୋହୋର ଅଏକ ତୋ ଲୁହୁଲି ଶୁଣ ମାଏ ।
ଏ ଦେହୁର ଦାତେଣି ତୋ ମୋହର ପିତର
ସେସନ ମୁକ୍ତିଦା ପିତୃ ଭୁବନ ଭିତର ।
ତୁମ୍ଭେ ତ ନ ଜାଣ ପିତା ଅସଖ ଦାସର
ସକଳ ଧର୍ମଳ ବୁଦ୍ଧି ତୁ ଦାସୁ ବାହାର ।

ପୂର୍ବେ ତ ଶୁଣିଛୁ ଯାହା କଲେ ପର୍ଶୁଧର
ପିତା ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ କାଟିଲେ ମାତାଶିର ।
ମାତାଙ୍କୁ ଜୀଆଇଲେ ପିତା ଆଜ୍ଞାରୁ ଯେମନ୍ତେ
ବନକୁ ଗମନ ମୁଁ ଯେ ନ ପ୍ରିୟ ତେମନ୍ତେ ।
ଚଉଦ ବରଷ ମୁଁ ରହିବ ଘୋରବନ
ତୋହୋର ବଚନ ଶୁଣି ଭରତ ଦର୍ଶିନା ।୧୬୯।
ପିତା ଆଜ୍ଞା ଯେମନ୍ତେ ମୁଁ ଲଙ୍ଘିବି ଜନନୀ
ପୁତ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇଲେ କି ବଞ୍ଚିବ ଶରୀର ?
ସତ୍ୟକୁ ସପନ ପିତ୍ରୁ ନ ଲଙ୍ଘଇ କୁଳ
ସବେ ଜାଣ ଦୃଷ୍ଟେ ଯେ କରଇ ଅଖଣ୍ଡନ ।
ଶୁଣି ରାମ ଶବ୍ଦରେ ଯୋଡ଼ାଇଛନ୍ତି ମାତା
ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟ କି ଶୁଣି କରଇ ବିଧାତା ।
ପିତା ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଘେନି ନମସ୍ତ ବାହାର
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କରେ କୋଦଣ୍ଡ ଧରିଣ କରେ ଶର ।
ସଙ୍ଗେ ଜାନକୀ ଦେବୀ ହୋଇଲେ ବାହାର
ନିର୍ମଳ ଶରଦ ଇନ୍ଦୁ ବଦନ ଯାହାର ।୧୭୦।
ବାହାର ହୋଇଲେ ସଙ୍ଗେ ସୁମିତ୍ରା କୁମର
ଦେଖିଁ ନର ନାରୀ ଯେ କରନ୍ତି ହାହାକାର ।
ସେ ବୋଲନ୍ତି ରାମ ରାଜା ନୋହିଲେ କେମନ୍ତେ
ଯାଉଛନ୍ତି ହୋଇ ତ ଚଳନ୍ତି ରାଜପଥେ ।
ଶଚୀ ଅପ୍ସରା ନ ଦେଖନ୍ତି ଯାର ଛାୟା
ରାଜପଥ ମଧ୍ୟରେ ତ ଚଳଇ ସୀତାମାୟା ।
ପଛରେ ଯୋଡ଼ାଇଛନ୍ତି ସୁମିତ୍ରା କୁମର
ତାଳିବାକି ମଧ୍ୟ କ୍ଷମା ନ ଯାନ୍ତି ବାହାର ।
ପାଠ ବସ୍ତ୍ର ତେଜିଲେ, ତେଜିଲେ ମଣିଗଣ
ବାକଳ ପୋଷାକ କ୍ଷମା ହୋଇଲେ ଭୂଷଣ ।୧୭୧।

ଏକର ଅନ୍ତରେ ସର୍ଗ ଆରୋହଣ କଲନ୍ତ
କଇକେୟୀ ଚରିତ ସେ ବଣିତ ହୋଇଲା ।
ଭରତ ହୋଇବ ରଜା ଶୁଣିଲୁ ଶ୍ରବଣେ
ଚଉଦ ବରଷ ରାମ ନିବେଶିଲେ ବନେ ।
ଶୁଣି ପୁର ନରନାରୀ ନାନା ଦେଶାନ୍ତର
ସବୁଙ୍କର ଲୋତକ ବହିଲା ଶୋକଭାର ।
ବୋଲନ୍ତି ଏ କଇକେୟୀ ଧିକ ତା ଜୀବନ
ସୁକୁମାର ରାମଙ୍କୁ ପେଷିଲା ଘୋରବନ ।
ଜାନକୀ ସୀତା କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବଣ ଯାନ୍ତି
ନ ବସନ୍ତ ମହାରାଜା ଏତେ କୁକର୍ମ ଯନ୍ତି । ୧୮୦ ।
ପିତା ଆଜ୍ଞା ଅଲଙ୍ଘିତ ରାମେ କଲେ ଯୋଗ
ଧରିଲେ ଜଟା ବାକଲ ଫଳମୂଳ ଗ୍ରାସ ।
ପିତା ଆଜ୍ଞା ଘେନିଣ ସେ କଷଣ ସହିଲେ
ରାଜା ପାଦପୋଉ ଛାଡ଼ିକ୍ରୂରେ ଚଳିଲେ ।
ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ରଘୁବୀର
ପ୍ରବେଶ କଲେ ସେ ନିବାସ ଯତିଗଣ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସେ ମାତୁଳ ଘରେ ଥିଲେ
କର୍ଣ୍ଣେ ବଶିଷ୍ଠ ମୁନି ଦୂତ ପଠାଇଲେ ।
ବେଗେ ଯାଇ ଜଣାଇଲେ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ
ସକଳ ଚରିତ ମୁନି କହିଲେ ତାହାଙ୍କୁ । ୧୮୫ ।
ଶୁଣି ଘୋର କଷଣ ପାଇଲେ ଦୁଇ ଜନ
ହୋଇଲେ କି କର୍ମ କଲେ ଆମ୍ଭର ଜନନୀ ।
ବହୁତ ପ୍ରକାରେ ସେ ମାତାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦାକଲେ
ମନ୍ତ୍ରଙ୍କ ବିଧି ପ୍ରକାରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦେଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ସେ ବଶିଷ୍ଠ ମୁନିବରେ
ସିଂହାସନେ ବସାଇଲେ ଭରତ ଭ୍ରାତରେ ।

ବଶିଷ୍ଠ ସହିତ ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ ଘେନି
ରାମଙ୍କୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଗଲେ ଭାଇ ବେନି ।
ତାହାରୁ ହୋଇଲେ ଯୋଗ ରାମଙ୍କୁ ନେବା ପାଇଁ
କଉଶଲ୍ୟା ସୁମିତ୍ରା ଗଲେ କଇକେୟୀ । ୧୯୦ ।
ଥୋଡ଼ାଏ ଦିନ ଅନ୍ତରେ ସୈନ୍ୟଦଳ ଘେନି
ଚିତ୍ରକୂଟେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଭାଇ ବେନି ।
ସୈନ୍ୟ ଗହଳ ଚଳନ ଶୁଣିଲୁ ଅପାର
ଚିତ୍ରକୂଟେ ଥାଇ ତା ଜାଣିଲେ ରଘୁବୀର ।
ଦେଖାଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏ କାହାର ସୈନ୍ୟଦଳ ।
ଧୂଳି ଉଡ଼ୁଅଛି ଦେଖ ଆଚ୍ଛାଦ୍ୟମଣ୍ଡଳ ।
ବୃକ୍ଷରେ ଉଠିଲୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଆଜ୍ଞା ପାଇ
ଦେଖିଲୁ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବେନି ଭାଇ ।
ରାମଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲେ କହିଲୁ ବୃକ୍ଷେ ଥାଇ
ଆଇଲେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବେନି ଭାଇ ।୧୯୫।
ରାଜନ ଏହାର ସ୍ୱର୍ଗେ ଦେଲୁ ଛଡ଼ାଇ
ଆସୁଅଛି ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଏ ମାରିବାର ପାଇଁ ।
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ମାରିଣ ପୃଥ୍ୱୀ ଅକଣ୍ଟକ କରି
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ଏ କରିବ ରାଜନୀତି ।
ଏହାପରି ଧନୁକୁ ଗୁଣ ଯୋଡ଼ି ବାଣ
ଭୂମିରେ ଶୋଇବେ ସେ କରିବି ଦୁଇଖାଣ ।
ସୁଖମୁଖ ହୋଇବ ସେ କଇକେୟୀ ରାଣୀ
ଭରତ ଶତ୍ରୁର ପାକ କରିବ ଧରଣୀ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବଚନେ କୋପିତ ରଘୁବୀର
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତୋହର ଧନୁଶର । ୨୦୦ ।
ଶୁଣିଣ କହିଲୁ ତ୍ରାଣ ମାରିବା ନିମନ୍ତେ
କହିବାକୁ ସଙ୍କୋଚ ନ ପାଉ କିମ୍ପା ତତେ ।

ଅମ୍ଭକୁ ଦଣ୍ଡିବ ସେ ବର୍ଜିବ ରାଜାସନ
କୋଳିଲୁ ଭରତ ଏବା ଅଗ୍ରଜ ଚରଣ ।
ଅନୁଜଙ୍କ ଶପଥ ଭରତ ଧର୍ମବୁଦ୍ଧି
ଅଗ୍ରଜ ନେବାର ପାଇଁ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧି ।
ରାଜ୍ୟକୁ ତ ନା ଯିବ ପାଳିବ ପିତାସତ୍ୟ
ମୋର ବିନ୍ଦୁ ତାହାର କୁଂଶ୍ଚିତ ଅଛି ଭାଷି ।
ତୋତେ ଯେତେବ ରଜା ହେଲା ରଖିଲୁ ରାଜ୍ୟଶିରୀ
ରାଜ୍ୟ ତୋତେ ଦେବାଇଁ ଲକ୍ଷଣ ମାଡିକହି । ୧୦୯ ।
ଶୁଣି ହେଠମାଠ ହୋଇ ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ
ଅଶ୍ରୁକୁ ନିଗଲି କଲା ମଳିନ ବଦନ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ସଖି ଚିତ୍ର କଞ୍ଚନ
ସେତେକ ପ୍ରଭୁ ଦର୍ଶିଲେ ଗୋ ଶ୍ରୀରାମ ବଦନ ।
ଦିଶୁ ଉଷ୍ଣଲେ ବେଣୀ ଲୁହ ଶୁଷ୍କ ଗଣ୍ଡ
ଧାତ୍ରବତେ ଶୋଭିଲେ ତିଳକେ ମୃତ୍ତି ମାଣ୍ଡ
ପୁଣି ପୁଣି ଭରତ ଶୁଶ୍ରୂଷ ଧାତ୍ରମନେ
ଦଣ୍ଡବତ୍ୟୀ ଦରତ ପ୍ରଣାମ୍ଭ ଦୁଃଖ ଝଡଅ ।
ପିତାଃ ମୃତ ହୋଇଲେ ଅଇଲେ ରାମ ବନ
କି ନାମକେ ରଙ୍ଗିଅଛ ଅମ୍ଭର ଶାସନ । ୧୧୦ ।
ସ୍ତବାଇ ଲୋତକଧାର ବେଳି ଲକ୍ଷଣର
ତରଣେ ଲମ୍ବିଲେ ଶିର ଦେଇ ଶ୍ରୀ ଅନୁଜ ।
ଅଜାନୁଲମ୍ବିତ ବେଣୀ ବାହୁ ରାମ ଦେଖି
ତୋଳି ତେଳି ବାହୁରେ ବସାଇଲେ କୁହୁଁଙ୍କି ।
ଲୁତ ମୃଗ ବୃକ୍ଷ ରାମ ସ୍ମୃତିର ଛବିର
ଦୃଢ଼ ବାହୁ କୁଶଳ ସମସ୍ତ ରାଜାଙ୍କର ।
ଆଶା ପାଇ ଉଠିଲେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘନ
ଆସରେ ହୋଇଲେ ଲକ୍ଷ ଲୋତକଲୋଚନ ।

କହନ୍ତି ସେ ବେଳ, ସୁଖ ଯୋଗ ହେବ ପର
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ପ୍ରଜା ହେଉଥିଲେ ଖର । ୨୧୫ ।
ଭରତଙ୍କର ଭକ୍ତି ସୁଧାଭୁକ୍ତ ବାଣୀ ଶୁଣି
ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ କାନ୍ଦିଲେ ସର୍ବ ପ୍ରାଣୀ ।
ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ସେ ବଶିଷ୍ଠ ବୋଧ କଲେ
ମନ୍ଦାକିନୀ ନଦୀରେ ସେ ପିତାଙ୍କୁ ଜଳ ଦେଲେ ।
ଭ୍ରାତା କଥ ଯେବେ ରାମ ଚିତ୍ତକୁ ନ ଆଣି
ଜନନୀଙ୍କ ସହିତେ ପାଦୁକା ଦେଲେ କରି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣେ କହିଲେ ବେନି ଭାଇ
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନକୁ ସେ ଯେଉଁଦିନ ଯାଇଁ ।
ଚଉଦ ବରଷରେ ରାମ ନ ଫେରିଲେ ଯୋଧ
ଚିତା ଅଗ୍ନି ଦେଇଲେ ତେଜିଲେ ରାଜ୍ୟପଥ । ୨୨୦ ।
ସତ୍ୟର ନିମନ୍ତେ ରାମ ଅବୋଧ ଅଟଳ
ରାମ ବୁଝି ଦେଲେ ଭାଇ ଗଛେଦ ସବଳ ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ସେ ବଶିଷ୍ଠ ମହାମୁନି
ମାଗିଲେ ପାଦୁକା ଯୁଗ ମଣିରତ୍ନ ଯେଣି ।
ନାଶିଷ୍ଟ ଆଜ୍ଞାରେ ସେ ପାଦୁକା ବେନି ଦେଲେ
ମସ୍ତକରେ ଘେନି ଭ୍ରାତ ବିଦାୟ ହୋଇଲେ ।
ମଣିରତ୍ନ ଯେଣି ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀପାଦ ବାର
ପାଦୁକା ପୂଜନ୍ତି ନିତି କରି ନମସ୍କାର ।
ଏ କହିବା ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ମୁନିରେ ହୋଇଛନ୍ତି ନାରାୟଣ । ୨୨୫ ।
ନନ୍ଦିଗ୍ରାମେ ରହିଲେ ଭରତ ମହାବୀର
ରାଜ୍ୟରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଲୁଚିରେ ଧନୁଶର ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ସେ ପାଦୁକା ଦୁଇ କରି
ପାଳନ୍ତି ସକଳ ମହୀ ଶ୍ରୀରାମ ସୁମରି ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଋଷି ଆଜ୍ଞା ଘେନ
ଚିତ୍ରକୂଟ ତେଜିଲେ ପଶିଲେ ଘୋରବନ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଅତ୍ରି ମୁନିଆଶ୍ରମରେ
ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ରଘୁବୀରେ ।
ଅନେକ ଶିଷ୍ୟ ସଙ୍ଗତେ ଅତ୍ରି ମହାଋଷି
ଚିନ୍ତନ୍ତି ପରମବ୍ରହ୍ମ ଧ୍ୟାନଯୋଗେ ବସି ।୨୩୦।
ଦୂତା ବାର୍ତ୍ତା ଘେନି ରାମ ଏମନ୍ତ ସମୟେ
ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇଲେ ଯେ ମୁନିଙ୍କର ପାଏ ।
ତେବେ ଧରି ଘେନି ମୁନି କୋଳରେ ରାମଙ୍କି
ପରମ ଆଶ୍ୱାସେ ମୁନି କୁଶଳ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ।
ଆଜ ମୋର ଆଶ୍ରମେ ଆସିଛ ନାରାୟଣ
ଏ ସ୍ଥାନେ ବସିବା ମୋର ହୋଇଲା କାରଣ ।
ଏତେ କହି ଅତ୍ରିଋଷି ବିଧିରେ ପୂଜା କଲେ
ସୀତାମୁଖ ଚାହିଁ ମୁନି ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।
ଧରି ତେବେ ଚରଣ ମସ୍ତକେ ଲଗାଇଲେ
କର ଧରି ଋଷିପତ୍ନୀ ପାଶେ ବସାଇଲେ ।୨୩୫।
ଅନସୂୟା ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମନଭାବି
ଆଶ୍ୱାସନା କରି ନେଇ କୋଳାଗ୍ରତ କରି ।
ଯାହା ଦାଢ଼ୁ ଆନ ଦେବତେଙ୍କି ନୋହିବ
ସୁଖ ରୂପ ଯୌବନ ଜୀବନ୍ତେ ରହିଥିବ ।
ଏତେ କହି ଅମଳାଣ ବସନ ଭୂଷଣେ
ଭୂଷଣ କରିଣ ଯେ ସୀତାଙ୍କୁ ଯତେ ଦେଲେ ।
ଦେଖିଲେ ବସନ ସୀତା ଶିରରେ ଭରାଇ
ଅଙ୍ଗେ ଦେବା ଭୂଷଣେ ବର୍ଣ୍ଣିବ କେଉଁ ଯାଇ ।
ପତିପତ୍ନୀ ଆଦି କୁଶଳ୍ୟାଣ ତାଙ୍କୁ କଲେ
ସେହି ମୁନି ଆଶ୍ରମେ ରାମ ସେଦିନ ରହିଲେ ।୨୪୦।

ନିଶି ପ୍ରଭାତରେ ସେ ମୁନିଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ମାଗି
ଚଳିଲେ ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାଙ୍କ ସଙ୍ଗି ।
ଚଳନ୍ତି ସେ ଦଣ୍ଡକ ଘୋର କାନନରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଋଷିଆଶ୍ରମରେ ।
ଘେନି କମଣ୍ଡଳୁ ସେ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ମୁନିଗଣେ
ଆସନ୍ତି ଦେଖିଲେ ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନେ ।
ଦେଖିଲେ ସ୍ୱରୂପର ସୁକୁମାର ଭାଏ
ଦେଖନ୍ତି ରାମଙ୍କୁ ରକ୍ତଉତ୍ପଳ ଧ୍ୟାଏ ।
ତାହାଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ସେ ମୁଖ୍ୟ ଏକ ମୁନି
ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ନାମରେ ଆଶ୍ରମକୁ ଘେଲେ ସେନି ।୨୯।
ଷଡ଼ଙ୍ଗେ ପୂଜାକଲେ ଯତ୍ନପୂର୍ବୀ ଦେଇ
ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରକାରେ ମୁନି କହିଲେ ବଖାଣି ।
ପରମ ସନ୍ତୋଷେ ରାମ କତେକ ରହିଲେ
ଦୁଷ୍ଟଜନ ସମସ୍ତେ ରାମ ନିଧନ କରିଲେ ।
ଦଣ୍ଡକା ପହଞ୍ଚିବନେ କହେଲେ ରାମ
ଶରଭଙ୍ଗ ଋଷିର ସଙ୍ଗେ ଭେଟିଲେ ଆଶ୍ରମ ।
ସୁନ୍ଦର ଉପରେ ରହିଥିଲା ପକ୍ଷୀର
ପକ୍ଷୀର ଜଟାୟୁର ଶରୀର ଜଳଜର ।
ଅତି ଦୀର୍ଘ ଥଣ୍ଟା ଯେ ପେଲିକନ ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀ
କଣ୍ଠ ଯଦି ପାଣି ଦେଖେ ତଥାପି କହୁଥି ? ।୩୦।
ଶାଳୁକ୍ଷ ପକ୍ଷ ମରିଛି କାଳ ଋଷିଗଣ
ଭୂଧର ମାଂସ ଯୁକ୍ତ କରନ୍ତି ବଧନା ।
ଅତି ଲମ୍ବ ଉଦର ଯେ ତାର ତାର ନାସା
ହେଲିପ୍ଟ ଶରୀରେ ଯେ ରକ୍ତ ମାଂସ (ଭଷା) ।
ଶୂନ୍ୟ ପୋଖରୀ ବସିଛି ଭଗ୍ନ ମୁଖ ଗାଳି;
ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ।

ରାମଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ସେ କପଟ ମୃଗେ ବାଣି
ମନୁଷ୍ୟ ଆକାର ଧରି ଡାକିଲା ଆସି ।
ଏତେ କହି ଧାଇଁଲା ସେ ପବନ ସମାନ
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇବେ ସେହି ଜଙ୍ଗଲ ଗହନ । ୨୫୫ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେ ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେଇ
ସୀତାଙ୍କଠାରୁ ଦେଖି ରାମ ଅଦୃଷ୍ଟ ହୋଇ ।
ଘୋର ବାଣ ଧନୁରୁ ଛାଡ଼ିଲେ ରଘୁବୀର
ପଡ଼ିଲା ଅମୋଘ ବାଣ ମାରୀଚ ଶରୀର ।
ନାଶେ ପ୍ରାଣ ଆକୁଳେ ଛାଡ଼ିଲା ତାର ଦେହ
ଅଦେଖ ଶୁଣ ହୋଇଲା ମନୁଷ୍ୟ ବାଣୀ ଦେହ ।
ଡାକଇ ରଦନ ବାକ୍ୟ କହଇ ରାମଙ୍କୁ
ମୋତେ ତାରିବାକୁ ରାମ ଆସିଲ ବନକୁ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗନ୍ଧର୍ବ ମୁଁ କୁବେର ଶାପ ପାଇ
ପାଇଲି ରାକ୍ଷସ ଜନ୍ମ ରହି ଏଥି ଠାଇଁ । ୨୬୦ ।
ଶାପରୁ ପରମ ମୁକ୍ତ ହୋଇଲି ମୋହର
ଦେଖିଲି ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣ ତୋହର ।
ଶରଭଙ୍ଗ ଆଶ୍ରମକୁ ଯାଅ ବେଗ ହୋଇ
ମୋତେ ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ମୁହିଁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବଇଁ ।
କହୁଁ କହୁଁ ବିମାନ ଛତ୍ରେଣ ହୋଇ ଆସି
ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସେ ବିମାନେ ଗଲା ବସି ।
ଉପରାନ୍ତେ ଦେଖି ସେ ଜୋଡ଼ିଲେ ସେଥୁ ବନ
ଶରଭଙ୍ଗ ଆଶ୍ରମକୁ କଲେ ସେ ଗମନ ।
ଦେଖ ଶରଭଙ୍ଗଙ୍କ ସେ ତପସ୍ୟାର ଫଳ
ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନେବାକୁ ଆସିଥିଲେ ଆଖଣ୍ଡଳ । ୨୬୪ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଦେଖିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରର ରଥ ରହିଛି ଆକାଶ ।

ଇନ୍ଦ୍ର ଉଭା ହୋଇଅଛି ଆଶ୍ରମ ଦୁଆରେ
ଛନ୍ଦ ହୋଇଛନ୍ତି ପାଦ ନ ଦେଇ ଭୂମିରେ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେଖି
ଏକାଠାରେ ଛନ୍ଦେ ଥାଅ ଲକ୍ଷ୍ମଣେ କହେ ଦେଖ ।
ଦେଖଇ ମୁଁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ହୁଅଇ ଏହୁ ଅନ
ଏତେ ବୋଲି ଅନ୍ତରକୁ ଚଳେ ଯେ ଗମନ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶରଭଙ୍ଗ ମହାମୁନି
ଜାଣିଛନ୍ତି ଅନନ୍ତ ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାନୀ । ୨୨୦ ।
ରାମର ଗମନ ମୁନି ଜାଣିଛନ୍ତି ଚେତେ
ବାଟ ଚାହିଁଛନ୍ତି ମୁନି ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ମୁନିପାଦେ ଶିର ଦେଇ ଭୂମିରେ ଶୋଇଲେ ।
ଶରଭଙ୍ଗ ମୁନି ରାମ ରୂପକୁ ଚାହିଁଲେ
ସଂସାର ବନ୍ଧନ ମୁକ୍ତ ନିମିଷେ ହୁଅଇଲେ ।
ବୋଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ ତୋତେ ଦେଖିବାର ପାଇ
ବାଟ ଚାହିଁ ବସିଅଛି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନ ଯାଇ ।
ଶରଭଙ୍ଗ ମୁନିଙ୍କର ଅନୁସର୍ଗ (ଣି) ସେତେ
ଅଗ୍ନିରେ ପଶିଲେ ଯାଇ ଦହନ ନିମନ୍ତେ । ୨୨୫ ।
ଅନ୍ତକାଳେ ନାମ ଯାର ସୁମରିଲେ ବାରେ
ନ ହୋଏ ଜନମ ମୃତ୍ୟୁ ଏ ଭବସଂସାରେ ।
ଯାହାଙ୍କୁ ଚିନ୍ତନ୍ତି ମୁନି ହୃଦୟକମଳେ
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିବି ମୁହିଁ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗକାଳେ ।
ରାମ ରାମ ସୁମରି ଚାହିଁଲେ ରାମମୁଖ
ଈଶ୍ୱର ସଙ୍ଗତେ ସେ ବହିଲେ ସର୍ବସୁଖ ।
ରାମ ଭୂପଦର୍ଶନେ ନିର୍ମଳବପୁଃ ପାଇ
ତଂସାନ ବାମାଳେ ଗସିଲେ ମନ ଧାଇ ।

ମୁନିବର ସୁରଧର ଏଡ଼ ସଙ୍ଗେ ଗଲେ
ଇନ୍ଦ୍ରମୁଖ ସୁରେଁ ମୁନି ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ । ୨୮ ।
ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ସୁରବର ଅମର ଭୁବନ
ଶ୍ରୀ ରାମଦର୍ଶନେ ତୃପ୍ତ ହେଲେ ମୋର ମନ ।
ଅଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳ ହେଉଣ ଗଲେ ମୁନିବରେ
ଫେରିଲେ ଉତ୍ସବେ ଯାଇଁ ପରମ ସ୍ଥାନରେ ।
କହନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ
ତାରଣ କରିବା ନ ଦେଖିଲୁ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ । ୨୯ ।

ବନ୍ଦି ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋ ଅଗସ୍ତି-ଆଶ୍ରମେ
ଦଶାନ୍ତ ସୁକ୍ଷ୍ମ ଅଛି ଅଗ୍ନି ହୋତ୍ରୀ ଧୂମେ (ନାମେ ?) ।୧।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନେ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଗଲେ ଧାଇଁ
ଅଗସ୍ତି ମୁନିଙ୍କ ଆଗେ କହିବାର ପାଇଁ । ୨ ।
ଆସି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାସ୍ତା ମହାସତୀ
ଆଜ୍ଞା ହେଲେ ଆସିବେ ସେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇଛନ୍ତି । ୩ ।
ଶୁଣି ମୁନିବର ସେ ଗଡ଼େଖ ଧାଡ଼ିଦ୍ୱାରେ
ଶିଷ୍ୟମାନେ ତିନି ଭାବେ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ୪ ।
ହର ଧନୁ ହୋଇଲେ ଅଗସ୍ତି ତପସ୍ୱୀ । ୫ ।
ରାମଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ନେଇ ଆଶ୍ରମକୁ ଗଲେ
ଶିଷ୍ୟମାନେ ଅଗସ୍ତି ଅଭିଷେ ପୂଜା କଲେ । ୬ ।
ସେଠାରେ ଭୂପେ କହିଲେ ଅଗସ୍ତି ମୁନିବର
କି ଅବା ଭାଗ୍ୟ ହେଲେ ଦୃଷ୍ଟି ମୋର ମୋହୋର । ୭ ।
ମଣିରତ୍ନ-ଖଚିତ କନକ ମହାଧନୁ
ରାମଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ମୁନି ଆଣିଲେ ତୁରନ୍ତି । ୮ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀ ହସ୍ତେ ଧନୁ ନେଇ ହେଲେ
ଅଗସ୍ତ୍ୟ ତୂଣ ଦେଇ ସେ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ । ୯ ।

ମହୀଧନ୍ତୁ ସୁରଥର ଦୋଳଘରେ ଅଣି
ତୋଟେଙ୍ଗାର କୁସ୍ତରେ ଦେଖା ପାଇଁ ସୁପଣଖି । ୧୦ ।
ପୃଥୀସ୍ୱର୍ଗ ଭାଟିବାରେ ଭାତ ମାନବରେ
ଏ ଧନ୍ତୁ ଅଶ୍ୱସ୍କନ୍ଧ ଦେଲି ଅଣି ତୋରେ ।
ବୁଝିବାଲ ଉପାୟୁ ଷଡ଼ଙ୍ଗ ମୁନି ଭଣ୍ଟ
ମୁନିର ନିକଟେ ରାମ କହୁ ବନ ରକ୍ଷ ।
ଅଗସ୍ତି ମୁନିଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ମାନି ରଘୁମଣି
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ରହିଲେ ସୁଖ ଜାଣି ।
ନୃପଲେଖା ଏହି ଦିନେ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ଭ୍ରମନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ପଞ୍ଚବଟୀ ବନସ୍ଥରେ ।
ଯେଉଁ ଠାରେ ସୁଖ ଭୋଗୁଛନ୍ତି ରଘୁମଣି
ସେଠାରେ ହୋଇଲା ଯାଇ ସ୍ୱଦେଶ ବହେଣୀ ।୧୫।
ତୋଷିଲା ଏ ଅରଣ୍ୟରେ ନିବାସ କାହାର
ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ନାସା ଗଲା ଧୀର ଧୀର ।
ଶୁଭଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ବନେ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ବାମ କରେ କୋଦଣ୍ଡ ଦକ୍ଷିଣେ ଶୀଘ୍ର ବାଣ ।
ନବଘନମୋହନ ମଦ (ନ ?) ମୋହନ ମୂରତି
ତେଜରେ ସଞ୍ଜିଲ ବଣ ପ୍ରକାଶ ଦିଗନ୍ତ ।
ସୀତା ବସିଛନ୍ତି ରାମ ବାମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ
ଶରଦ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଯେସ୍ତେ ନିର୍ମଳ ମେଘରେ ।
ମନେ ବାସୁରି ଭରଇ ସ୍ୱଦେଶ ବହେଣୀ
ଦେଖ ଅବା ହୋଇଲ ମୁଁ କି ନ ପାରିଲି ଜାଣି । ୨୦ ।
ତାଙ୍କୁ ଶୁଣିଥିଲି ପଞ୍ଚବଟୀ ବନସ୍ଥରେ
ବାସ କରିଛନ୍ତି ଦଶରଥର କୁମରେ ।
ସୀତାସୁନ୍ଦରୀ ସଙ୍ଗତରେ ଅଛନ୍ତି ଯୋ ସ୍ୱର
ତାଙ୍କ ବାହାରେ ଅନ୍ୟ ସର୍ବଥା କୁହୁଇ ।

ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଯହିଁ ଦେଖିଲୁ ନୟନେ
ବୋଇଲୁ ଯାଅତ ମୋତେ ଦେଖାଇବ ଦେବନେ ।
ଜେମନ୍ତେ ସୁରତକ୍ରୀଡ଼ା କରିବା ଏକାନ୍ତେ
ଏତେ ବୋଲି ଅସୁରୀ ବାହାର ହେଲା ବନେ ।
ଏତେ ବୋଲି ରାକ୍ଷସୀ ସ୍ୱରୂପ ଦୂର କରି
ହୋଇଲା ସୁନ୍ଦର ଯେସନ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗର ଅପସରା ।୩୫।
ଖୋପାରେ ମୁକୁତାମାଳ ଶିରେ ସୀମନ୍ତମଣି
ନାନାରତ୍ନେ ଖଞ୍ଜିଅଛି ଲଲାଟେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ।
କର୍ଣ୍ଣଜଡ଼ି କର୍ଣ୍ଣଫୁଲ ତାଡ଼ଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣରେ
କୁଣ୍ଡଳ ବାଳି ବାହୁଟୀ ପଦକ ହୃଦୟରେ ।
କଙ୍କଣ କନକ ଚୁଡ଼ି ଅଛି ଆଭରଣ
ପାଦରେ ନୂପୁର ତାର ବାଜେ ରୁଣୁଝୁଣୁ ।
ଚମ୍ପକ ମୁକ୍ତା ଖଞ୍ଜିଅଛି ନାସାପଟେ
ସ୍ୱର୍ଗର ଅପସରା ପ୍ରାୟେ ହୋଇଛି ଜଗତେ ।
ମଦନ ବାଣରେ ମନ ହୋଇଅଛି ଛନ୍ନ
ଲଜ୍ଜା ଭୟ ଛାଡ଼ି ନାରୀ କରିଲା ଗମନ । ୩୬ ।
ଯେଣେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସହିତେ
ସେଠାରେ ସୁର୍ପଣଖା ମିଳିଲା ତୁରିତେ ।
ଦେଖି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବିସ୍ମୟ ହେଲେ ଚିତ୍ତେ
ତାହାର ସୁଲକ୍ଷଣ ଅଛି କ ନିମନ୍ତେ ।
କେ ଅଟୁ ବାଳିକା କୁମାରୀ ଦଣ୍ଡକ ବନେ
ଏଥିକାଳୁ ଅଇଲୁ ଆମ୍ଭ ସନ୍ନିଧାନେ ।
କେ ଅଟୁ ଅନାଥା ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ମନରେ
କାହିଁ ଭାବ ଦେଖୁ ତୁରିତେ ଘୋର ବନେ
କି ଅବା ଦେବାଶ କାମ ଅଛି ପଠିଆଇ
ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଛଳ କରିବାର ପାଇଁ ।୩୭।

ତାହାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଳା ତାହାର କୁମାରୀ
ତ ନାମରେ ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ ମନେ ତ ରଖିବୁ ।
ଏଥା ହୋଇଲେ ନିକଟରେ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ
ନାନା ଆଭରଣ ଦେଇ ହୋଇଛି ସୁବେଶ ।
ଆଗେ ଯାଇଁ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରୁଁ ହୋଇଲି ସୁବର୍ଣ୍ଣ
ସୀତାଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶି କୋଳନ୍ତି ଉତ୍ସବ ।
ଉଠ ଗୋ ସୀତାଙ୍କ ଯାଅ ତାହାଙ୍କ ପାଶକୁ
କୁଶଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଏଥା ପଚାର ତାହାଙ୍କୁ ।
ତାହାର କୁମାରୀ କଳା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ତାହାର
ଅନ୍ତର ପଚାରିବା ଗୋ ତ୍ରିଜଟ ସୁନ୍ଦର ।୪୦।
ସୁବର୍ଣ୍ଣାକୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପଚାରି ଆସ ଯାଇଁ
ଯାହା ସେ କହିବେ ମୋତେ କହ ବେଗ ହୋଇ ।
ଶୁଣି ତହୁ ସୀତାଙ୍କୁ ଉଠିଲେ ଧାଣ୍ଡାରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସୁପଲେଖାର ଆଗରେ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଶୁଣ ଗୋ ସୁନ୍ଦରି
କା ନାମରେ ଆସିଅଛ ତହୁଁବା କହିବୁ ।
ସୁପଲେଖା ବୋଇଲା ମୁଁ ତହିଁକ ସେଠାରେ
ସୀତାଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ଆସି ତହୁ ଧାଣ୍ଡାରେ ।
ସୁପଲେଖା କହିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ମୁଖ ଦେଖି
ଶୁଣ ଗୋ ଶ୍ରୀରାମ ମୁଁ ଆସିଲି ସନ୍ଧି ପାଇଁ ।୪୧।
ତୁମ ଘର ଅଛି ଲୁଚେ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ଲୁଚେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ସୀତା ଅଛି ନିକଟରେ ।
ଅଜ୍ଞା ଦେଲେ ଲଭିବ ମୁଁ ଘରଣୀ ପ୍ରକାରେ
ଏଥିପାଇଁ ଆସିଲି ମୁଁ ଶୁଣ ରଘୁବୀରେ ।
ଶୁଣି ରାମ ହସିଲେ ବଦନ ମୁଖେ ଦେଖି
ହସି ହସି ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ କହନ୍ତି ଡକାଇ ।

ସୂପଣେଖା ବଚନ ଶୁଣିଲେ ରୋଷ ଭରି
କହନ୍ତି ଏହା ଅପ୍ରବନ୍ଧ ପରିହାସ ହୋଇ ।
ଭଲ ସୁନ୍ଦରୀ ଏ କାହୁଁ ପାଇଲୁ ବନରେ
ଧନଜନ କାହିଁକୁ ତୁ ଭୁଲୁଷ ମନରେ ।୬୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ରେ ସୁବଦା ହେଲୁ କାହିଁ
ସେବକର ଘରଣୀ ହୋଇବୁ ଯାହାଁ ପାଇଁ ।
ଭୁବନଜନ ସ୍ୱାମୀ ମୁଁ ଗୋ ଶ୍ରୀରାମ ଅଟନ୍ତି
ମୋହୋର ଅଏଛି ଗୋ ଗୁହୁଲ ମୋର ଦଶା ।
ସେଥିଁ ଅଶେଷ ବେଶରେ ମୁଁ ସେହୁ ଅଶେଷ ସିଦ୍ଧ
ଏଣୁ ଅଛା ରେବେ ମୁହିଁ ସେହୁଠାରେ ଥିବା ।
ତାହାର ନିକଟେ ତୁ ଗୋ ରହିବୁ ସୁନ୍ଦରୀ
ଏ କଥା କପଟ ନୁହିଁ ତୁ ଗୋ ନ ଭକ୍ତି ବାହୁଡ଼ ।
ଶ୍ରୀରାମର ଯେବେ ତୁ ଗୋ ହୋଇବୁ ଘରଣୀ
କଣ୍ଟକ ହୋଇବୁ ତୁ ଗୋ ମୋର ଠାକୁରାଣୀ ।୬୫।
ଏବେ ଯାଇଁ ଭଜ ତୁ ଗୋ ଶ୍ରୀରାମପଦରେ
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ମଣାଇବୁ କାମ୍ଯ ପ୍ରଭାବରେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି ସୀତାଭାବ ଭଲ
ହେଉଛି ବୋଲି ଗୁପ୍ତି ରାମ ବଦନ ଚାହିଁଲା ।
ତୁମ୍ଭି ରାମ ବୋଲନ୍ତି ତୁ ଶୁଣ ରେ ଭଗ୍ନୀ !
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ସବୁ ବୁଝିଲୁ ନ ଜାଣି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ସଙ୍ଗତରେ ନାହିଁ ନା ସ୍ତ୍ରୀରଙ୍କ
ସୁକୁମାର ସୁନ୍ଦରକୁ ଦେଖ ଯାଇଁ ପଣ୍ଡା ।
ଏହା ହେଉଛି ଭରସରେ ହୋଇଚ ତୋ ଘର
ସପତ୍ନୀ ଦୁଃଖ ଆଉ ନ ଥିବ ମନର ।୭୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ମନେ ଏକ ନ ଧରିବୁ
ଠାକୁରାଣୀ ଜାଣ ତାହାଁ ସେବକୀ ହୋଇବୁ ।

ଶୁଣି ହସି ରାମଙ୍କ ଭୃକୁଟିଁଲ ବାଙ୍କ ଭଳି
ଶୁଣି ରାମ ହସିଣ ବୋଇଲେ ବାଙ୍କ ଭଣି ।
ଦୁଇପଶେ ଦେଖୁଛୁ ମୋ ଦୁହିତା ଅଛି ସୀତା
ସପତ୍ନୀ ହୋଇଲେ ହେବ ମଣିଷ କଷ୍ଟପିତା ।
ମୋ ଭାଇର ନିକଟେ ନ ରହିବ ଭଦ୍ରା ତେବେ
ରୂପବତୀ-ଭୂଷଣ ତୁ ଯୋ ସଙ୍କୁ କେମନ୍ତେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି ସୀତାଙ୍କୁ ଦୁଷିଲେ
ଏମନ୍ତ କହିଁକି ଦାଙ୍କୁ ଦଇଲା ବୋଇଲେ ।୭୬।
ସୂର୍ପଣଖା ବୋଇଲା ତୁ ଶୁଣ ରଘୁବୀର
ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲାରୁ ଅନ୍ୟ ନ କର ମନର ।
ସୀତାଙ୍କୁ ମାରି ତାର ଛେଦିବ ଶରୀର
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଛଡ଼ି ବଞ୍ଚାର ଭଜିବା ରଘୁବୀର ।
ଏତେ କହି ନିଜ ରୂପ ଧଇଲା ମୃଦଙ୍ଗୀ
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବଦନ ଦେଖି ଦାନ୍ତ ଭଙ୍ଗୀ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ନାଶିବା ନିମନ୍ତେ ଧାଇଁ ଆସି
ମହାଘୋର ଶବଦେ ଗର୍ଜିଲା ସିଂହୀ ପରି ।
ବଡ଼ଭାର ଚପଳ ଭଳି ଧାଇଁଲା ରାକ୍ଷସୀ
ସୀତାଙ୍କୁ ଭକ୍ଷିବା ନିମନ୍ତେ ଆସେ ଲାଗି ।୭୭।
ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞାନ୍ତେ ଧାଇଁ ଧାଇଁଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
କେଶେ ଧରି ସୀତାଙ୍କର ରକ୍ଷିଲେ ପ୍ରାଣ ।
ଭୟେ ଚାଲି ସୀତା ଯୋ ପଶିଲେ ରାମପାଶେ
ସୀତାଙ୍କୁ ଧଇଲେ ରାମ ପରମ ହରଷେ ।
ଅଣ୍ଡା ପାଇ ବେଗେ ଅସି ସୁମିତ୍ରାକୁମର
ସୂର୍ପଣଖା କେଶ ଯେ ଧଇଲେ ଆଣିବାର ।
କେଶ ଧରି ଭୂମିରେ ପକାଇ ଦେଲେ କାଟି
ଦାଣ୍ଡୁ ଅସି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ରକ୍ତକୁଣ୍ଡୀ ।

ମାୟା ରୂପ ଧରି ତାଙ୍କୁ ଛଳିଲୁ ରାକ୍ଷସୀ
ରାମନାଥ ହୋଇବୁ ସୀତାଙ୍କୁ ପ୍ରାଣେ ନାଶି । ୭୫ ।
କପଟର ଫଳ ତୁ ପାଇବୁ ଏହିକ୍ଷଣି
ଦୁଷ୍ଟି ଦେଖ ଅଦର୍ଶି ଅଛଇ ଶିର ଧୁଣି ।
ନେଇ ଦଳ ଗ୍ରୀବା ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ଛେଦିଲା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାସା କର୍ଣ୍ଣ ଖଡ୍ଗରେ (ନାସିକାର)
ସୂର୍ପଣଖା ଚାଲିଲା ସେ ଭର୍ତ୍ସନାର ପାଇଁ
ଛେଦିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାସା ଦେଲେ ଖେଦାଇ ।
ସୂର୍ପଣଖା କରୁଣ ହୋଇଣ କାନ୍ଦି ଗଲା
ନିଶିଚର ଖରଦୂଷଣ ଆଗରେ କହିଲା ।
ପର୍ଣ୍ଣଶାଳେ ଥାଇ ଦଶରଥର କୁମର
ଏତେ ଶାସ୍ତି ଦେଲେ ଦେଖ ବଦନ ମୋହର । ୮୦ ।
ସୂର୍ପଣଖା ବଚନେ କୋପିତ ହୋଇ ଖର
ଚଉଦ(ଖ)ର ରାକ୍ଷସ ସେନାପତି ବରଜିଲେ ।
ରାମଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଧାଇଁଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ନିକଟେ ଯାଇଁ ଉପନୀତ ହୋଇଲେ ।
ସୂର୍ପଣଖା ଯାଇଥିଲା ସଙ୍ଗତେ ଦେଖାଇ
ତେଣୁ ଭାଇଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଦେଖିବାର ପାଇଁ ।
ଆଶ୍ରମରେ ଥାଇ ତା ଜାଣିଲେ ରଘୁବୀର
ଧନୁରେ ଚଢ଼ାଇ ଗୁଣ ସନ୍ଧାନିଲେ ଶର ।
ଶୁଖିଲା ଅରଣ୍ୟ ଯେସନେ ଲାଗଇ ଅନଳ
ଏହା ନାଶିତ ସେ ଶତ୍ରୁ ହୋଇଲେ ସକଳ । ୮୫ ।
ତାହାଙ୍କ ମରଣ ଜାଣି ସୂର୍ପଣଖା ଗଲା
ନିଶିଚର ଖରଦୂଷଣ ଆଗରେ କହିଲା ।
ସୂର୍ପଣଖା ତତ୍ପରେ ଚାଳିଲା ରଥସଜ
ବାଦ୍ୟ ବଜାଇ ହୋଇଲେ ସର୍ବେ ସଜ ।

କି ଶୋଭା ଶରଭୂଷଣ ସୈନ୍ୟ ଯେତେ ସବେ
ଧନୁ ଟଙ୍କାରେଣ ସେ ଧାଇଁଲେ ରଣରବେ ।
ବାଦ୍ୟନାଦ ମୁଖରିତ ଶୁଣି ରଘୁବୀର
କହୁଥିଲେ "ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରା କୁମର ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନି ରହିଥାଅ ନିର୍ଜନରେ
ଦେଖଇଁ ସେ ଆସୁଅଛି ମୋହର ନିକଟେ" ।୯୮।
କହନ୍ତ ସଜତ ହେଁ ଶ୍ରୀରାମ ଏତେ ହେଲେ
ଶୀଘ୍ର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରିଲେ ବାହୁରେ ।
ଧନୁରେ ଲଗାଇ ପୁଣ ସେତେ ଶର(ତୀର)ଶର
ଶତ୍ରୁଶ୍ରେଣୀ ଉପରେ ସେ ବର୍ଷିଲେ ବାହାର ।
ପ୍ରଭାତ ସମୟେ ଯଥା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦିବାକର
ତିମିର (ର) ନାଶିବା ପାଇଁ ଛାଡନ୍ତି କିରଣ ।
ଅସୁରଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ରର ବାଣେ ରାମଶରେ
ରହିଲେ ଅଟଳ ହୋଇ ମେରୁଶୃଙ୍ଗ ପ୍ରାୟେ ।
ରାମ ତହିଁ ଚଳିଲ ସେ ସକ୍ଷୁଣ ଦୃଷ୍ଟି
ଧାଇଁଣ ରାକ୍ଷସବଳ କଲେ ଶରବୃଷ୍ଟି ।୯୯।
ଶରଜାଳେ ନ ଦିଶଇ ଶ୍ରୀରାମର କାୟେ
ଦେଖି ସୁରଗଣ ଘୋର ଆକାଶେ ଭଲେ ଭୟେ ।
ରାମ ଶରେ ସକଳ ଶତ୍ରୁ (ଶସ୍ତ୍ର) ମାନ କାଟି
ରାକ୍ଷସ-ସୈନ୍ୟରେ ରାମ କଲେ ଶରବୃଷ୍ଟି ।
ନିରତେ ଧନୁରୁ ବାହାରିଲା ଶରଧାର
ଘଡିଏକ ରଥୀଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଲୁଣ୍ଠିଲ ।
ଛିଣ୍ଡିଲା କରଚରଣ ଶିର ହସ୍ତି ହୟ
ଶତଶତ ହୋଇ ତହିଁ ପଡିଲା ନିବଡ ।
ପୁଣି ପୁଣି ଶତ୍ରୁ ଧାଉଁଛନ୍ତି ପୁଣ ପୁଣି
ରାମଙ୍କୁ ନାଶିବ ବୋଲି ଯେମନ୍ତ ଧନୁ ଟାଣି ।୧୦୦।

ସ୍ୱମଣରେ ଶବ୍ଦ ହୋଇଲା ଟ୍ରିଣ୍ଡ
ଦୁର୍ଗୁଣରେ ପଡ଼ିଲା ଅନେକ ମୁଣ୍ଡପିଣ୍ଡ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଲେ ବୃକ୍ଷବଳ ସ୍ୱମଶରଘାତେ
ବୀରଙ୍କର ପାଣେ ଯାଇଁ ବହନ୍ତି ଲୁଦ୍ଧତେ ।
ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ଧାମନ୍ତି ତାଳ ଶବେ
ହରେଣ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀରାମ ଅଗ୍ରେ !
ଅଷ୍ଟଂଶ୍ୱ ପେଷିଲେ ବାଣେ ଶ୍ରୀରାମ ଉପରେ
ଲକ୍ଷ ବୃକ୍ଷ ପଡ଼ନ୍ତି ଯେସନ ଶିଳାରେ ।
ପୁଣି ହୋପଙ୍କରେ ସ୍ୱମ ପ୍ରହାରିଲେ ଶର
ଚ୍ଛେଦିଲେ ସକଳ ବାଣ ସଂଗ୍ରାମ ଶିର । ୧୦୫ ।
ଶରଘାତେ ଛେଦିଲେ ଅସୁରଙ୍କ ପିଣ୍ଡ
ହେଲେ ସକଳ ରଥ ଦଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
ପାଦଘାତ ହୋଇଲେ ଅସୁର ଶାନିକାଶ
ହୀନାଘାତ ସଙ୍ଗତେ କରନ୍ତି ଘୋର ରଣ ।
ସ୍ୱମଚନ୍ଦ୍ର ଟେରେ ତହିଁ ଅସୁରଙ୍କ ଶରେ
ଶନଦଶି ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଲେ ଆକାଶରେ ।
ତାଙ୍କାଙ୍କର ଶର ନାଶ କରି ରଘୁବୀର
ପୁଣି ବାଣ ପ୍ରହାରିଲେ ଦଶାନନ ଉପର ।
ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ବାଣ ଅଗ୍ନିଙ୍କ ପ୍ରଚଣ୍ଡ
ଭୁଜେ ବୃକ୍ଷନ ତାଙ୍କ କଲେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।୧୧୦।
ପୁଣି ବାଣ ପ୍ରହାରିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ଉପରେ
ଅସତ୍ୟେ ନାଗପାଶ ସ୍ୱମ ଛେଦି ଥାଣିବାରେ ।
ପୁଣି ରାମ ନାଗପାଶ ପେଷିଲେ ଦୁଇବାଣେ
ଶତ୍ରୁଙ୍କର ଠାଣୁ ଛେଦ ପଡ଼ାଇଲେ ତଳେ ।
ପୁଣି ସ୍ୱମଚନ୍ଦ୍ର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବାଣ ପ୍ରହାରିଲେ
କୁଣ୍ଡଳ ସହିତେ ଶିର ଛେଦ ପଡ଼ାଇଲେ ।

ସେତକ୍ଷ (?) ଯୋଦ୍ଧାଏ କାହିଁ ଥିଲେ ରଣ ଦେଶେ
ପଳାଇ ଅରଣ୍ୟେ ଯାଇଁ ଢୋକିଲେ ପ୍ରବେଶ ।
ଅଚଳ ସ୍ୱୟଂ ଚଳ ସଂଗ୍ରାମେ ସଂହାରି
ନିଃଶିଷ୍ଟ ଖର ଦୂଷଣ ଉତେଣ ଯାଏଣ ନାରି ।୧୯୬।
ବାଃ କୁଶ ଶକ୍ତି ଅଛି ହେଲେ ପ୍ରଚାରରେ
ସୀତାସ୍ମା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଛି ପ୍ରବେଶ ରନ୍ଧ୍ରରେ ।
ଦେଖିଲ ଖର ଦୂଷଣ ନିଃଶିଷ୍ଟ ନିଧନ
ଶୂର୍ପଣେଖା ଅତି ଦୁଃଖେ କରଇ ଗମନ ।
ଅନ୍ତି ସୂର୍ପଣେଖା ଘନ ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ
ମଦନ ତୃଷ୍ଣାର୍ତ୍ତ ସେ ଦେଖିଲ ରାବଣକୁ ।
ନିଭୃତେ ବାଳାକୀ ରାବଣ ସ.ର ଭଇ
ମନୁଷ୍ୟ ମାଂସ ଯୋଗେ ଏତେ ଖାନ୍ତି ଦେଇ ।
ଛାତ୍ରମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାଣରେ ଥିବ ଭୂମରେ
ହେଉଥିଲେ ପ୍ରବାଣ ନାସା କାନ ଅସ୍ତ୍ରାଧରେ ।୧୯୭।
ଚଉଦ ସହସ୍ର ସୈନ୍ୟ ସଂଗ୍ରାମେ ସଂହାରି
ନିଃଶିଷ୍ଟ ଖର ଦୂଷଣ ଏବେ ଘ.ଘେ ନାରି ।
ରାବଣ ବୋଲଇ ପଞ୍ଚବଟୀ ଗହନରେ
ଅଛନ୍ତି ସେ କେଉଁ ରାମ କେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।
କେ ଏତେ ଧନ୍ଦା ମାରନ୍ତି ଅନ୍ତକ ତାଙ୍କର
କେତେ ସୁଖ ଧନୁ ବାଣ କେତେ ବଳ ଅର ।
ଶୂର୍ପଣେଖା ବୋଲଇ କାହିଁକି ମାରିଥିଲ
ପୂର୍ବେ ତୋତେ ସେ କଥା ତ ପାଶୋରି ପକାଇଲ ।
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ସଙ୍ଗେ ରଣ ନ ପାରିବ କରି
ଭୁବନେ ମଦନ ତାକୁ ଦେଖିବ ନାହିଁ ହରି ।୧୯୮।
ରୂପ ତାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁଣରେ ସୁକୁମାରୀ
ଧରଇ ରାମଙ୍କୁ ସେବା ଭକ୍ତି ଧର୍ମ ଜାଣି ।

ସୁସମା ତାହାର ସୀତା ଜନକନନ୍ଦିନୀ
ତ୍ରିଭୁବନେ ନାହିଁ ଯାର ଏମନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ ।
ଉମା କି କମଳା କିବା ଦେବାଙ୍ଗନା ନାରୀ
ଅନଙ୍ଗ ମୋହିନୀ ରତି ନୋହେ ତାଙ୍କ ସରି ।
ସୂର୍ପଣଖା ବଚନ ଶୁଣିଣ ଦଶଶିର
ଛନ ଛନ ମନ କାମେ ଦହଇ ଶରୀର ।
ଉଠଇ ବସଇ ମୁଖ ଶୁଖାଇ ତାହାର
ଚେତିଲା ସଘନ ପୁଣ ସ୍ମରିଣ ବିଷ୍ଣୁର । ୧୩୩
ଚେତନା ଲଭିଲେ ଏବେ ସ୍ମରୁଥାଏ ସୀତା
ମାରୀଚ ନିକଟେ ଯାଇ ହୋଇଲା ଉପସ୍ଥିତା ।
ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଛଳଇ ଭଗବାନ
କପଟି ପଥିକୁ ତାର ଭାବୁଥାଇ ମନ ।
ତାହାଙ୍କ ଅମୃତ ସେହି ବିଷରୁ ଗଣ ମଣ
ବିଷକୁ ଅମୃତ ସେହି ମଣିଲା ରାବଣ ।
ସାରଥିଙ୍କ ଚୋଇଲା ବିମାନ ବେଗେ ଆଣ
ବିମାନରେ ଚଢ଼ିଲା ଖଡ୍ଗ ଧନୁର୍ବାଣ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସାରଥି ବିମାନ ନେଇ ଗଲା
ବିମାନରେ ବସିଲାକୁ ଦଶମାଥ ଗଲା । ୧୩୪
ସମନ୍ତେ ମନ୍ତ୍ରୀ ତାର ଜାଣିଲା ମୂଳରେ
ଚରଣ ଧୁଇଲେ ସେ ବିମାନ ପାଖରେ ।
ଯହିଁ ଗୁଣ୍ଠ ଧ୍ୟାଇଅଛି ମାରୀଚ ସୁବୀର
ତହିଁ ଯାଇଁ ଉପଗତ ହୋଇଲା ସତ୍ୱରେ ।
ରାବଣକୁ ଦେଖିଣ ମାରୀଚ ଉଠି ବେଗେ
ନେଲା ପାଦ ଧୋଇ ପୂଜା ରାବଣର ଆଗେ ।
ବୋଇଲା କି ନିମନ୍ତେ ବିଜୟ ଦଶଶିର
ଆଜ୍ଞା ଦେବା କି କାର୍ଯ୍ୟ ମୁଁ କରିବି ତୁମ୍ଭର ।

ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବୋଇଲୁ ତୁ ଯେ ପରମ ବିଶ୍ୱାସ
ତୋର ବାହୁବଳକୁ ସର୍ବଦା ମୋର ଆଶ ।୧୪୭।
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନେ ରକ୍ଷ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଛେଦିଲେ ସୂର୍ପଣଖାର ନାସିକା ଶ୍ରବଣ ।
ଚଉଦ ସହସ୍ର ଘୋର ଦୈତ୍ୟବଳ ନାଶି
ବିନ୍ଧିଲେ ଖର ଦୂଷଣ ସର୍ବଜନ ତ୍ରିଶିରି ।
କର୍ଣ୍ଣରେ କ ଶୁଣି ନାହୁଁ ମୋହର ମହିମା
ନ ଜାଣୁ ରଖୁଅଛୁ ଏମନ୍ତ ଗାରିମା ।
ତୁହି ହେବେ ସାହା ମୋତେ ହୋଇବୁ ପ୍ରସନ୍ନ
ରାମର ଭାର୍ଯ୍ୟା ସୀତା ହରିବ ଅବଶ୍ୟ ।
ମାରୀଚ ତୁ ସମସ୍ତ ଗର୍ବର ହୋଇ ପାରୁ
ହୋଇବ ସନ୍ତୋଷ ଯେତେ ମୋର ଦେଖି ତନୁ ।୧୪୮।
କନକ ମୃଗ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇ ତହିଁ ଯିବୁ
ରାମ ସୀତାଙ୍କର ଆଗେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇବୁ ।
ରାମ ତ ଆସିବ ତୋତେ ମାରିବାର ପାଇଁ
ଶୂନ୍ୟଗୃହେ ସୀତାଙ୍କୁ ଆଣିବ ହରଇ ।
ରାବଣର ବଚନେ ମାରୀଚ କହେ ବାଣୀ
ନାଶକୁ ଉପାୟ ରଜା କରିଅଛୁ ଆସି ।
ଶ୍ରୀରାମର ମହିମା କି କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି ନାହୁଁ
ହସ୍ତରୁ ନାଶନ ଭୁଞ୍ଜି ପାଇଅଛୁ କାହୁଁ ?
ଯଜ୍ଞ ରକ୍ଷିବାର ପାଇଁ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ମୁନି
ନାଶିବାକେ ବନକୁ ଆସିଲେ ରାମ ନେଇ । ୧୫୦ ।
ତାଡ଼କା ସୁବାହୁ ସ୍ତ୍ରୀଣ ଚଳି ରାମଶରେ
ଦେଖିଲୁ ବାହୁଭା ଶର ମୋହର ଉପରେ ।
ବାଣଘାତେ ଉଡ଼ିଲି ପବନେ ତୂଳା ପ୍ରାଏ
ଅନେକ ଯୋଜନେ ଆସି ପଡ଼ିଲି ମୋ ଭାଏ ।

ଇନ୍ଦ୍ର ଯମ ବରୁଣ କୁବେର ବଳୁ ଭୟ
ନ ଦେଖିଲି ଅର୍ଜୁନ ର ସଂଗ୍ରାମ ସମୟେ ।
ମୋତେହୋଇ ରଚନ କୁତ କୃତ ଯେନ ଚଢେ
ବାଣ୍ଡୁଣି ଲଙ୍କାରେ ଦେଖ ପର ଲୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ
ମାଗତ ବଚନେ ଯୁଣ ବଳ୍ପିଇ ସୁରଣ
ଶୁ ମୋର ପରମହ୍ମତକର ମୋତେ ଶୁଣ । ୧୫୨ ।
ଧର ଉପକାର ମୋର ମୁଖ ରୂପ ଧରି
ତୋତେହୋଇ ଯୁଦ୍ଧେ ସୀତା ହୋଇବ ମୋ ନାରୀ ।
ତୋତେ ନାଶିବାକୁ ଯେ ଯେ ଯୁଗନ ଦୁହିଲି
ଅର୍ଜୁନର ଯେନ ମୁଁ ଯେ ଥିବଇଁ ତୋ ପାଇଁ ।
ମାଗତ ହୋଇଲ୍ଲ ଲଙ୍କା ଭଦଗ୍ରୁ ଛୁ ରସ
ବରସ୍କିତ ଦକ୍ଷ ନାଟୁକ (ବାଣୀ) ଗ୍ରାଣୀ ଗାୟୁ ।
ସମ ସେବେ ବାସ୍ପବ ନାଶିବ ପାତାଳ
ଏଭା ନାସ୍ତବେ ନାଗ ନାଶିବ ସକଳ ।
ଶାରଲି ଶୁଖାଇ ଦାତେ ସପତ ସାଗର
ନାଶରେ ପାରଲ ହେବ ସୁରସର ପୁର । ୧୬୦ ।
ଲୁଳ ସୋଜ ସମ୍ଭେତ ସୁବଣ ନୋହୁ ନାଗ
ମୋହର ବଚନେ ଯାଇଁ ଲଙ୍କାପୁରେ ଥାଅ ।
ସୁବଣ ବୋଇଲ୍ଲୁ ମୋର ବଚନେ ନ ଯାଉ
ସମର ମହିମା ଦେହ ମୋହରେ ଦୃଶ୍ୟଉ ।
ଲୁଇ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ମୋର ପୁତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ
ପୁତ୍ର ନାତି ମହାରଥୀ ଅଛନ୍ତି ବହୁତ ।
କର୍ଣ୍ଣକୁ ଯେ ଅର୍ଜୁ ମୋର ବାହିଲୁ ସେ ଶର
ସ୍ବର୍ଗେ ଝୁକ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବତା ଅସୁର ।
ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତେତେ ଦବୁଛୁ ବଡ଼ାଇ
କର୍ମିତ ସଂଗ୍ରାମରେ ମାଅଁ କେବଳ ସୁର । ୧୬୫ ।

ଯାଅ ହେ ମାରୀଚ ଯେନ ମୋହୋର ବଚନ
କନକର ମୃଗ ରୂପେ ଧରି ଦରଶନ ।
ମାରୀଚ ବୋଇଲା ତୋର ଖାଉଅଛି ଅନ୍ନ
ନ ଶୁଣିବ ସର୍ବଥା ମୁଁ ତୋହୋର ବଚନ ।
ମୋହୋର ବଚନ ତୁ ରାବଣ ଥାଅ ଶୁଣି
ଛୁଇଁଲେ ସୀତାଙ୍କୁ ଜଳେ ଲଙ୍କାର ମେଦିନୀ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ପ୍ରମୁଖ ତୋହର ଶିଶୁ ନାରୀ
ସୁରନାରୀ ନାଗନାରୀ ସର୍ବ ଅପଘାତ (ସ୍ତ) ସ୍ତ ।
ରହିମସ୍ତ ପାତେଣ୍ଟ ସମ୍ପଦ ସାର ଖଣ୍ଡ ।୧୨୩।
ଲୁପଥେ ନ ଯିବ ତୁ ସର୍ବଥା ଶୁଣ ରକ୍ଷ ।
ମୋହୋର ବଚନ ଏ ପରମ ହିତ ଜାଣ
ଶୀଘ୍ର ତୁ ଫେରି ଲଙ୍କା ଯାଅ ତୁ ରାବଣ ।
ମାରୀଚ ବଚନ ଶୁଣି କୋପିଲା ରାବଣ
ମୋହୋର ବଚନ ଲଙ୍ଘି କହୁ ଗୁଣ ଗୁଣ ।
ଯାଅ ବେଗେ କନକ ମୃଗ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇ
ଆଶ୍ରମ ନିକଟ ଯିବ ମାରିବାର ପାଇଁ ।
କେତେ ଭୁକେ ଭାଜି ହୋଇ ଜାଣୁ ତୁ ସକଳ
ବାଧ୍ୟ ଉପାୟୁ ତୁ କରିବୁ ମହାବଳ ।
ମାରୀଚ ବୋଇଲା ଯେତେ କହୁଛୁ ବିସ୍ତର
ପାଳିଲି ଫଳର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଲି ତୋ ଖଣ୍ଡା ।୧୨୪।
ମୃଗ ରୂପ ଧରିଣ ମାରୀଚ ଗଲା ଚଳି
ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଛନ୍ତି ଯାହିଁ ମିଳି ।
ରୂପାର ହୋଇଛି ଦେହ କନକର ପିଠି
କୁଙ୍କାର ସ୍ୱପର ହୋଇଛି ଗୋଟି ଗୋଟି ।
ପୋକଳାରେ କମ୍ପିତ ହୋଇଛି ଶୃଙ୍ଗ ଖୁର
ମର୍କତ ନିର୍ମିତ ନେତ୍ର ଚକ୍ଷୁ ମାଣିକ୍ୟର ।

ନାନା ରତ୍ନ ଶ୍ରାନ୍ତେକ ତଷର ଉପ୍ତମାନ୍ତ
ମୃଦୁଳ ଉ. ନିର୍ମଳ ହୋଇଛି ଦନ୍ତପନ୍ତି ।
ଅପରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ମୃଗରୂପ ଧରି
ସୁଲଳ ଭାବରେ ସେ କରିଥା ଘାସ ଚରି ।୧୮୦।
ରାମର କୁଟିରେ ଯାଇଁ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ପୁଣ ବନେ ଫେରଇ ସେ ହୁଅଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ।
ପୁଣି ଫୁଲ ପଲ୍ଲବକୁ ଦେଖି ଶୁଙ୍ଘେ ଧରେ
ପୁଣି ପୁଣି ଛନ୍ନ ହୋଇ କିମ୍ପୁର ପାଶରେ ।
ନାନା ରତ୍ନସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଯନ୍ତ୍ରେ ହୋଇଛି ନିର୍ମାଣ
ଦେଖିଲେ କଉତୁକ ଭୁଲି ଜନକନନ୍ଦିନୀ ।
କର ଯୋଡ଼ି କହନ୍ତି ଶୁଣିମା ରଘୁମଣି
କନକ ସ୍ୱରୂପ ମୃଗ ଏହି ମୋତେ ଆଣି ।
ମୋତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯେବେ ଅଛି ରଘୁକୁଳ ମଣି
ମୃଗ ଆଣି ଏତ ଧନୁଅଛି ଶ୍ରୀଚରଣ ।୧୮୫।
ସୀତାର ବଚନ ଶୁଣି ଦେବ ରଘୁମଣି
ବୋଇଲେ ଧରଣି (ଧର) ରୂପ ଜନକ ଦୁଲଣୀ ।
ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଧରିଣ ଯେ ଅରଣ୍ୟକୁ ଯିବ
ମୃଗ ଧରି ଆଣି ତୋତେ ଦେବ ଯେ ସାଧବୀ (ବ) ।।
ଏତେ ବୋଲି ଅନୁଜର ଡାକିଲେ ରାମ ପୁଣ
ବୋଇଲେ ବଚନ ମୋର ଶୁଣ ହେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
ମୃଗ ମାରିବାକୁ ମୁଁ ଯେ କରୁଛି ଗମନ
ସୀତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷିଥାଅ ହୋଇ ସାବଧାନ ।
ରକ୍ଷା ପଡ଼ି ବସିଛ ସେ ବାଘ ସିଂହମାନେ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛନ୍ତି ତାକୁ ଗହନ କାନନେ ।୧୯୦।
ବାଲୁତ ଦାନବମାନେ ଥାନ୍ତି ଅରଣ୍ୟରେ
ସୀତାକୁ ଜଗିବଟି ଦେଖିଥିବ ଏକାନ୍ତରେ ।

ସାବଧାନ ହୋଇ ଥିବୁ ଭେଳ ଧନୁଶର
ବନ୍ଧେ ହେଁ ନ ଛାଡ଼ନ୍ତି ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଦ୍ୱାର ।
ଏତେ ବୋଲି ଧାଇଁଲେ ଭରଷ ହୋଇ ମନେ
ଘନ ନାଶିବାକୁ କି ପଶିଲା ସିଂହ ବନେ ।
ମାରୀଚ ଦେଖିଲା ଧାଇଁଲେ ରଘୁପତି
ମୁହିଁ ନାଶିବାକୁ ଘେନି ଧନୁର ସଂଗତି ।
ସ୍ୱାମୀ ଆଜ୍ଞା ନାମନ୍ତେ ହୋଇଲି ଅତେବ ଏକ
ବଞ୍ଚିବ ସ୍ୱରୂପ ମୃଗ ଦଣ୍ଡକରୁ ଦୌଡ଼ ।୯୯।
ମୃଗ ଦେଖି ରାମଙ୍କୁ ବେଗ ଭେଳ ଧନୁଶର
ଅନେକ ହରିଣ ମୃଗ ହୋଇଲା ଅନ୍ତର ।
ପବନ ସମାନ ବେଗ ବଳି ରଘୁମଣି
ମାୟା ମୃଗ କାଟେ ମିଳିଲେ ଧନୁ ଟାଣି ।
ଦେଖିଲା ମାରୀଚ ରାମ ଲାଗନ୍ତେ ଗୁହେଣ
ସେହିକ୍ଷଣି ମାୟା ମୃଗ ହୋଇଲା ଅଦୃଶ୍ୟ ।
ମାରୀଚ ଚଳାଇ ଶୁଣ୍ଡାରନ୍ତେ ଧନୁ ଟାଣି
ମାୟାମୃଗ ଆଗରେ ନ ଦେଖି ରଘୁମଣି ।
ଖୋଜନ୍ତି ବନରେ ପଶି ବାବଧ ସ୍ଥାନରେ
କର୍ଣ୍ଣର ଭରର ନବୀନମାନଙ୍କରେ ।୨୦୦।
ଶ୍ୟାମଶୋଭ ବର୍ଣ୍ଣ ସେ ଶ୍ୟାମ ଗଉଳବରେ
କାଳଧାଉ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ନବୀନ ମେଘରେ ।
ପୁଣି ଦୃଶ୍ୟ ହେଲା ମୃଗ ଶ୍ରୀରାମ ଆଗରେ
ଚକ୍ଷୁ ପଲକ ନ ହୁ ମୃଗ ଯୋଜନ ଅନ୍ତରେ ।
ଧାଇଁ ରଘୁମଣି ବେଗ ମିଳିଲେ ମୃଗପାଶେ
ଚାହୁଁଣି ଲୁଚିଲେ ମୃଗ ମିଳିଲା ଆକାଶେ ।
ସନ୍ଧିଲେ ନାରାଚ ରାମ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ
ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଲା ମୃଗ ଆକାଶରୁ ଝାଡ଼ି ।

କ୍ଷଣକେ ଅନ୍ଧାରେ କ୍ଷଣେ ଶୂନ୍ୟରେ ରମଇ
କ୍ଷଣକେ ଅଦୃଶ୍ୟ କ୍ଷଣେ ପ୍ରକଟେ ଧାଅଇ ।୨୦୫।
ଦୃଢ଼ ଧନୁ ଧରି ଦଶରଥର ନନ୍ଦନ
ବୋଇଲେ ଜନକସୁତା ମୋତେ ଦେଲୁ ଭ୍ରମ ।
ଶୁଣିବା ଅକାଶ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ଅବ ଜଳ
ଧନ ବନସ୍ତଳ ରୋଚା ଶାଉର ପ୍ରେତେ ରିଳ ।
ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ବାଣ ରାମ ବସାଇ ଧନୁରେ
ଛାଡ଼ିଲେ ପଡ଼ିବ ସଖୁଁ ମାଇ ଥାଉଥାଉରେ ।
ମୃତ୍ୟୁର ମାନବ ବାଣୀ ସେକେ କ୍ଷଣ
ରାମବାଣ ଲାଗିଛି ହେ ଲକ୍ଷ୍ମିଣ ଗାଳନ ।
ସର୍ବଜ୍ଞ ପ୍ରଭୁ ହୋ ଧାଇଁଲେ ରାମ ଶର
ଜଣିଲୁ ଅତିଳ ବାଣ ମାରିଚକୁ ବୀର ।୨୧୦।
ପ୍ରାଣ ତ୍ୟାଗସମୟେ ଡାକିଲୁ ଘୋର ବାଣୀ
ରକ୍ଷାକର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୋତେ ଦୁଃଖ ଜାଣି ।
ମୁଣି ମୁଣି ଡାକଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରକ୍ଷା କର
ମାୟାରେ ଡାକିଲା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆକାର ।
ପର୍ଣ୍ଣକୁଟୀ ଭିତରେ ସୀତା ବସିଥିଲେ
ମାୟାର ଆରତ ନାଦ ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିଲେ ।
ରାମର ଆରତ ବାଣୀ ଶୁଣିଲୁ କର୍ଣ୍ଣରୁ
ଶୁଣିଲ ଜନକସୁତା ଡରିଲା ବହୁ ।
ଜାନକୀ ପଞ୍ଜର ହାଏ ଚମକିଲ ଶରୀର
ଢଳିଲେ ଭୂମିରେ ବହେ ନୟନରୁ ନୀର ।୨୧୫।
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏତେ ରାମଙ୍କ ବଚନ
ରକ୍ଷ ରକ୍ଷ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଡାକନ୍ତି ଘନ ଘନ ।
କେଉଁ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ମୋର ଚଳି ଏତେ ଚର୍ମ
ରାମଙ୍କୁ ବେଷ୍ଟିଲି ଜନେ ହୋଇ ମଉଦ୍ଭମ ।

ଦେଖାଇ ପାତ୍ରତ ଅବା ବାଲ୍ମିକର ସତି
ଧର୍ମମୂର୍ତ୍ତି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ଦୁର୍ଗତି ।
ନିଶ୍ଚୟେ ଦେଖାଇବେ ସୀତା ଶୁଣ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯେବେ
ରାଜ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ କରାଇଲେ ପାବନ ଜନନୀ ।
ଅରଣ୍ୟକୁ ପେଷିଲେ ଜୀବନେ ନ ଭାଳିଲେ
କଥା ଯିବି କପଟ ତାଙ୍କୁ କିଛି ନ ବୋଇଲେ ।୨୨୮।
ମୁଁ ଏମନ୍ତ ରାମର ହୋଇଛି ଦୁଷ୍ଟ ନାରୀ
ଘୋର ବନେ ପେଷିଣ ଜନକସୁତା ମାରି ।
କି ବୋଲିବେ ଜଗତେ ତୁ ଶୁଣ ହେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ସୀତା ସ୍ୱାର୍ଥବୁଦ୍ଧିରେ ରାମ ହରାଇଲେ ପ୍ରାଣ ।
ସାବଧ ବନ୍ଧୁ ଅପୟଶ ହୋଇବ ଉଦୟ
ଏପରି ଜଗତେ ମୋର ରହିବ ନିଶ୍ଚୟ ।
ଯାଅ ବେଗେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଯେଉଁଠାଇ
ଦେଖିଣ ଦାନବ ରଣେ କଲେଣି ନାଶ ।
ତାହାଙ୍କୁ ସହାୟେ ମାର୍ଗ ଅଛି ଦେଖି ଶୀଘ୍ର
ନୋହିଲେ ତେଜିବ ପ୍ରାଣ ଅଗ୍ନିରେ ପଶାଇ ।୨୨୯।
ଝଟ ଝଟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତୁ କାଳମ୍ବ ନ କର
ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଭୁଜୁଅଛି ଚେତନା ମୋହୋର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହଇ ଶୁଣ ସାଧ୍ୱୀ ଉତ୍ତମ
ତୋହର ଭଳି ନାରକେ ଦୁଃଖାଇ ପଡ଼ଇ ରାମ ।
ଅରଣ୍ୟରେ ଯଦି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ହିଁ ବୋଲେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଆଗର ଭଲ ବୋଲିବେ କି ମୋତେ ।
ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ନ ଡର ହେତୁ ଜନକନନ୍ଦିନୀ
ଏହିକ୍ଷଣି ଆସିବେ ଜନକସୁତା ଯେଣେ ।
ରାମଙ୍କୁ ଅଶଙ୍କା ଯାହା ବିଶ୍ୱୁଛି ମନେ
ରାମଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ ନାହିଁ ତିଭୁବନେ ।୨୩୦।

ସୀତାଙ୍କୁ ବୋଲନ୍ତି ହାନୁମନ୍ତ, ଶୁଣ କଥା ବନ୍ଧୁ
ବେଗ ହୋଇ ନ ଯାଅ ମୋହୋର ପ୍ରାଣ ବନ୍ଧୁ ।
ଦୁଷ୍ଟ ଚେଡ଼ୀମାନେ ସାହ୍ମା ଆଖି ଦେଖୁଛନ୍ତି
ପ୍ରତ୍ୟେକ ତ ଶୁଣିବେ ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରଣା ।
ସ୍ୱାମୀ ଅଛି ଲଙ୍ଘି ଯେ ତୋହମଙ୍କୁ ଘଡ଼ି ଦିନ
ଏକା ତୋତେ ଛାଡ଼ିଗଲେ ଅଥିର୍ ହୋଇବ ।
ଶୁଣ ହେ ସୀତାମ୍ମା ତୋତେ କହୁଛି ପ୍ରମାଣ
ତ୍ରିଭୁବନେ ଅଜସ୍ର ରାମଙ୍କୁ ନଟେଲ ଜାଣ ।
ସୀତାମ୍ମା ବୋଇଲେ ଏତେ ଜାଣୁ ତୁ ହୃଦୟର
ନାଗଘାତ ପଡ଼ୁଅଛି ହୃଦରେ ମୋହୋର ।
ତୁ ଯେବେ ନ ଯାଉ ରାମ ଖୋଜିବା କାମରେ
ନିଶ୍ଚୟ ଅଛନ୍ତି ସେଥି ବାଧ ଦଇ ମୋତେ । ୭୫୩
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହିଲ ଦେବୀ, ଶୁଣ ମୋ ଉକ୍ତିର
ମୃଗ ମାରି ଛାଡ଼ିତେ ଆସିବେ ରଘୁବୀର ।
ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଧର ହେ ସତି ! ନୋହିବାଃ ବଚନ
ହୋଇଅଛି ରଘୁମଣି ଆସିବାର ବେଳ ।
ସୀତାମ୍ମା ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରାକୁମର
ତୁ ତ ଜାଣୁ ଦଇତେଙ୍କ ବୃଣୀର ଜଞ୍ଜର !
ସାବଧ ହଂସାରେ ରାମ ବାଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ
କାହିଁତେ ଦୟା ମୁଁ ଯେବା ମନେ ନ ଧରିଲେ ।
ତୁ ତ ବୁଝି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ପାଖେ ନ ମୋଦର
ତୁ ତେମନ୍ତେ ଶୁଣି ଚକ୍ଷୁ ଦବନ୍ତୁ ଭାଙ୍ଗର ।
ବନ୍ଧୁ କି ଶ୍ରୀରାମ ସଂହାରେ ହେବ ହୋଇବେ
ସୀତାଙ୍କୁ ଯେଉଁଣ ମୁଁ ରହିବି ନ କଣ୍ଠରେ ।
ମୋତେ ଛେଡ଼ି ପୁଣ୍ଡରେ ଯିବୁ ବନ ଧାପ
ଏମନ୍ତ ମନରେ ତୁ କି ବନ୍ଧୁ ବାଞ୍ଛୁଛ ?

ସଂଗ୍ରାମେ ଶ୍ରୀରାମ ଯେବେ ହୋଇବେ ନିଧନ
ତଥି ନିମନ୍ତେ କିମ୍ପା ରଖିବି ଜୀବନ ।
ଯେବେ ତୋର ଯାତ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ମା ସମରେ
ରାମଙ୍କୁ ଯିଣିବା ପାଇଁ ଯାଅ ଧାଇଁବାରେ ।୨୪୫।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ସୀତା ଏମନ୍ତ ନ କହ
କେନେ ଦୋଷେ ପାପ ସ୍ୱର୍ଗ ଦ୍ୱାରେ ନ ବାନ୍ଧ ।
କଉଶଲ୍ୟା କଇକେୟୀ ସୁମିତ୍ରା ଏ ତିନି
ଯେମନ୍ତ ଜନନୀ ତୁ ତେସ ଜନକ ନନ୍ଦିନୀ ।
ତୁ ଜମା ଦୂଷଣ ବାଣୀ କହୁ ମୋ ସୀତାୟ
ମନ ବଚନରେ ମୋର ନାହିଁ କିଛି ମାୟା ।
ମାୟାରେ ରାକ୍ଷସମାନେ ନାନା ରୂପ ହୋନ୍ତି
ଶବଧ ତୁନାରେ ମାୟା ବଚନ କହନ୍ତି ।
ମୋତେ ଏଡ଼ା ନେବା ପାଇଁ ରାକ୍ଷସଙ୍କ ମାୟା
ଏକଥା ଜମା କହୁ ନ ବୋଲୁ ସୀତାୟ ।୨୪୬।
ବରୁଣ କୁବେର ଯମ ପବନ ଅନଳ
ଆଦିତ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରମା କିବା ହର୍ଷ ଅଖଣ୍ଡଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଦୃଷ୍ଟିକୁ କେହୁ ନ ପାରନ୍ତି ରହି
ଏକଥା ଜାଣିଲ ଅନ୍ୟା ଯିବ ବାଉଦେଶ ।
ସୁନାୟ ରୁହେ ସୀତା ତୋତେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଲେ
ତାଙ୍କୁ ବିହୁଅନ୍ତି ତୋତେ ନ ଦେଖିବୁ ଭଲେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ସୀତାୟେ
କାହିଁରେ ମଟ୍ଟୁର କହୁ ଅନ୍ତରେ ତୋ ମାୟା ।
ରାମଙ୍କୁ ଚୋହିର ଦାନ୍ତା ନାହିଁ କାବାଡ଼େ
ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିଲି ପାପ ଆଶା ତୋର ମୋତେ ।୨୪୭।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ଧିକ ଜନ୍ମ ମୋ ଦୁଇଜନର
ଦୁକ୍ଷଣସ୍ଥାନେ ଦୋଷ ଦେଖିଲ ମୋହର ।

ନ ଗଲେ କ ସୀତାସ୍ୱା କହୁଛ ଦୁଷ୍ଟ ବାଣୀ
ଗଲେ ଦୋଷ ବହିବେ ଠାକୁର ରଘୁମଣି ।
ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ଥାଅ ତୁମ୍ଭେ ବନର ଦେବତା
ଏମନ୍ତ ଦୁର୍ଲକ୍ଷ ବାଣୀ କହୁଅଛି ସୀତା ।
ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ ଶୁଣି ରହିବି କେମନ୍ତେ
ଦୋଷ ଦଣ୍ଡ ଶୁଦ୍ଧ ଅଛି ନାଶୁ ଏତେ ମୋତେ ।
ଦଶ ବଚନରେ ମୋର ନାହିଁ କିଛି ମାୟା
ଦାରୁଣ ବଚନ ମୋତେ କହୁଛ ସୀତାମା ।
ଏଣୁ ବନପାଳେ ତୁମ୍ଭେ ହୋଇଥାଅ ସାକ୍ଷୀ
ଅପରାଧ ମୋହର ନାହିଁ ଶାଳକ୍ଷି ଉପେକ୍ଷି । ୧୭୦ ।
ଜନକନନ୍ଦିନୀ ସୀତା କହୁଛି ବଚନ
ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ କଥା ଶୁଣିବ ମୁଁ କଷ୍ଟ ।
ଏତେକ ବୋଲି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଜଣଙ୍କୁ ନତି ଶିର
ପଦ ଧୂଳି ସ୍ୱାମୀରେ ବାନ୍ଧିଲେ ଶିର ଘାର ।
କଦାଚିତେ ଜାନକୀଙ୍କୁ ବାହାରେ ନେଉଥିବୁ
ଏ ଗାର ନ ଡେଇଁ ସୁଦ୍ଧ ଉପଦେଶ ଥିବୁ ।
ତୋହର ବଚନ ମୋତେ ଶୁଭ ନ ଲାଗଇ
ଯାଉଅଛି ଏଥା ତୋତେ ଅବଶ୍ୟ କହଇ ।
ଏତେ କହି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଛାଡ଼ିଲେ ଚେଗଲା
ବନମ ସିଂହର ପ୍ରାୟ ଅବଶ୍ୟ ପଶିଲ୍ୟ । ୧୭୫ ।
ରାମ ପଦ୍ମ ଚରଣ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଁ ମାର୍ଗେ
ଦେଖୁ ମାର୍ଗେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପଶିଲେ ବନସ୍ତେ ।
ସେହିଠାରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଅଲ୍ପର ହୋଇଥିଲା
ଜାଣିକ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ଡେକିବ ଗଲା ।
ଏହି ଭାବୁକର କଡେ ରଥ ଚୁହାଇଲା
ଲକ୍ଷପତି ଯାଚକି ହୋଇଣ ଗଲା ।

ତପସ୍ୱୀ ସ୍ୱରୂପ ତହିଁ ହୋଇଲା ରାବଣ
ଶିରେ ଜଟାଭାର ଅଙ୍ଗେ ବଲ୍କଳଭୂଷଣ ।
ଲଙ୍କାପତି ଧରିଅଛି କରପଲ୍ଲବରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ପର୍ଣ୍ଣବାସ କୁଟୀରେ ।୨୭୭।
ତାହାଙ୍କୁ ରାବଣ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାମରେ
ଡାକିଲା ଅତିଥି ମୁଁ ଯେ ଦୁଆର ମଝିରେ ।
ଭିକ୍ଷା କି ମାଗିବ ମୁଁ ବସିବ ଭୂମି ପାଶେ
ଯଜ୍ଞ ଦରଶନ କଲ ସୀତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶେ ।
ବୋଲଇ ନ ଶୁଣ ବାମା ମୋହୋର ବଚନ
ଅତିଥି ଫେରାଇ କି ବା ନାହିଁ ତୁମ୍ଭ ମନ ?
ବିମୁଖ ହୋଇ ଯେବେ ଯାଉଛି ଅତିଥି
ନିଶ୍ଚୟ ଲଭିବ ତୁମ୍ଭେ ଏଥିର ଦୁର୍ଗତି ।
ଜନକନନ୍ଦିନୀ ତାହା ଶୁଣିଲେ ଶ୍ରବଣେ
ଭାବିଲେ ଅତିଥି ସେବା ମୋହୋର ପ୍ରାଣେ ।୨୭୯।
ସ୍ୱାମୀ ନାମ ଧରି ଯେ ଡାକିଲା ଉଚ୍ଚରେ
ଦୁର୍ଗତି ପାଇବ ମୁଁ ବୋଲିଲା ବଚନରେ ।
ବିମୁଖ ହୋଇଣ ଅତିଥି ଯେବେ ଯିବ
ଦୁଷ୍କୃତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଦେଇ ସୁକୃତ ହରିବ ।
ଏତେ ବୋଲି ମନର ସନ୍ଦେହ ଅଳ୍ପ ହୋଇ
ରାବଣକୁ ଡାକି କହନ୍ତି ବାଇଦେହୀ ।
ମନରେ ମୋହୋର ନାହିଁ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ମୃଗଶିକାରେ ଯାଇଛନ୍ତି ବେନି ଜଣ ।
ଏ ତପସ୍ୱୀବେଶେ କୁଟୀରେ ବସିଥାଅ
ଅଳ୍ପବେଳେ ଆସିବେ ସମ୍ମୁଖ ନ ଥାଉ ।୨୮୦।
ସମସ୍ତ ବାଟରେ ରାମ ଥିବେ ତ ତୋଷ
ପୂଜା ପାଇ ଯାଅ ଯିବ ହୋଇବ ସନ୍ତୋଷ ।

ସ୍ୱଜନ ତେଜିଲ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଅଛ ସୀତା
ଜନମେ ଅସିବେ ସଶ ମୃଗ ସହେଲ ଲେଖା ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୋତେ ଏଥି ସନ୍ଧି । କରିବ ଅସ୍ୱାର
ସନ୍ତୋଷ ହୋଇବ ଧର୍ମ ହୋଇବ ଲୁପ୍ତର ।
ରକ୍ଷକ ଦେଖାଳ କରି ନଦୀ ତଟେ ଥିବ
ଅଇଲେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବ ।
ସୀତାସ୍ୱା ଚୋରିଲେ ରାମ ନାହିଁ ଏ ମନ୍ଦିରେ
ତୋମରେ ମୁଁ ରକ୍ଷା ଦେବ ଲୁପ୍ତ ଗୁପ୍ତରେ ।୨୮୫।
ଶୁଣି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତୋପେ ହୋଇଲ ପ୍ରଚଣ୍ଡ
ଶାପ ଦେଲ ବୋଲି ଦୋଷେ କଷ୍ଟକଲ ଦଣ୍ଡ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମ୍ମୁଖେ ରାମ କରିବାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ
ନ ଜାଣୁ ଏଥି ପୂଜା କରୁଅଛୁ ସେବ ।
ଶୁଣି ସୀତା କମ୍ପି ଉତ୍ସ ପଦ୍ମ କାଷି
ଅରଣ୍ୟକୁ ଯମାଇଁ ପେଷିଲ ସ୍ୱପାଣି ।
ରାମ ପୁଚ୍ଛେ ନାହିଁ ମୁଁ ତୋମରେ ରକ୍ଷା ଦେବ
ତୋମରେ ମନ୍ଦିର ଦେଖି ବାହାର ହୋଇବ ।
କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ମୋତେ ପାଇବ କ୍ଷଣ
ଦେଖ ହୋଇ ନଇଲେ ତ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।୨୯୦।
ସୀତାସ୍ୱା ବଳନ୍ତୁ ଦେଖି କହଇ ସ୍ୱଜନ
ଲଷ୍ଟା ଏଥି ସ୍ତ୍ରୀଧର୍ମ ନୋହୁ ଅକାରଣ ।
ସୀତାସ୍ୱା ବୋଇଲେ ମୁଁ ଯେ ଝିଅର ମନ୍ଦିରେ
ଏଥି ପୂଜାର ଧର୍ମ ଶୁଣିଛି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ।
ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମହାଧର୍ମ ଏଥିର ସେବା
ଏଥି କେବେହେଁ ପରଙ୍କ ମୁଖ ନ କରିବା ।
ଏଥିର ପରଙ୍କ ମୁଖ ଜାଣିଲେ ଶ୍ରୀରାମ
କେ ଲେକେ ନାଶିଲୁ ସୀତା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଧର୍ମ ।

ତୋରି ଭର-ଚିନ୍ତାରେ ଫଳମୂଳ ତେଜି
ରାମ୍ଭାର ହୋଇଥିଲେ ଯାନ୍ତୁ ଜନକଜନନୀ ।୨୯୫।
ଦଶମାଥ ବସ୍ତୁରଖ ବେଶିଣ ସୀତାଙ୍କୁ
ଦେବେତବାଲେ ବଧାତା ନିର୍ମାଣ କଲ୍ଲ ଏଥି ।
ଅରଣ୍ୟବାସଙ୍କୁ ଚୋଷ୍ୟ ନୃହୁଲ ତନ୍ତୁଶ୍ରୀ
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ଶବ୍ଦେ ହୋଇବ ଦାବେଣୀ ।
ଯେମନ୍ତ ଭୁଚନ ଲଙ୍କା ଏ ତେମନ୍ତ ଦାସ
ତର୍ତ୍ତିଙ୍କ ବଧାତା ଘଟିଅଛ ଯହୁ ଦଣ୍ଡ ।
ଦହେ ସ୍ୱଜା ଚୋବନ ଶୁଣ ହେ ଲଙ୍କପତ
ଗ୍ରାସେଣି ଦାଶ ଦଲ୍ଲୁ ପଲ୍ ଲଙ୍କାର ସମସ୍ତ ।
ଯେଉଁ ବୁଦ୍ଧି ହୃଦରେ ତୋ ହୋଇଲା ଉଦୟ
ଲଙ୍କାକୁ ହୋଇଲା ଅଛି ଦାଳଦତ ଗ୍ରାସୁ ।୩୦୦।
ବିଭୀଷଣ ହୋଇବ ଲଙ୍କାରେ ଅଧିକାରୀ
ସ୍ୱପୋଷ ସଙ୍ଗରେ ନାଶବିଳୁ ଦଶଦିଗ ।୩୦୧।

ଲିଖାନେଇ ଦେଲେ ତୋପା ସ୍ୱବଣର ଭରେ
ମୁଣ୍ଡ୍ୟ ଅଛି ଘାଷିଲ୍ଲ ସ୍ୱବଣ ମସ୍ତକରେ ।
ସେଉଁ ଲିପି ଦବଣକୁ ସୀତା ଦେଲେ ନେଇ
ସ୍ୱବଣ ନାଶକ ସ୍ତୁତି ଅଛନ୍ତି ସେଥି ।
ଲିପି ପତ୍ରେ ଦେଲେ ନେଇ ଶ୍ରୀରାମର ନାଶ
ସୀତାଙ୍କର ଭୂଜ ଯେ ଥିଲା ଦାଶରଥି ।
ଶ୍ରୀରାମ ଗୁମଣ୍ଡ ଦର ଠାଣ୍ଡେ ସୀତାଙ୍କୁ
ବୋଲନ୍ତି ସୃଷ୍ଟିକ ଯତ ଦେହେ ବୋଉ ମସ୍ତ ।
ଛଡ଼ ଘର ସୃଷ୍ଟିକ ଛି ଛୁଉଁ ଦାହିଁ ଫାଇଁ
ଗ୍ରାମ ବାଣ ଛଡାଏ ନ ଜାଣୁ କି ରେ ଭାଇ ? ଟି ।
ଛତ ରେ ସୃଷ୍ଟିକ ଥିଦ ଦେହୁ ରେ ସାକନ
ଭୁମନିଷ ଯତ ଜାଶେ ହୋଇଛନ୍ତୁ ନିଧନ ।

ଯତିବେଶ ସେକ୍ଷଣି ଛାଡ଼ିଲା ରାବଣ
ବିଂଶଭୁଜ ଦଶମାଥ କଲା ପ୍ରକାଶ ।
ଶରୀର ବଢ଼ିଲା ଯେସନ୍ତେ ଗିରି ନୀଳାଞ୍ଜନ
ଶଣୁ ଉଦ୍ଧତ ବହ୍ନି ଘୋଡ଼ଣ୍ଡ ଲୋଚନ ।
ବିଂଶଭୁଜେ ସୀତାଙ୍କୁ ଧରିଲା ରାବଣ
ବେଗେ ଉଠିନେଲା ଯେସନ୍ତି ଗଗନେ ଗରୁଡ଼ ।
ସୀତାଙ୍କ ଡାକନ୍ତି ହାହା ହାହା ରେ ଦୟାଳ
ନିଶ୍ଚୟେ ମାୟାବୀ ରେ ପୂରିଲା ତୋର କାଳ । ୧୦ ।
ଉଚ୍ଚେ ଡାକ ଦିଅନ୍ତି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁମରି
ଦେଖେ ଏଥି ରାକ୍ଷସ ନେଉଛି ମୋତେ ଧରି ।
ରାବଣ ବୋଲଇ ସୀତା କି ଡାକିବ ରାମ
ବିଂଶଭୁଜେ ବାନ୍ଧଇ (ସ୍ତ୍ରୀ) ରାବଣ ମୋର ନାମ ।
ଦଶରଥସୁତେଲେ ରଣେ ନ ପାରନ୍ତି ରହି
କି କରିବ ଶ୍ରୀରାମ ମାନବ ଦେହୁ ବହି ।
ଆପଣା ରାଜ୍ୟରେ ରାଜା ହୋଇ ନ ପାରିଲା
ରାଜ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସି ବନେ ବାସ କଲା ।
କି ଏବା ରକ୍ଷିବ, ଘନ ହୋଇବ ଭାଣ୍ଡାର
ମୋତେ ରଣେ ଜିଣି କି ସେ କରିବ ଉଦ୍ଧାର ? ୧୫ ।
ସୀତାଙ୍କ ବୋଇଲେ ରେ ରାବଣ ପାପୀ ନାଶ
ଦଣ୍ଡରେ ଝମ୍ପିଲୁ ଆସି କାଳଦଣ୍ଡ ଫାଶ ।
ଝୁଣ୍ଟି ନାଶ ଯିବୁ ତୋର ବଂଶ ନାଶଯିବ
ସିଂହର ଘରଣୀ କାହିଁ ଶୃଗାଳ ହରିବ ।
ଲଙ୍କାହିଁ ବସିଛେ ଯମପଥ ହିଁ ବସିଛେ
ଯହିଁ ନାଶଯିବ ସେ ରାବଣ ରାମବାଣେ ।
ଲଙ୍କାକୁ ଯିବାକୁ ବେଗେ ବଳାଇଲା ମତି
ଦକ୍ଷିଣକୁ ଯାତ୍ରା ହୋଇଲା ଲଙ୍କାପତି ।

ସୀତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷପତି ଘେନ ଯିବାବେଳେ
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସୀତା ଡାକନ୍ତି ଉଚ୍ଚରେ ।୨୦।
ଅଛ କେଣେ ଶ୍ରୀରାମ ମୋହର ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ
ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶ କୁମୁଦ-ବନର ପୂର୍ଣ୍ଣଇନ୍ଦୁ ।
ରାବଣ ରାକ୍ଷସ ମତେ ନେଉଅଛି ଧରି
ସଂକଟରୁ ଉଦ୍ଧର ରାବଣ ତେଜେ ମାରି ।
ହେ ଅଛ ଅରଣ୍ୟବାସୀ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ
ରାବଣ ନେଉଛି ରଘୁନାଥର ଘରଣୀ ।
ଦଶରଥ କୁଳବଧୂ ନେଉଛି ରାବଣ
ରାମଙ୍କୁ ଜାଣିବା କହ ଭାଗ୍ୟ ମୋର ଶୁଣ ।
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀବର ଥିଲା ଅରଣ୍ୟରେ
ସୀତାଙ୍କ କାରୁଣ୍ୟ ବାଣୀ ଶୁଣିଲା କର୍ଣ୍ଣରେ । ୨୧ ।
ବୋଲଇ ହେ ଡାକଇ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଧରି
କେ ବୋଲଇ ରାବଣ ନେଉଛି ମୋତେ ଧରି ।
ଏତେ କହି ପଥେ ଆସି ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ଦେଖିଲା ଆପଣ ତେଜେ ରାବଣ ରାକ୍ଷସ ।
ରଥରେ ବସାଇଅଛି ଜନକକୁମାରୀ
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱର ।
ଜଟାୟୁ କହଇ ହେ ! ରାବଣ ରାକ୍ଷସ
କି କାମରେ ଅର୍ଦ୍ଧ ଅଛ ଏମନ୍ତ ଅବଶ ?
ଛାଡ଼ ଛାଡ଼ ସୀତାଙ୍କୁ ନ ପାଅ ଅଯଶ
ପକ୍ଷୀବର ବଚନ ଯେ ଶୁଣିଣ ରାକ୍ଷସ ।୨୨।
ରାବଣ ବୋଲଇ କେତେ ପଥ ଛାଡ଼ିଦିଅ
ମୋହର ବାଣରେ ପକ୍ଷୀ ତୁ ନାଶ ନ ଯାଅ ।
ଜଟାୟୁ ବୋଲଇ ତୁ ଶୁଣ ହୋ ରାବଣ
ନେଉଛୁ ଶ୍ରୀରାମ ନାରୀ କେବଣ କାରଣ ।

ମଣିବ ଅଟନ୍ତି ମୋର ଦାଶରଥି ରାଜା
ତାହାଙ୍କର ବଧୂ ସୀତା ଜନକତନୁଜା ।
ମୋହର ଦେଖନ୍ତେ ତୁ ଯେମନ୍ତେ ନେବୁ ହରି
ଯେମନ୍ତେ ସହିବି ମୁଁ ଶରୀରେ ପ୍ରାଣ ଧରି ।
ଜଟାୟୁର ବୋଲ ଶୁଣି କୋପିତ ରାବଣ
ପକ୍ଷୀବର ଉପରେ ପ୍ରହାରିଲା ବାଣ ଦଶ ।
ତେଣାରେ ଝାଡ଼ିଲା ପକ୍ଷୀ ଲଙ୍କପତି-ଶର
ଚରଣ ପ୍ରହାରି ନଖ ରାବଣ ହୃଦର ।
ପୁଣି କୋପେ ବାଣ ପ୍ରହାରିଲା ମହାବଳ
ତେଣାରେ ପକ୍ଷୀ ନାଶିତ ଝାଡ଼ିଲା ସକଳ ।
ପୁଣି ଜଟାୟୁ ଯାଇଁ ବସିଲା ରଥରେ
ନଖ ଥଣ୍ଟ ପ୍ରହାରିଲା ରାବଣ ହୃଦରେ ।
ଖୁରୁଧାରେ ଯେମନ୍ତେ ଚର୍ମକୁ ଚିରିବାର
ରାବଣ ଶରୀରରେ ରୁଧିର ବହିଲା ।
ପୁଣି ଲଙ୍କପତି କୋପେ ବାଣ ବୃଷ୍ଟି କଲା
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀଘାତେ ସବୁ ଉଡ଼ିଗଲା ।୪୦।
ଜଟାୟୁ ଉଡ଼ି ରଥ ଉପରେ ବସିଲା
ନଖ ଥଣ୍ଟ ଘାତେ ବୃଦ୍ଧ ଅଶ୍ୱ ନାଶ କଲା ।
ବୃଦ୍ଧ ଅଶ୍ୱ ନାଶ କରି ଆକାଶେ ଉଡ଼ିଲା
ଧାରଣ ବଦନ ଯୁଝି ଏମନ୍ତ ବୋଇଲା ।
ଛଳ ଛଦ୍ମ ରାବଣ ତୁ ଜାନକୀକୁମାରୀ
ନିଶ୍ଚୟେ ଅଧମ ନ ହର ନାରୀ ଚୋର ।
ଯେବେ ନ ଛାଡ଼ିବୁ ସୀତା ମୋହୋର ବଚନ
ଲଙ୍କାକୁ କେମନ୍ତେ ଅଛି ଯିବୁ ତୁ ଘେନି ।
ରାବଣ ବୋଇଲା ପକ୍ଷୀ ଶଠ ଛଡ଼ାଅ
ରାମଙ୍କ କାମନା ତୋର ଏତେକ ଯେତନ ।୪୫।

ମୋତେ ମୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ ଏବେ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଛି ତମାନ୍ କାହିଁ ହେଉଛ ଅକାରଣ ।
ଜଟାସୁର ବୋଇଲେ ଅଧର୍ମ କର୍ମା କରୁ
ରାମ ନାଶ ନେବ ଗଲେ ଏମନ୍ତ କହୁଛ ।
ଧର୍ମ ଥିଲା ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ସଖା ପୂର୍ବେ ଏଣ
ଅଧର୍ମ ହୋଇଲେ ପ୍ରାଣୀ କରନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ।
ଜଟାସୁର ବାଣୀ ଏହାଁ ଶୁଣିଲା ସ୍ୱକଣ
ପୁଣି ଦେଖେ ବାଣକୁ ପ୍ରହାରିଲା ବାଣ ।
ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଚରଣ ଦେଖା ଉପରେ ପଡ଼ିଲା
ଜଟାସୁର ସର୍ବ ଅଙ୍ଗ କ୍ଷୁବ୍ଧ ଗଲା । ୫୦ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣରେ ମାରିଲେ ସେତେକ୍ଷେ ଏକାଗର ଦେଖ
ଜଟାସୁର ଲଙ୍ଘପଣ୍ଡ ନିଧନେ ପ୍ରବେଶ ।
ମୁଣ୍ଡିଏ ଦେଖଣ୍ଡାଇ ଦୁଇବାହୁରେ ମାରି
ଅଜାଣେ ଉଠିଲା ପୁଣି ପଛେନ ଯନ୍ତ୍ରି ।
ଅଜାଣକୁ ସ୍ୱକଣ ପେଷିଲା ଘୋର ବାଣ
ଦେଖା ଗାଏ ସମସ୍ତ ନାଶିଲେ ସେହୁକ୍ଷଣ ।
ଅଜାଣୁଁ ପଡ଼ିଲେ ଦେହିଁ ଲଥର ଉପରେ
ସ୍ତମ୍ଭିଣ ଭୂବନ୍ ଉଠ ହୋଇଗଲା ଦୂରେ ।
ସେତେବେଳେ ରଥ ଭଗ୍ନ ହୋଇଲା ତାହାର
ପାଦଘଣ୍ଟି ହୋଇ କଲା ଯୁଦ୍ଧଘୋର ସମର । ୫୬ ।
ଜଟାସୁର ସ୍ୱକଣର ସଂଗ୍ରାମ ସମସ୍ତେ
ଥିର ଥିର ହୋଇ ଯୀଡ଼ା ପଡ଼ିଲେ ଭୂତଳେ ।
ଏହା ତଭୁବର ତାଙ୍କ କ୍ଷୁଣିଲା ଶୀତଳ
ଜଳକୀ ସନ୍ଧିବ ନାହିଁ କର୍ମ ଅଭ୍ର ଦାସୀ ।
ନିପୁଣକୁ ମାର ପ୍ରବୃତ୍ତି କରନ୍ତେରେ
ରାମ ତ ନଭରେ ଦୋଷ ଯାଇ ମନରେ ।

ଜଟାୟୁ ଓ ରାବଣର ଭୁଜସହ ସମର
ଚଞ୍ଚୁନଖ ଶସ୍ତ୍ରେ ଯୁଦ୍ଧ ଭୟଙ୍କର ।
ପକ୍ଷଘାତେ ଧକ୍କା ତାର ପକ୍ଷଘାତେ ଶର
ଅସଂଖ୍ୟ ପେଷିଲା ବାଣ ପକ୍ଷୀର ଉପର ।୨୦।
ରାବଣର ବାଣ ସବୁ ପଡ଼ିଲା ଖସିରେ
ଧାଇଁ ପକ୍ଷୀ ବସିଲା ରାବଣ ମସ୍ତକରେ ।
ଥା ଦେଲା ଚକ୍ଷୁରେ ସେ ମୁକୁଟ ତାର ଝୁଣ୍ଟି
ଭୂମିପରେ ପଡ଼ିବାର ଅହଙ୍କାର ଠାଣି ।
ହେଲା ମୁକୁଳିତ କେଶ ସେନକେଶ ଥାଏ
ଅନ୍ଧାରେ ବଳଭୂ ଦୁଷ୍ଟ ସର୍ପ ଦେଖାଯାଏ ।
ଶୁଣି ପକ୍ଷ ଶର ଧନୁ ଧାଇଁଲା ରାବଣ
ଜଟାୟୁ ହୃଦରେ ପ୍ରହାର କଲା ବାଣ ।
ବାଣଘାତେ ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଲେ ପକ୍ଷିବର
ନମିଷେ ଅଚେତ ନାହିଁ ହୋଇଲା ଶରୀର ।୨୫।
ସହଜେ ଚେତନା ପକ୍ଷୀ ପାଇଲାକ ସଙ୍ଗେ
ରାବଣ ଉପରକୁ ଧାଇଁଲା ପୁଣି ବେଗେ ।
ଶକେଶିଶ ପକ୍ଷ ଦ୍ୱାର ଦେଖାଘାତେ ହେଲେ
ରାବଣ ହସ୍ତରୁ ଖଡ୍ଗ ପଡ଼ିଲା ଭୂମିରେ ।
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀ ସେ ଅଚେତ କାଳ ବୁଝ
ରାବଣର ସଙ୍ଗେ କଲାକ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ।
ଥିଲା ତାର ଶରଣ ସଂଗ୍ରାମର ଶ୍ରମେ
ରାବଣ ଖଡ୍ଗ ଘେନ ଧାଇଁଲାକ ବେଗେ ।
ଦୁଇ ଡେଣା ଛେଦିଲା ସେ ଖଡ୍ଗର ଘାଏ
ଅଚେତ ରହିଲା ପକ୍ଷୀ ମୃତ୍ୟୁ ତୁଲ୍ୟ ଥାଏ । ୩୦ ।
ପକ୍ଷୀଙ୍କ ସଂଗ୍ରାମେ ମାତ୍ର କହୁଥିଲା ମନେ
ସୀତା ତ ଏଠାରେ ନାହିଁ ପଳିଲା କି ବନେ ?

ଲେଉଟାଇ ରାବଣ ଦେଖିଲା ଦୂର ପୂରେ
ଅଶ୍ୱେ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସଙ୍ଗ ରଘୁବର ଚଳେ ।
ସ୍ୱଜଣ ଧରିଲା ଯାଇଁ ସୀତାଙ୍କୁ-ବାସରେ
ଲୁଚିଲେ ବାହୁକୁ ବୋଲି ବକ୍ଷକୁ କି ମନେ ?
ଓଟାରନ୍ତେ ଭଲୁକରି ଧରିଲେ ସୀତାଙ୍କୁ
ବେଗରେ ବେଗ ଧରିଲା ଦେଖ ସ୍ୱଶୃଙ୍ଖଳ କାଙ୍କ୍ଷା ।
ଆକଷି ଉଠାଇ ଅଣି ବସାଇ ବାକ୍ଷରେ
ସୁଦୀର୍ଘ ଲମ୍ଫ ରାବଣ ଉଡ଼ିଲା ଆକାଶରେ ।୨୫।
ବାକ୍ଷରେ ବସାଇଛି ସୀତାଙ୍କୁ ମହାରଥୀ
ଆକାଶରେ ଗମନ୍ତ ରାବଣ ଲଙ୍କାପତି ।
କହେ ସୀତା ରୋଦନ୍ତି ରାବଣ ଶତ୍ରୁ ଯାଉ
ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀଙ୍କ-ଚରଣ ଛଡ଼େଇଦେ ନ ଥାଉ ।

ବାହୁରେ ବସାଇଛି ସୀତାଙ୍କୁ ମହାରଥୀ
ଆକାଶରେ ଗମନ୍ତି ରାବଣ ଲଙ୍କାପତି ।
ବନେବନେ ଖୋଜିବାର ଲାଗିଛି ରାଜେଶ
ସୀତାଙ୍କୁ ଚାହାନ୍ତି ରଣ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
ଆମଜୁଳି ସ୍ୱଜନ ସମସ୍ତ ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ
ହୃଦେଶ ହୋଇବ ଖର୍ଯ୍ୟନ୍ତ୍ର ପେଖି ଦ୍ୱାରେ ।
ଜାମ୍ବବ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗେ ହନୁମାନ ସାର
ଦେଖ ପର୍ବତରେ ରହିଛନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବର ।
ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିଲା ଅଣି ସୀତାଙ୍କର ବାଣୀ
ଚାହଁ ଶ୍ରୀରାମ ରଣୀଭବ ରୂପଧାରୀ । ୫ ।
ଶବରକୁ ବାଣରେ ଉଠିଲେ ଧାଡ଼ିଜାରେ
ଦେଖିଲେ ରାବଣ ଯାଉଅଛି ଆକାଶରେ ।
ଏଣେ ଏବ ସ୍ୱରଙ୍ଗ୍ୟ ରାବଣ ଲୁଚାଇଲ
ଉଡ଼ିଲ ପଥିଳ ଖାଇ ଛିଡ଼ାଇ ବେଳରେ ।

ହନୁମନ୍ତ ରାମ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ମୋତେ ଦୁଃଖ ନେଉଅଛି ଲଙ୍କାର ରାବଣ ।
ଶବଦକୁ କାନରେ ଶୁଣାଇଛନ୍ତି ଜନେ
ବୋଲନ୍ତି ହାହାଇ ଏ ତ ପରମ ଅଦ୍ଭୁତେ ।
ବାନରଙ୍କୁ ଦେଖି ସୀତା ମନେ ମନେ ଭାଳି
ଅମଙ୍ଗଳ ଭାବନେ ବାନ୍ଧିଲେ ଉତ୍କଣ୍ଠୀ । ୧୦ ।
ବାନରଙ୍କୁ ଖୁଣ୍ଟି ସୀତା ପଚାରିଲେ ତଳେ
ରାମଙ୍କ ବାରତା କହ ଶୁଣନ୍ତି ବୋଲିଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଦୂତ ଏଥି ପଠାଇଲା ଉତ୍କଣ୍ଠୀ
ଯାଉଛି ରାବଣ ଲଙ୍କେ ଯେସନେ କହିଲି ।
ସାଗର ମଧ୍ୟରେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ନ ଦେଖିଲୁ ବନ ନୈଶ ନ ଦେଖିଲୁ ଦେଶ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ବୋଲନ୍ତି ଅଦର ଶୁଣ ମୁଁ ବାଳି
ସାଗର ଜଳରେ ମୋତେ କଥ କୁ ପଠାଇ ।
ବାନରଙ୍କୁମାନେ ମୋର ଅଙ୍ଗକୁ ଖଣ୍ଡର
କି ବୁଦ୍ଧି ହୋଇବେ ଧର୍ମ ହୋଇବ ତୋହର । ୧୫ ।
ଡାଲ ଗାଛ ଧ୍ରୁଏକ ସେ ନ ଶୁଣଇ ହାଣ
ଲଙ୍କାର ସମ୍ମୁଖ ହୋଇ ରମନ ଢାଳୁଣ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖଣ ସେ ନନ୍ଦିଲୁ ସାଗର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ଯାଇଁ ଲଙ୍କାଦ୍ୱାର ।
ଏଥିରେ ପ୍ରବେଶ ଯାଇଁ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ
ପାଇଲଇଁ ଜାଣି ବୋଲି ହେଉଛି ହରଷ ।
ମନେ ବାଞ୍ଛଇ ସୀତା ରଖିବଇଁ ହାତେ
ସେଠାଇଁ ସ୍ଥାନେ ଦେଖୁଁ କନର ରମ୍ୟ ଜାଣେ ।
ମନେ ବାନ୍ଧିଲୁ ସେ ଅଶୋକ ମହାବନ
ସୀତାଙ୍କୁ ରଖିବାକୁ ଉଚିତ ସେ ସ୍ଥାନ । ୨୦ ।

ଦସ୍ୟୁ ସୀତାଙ୍କୁ ନେଲା ରାବଣ ରାକ୍ଷସ
ଅଶୋକ ବଗିଚେ ଯାଇଁ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ ।
ବାଗଧ ପାହାଡ଼ ତଳେଁ ଅଛନ୍ତି ଗହଳ
ନାନା ପକ୍ଷିଗଣ ନାଦ କରନ୍ତି ଚଞ୍ଚଳ ।
ବନ ମଧ୍ୟସ୍ଥଳେ ସେ ଅଶୋକ ମୂଳରେ
ନାନାରତ୍ନ ଖଞ୍ଜିଛନ୍ତି ଭାଗିନ ବେଦୀରେ ।
ସେ ବେଦୀ ଉପରେ ନେଇ ସୀତାଙ୍କୁ ବସାଇ
ରାକ୍ଷସୀମାନଙ୍କୁ ବେଢ଼େ ଅଛିଲେ ଜଗାଇ ।
ବୋଇଲେ ସୀତାଙ୍କୁ ଜଗିଥାଅ ନିରନ୍ତରେ
ଅନ ଦୃଷ୍ଟି ସର୍ବସ୍ଥାନ ଢାଙ୍କିବା ଭୟରେ ।୨୫।
ଶତେକଇଣ ରାକ୍ଷସୀ ସେ ସୀତାଙ୍କୁ ଜଗାଇ
ଭୁବନକୁ ଅଇଲେ ସେ ଭୋଜନର ପାଇଁ ।
ଦିନରାତି ଶୋଏ ଜଳ ନ ଖାଇଲେ ମନ
ନିରନ୍ତରେ ସୀତାଙ୍କର କରୁଥାଇ ଧ୍ୟାନ ।
ପାପୀରେ ଜାଣିଲେ ଭଲ ସୀତାଙ୍କ ହରଣ
ହୋଇଲେ ହୋଇବ ଏବେ ରାବଣ ମରଣ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ସେ ରଖିଲେ ଅଶୋକ ବଗିଚାରେ
ଆହାର ତ ନ କରିବେ ଦୁଃଖିତ ମନରେ ।
ସୀତାଙ୍କର ଶରୀର ହୋଇବ ଯେବେ ନାଶ
ନାଶ ତ ନ ଯିବ ତେବେ ରାବଣର ବଂଶ ।୨୬।
ଏତେ ବୋଲି ପୁରନ୍ଦର ମନ୍ଦ ହସି ଦେଇ
ସଙ୍ଗିରୁ ଉଚ୍ଛୁଳିଲା ଅମୃତ ନାମେ ଖୀର ।
ଖୀରଭାଜ ହସ୍ତେ ଧରି ଦେବ ଶଚୀପତି
ଗୁପତେ ଅଇଲେ ଯହିଁ ଜନକ ମହାସତୀ ।
ରାକ୍ଷସୀମାନଙ୍କୁ ନିଦ୍ରା ମୋହିତ କରାଇ
ସୀତାଙ୍କ ଆଗରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ସେ ହୋଇ ।

ସୀତାୟା ପାଖରେ ଛଦ୍ମ ହୋଇ ପୁରନ୍ଦର
ବୋଲନ୍ତି ସୀତାୟା ଶୁଣ ମୋହୋର ଉତ୍ତର ।
ମାୟାରେ ରାବଣ ସୀତା ଆଣିଲା ଯୋ ଲୋକେ
ରଖିଲା ଅଶୋକ ବନେ ପରମ ଗୁପତେ ।୩୫।
ଶୁଣିଲୁ ଲକ୍ଷଣ ତୋର ରାବଣ ସକାଶେ
ଏ ଯୋଗୁ ପ୍ରବେଶ ମୁଁ ହୋଇଲି ତୋର ପାଶେ ।
ଶୁଣ ଗୋ ସୀତାୟା ତୋତେ କହୁଛି ପ୍ରମାଣ
ଆସିଛି ପାୟସ ମୋତେ ଇନ୍ଦ୍ର ବୋଲି ଜାଣ ।
ଘୃତମଧୁହେବେ ଅନ୍ନ ନ ଖାଅ ଆହାର
ଦେବମନ୍ତେ ଖାଇବା ଯଥା ତୋହୋର ଶରୀର ।
ଏ କ୍ଷୀର ଆହାର କରି ଗୋ ଜନକେ ସୀତାୟା
କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ନ ଲଭିବ ନ ଛୁଟିବ କାୟା ।
ଇନ୍ଦ୍ରର ବଚନ ଶୁଣି କହନ୍ତି ସୀତାୟା
ଯୋଗୁ ଇନ୍ଦ୍ର, ରାବଣ ଆସିଛି କରି ମାୟା ।୪୦।
ମନରେ ନ ଥିଲେ ମୋର ସ୍ୱାମୀ ରଘୁପତି
ଯନ୍ତ୍ରରୂପ ହୋଇ ତୁ ଯେ ପାଲୁ ଭୂମତି ।
ବାଣଧ.ମାନ୍ତ୍ରରେ କୁଷ୍ଟ ଆଣିଲୁ ତୁ ଧରି
କି ମାୟା ରୂପେଣ କରି ଆଣିଛୁ କ୍ଷୀର ।
ପୁରନ୍ଦର ବୋଇଲେ ତ୍ରିଦଶ ମାୟା ଧର
ନିଷ୍ଠୟ ତୁ ଜାଣ ମୁଁ ପ୍ରମାଣ ସୁରପତି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଛନ୍ତି ସତ୍ୟରେ ନାରାୟଣ
ତାହାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନାଶଯିବ ଏ ରାବଣ ।
ଦେବତାଙ୍କୀ ଭୂମିରେ ଜାଇଛୁ ବାନ୍ଧୁ ଅଛି
ତୁ ଦେଖ ସତ୍ୟେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶ୍ୱେତପଦ୍ମବାସୀ ।୪୫।
କର ଗୋ ପାୟସ ଭୋଜ ଶୁଣ ଗୋ ସୀତାୟା
ନିଶ୍ଚୟ ମୁଁ ଦେବ ଇନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ କିଛି ମାୟା ।

ସୀତାସ୍ୱା ବୋଲନ୍ତେ ଲକ୍ଷ୍ମେ ଯେବେଂ ପ୍ରବଳରେ
ଧର ଅନୁଗମ୍ଭୀ ମୋତେ ନିଜ ରୂପ ଧର ।
ସଖାର ବଚନେ ଇନ୍ଦ୍ର ନିଜ ରୂପ ହୋଇ
ମୁକୁଟ କୁଣ୍ଡଳ ସସ୍ତ୍ର ଲୋଚନ ଶୋଭିଲ ।
ପିଙ୍ଗଳା ନ ପଡ଼ଇ ଶୂନ୍ୟରେ ଉଭାହୋଇ
ସୀତା ପାଦ ଶ୍ରୀକାନ୍ତର ଅଗରେ ଯୋଗାଇ ।
ବୋଇଲେ ମୋ ଆଗଧର ଜାନକୀ ସୁନ୍ଦରୀ
ଆସିବେ ନ ଶ୍ରୀରାମ ନ ଧର ମନେ ଶଙ୍କା ।୬୦।
ଦେବଶକ୍ତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ରକ୍ଷଣେ ନାଶକର
ସ୍ୱଗୋତ୍ର ସହିତେ ତାର ସର୍ବ ବଳ ମାନ ।
ଉଷାହିବେ ତୋତେ ମୋ ତପସ୍ୟେ ସୁଫଳାଶି
ମିଥ୍ୟା ଏ ମୁରୁଳି ଶୁଣ କଳକଣ୍ଠଲଣୀ ।
ଶୁଣି ସତେ ଧଲେ ଦେବୀ ଜନକ କୁମାରୀ
ବୋଇଲେ ମୁନିଙ୍କ ଏ ମାୟାବୀ ଦଣ୍ଡିରୀ ।
ସୁରପତି ବଚନ ମୁଁ ଲଙ୍ଘିବି କେମନେ
ଧଲେ ସୀତ ଦେଖନ ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରର ବଚନେ ।
କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ନିଷ୍କଳ୍ପ ନୋହିବ ମନ୍ଦ୍ରିକନ
ସ୍ୱାମୀଭକ୍ତ ତରଙ୍ଗ ସ୍ତବକ ସ୍ୱାମୀଜନ ।୬୧।
ସୀତା ପାନକଲେ ଯେ ଦେବ ସୁନ୍ଦରୀ
ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଗଲେ ଅମର ନଗର ।
ଅଶୋକ ତରୁମୂଳରେ ଏକାସନରେ
ରକ୍ଷମାନ ପଡିଅଛି ତନ୍ଦ୍ରା ବସନରେ ।
କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଚେତନ୍ତି ସେ କ୍ଷଣେ ହୋନ୍ତି ମୂର୍ଚ୍ଛି
ଶ୍ରୀରାମ ନାମକୁ ନେଇ ସୁମରନ୍ତି ଝୁରି ।
ବୋଇଲନ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସାଙ୍ଗ ହୋଇଛି ବିଲକ୍ଷଣ
ପୂର୍ବର ପାତକ ଭାଙ୍ଗ ହେ ଦଇବ ଆନ ?

ଜନକସୁତାର ଯହିଁ ହୋଇଛି ମୁଁ ଜାତ
ଭୂମି ମୋର ଜନନୀ ଜନକ ମୋର ତାତ ।୨୦।
ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ସୁନ୍ଦର ରାଜାର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସୁତ
ସର୍ବଗୁଣେ ଗୁଣମଣି ରାମ ମୋର କାନ୍ତ ।
ଦଶରଥ ରାଜାର ଅଟଇ କୁଳବଧୂ
ମେଦିନୀ ମଣ୍ଡଳରେ ମହିମା ଯାର ସାଧୁ ।
ଭରତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଏ ଦେଅର
ସ୍ଥାନ ଅଟଇ ମୋର ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର ।
ଏତେକ ଛଡାଇଲା ସେ ଦାରୁଣ କର୍ମସ୍ତ୍ରୀ
ଅରଣ୍ୟେ ଭ୍ରମିଲୁ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତସ୍ତ୍ରୀ :
ତହିଁ ପୁଣି ଅନ୍ୟୋନ୍ୟେ କ ଥିଲା ମୋର ଧନ
ହୋଇଲି (ପାଇଲି) ରାମ ବିଚ୍ଛେଦ କର୍ମ ମୋର ହୀନ ।
ଯାହିଁ ଯେ ଅଯୋଧ୍ୟା ଯାହିଁ ସୁନ୍ଦର ନଗର
ଲଭିଲି ସମୁଦ୍ରପାରେ ଶ୍ରୀରାମ ସୁମର ।
ଏତେ କହି ବେନି କର ଲଲାଟେ ମାରିଲେ
ଅକୁଳେ ଭାଗ୍ନିକବେଦୀ ଉପରେ ଶୋଇଲେ ।
ଶୁଣି ଶୁଣି ଉଠନ୍ତି ଶ୍ରୁତନ୍ତି ପୁଣ ପୁଣି
ସୁବାହୁ ଦେବତାଧାରୀ ରାମ ଗୁଣ ଗୁଣି ।
ମହାବ୍ରତା ଜାଣାଇଁ ଦେଖିଲ ଘୋରବନ
ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ରାମ ଶାତନଲୋଚନ ।
ରଥ ରଥ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଣିଲା ଉଚେ ବାଣୀ
ଭଲ ମନ୍ଦ ବୁଝି ନ ଜାଣିଲି ସୀତାଜାଣୀ ।୨୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲି ମୁଁ ଭ୍ରମର ଚଞ୍ଚଳ
ଶାଲ୍ପ କହି ଯାଏ କହି ଦେଲା ବାପଦୃଶା ।
ଝୁଲି ସୁନ୍ଦରପୁଷ୍ପେ ଭଲ ମନ୍ଦ ଶୁଣି
ଯାଣ୍ଡବ୍ୟାପ ଅବିଶ୍ୟା କହିବା ରଘୁମଣି ।

ସରମା ନାମେ ରାକ୍ଷସୀ ଥିଲା ତହିଁ ବସି
ସୀତା ଦୁଃଖ ଶୁଣି ନାରୀ କହିଲା ଆଶ୍ୱାସି ।
ଶୁଣ ଗୋ ସୀତେ ସୁଖଦୁଃଖ ଦୁଇ ଭଗ୍ନ
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସର୍ବଥା ଏହା କରୁଛି ବିଧାତା ।
ଆକାଶେ ଭ୍ରମନ୍ତି ଦେଖ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବ
ତାହାଙ୍କୁ ଗ୍ରାସଇ ରାହୁ ସର୍ବକାଳ ଜାଣି ଏବ
କର୍ମଫଳେ ଇନ୍ଦ୍ରହିଁ ହୋଇଲେ ସହସ୍ରଯୋନି
ସୁତ ଦଣ୍ଡ ପାଇଲେ ବଶିଷ୍ଠ ମହାମୁନି ।
ରାମକୁ ଚିନ୍ତ ରାତ୍ରି ଦିବସ ଗୋ ସତି
ଧର୍ମେ ନାଶିବ ତୋହର ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ।
ଯେଉଁ କର୍ମ କରୁଅଛି ଲଙ୍କାର ନୃପତି
ନିଶ୍ଚୟେ ହୋଇବ ତାର ଶୀଘ୍ରେ ଦୁର୍ଗତି ।
ଘୋର ତପ କରି ସେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ତୋଷ କରି
ପାଇଲା ଅମର ବର ଜାଣିନ ନରସ୍ୱ ।
ନାରୀ ଯାର ମନ୍ଦୋଦରୀ ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ
ସୁରେ ଦୈତ୍ୟଅଛନ୍ତି କିନ୍ନରୀ ଅପସରୀ । ୮୦ ।
ସୁତ ନାତି ଅଛନ୍ତି ଯେ ପତ୍ନୀବନ ଗୋଷ୍ଠୀ
ପାଇବାରେ ମୋକ୍ଷ ହୋଇଲା ବଂଶପାଣି ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସଙ୍ଗ ପାଇବୁ ତୁ ଭେଟ
ଅବଶ୍ୟ ନାଶିବେ ତୋର ଦୁଃଖର ସଙ୍କଟ
ସରମା ବଚନ ଶୁଣି ଜନକ-ଦୁଲଣୀ
ମୁଖେ ଜଳ ସିଞ୍ଚିଲେ ଯେସନେ ମୋହ ପ୍ରାଣୀ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ସରମା ତୋ ବାଣୀ
ଜଳିଲା ହୃଦେରେ ଜଳ ସିଞ୍ଚୁଅଛୁ ଆଣି ।
ତୋହର ବଚନ ମୋତେ ମଳୟ ପବନ
ଶୀତଳ ହୋଇଲା ଶୁଣି ମୋହର ଜୀବନ । ୮୧ ।

ଜନ୍ତେ ସ୍ୱଭା ଗୋବିନ୍ଦ ଶୁଣ ହେ ପ୍ରମାଣ
ପରମ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଭ୍ରି ହୋଇଲୁ ପରିହାସ ।

ଏଥିଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ଏକ ଚିତ୍ତେ
ପଶିଲୁ ଜନକପୁର ସ୍ୱୟମ୍ବରଧାମେ ।
ଯାର ନାମ ମାତ୍ରେ ପରମ ଋଷି ପାଇ
ଅନ୍ତକାଳେ ମାଗନ୍ତି ତାହାର ମୁଖ ଚୁହିଁ
କାହିଁ ରାମ ମହିମା ସେ ରାମ ବାଣେ ମଲୁ
କୁର୍ଦ୍ଦି ଦେହେ ଯାଇ ବେକ ଥାନରେ ବସିଲୁ ।
ପଶିଲ୍ଲ ଜନକପୁର କାଶି ରଘୁମଣି
ଧାଇଁ ମୁଖ ନିକଟେ ମିଳିଲେ ସେନ୍ଧୁଣି ।
ଦେଖିଲେ କାର୍ଯ୍ୟ ରହେ ହୋଇଛି ମଣ୍ଡିତ
ଭୋଗିଲେ ସୀତାର ଏବେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଅଛି ।୫।
ବୋଇଲେ ଜନକପୁର ଲୁଟିଣ ଥିବ
ନ ପାଇଲି ବୋଲି ଦନ୍ତେ ଲୁଣ୍ଠିଣ ଥିବ ।
ଶୁଣି ବସୁଥିଲେ ଲୁଟିଲି କି ନମନ୍ତେ
ଦୁଃଖିତ ହୋଇବ ସୀତା ମୁଖ ନ ଦେଖନ୍ତେ ।
ମୋର ପ୍ରିୟା ପାଇଁ ସୀତା ଦୁଃଖୀ ଥିଲା ପଥ
ମୁଖ ମାତ୍ର ଅବଶ୍ୟ ଅଛିବେ ରଘୁନାଥ ।
ଦୁରନ୍ତ ଦେଖିବେ ଯେବେ ମୋହର ବଦନ
ଅଛିବ ମୁଖଚନ୍ଦ୍ରମା ତେଜିଣ ସଦନ ।
ଜନପାଣ୍ଡ ସୀତାନ୍ତ ସ୍ମୃତିରେ ଥିବ ଯେନି
କ୍ରୂର କୂପ ହେଉଥିବ ମଙ୍ଗଳଗାମୀ ।୧୦।
ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ଅଛି ହୋଇବ ସୀତାନ୍ତ
ଶ୍ରମ ଯିବ ଶୀତଳ ହୋଇବା ମୋର ଚିତ୍ତ ।

ଏମନ୍ତ ଶବ୍ଦର ରାମ ସ୍ୱରଣ୍ଡ ମନରେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପ୍ରବେଶ ଆସି ହୋଇଲେ ସମ୍ମୁଖରେ ।
ଦଣ୍ଡମତେ ଶୋଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମ ପାଦେ
ଉଠ ହୋ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲି ତୋଳିଲେ ବିଷାଦେ ।
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୋର ସୀତା ଅଛି କାହିଁ ।
ଏକା ଛାଡ଼ି ଆଇଲୁ ତ ସୀତା ସଙ୍ଗେ ନାହିଁ ।
ଧନୁଶର ଧୋଇଲେ ଯୋଗିଲେ ବେନି ଭାଇ
ବୋଇଲେ ଜାନକୀନାଥ ଶୁଣ ହେ ଭାଇର ।୧୬।
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ପଞ୍ଚ କୁଟୀର ଭିତର
ଦ୍ୱାରେ ରକ୍ଷ ହୋଇଥିଲି ଘେନି ଧନୁଶର ।
ଅଦ୍ଭୁତ ହୋଇ ଯେତେ ଶୁଭିଲା ଚୀତ୍କାର
ରକ୍ଷ ରକ୍ଷ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲିଣ ଘୋରନାଦ ।
ତୁମ୍ଭର ବଚନ ପ୍ରାଏ ସ୍ୱରର ଶୁଭିଲା
ସୀତାମା ଶୁଣିଲେ ସେ ଶୁଣିଲି ଦେବ ମୁହିଁ ।
ଶୁଣି ତ ତା ସୀତାମା ପାଇଲେ ବଡ଼ ତ୍ରାସ
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯା ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ଘେନି ପାଶ ।
ବେଗେ ଯାଅ ଆକୁଳ ହେଉଛି ମୋର ଚିତ୍ତ
କେବଣ ଦାନବ ରଣେ ଜିଣୁଅଛି ନାଥ ।୨୧।
ମୁଁ ବୋଇଲି ସୀତାମା ନ କର ଦୁଃଖ ଚିତ୍ତ
ରାମଙ୍କୁ ଜିଣିବା ଲୋକ ନାହିଁ ତ ଜଗତେ ।
ବହୁତ ପ୍ରକାରେ ତାକୁ ବୁଝିଲି ବୁଝାଇ
ଦେବୀଶି ହଠରେ ମୋର ବୋଲ ନ ଘେନଇ ।
ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ତାର ବଚନ ନ ଟଳି
ରାମଙ୍କୁ ଖୋଜିବାକୁ ନାହିଁ ଲୁହାଇ ଭୁଞ୍ଜିଲି ।
ଶୁଣି ଶୋଚେ ବୋଇଲେ ଯେ ଜନକଦୁଲଣୀ
ରାମ କିନ୍ତୁ ବଞ୍ଚିବୁ କି ତୋହର ଘରଣୀ ?

ମୁଁ ବୋଇଲି ସୁମିତ୍ରା ଯେଜନ ମୋର ମାତା
କେମନ୍ତ ଶିଖାଉ ଛୁ ତୋ ଜନନୀଙ୍କୁ ଛଡ଼ା । ୨୫ ।
ଶୁଣି ରୋଷେ ବୋଇଲେ ତପଃ ଧର୍ମ ଦକ୍ଷ
ପାପ ସତୀଅଙ୍ଗାରେ ନ ଯାଇ କ୍ଷମା ଦକ୍ଷ ।
ଅନେକ ଫିଙ୍ଗାଇ * ଲକ୍ଷ୍ମୁଁ ବୋଇଲି ବଚନ
ଅଶେଷ ଦଥାଙ୍କୁ ଭକ୍ତି କଲୁ ମୋର ମନ ।
ପଞ୍ଚବଟୀ ଭିତରେ ମୁଁ ସୀତାଙ୍କୁ ଜଗାଇ
ଅଇଲି ଶ୍ରୀରାମ ତୋତେ ଖୋଜିବାର ପାଇଁ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ଯେ ହୋଇଲେ ବାହାରୁ
ବୋଇଲେ ଜୀବନେ ଅଛି ନାହିଁ ମୋର ସ୍ୱସ୍ତି ।
ଧନୁଶର ପକାଇ କମ୍ପିଲେ ରଘୁମଣି
ହୋଇଲେ ଲୁଣ୍ଠନେ ନାହିଁ ଜନକଦୁଲଣୀ ।୩୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ଦେବ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର
ବେଗ ହୋଇ ଚିନ୍ତା ଶୋକ ବିଷାଦ ନ କର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧଇଲେ ବେଗେ ପ୍ରଭୁର ଚରଣ
ଧନୁଦଣ୍ଡ ଗଳାଇ ବାନ୍ଧିଲେ କେଶଜାଳ ।
କେତେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅସନ୍ତୁ ମନ ଦୁଃଖେ
ସୁଦୃଢ଼ ପବନ ତାଙ୍କୁ ବାହୁନି ସମ୍ମୁଖେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରା-କୁମର
ଅଦ୍ଭୁତ ହୋଇଲା ମନ ଭ୍ରମୁଛି ମୋହୋର ।
ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପବନ ମୋର ଶରୀରେ ଲାଗଇ
ନକ୍ଷତ୍ରେ ତାରିକା ଅଛେ ନାହିଁ ଦିଶଇ । ୩୫ ।
ଶୁଣି ରାମ ବୋଲନ୍ତି ହେ ସୁମିତ୍ରା-ନନ୍ଦନ
ଦଣ୍ଡକେ ବନଗଲେ ସୀତାଙ୍କୁ ନ ଧନ ।

* ଫିଙ୍ଗାଇ—ଧୂଳିଭାର ଦଣ୍ଡ ।

ଦେଖ ମୃଗଗଣ ମୋତେ ବାମ ହେଉଛନ୍ତି
ଦେଖ ଖଞ୍ଜନ ମୋତେ ଶୁଭ ନ ଦିଶନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତନ୍ତେ ରାମ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରାମ ବଚନ ବୋଇଲେ ।
ଦେଖ ଦେଖ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୂନ୍ୟ ଦିଶଇ ପର୍ଣ୍ଣଘର
ମୋତେ ଦେଖି ସୀତା ସେ ତ ନୋହିଲେ ବାହାର ।
ସେତେ ସେତେ ଚିନ୍ତି ଖୋଜିଲେ ପର୍ଣ୍ଣଘର
ସୀତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଣ ଅତୁଳ ଉଦ୍ବେଗର । ୪୦ ।
ଅନେକ ବିଳାପ କରି ଦେବ ରଘୁନାଥ
ପର୍ଣ୍ଣଘର ଦ୍ୱାରେ ଯାଇ ହୋଇଲେ ପତିତ ।
କାନ୍ଦିଣ କୁରଙ୍ଗୀ ରାମ ଭୂମିରେ ପକାଇ
ପର୍ଣ୍ଣଘର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ।
ଡାକୁଅଛି ସ୍ୱାମୀ ହୃଦୟନ୍ତ ସୀତା ସୀତା
କେତେ ଦୁଃଖ ଦେଉ ମୋତେ ଜନକଦୁହିତା ।
କେଉଁଠି ଗଲୁ ସୀତା ଗୋ ନୟନେ ନ ରହି
କାନନ ସମାନ ଦିଶୁ ଲୁଚିଅଛୁ କାହିଁ ।
ମୋହୋର ଦୁଃଖିତ ଚିତ୍ତ ଦେଖି କେଉଁ ନ ସହୁ
ଏତେ କରି ହାସ୍ୟ ମୋ କଥା ତ ନ କହୁ । ୪୫ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ରାମ ହୋଇଲେ ବାହାର
ମୂର୍ଚ୍ଛାରେ ଖୋଲିଲେ ପଡ଼ାଇ ଧନୁଶର ।
ଶ୍ରୀରାମ ଅତୁଳ ଦୁଃଖ ଦେଖିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ବୋଇଲେ ଶରୀରେ ଆମ୍ଭ ରହିବ ତ ପ୍ରାଣ ।
ଏତେ କହି ଶ୍ରୀରାମର ଧରି ଶ୍ରୀପଦର
ହେ ରଘୁମଣି ଦୁଃଖ ମନରେ ନ ଧର ।
ଆମ୍ଭମାନେ ସୀତା ଏବେ ଅଛି କେଉଁଠାରେ
ଧନୁଶର ଘେନି ନାଥ ଖୋଜିବା ବନରେ ।

ସୁଶୀତଳ ଜଳ ନେଇ ମୁଖରେ ସିଞ୍ଚିଲେ
କୋମଳ ପଲ୍ଲବ ଘେନି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବିଞ୍ଚିଲେ । ୫୦ ।
ଘଡ଼ିକ ଉତ୍ତାରେ ରାମ ଚେତନା ପାଇଲେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଦନ ଚାହିଁ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଏକା ଛାଡ଼ି ଆଇଲୁ ଦୁଷ୍ଟମତି
ପ୍ରାଣ ସମ ପ୍ରିୟା ନାଶିଗଲା ମହାସତୀ ।
ଶୁଣ ରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତୋତେ ଦେବି ରେ ଦଣ୍ଡ
ବାଣଘାତେ ଶରୀର କରିବି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ସ୍ୱାମୀ ଅପରାଧ ମୋର
ଦଣ୍ଡ ଦିଅ ଉଚିତ ପାପ ନୋହିବ ତୋହୋର ।
ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ଅରଣ୍ୟେ ସୀତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଗଲି ।
ମୁହିଁକେ ସୀତାଙ୍କ ମହାଦୋଷ ଦେଲ ।୫୫
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି ଉଠି ରାଘବୀର
କୋଳକରି ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଧଇଲେ ଦୃଢ଼ରେ ।
କି ବୋଇଲି ବାପ ତୋତେ ଦୁଷ୍ଟ ବଚନରେ
ନ ଜାଣଇ ପାପତରେ ଦୁଃଖିତ ମନରେ ।
ପରମ ମୂର୍ତ୍ତି ସୁଲକ୍ଷଣ ମୋର ଭାଇ
ସୁଜାଣ ପିତା ମାତା ଛାଡ଼ି ଆଇଲୁ ମୋ ପାଇଁ ।
ତୋତେ ଦୂଷି ବଦିଲି ମୁଁ ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ
(ତୁ)ଚ୍ଛ ହୋଇଥିବ ତାତ ତୋହୋର ଜୀବନ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ଭୃତ୍ୟ ମୁଁ ତୋହୋର
ମୋତେ ବୋଲିବାକୁ କ୍ଷମା ଦୋଷର ତୋହୋର । ୬୦ ।
ଉଠ ସ୍ୱାମୀ ଖୋଜିବାରେ ଘେନ ଧନୁ ଶର
ସୀତାଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବା ବନରେ ଧାଇଁବାର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନେ ରାମ ଧନୁଶର ଘେନି
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ଭ୍ରମନ୍ତି ଖୋଜି ବେନି ।

ଲୋଡ଼ନ୍ତି ସିଂହ କନ୍ଦରେ ଗହନ ବନରେ
ସୀତା ସୀତା ଡାକନ୍ତି ସେ ଦୁଃଖିତ ମନରେ ।
ଗହନ ବନ ଭିତରେ ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମୂଳରେ
ଲୋଡ଼ୁଛନ୍ତି ବେନି ଭାଇ ଆକୁଳ ମନରେ ।
ଘନବନେ ଗିରିଖରେ ଝୋଲାଡ଼ାଳି ଗାରେ
ଖୋଜନ୍ତି ସୀତାଙ୍କୁ ରାମ ଆକୁଳ ମନରେ ।୬୫।
ଭ୍ରମନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ପଥେ ରଥଚକ୍ରଚିହ୍ନ
ବୋଲନ୍ତି ଭାଇ ଦେଖ ବାବୁ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ ।
ରଥଚକ୍ର ଚିହ୍ନ ଦେଖ ଗହନ ବନରେ
ସୀତାଙ୍କୁ ମୋହୋର କେଉଁ ନେଲା ଏ ପଥରେ ।
ଏତେ କହୁ ଧନୁଶର ପକାଇ ଭୂମିରେ
ଅଚଳ ବସିଲେ ଯାଇଁ ବୃକ୍ଷର ମୂଳରେ ।
କର ଯୋଡ଼ି ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ରାମ ଆଗେ
ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହରାଇବା ଏ ଶୋଭା ବନସ୍ତେ ।
ଧୀରତ୍ୱ ହରାଇଲେ କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଅଇ ବିନାଶ
ଏ କଥା ନ ଜାଣ କି ସ୍ୱାମୀ କହୁଛି ମୁଁ ଦାସ ।୭୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ଏଥୁଁ ଉଠିଲେ ଶ୍ରୀରାମ
ସୀତା ସୀତା ବୋଲିଣ ପଶିଲେ ଘୋର ବନ ।
ଯେଉଁ ମାର୍ଗେ ଯାଇଅଛି ରଥଚକ୍ର ଚିହ୍ନ
ଶୀଘ୍ର ଯେଣି ବେନି ଭାଇ କରନ୍ତି ଗମନ ।
ଯେଉଁ ଠାରେ ପଡ଼ିଅଛି ପକ୍ଷୀ ଜଟାୟୁଷ
ସେଠାବେଳେ ବେନି ଭାଇ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ।
ପଡ଼ିଅଛି ସେଠାବେଳେ ଧନୁଶରମାନ
ରଥ ଭଙ୍ଗ ଧ୍ୱଜା ଛତ୍ର ହୋଇ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
ସାରଥିର ଶରୀରୁ ରୁଧିର ପଡ଼ିଅଛି
ଘୋଡ଼ାଙ୍କେ ସକଳ ତହୁଁ ଭଗ୍ନ ହୋଇଅଛି ।

ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ
ଜଣାଉଛି ଏଠାରେ ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମି ସ୍ଥାନ ।
ପଡ଼ିଅଛି ପଦଚାର ଲୋଚନେ ଦେଖିଲେ
ଏବେ ଭଗ୍ନ ରଥଟା ଦେଖେ ଅସ୍ତ୍ରଲୋଇ ସବେ ।
ଲୁଚିଅଛି ବେନି ଦେଖା ଖଡ଼ଗର ଘାଏ
ବୋଇଲେ ଏହାଙ୍କୁ ଯେ ସଂଗ୍ରାମେ ଭଲ ଜାଣେ ।
ଅଶ୍ରୁଣି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ରାମ ଶୁଣ ପକ୍ଷିବର
ତେବେଁ କାରଣକୁ ଏବେ ଅବସ୍ଥା ବୋଲେଇବ ।
ସୁବଳ ତେଜୁର ପକ୍ଷୀ ଭଲ ଦେଖି ଅବେ
ମଣ୍ଡାଭଷ୍ଟ ପାଇଣ ପଡ଼ୁଛି କାନନ୍ତେ ।୮୦।
ଶିକାର କାମରେ ହାଣ ଦେଖିଛି ଆକୁଳ
ଭଥାଏ ଭଲିଅ ମୁଣି ଲୁଟିଲ ବଚନ ।
ପକ୍ଷିବର କହଇ ତୁ ଶୁଣ ଧନୁର୍ଧର
ଗଣରଥ ରାଜା ପୂର୍ବେ ମଇତ୍ର ମୋହୋର ।
ସେ ରାଜାର କୁଳବଧୂ ଜନକ ଦୁହିତା
ରାବଣ ହରଣ କରି ନେଇଥିଲା ସୀତା ।
ରଥରେ ତାହାର ଦେଖି ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ମୋତେ କରି ନେଇଅଛି ଲଙ୍କାର ରାବଣ ।
ତୋ ଅଟ ଅରଣ୍ୟବାସୀ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର
ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଯାଇଁ କହ ଧାଡ଼ିକାର ।୮୫।
ବୋଲିବ ରାବଣ ସୀତା ନେଇଅଛି ହରି
ସୀତାଙ୍କୁ ଭଥର ରାବଣ ଘାତେ ମାରି ।
ଶ୍ରବଣେ ମୁଁ ଶୁଣିଲି ଯେ ସୀତାର ଅଭାବ
ଭିଲକରେ ଥିଲି ଅଣି ମିଳନ୍ତି ଲୁବ୍ଧ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ରଥରେ ରାବଣ ଥିଲା ଧରି
ରଥ ନେଇଅଛି ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗ ଭରି ।

ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଅବେ ଟୋଳିଲ ଶାର୍ଙ୍ଗ
ବୋଇଲି ଜାନକୀ ନେଇଅଛୁ କାହିଁ ପାଇଁ ।
ରାବଣ ବୋଇଲା ପକ୍ଷୀ ଛଡ଼ାଅ ପଥ
ନୋହିଲେ ସଂହାରେଣ ବିନ୍ଧି ଘାତେ ହତ ।୯୭।
ମୁହିଁ ତାକୁ କହିଲି କିସ୍ପୃଶ କଥାମାନ
ସୀତାଙ୍କୁ ନ ଛାଡ଼ିଲେ ହାରିବୁ ଜୀବନ ।
ଧର୍ମ ଅର୍ଥ କଥାମାନ କହିଲି ତୋହାଏ
ସର୍ବଥା ସେ ନ ଛାଡ଼ିଲା ଚଣ୍ଡାଳ ନିର୍ଦ୍ଦୟେ ।
ଏ ଘେନି ତାହାର ସଙ୍ଗେ ଘୋର ରଣ କଲି
ଦୁଷ୍ଟ ସିନା ରଣରେ ଅଜିତ ହୋଇଲା ।
ଖଡ୍ଗ ଘାଏ ମୋର ଦେଲା ଡେଣା କାଟି
ସୀତା ଘେନି ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ ଗଲା ବଂଶଘାତି ।
ଶରୀର ଛେଦିଦେଲା ମୋର ନିକଟ ହେଲାଣି
ଏ ଘେନି ଅଧିକ କିଛି କହି ନ ପାରୁଛି ।୯୮।
ପଇଶ ଗହନ ବନ୍ଧୁ ମାନବ ଈଶ୍ୱର
ତୋତେ ମୁଁ ଦେଖିଲି ଧନ୍ୟ ଜୀବନ ମୋହୋର ।
ଯାଉଅଛି ରଘୁପତି ଅମରମଣ୍ଡଳେ
ସୀତାଙ୍କୁ ରାବଣ ଲଙ୍କକୁ ନେଲା ବଳେ ।
ଏତେ କହି ମରଣ ହୋଇଲା ପକ୍ଷୀ (କି)ବର
ଶୁଣନ୍ତେ ପ୍ରବଳ ରାମ ନୟନରୁ ନୀର ।
ବୋଇଲେ ହେ ପିତା ମୋର ଦଶରଥ ରାଏ
ମୋହୋର କାମନ୍ତେ ତୋର ଏତେ କଷ୍ଟ ଦାଏ ।
ଦଶରଥ ନୃପତି ହୋଇଲେ ସ୍ୱର୍ଗେ ବାସ
ଛାଡ଼ିଲି ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁର ବନେ କଲି ବାସ ।୧୦୦।
ବନେ ବେ ହୋଇଲା ପୁଣ ସୀତା-ହରଣ
ତହିଁ ଅସି ଦେଖୁଅଛି ତୋହୋର ମରଣ ।

କେଉ ପିତା ତୋହ୍ମୋର ଦଣ୍ଡ ଦେଖନ୍ତେ ନୟନେ
ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ-ହରଣରେ ଅର୍ଦ୍ଧ ତାପ ମନେ ।
ହେଲେ ପିତା ତୋହ୍ମୋର ଅଟେ ଦଶ୍ରୁତି ବାନରୁ
ହର୍ଷଚିତ୍ତେ ଝୁ ଯେ ଦଶ୍ରୁକ୍ଷ ବିଜୟ ।
ଦେବଗଣ ଙଗନ ବସିଥିଲେ ଶଙ୍କନାଥ
ଏଠାଳପରେ ଥିଲେ ମୋର ପିତା ଦଶରଥ ।
ସେତେ କଷ୍ଟ ମୋହୋର ହୋଇଲା ବନସ୍ତେ
ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ ହରଣ ନ ଦେଖିବୁ ପିତା ଅଟେ ।୧୦୫।
ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ-ହରଣ ଯେବେ ଶୁଣିବେ ପିତର
ଦେବତାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୋତେ ଦେଖିବେ ଧିକ୍କାର ।
ବୋଲିବେ ଯାହାର ବଂଶେ ରାଜା ମାନଧାତା
ସଗର ନାମରେ ପାଇ ଦ୍ଵୀପରେ ଖ୍ୟାତା ।
ଭଗୀରଥ ନାମେ ପୁତ୍ର ଯେବଣ ବଂଶରେ
ବ୍ରହ୍ମଲୋକୁଁ ଗଙ୍ଗା ଆଣି ଦେଲା ପୃଥିବୀରେ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମେ ପୁତ୍ର ହୋଇଲା ସେ କୁଳେ
ରଖି ନ ପାରିଲା ତେ ସ୍ତ୍ରୀଯା ନେଲା ବଳେ ।
ହସିବେ ଯେ ଦେବତାଏ ଶୁଣି ଏହୁ କଥା
ଦାଶରଥି ନୃପଙ୍କ ପୋଡିବେ ଲୁଚେ ମଥା ।୧୧୦।
ଯେବେ ଦର୍ଶିଲେ ମୁଁ ହୋଇବି ସିନ୍ଧୁ ପାରି
ଲଙ୍କା ଧ୍ୱଂସ କରିବି ରାକ୍ଷସକୁଳ ମାରି ।
ଭ୍ରାତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରାବଣ ସିବ ନାଶ
ମାରିବି ସକଳ ଯେବେ ରାବଣର ବଂଶ ।
ପୁଣ ନ [illegible] ବନ୍ଦୀ ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗତରେ ପାଇ
ସୁରପତିଙ୍କରେ ସ୍ୱବଶ ହେବ ଯାଇଁ ।
ଦେବଗଣମାନେ ପଶ୍ଚିବେ ରାବଣକୁ
ସବଧାଙ୍ଗ ପକ୍ଷେତେ ଝୁ ତ ଅଇକୁ ଦର୍ଶନକୁ ।

ଦେଖେ ଦେଖେ ନେଲେ ଦୁଷ୍ଟ ରାବଣ ଲଙ୍କାପତି
ଶୁଣ ଯେ ଅଣିଥିଲି ମୁଁ ରାମର ଘରଣୀ । ୧୧୫ ।
ସେ ଅପରାଧେ ମାରର ବାନ୍ଧିଲି ଉଦ୍ଧାର
ମାତ୍ର ପୂର୍ବ ସୁହୃଦ ଜାଣିଲୁ ଦାଶରଥି ।
ସେ ଭାବ ତୁ ନ ଭାଳିଲୁ ଅମର ସଙ୍ଗରେ
ଅପଣେ ରାବଣ ସେ ଜାଣିବ ସେଇଠାରେ ।
କାହୁଁ କହୁଁ ପକ୍ଷିବର ତ୍ୟାଗିଲା ଚେତନ
ମୁଖ ଶୁଖାଇଲା ଦୁଲ୍ଲ ବାହୁଙ୍କ ବଦନ ।
ନୟନ ଲୁହରେ ଧାଣ ଛାଡ଼ି ତାହାର
ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁ ବୋଲିଣ କୋଳରେ ଜଟାୟୁର ।
ଅଭାଗ୍ୟ କାନନ ଅଣି ପରବେଶ ହୋଇଲା
ରାମ ଲୁଚି ଅଶ୍ରୁଣ ନମାନେ ବାସି ଗଲା । ୨୦ ।
ଅନୁଭାବେ ପୂର୍ବରୁ ସାରିମ ଶ୍ୟାମବାୟୁ
ବାସିଲା ପରମସ୍ଥାନେ ଗଲା ତାର ବପୁ ।
ଅନ୍ତରର ଥୋଇ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସହିତେ
ଦେଖିଲେ ବନ ଯାଇ ଅଣିଲେ ଦୁହିତେ ।
ଚଉ (ତି) ସକାଳେଣ ପକ୍ଷୀ ଦାହନ କରଣ
ଛଟାସ୍ତୁଷ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ବାନ୍ଧିଲେ ଦେଖି ସ୍ଥଳ ।
ଚିତାଏ ଉପରେ ଛଟାସ୍ତୁଷଙ୍କୁ ବସାଇ
ସ୍ୱୟଂ ପାଣ୍ଡୁଶରେ ଦେଲେ ଅନଳ ଲଗାଇ ।
ଛଟାସ୍ତୁଷ ଦାହନ କରିଣ ଦେଖି ସ୍ଥଳ
ସ୍ନାନ ଦାନ କରନ୍ତି ଯାଇ ଜଳରେ ସମ୍ଭାଳି । ୨୫ ।
ଛଟାସ୍ତୁଷ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ସେ ଜଳକ୍ରିୟା କରଇ
କହୁଁ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅରଣ୍ୟ ସମ୍ଭାଳିଲେ ।
ସୀତା ସୀତା ବୋଲନ୍ତି ଏମନ୍ତ ଦେଖି ଭୂଇଁ
ଭୂଲ ଭଗଦତ୍ତ ଚାହିଁ ଅଙ୍ଗାର ନ ଖାଇ ।

ଯେଉଁ ଅଳଙ୍କାରେ ଅଛି ଜଗତ ପୂଜ୍ୟ
ଶୋଭନ ଅଙ୍ଗରେ ଧାଇଥାଏ ତାଙ୍କ ପାଶ ।
ସ୍ଥବିରଙ୍କରେ ଅଛି ତାର ଏହିଲି ନନ୍ଦନ ।
ଉପାଲି ବଦନ ଅଛି ବିକଟ ଦଶନ (ଦର୍ଶନ) ।
ଘଣ୍ଟାକର୍ଣ୍ଣ ପଙ୍କିଳ ସକଳ ଦରେ ଗ୍ରାସ
ଦେହାନ୍ତୁଆଁଣୀ ସକଳ କରନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ହାସ ।୧୪୦।
ବୋଲି ସୁଖ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଅକୁଳା ସ୍ନେହେ ମନେ
ଏଥି କି କଥା କିଛି ନ ଜାଣନ୍ତି କେତେ ।
ଭଗବାନ୍ ନଗରେ ଯେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାହିଁ
ବୋଲି ତାଙ୍କ ଗୃହରେ ପଶିଲେ ବୋଲି ସୁଦ୍ଧ ।
ଦେଖିଣ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଭଗବାନ ସ୍ବରୂପ
କୁଣ୍ଡଳ ମଉଳ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଗ୍ରାସ ।
ଦେଖିଲେ ସର୍ବଜ୍ଞ ପ୍ରାଣୀ ଅଶୁଚି ଦ୍ୱାରେ
ତାଙ୍କୁ ବୋଲି ଦଶନ ଅନ୍ତରଦାନ୍ତ ଗ୍ରାସ ।
ଶ୍ରୀସୁମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରା-କୁମର
ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଗଞ୍ଜିଲେ ଶାସ୍ତ୍ର ବେଦେ ଧର । ୧୪୫ ।
ଏବେ ଭାଷୁ ବୋଲି ସୁଧ ଶତ୍ରୁ ଦରେ ରେଖ
ତାମ ଦର୍ଶନ୍ତୁ ସେ ଥାଇଁଲେ ସୁଖ ବେଳ ।
ବୋଲି ସୁଖ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଭୂପତି
ଚୈତ୍ୟଙ୍କ ଛାଡ଼ି ଯେସନେ ଭକ୍ତଘାତେ ।
ଭଗବାନ ସୁଗତ ଘଲ୍ ଦେଖ ଡାଣଭଗୁ
ବିମାନ ବସି ଯାନ୍ତି ସମସ୍ତ ଲୁଚ ଥାନ୍ତି ।
ବିମାନରେ ବସିଲୁ ସୋଡଶ ବୋଲି ଭଗ
ଶ୍ରୀସୁମ ସ୍ତମ୍ଭକ ସ୍ନେହ ଭଲ ନମସ୍କାର ।
ଭସ୍ମ ସ୍ରଷ୍ଟା ଦୋରକ ଅପାଡ଼ ପଣ୍ଡିତା ତା;
ସୁମ ମୋର ଭ୍ରାତା ବନ୍ଧୁ ସୁମ ପିତା ମାତା । ୧୫୦ ।

ଦାନବ କବନ୍ଧ ଶୁଣି ରାମଙ୍କ ଉତ୍ତର
ମୋହୋର ବଚନ ଦେବ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଅଷ୍ଟ ଅପରାଧେ ଶାପ ପାଇଥିଲି ପୂର୍ବେ
ଚରଣ ଦର୍ଶନେ ଦୁଃଖ ନାଶ ହଲି ଏବେ ।
ପରମ ଯୋଗୀଙ୍କ କୋପ ଲୋଚନେ ଦେଖିବ
ଶାପ ଶାନ୍ତି ଦେଲେ ମୋତେ ହୋଇଲି ଏ ବାର ।
ସେବାଣ ଚରଣ ଲାଗି ପରିତ୍ରମନାଶ
ଦେଖିଲି ପ୍ରଶାନ୍ତ ଭାଗ୍ୟ ପାଇ ସୁଖେ ବସି ।
ଏ ଚରଣ କଣ୍ଟ ଲୋକ ଦେଖିଲି ନୟନେ
କେତେକ ଯତନ ଦୁଃଖ କରିଲି ବନମାନେ ।
ସାହାର ସ୍ମରଣେ ମୋକ୍ଷପଦ ଏ ଶରୀରେ
ସେ ଚରଣ ଦେଖିଲି ମୁଁ ଲୋଚନ-ଯୁଗଳେ ।
କାରଣ ନ ବୁଝି ହୋଇଲି ନରକାଏ
ସ୍ୱର୍ଗ ସୁଖ ପାଇଲି ତୋହୋର ପ୍ରସାଦେ ।
ଶୁଣ ଦେବ ଦକ୍ଷିଣାଦିଗ ଗ୍ରାମ ସାବଧାନ
ପରଶ୍ରୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଶୁଣ ତୋହୋର ବଚନ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଲଙ୍କାର ରାବଣ ନେଲା ହରି
ସୁଗ୍ରୀବ ସମସ୍ତ ଜାଣି ଅଛି ନଦେଇଁ ଭଳି ।
ବାଳୀ ନାମେ ବାନର ସେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ରାଜନ
ସୁଗ୍ରୀବ ତାହାର ଭାଇ ତାହା ତହିଁ ସାନ । ୧୦ ।
ଦୁଇ ଭାଇ ମଧ୍ୟରେ ସେ ହୋଇଲେ ବିରୋଧୀ
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନରଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟରୁ ଦେଲେ ଖେଦି ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ତାଙ୍କୁ ପାଇଅଛି ଜାଣ
ଋଷ୍ୟମୂକ ଶିଖରରେ କରିଅଛି ବାସ ।
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗତେ
ନଳ ନୀଳ ଗନ୍ଧମାଦ ଅଛନ୍ତି ସଙ୍ଗତେ ।

ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରିକି ଚଳନ୍ତୁ କର ରାମ
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ସହିଁ କରନ୍ତୁ ସଙ୍ଗ୍ରାମ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଭେଟିବା ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରିବରେ
ସୀତାପ୍ରା ସନ୍ଦେଶ ଦେବୁ କହିବ ଛାମୁରେ ।୧୫।
ତାହାଙ୍କୁ ଅଣ୍ଟାସି ସଖା କରିବୁ ଯୋଗାଇ
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜିବେ ତୋହୋର ଦୁଃଖ ପାଇଁ ।
ତୋତେ ବଳବନ୍ତ କଥା ନାହିଁ ଏ ଜଗତେ
କେହି ମାନ ହୁଅିବ ନେ ତୋହୋର ପଣତେ ।
କେଣ୍ଡି ବେ ପ୍ରାପତ ତୋତେ କେଉଁ ମନ୍ତ୍ରୀଶା
ଉପାନ୍ତ କରିବ ସବୁ ବାନରଙ୍କୁ ଆଣ ।
ଏତେ କହି ରାମଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି
ଶିରେ କର ଯୋଡ଼ିଣ ଚଳିଲା ସ୍ୱର୍ଗପୁରୀ ।
କଥା ହେଲେକେ ନିଶି ଅସି ହୋଇଲା ପ୍ରଭାତ
ଆଦିତ୍ୟ ହୋଇଲେ ଲୁପ୍ତ (ଅସ୍ତ) ଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରକାଶେ ।୨୦।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବସିଲେ ତରୁବର ତଳେ
ବସିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳେ ।
ଜାନକୀବିଚ୍ଛେଦେ ରାମ ବିକଳିତ ଚିତ୍ତ
ହା ସୀତା ସୀତା ବୋଲି ପୁଣି ହୋଇଲେ ମୋହିତ ।
ଚେତନା ପାଇଣ ପୁଣି ବୋଲନ୍ତି ବଚନ
ଶୁଣ ବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହେ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ ।
ଅନ୍ତଃକରଣ ବ୍ୟଥା ବାଢ଼ୁଅଛି ଭାଇ
ମୋତେ ଦଶୁଅଛି ହୋ ଅନଳ ଦୃଷ୍ଟି ଯାଇ ।
ତରୁବର-ଛାୟାରେ ତୁ ବସ ଭାଇ ମୋର
ଅନ୍ତଃକରଣ-ବସ୍ତ୍ରୀ ନ କର ଶରୀର ।୨୫।
କହିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର ଯୋଡ଼ି ଦେନି କର
ଅନ୍ତଃକରଣ ଏ କୋହିଲ ରୂପଧର ।

ଅନ୍ଧକାର ହୋଇଲେ ହୁଏ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଦୟ
ଚନ୍ଦ୍ରମାକିରଣକୁ ନ ଭଲ ଦେବ ଭୟ ।
ଶ୍ରୀରାମ କହିଲେ ବାବୁ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ
ସର୍ବକାଳେ ଉଦୟ ହୁଅନ୍ତି ନିଶାମଣି ।
ଏ ଯେତେ ଚନ୍ଦ୍ରମା କିମ୍ବା ଦେଉଅଛି ତାପ
ଏବେ ବୋଲି ସେ ଲୁଚଇ ଧରିଲେ ସ୍ୱରୂପ ।
ଦେଖନ୍ତି ତାହାର ଫଳ ଭଞ୍ଜନ୍ତି ଦଣ୍ଡ
ହେଉଛି ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ ଭଗ୍ନ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।୨୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ଦେବ ତୋପ ଭଲ ଶାନ୍ତି
ତାହା ଭୂମିହେଉଅଛନ୍ତି କହିଲୁଁ ମହାମତି ।
ଶରଦ-ଚନ୍ଦ୍ର-ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ଦେବୀ ସୀତା
ଭରତର ଜନନୀ ସେ କୋହ୍ଲୋର ବନିତା ।
ଜନକେ ସେ ନ ଥିଲୁ ବିଦେହ-ଜନକ
ସୀତାଙ୍କୁ ବାହୁନେ ଦେବ ଅଙ୍ଗ ତୋ ବଚନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ସାକ୍ଷା ଭଲ୍ଲୁ ବଚନରେ
ସୀତାଙ୍କ ପାଇଁ ମୋର ନାହିଁ ନିଦ୍ରାରେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ଅବେ ଦୁଃଖ ନ ଥିଲି
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଆସିବେ ବାନରଙ୍କ ।୨୫।
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବଚନ ସେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶୁଣି
ସୀତା ସୀତା ବୋଲି ରାମ ଶୋଇଲେ ଧରଣୀ ।
ଧନୁରେ ପଡ଼ିଲେ ସୁମିତ୍ରାକୁମର
ହୋଇଗଲେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଧରିଲେ ହୋଇର ।
ଧଇର୍ଯ୍ୟ ହୋଇବା ସ୍ୱାମୀ ନୋହିବା ଦୁଃଖିତ
ଉଦ୍ୟୋଗ କରିବା ହରଷ କୁଶ ଚିତ୍ତ ।
ଏଣେ ଶତେକ ଦେଖନ୍ତା ଅଣ୍ଡେ ଅଚେତନ
ଏଣେ ଶତେ ସୀତା ସୀତା ବୋଲନ୍ତି ବଚନ ।

ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ତର୍କ କରି କେତେ ବୀର
ଦେଖାଇଲ ପ୍ରବଳ ଦାନ କିଣି ଲଙ୍କାପର ।୪୦।
ଦୁନ୍ଦୁଭି ଗନ୍ଧର୍ବଙ୍କ ବାଦନ ଗୀତ ଶୁଣି
ଦାଣ୍ଡେ ଥିବ ଗୃହିଣୀର ଦଣ୍ଡ ତ ନ ଜାଣି ।
ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବାଟରେ ସେ ଭେଟିଲେ ତାହାଙ୍କୁ
ଭକ୍ତିବନ୍ତ ଭାବେ କହି ଦର୍ଶନ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ।
ଏତେ ବୋଲି ଅରଣ୍ୟେ ଗମନ୍ତି କେତେ ସ୍ତ୍ରୀର
କାଳର କରକୁଅଙ୍କ ସୀତାଙ୍କୁ ହରାଇ ।
ଦମ୍ପାସରୋବରକୁ ସେ ଅଟଇ ପଶ୍ଚିମ
ଶ୍ରମଣୀ ଶବରୀ ସଙ୍ଗେ ଦର୍ଶନ ଅଶ୍ରମ ।
ତହିଁ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ କେତେ ବୀର
ଦେଖିଣ ଶବରୀ ହୋଏ ବୃନ୍ଦାଙ୍କୁ କାହାର ।୪୫।
କରାଏ କୁସୁମ ଉପହାର ଦେଲେ ଯେତେ
ଯଥାଶକ୍ତ (ଫଳ ବା ଫୁଲ) ଭାବରେ ପୂଜିଲୁ ଭୁଇ ତେଣି ।
ଦରପକ୍ଷ ଯୋଗ ଦେହେ ଶ୍ରୀରାମ ଅପର
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ମୋହୋର ଉତ୍ତର ।
ଏ ଅଶ୍ରମେ ତପ କରୁଥିଲେ ମୁନିଗଣ
ମୁହିଁ ସେବା କରୁଥିଲି ତାହାଙ୍କ ଚରଣ ।
ଦଯୋବଳେ ମୁନିଗଣ ଗଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁର
ଯାହା କହିଗଲେ ମୋତେ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଦଶରଥ ନନ୍ଦନ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମ
ତୋର ଭାଗ୍ୟବଳେ ସେ ଆସିବେ ଏ ଅଶ୍ରମ ।୫୦।
ତାହାଙ୍କର ଚରଣ ତୁ ଦେଖିବୁ ନୟନେ
ଆନନ୍ଦେ ଯିବୁ ଯାଇଁ ଅମର ଭୁବନେ ।
ସେ ଦେବ ମୋହୋର ଭାଗ୍ୟ ଅଛଇ ଏ ବନ
ଦୂର ଭୂମି ଦେଖି ଗଲୁ ପାତକ ଦହନ ।

ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ଯଥା ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଦୟୁ
ଚନ୍ଦ୍ରମାକିରଣଙ୍କୁ ନ ଧର ଦେବ ଭୟ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ବାପୁ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ
ସର୍ବକାଳେ ଉଦୟୁ ହୁଅନ୍ତି ନିଶାମଣି ।
ଏ ଯେତେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ରଶ୍ମି ଦେଉଅଛି ତାପ
ଏତେ ବୋଲି ଶ୍ରୀ ଭୁଜେ ଧଇଲେ ଶରଚାପ ।
ଦେବାଙ୍କ ତାପର ଫଳ ଭକ୍ତଙ୍କ ଦଣ୍ଡ
ଛେଦନ ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ ଭଜ ଦଣ୍ଡ ଦଣ୍ଡ ।୮୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ଦେବ ହୋଇ ଧର ଶଙ୍କ
ଏଥି ଭୂମି ହୋଇଅଛି ଗହ୍ବରୁ ମହାପଙ୍କ ।
ଶରଦ-ପୂର୍ଣ୍ଣ-ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ଦେବୀ ସୀତା
ଭରତର ଜନନୀ ସେ କୋଟେଶ୍ୱର ବନିତା ।
ନାହଟେ ସେ ନ ଥିଲୁ ଗଛେଦା-ଅନଳ
ସୀତାଙ୍କୁ ଶିଖରେ ଦେବ ଅଗ୍ନି ଦେଇ ରାଜନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ସାଥୁ ଭଜ୍ଜ ବଚନରେ
ସୀତାଙ୍କୁ କପାଳେ ମୋର ନାହିଁ ନଡଟରେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ଆମ୍ଭେ ଭୁଲେ ନ ଥିଲୁ
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖୁ ଫୁଲନେଲୁ ବନସ୍ତରେ ।୮୧।
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବଚନ ସେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶୁଣି
ସୀତା ସୀତା ବୋଲି ରାମ ଶୋଇଲେ ଧରଣୀ ।
ଧନୁଶର ପକାଇଲେ ସୁମିତ୍ରାକୁମର
ହୋଇଲେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଧଇଲେ ଦୋଳର ।
ଧରଣୀ ହୋଇଲା ସ୍ୱାମୀ ନୋହିଲା ଦୁଃଖିତ
ଉଦପୋଇ ଭକ୍ତା ଦୂରଣ ଦୁଇ ଚକ୍ଷୁ ।
କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଚେତନା କ୍ଷଣକେ ଅଚେତନ
କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ସୀତା ସୀତା ବୋଲନ୍ତି ବଚନ ।

ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ତହିଁ ବସି ବେନି ବୀର
ହୋଇଲେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କାଳ ନାଶି ଉପାୟର ।୪୦।
କବନ୍ଧ ଗନ୍ଧର୍ବର ବଚନ ରାମ ଶୁଣି
ତାହିଁ ଥିବ ସୁଗ୍ରୀବର କଥା ତ ନ ଜାଣି ।
ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବାଟରେ ସେ ଭେଟିଲେ ତାହାଙ୍କୁ
ଭକ୍ତିମନ୍ତ ନାମେ ବନ୍ଧୁ କବନ୍ଧ ତପସ୍ବୀକୁ ।
ଏତେ ବୋଲି ପରେଶେ ଗମନ୍ତ ବେନି ଭାଇ
ଜାନକୀ ବନସ୍ପତି ସୀତାଙ୍କୁ ହରାଇ ।
ପମ୍ପାସରୋବରକୁ ସେ ଯାଇ ପଶ୍ଚିମ
ଶ୍ରମଣୀ ଶବରୀ ଯହିଁ କରନ୍ତି ଆଶ୍ରମ ।
ତହୁଁ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ବେନି ବୀର
ଦେଖିଣ ଶବରୀ ହୋଏ ପ୍ରୀତ୍ୟେ ବାହାର ।୪୫।
କରଯୋଡ଼ି ପ୍ରଣାମ ଉପହାର କରେ ଯେନି
ଯଥାଶକ୍ତି (ଫଳ ବା ମୂଳ) ଭାବରେ ପୂଜିଲା ଆଣି ବେନି ।
କହଇ ଯୋଡ଼ି କରେ ଶ୍ରୀରାମ ଠାକୁର
ପାଦପଦ୍ମେ ଶୁଣ ଦେବ ମୋହୋର ଗୁହାର ।
ଏ ଆଶ୍ରମେ ତପ କରୁଥିଲେ ମୁନିଗଣ
ମୁହିଁ ସେବା କରୁଥିଲି ତାହାଙ୍କ ଚରଣ ।
ତପୋବଳେ ମୁନିଗଣ ଗଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁର
ଯାଉଁ କହିଗଲେ ମୋତେ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଦଶରଥ ନନ୍ଦନ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମ
ତୋର ଭାଗ୍ୟବଳେ ସେ ଆସିବେ ଏ ଆଶ୍ରମ ।୫୦।
ତାହାଙ୍କର ଚରଣକୁ ଦେଖିବୁ ନୟନେ
ଆନନ୍ଦେ ବସିବୁ ଯାଇଁ ଅମର ଭୁବନେ ।
ସେ ହେବ ମୋହୋର ଭାଗ୍ୟ ଆଇଲା ଏ ଦିନ
ତୁମ୍ଭ ରୂପ ଦେଖି ଧନ୍ୟ ପାଇଲି ଦର୍ଶନ ।

ଏତେ ଦୂରୁ ଶ୍ରୀପ୍ରଭୁଚରଣେ ହେଉ ଚିର
ଶୂନ୍ୟରେ ମିଳିଲୁ ଯେ ଶବଦ ସୁରସୁର ।
ସେଦିନରେ ତେଣା ସ୍ୱର ବକ୍ଷରେ ଯେଠାରେ
ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରେ ସେଠାରୁ ଗଲେ ଧାଉଁବାରେ ।
ଧନ୍ୟା ନାମେ ସଙ୍ଗୀତରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ନୃତ୍ୟ ଶେଷ କଲେ ନାହିଁ ଦୂର ଗଗନରେ ।୫୫।
ଦେହୁ ସ୍ୱର୍ଗ ଯୋଗାଣ ଦେଇ ଧନ୍ୟ ସମ୍ବୋଧନ
ଯାଉ ଜଳ ଛାଇ ଦେଲେ ଜଗଜ୍ଜୀବନ ।
ଶରଣ ହେଉଣ୍ଟୁ ଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମରେ
ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ବିଚ୍ଛେଦ ନୋହିବ ହୃଦୟରେ ।

ଜଳହଂସ ତେଜି ଯୋଡ଼ି ଶରେ ନାଶ କରି
ହତ୍ୟା ନାଶ କଲେ କୁଞ୍ଜ ପିଞ୍ଜରାର୍ଦ୍ଧ କରି ।
ଶରତ ହୋଇଲୁ ଶେଷ ରଜନୀ ପ୍ରବେଶ
ପାଖାକୁ ପ୍ରମଦ ସ୍ୱପ୍ନ ଆଉନ୍ତି ନିଃଶ୍ୱାସ ।
କୁଣ୍ଡାମିଳେ ତେଲ ସ୍ୱର ଦନ୍ତୁରାଳ କଲେ
ଦ୍ୱାପ୍ର ସପନ ନଗ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳେ ।
ହୋଇଛି ବସନ୍ତ ଋତୁ ଶିଶିରକୁ ଯିବା
ହୋଇଲେ ସକଳ ଜନ୍ତୁ ଅନନ୍ତର ପ୍ରଜା ।
ତୃଣ ତରୁମାନେ ଫୁଟିଲେ ତା ସ୍ୱାଗତେ
ହୋଇଲେ ଅଧିମ ସୁଖ ବିଧାନ ପ୍ରକୃତ ।୬।
ଘନବନ ଦୁଃଖଦୀ ଶିଙ୍ଗାଇର ମନ
ସ୍ତବକି ସୁମନେ ଗାଉଛି ମଳୟ ପବନ ।
କୁସୁମ କୁସୁମମାନେ ପଞ୍ଚକୁଣ୍ଡ ଗାଇ
ମଧୁକରେ ଭ୍ରମରେ ପିଅନ୍ତି ମଧୁ ରାଶି ।

ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ ହୋଇଛନ୍ତି ବାନର ବାନରୀ
ଭାଲୁକ ପିପିଆ ପକ୍ଷୀ ମିଥୁ: ଘୁଘୁ ଦଳ ।
ବନଗାଭେ କ୍ରୀଡ଼ନ୍ତି ଭଳାରେ ମଣ୍ଡଳରେ
ସ୍ମରଜନ୍ତୁ ଦେଖିଲେ ସଜଳ ନୟନରେ ।
ବୋଲନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଣ ପାଂଶ ସମ ଲୁହ
ଭଙ୍ଗୁର ଶରୀର ମୋର ସୀତାଙ୍କୁ ହୁଡ଼ାଇ ।୧୦।
ସୀତାସ୍ତ-ବିଚ୍ଛେଦ ମୋର ଭାଙ୍ଗିଲ୍ ମଦନ
ବଢ଼ାଇ ପଞ୍ଚମ ଶର ବିନ୍ଧୁଛି ବାଣ ।
ନିରନ୍ତରେ ପ୍ରହାରଇ ହୃଦରେ ମୋହର
ସହୁଛି କେମନ୍ତେ ଜଣ୍ଡ ସୁମିତ୍ରାକୁମର ।
ବନଗାରେ ଶୀଘ୍ର ଦେଖ ଭଦ୍ରକ ବନରେ
ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ ହୋଇଛନ୍ତି ହରଷମନରେ ।
ସୀତାସ୍ମାର ସଙ୍ଗ ମୋର ଭଙ୍ଗ ଦେଲ୍ ବିଧି
ମଦନେ ଦହନ ମନ ହିନ୍ଦ ମୋର ଦେହ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଭାଷନ୍ତି ଶୁ ଯେ ପରମ ପୁରୁଷ
କି ଅବା ନ ଜାଣୁ ଦେବ ଭକ୍ତ ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ।୧୧।
ଦୋଷ ମେନ୍ତୁ ଦେବ ଭକ୍ତି ଧାରଣ୍ଯ ଯାହାର
ପକ୍ଷୀରେ ଜ୍ଞାନନ୍ତି ସମ ଯା ଦୋଷ ସାଗର ।
ଦାକ୍ଷଣ୍ୟ ବଚନ ଶୁ ଦାଇଲୁ ଦୟାନିଧି
ତୁଷ୍ଟିମୃତ ହେଲେ ତୋତେ ନୋହୁବ ପ୍ରବୋଧି ।
ଅପଣାକୁ ଅପଣ ପ୍ରବୋଧ ଦେବ ଭଲ
ଶୁ ଭ ଜାଣୁ ଦୟାନିଧି ସକଳ ବିଷୟ ।
ତାହେ ତ୍ରୋଣ୍ଡ ବୋଲନ୍ତ ଶ୍ରୀରାମ ରଥ ଭର
ନାଗରମ ଅଗମ୍ୟ ଦେବ ମଙ୍ଗଳ ଦୋହୋର ।
ଦଣ୍ଡାଧିଶୁଁ ହୋଇନ୍ତି ନିଜ ହୋଇଲ ପ୍ରକଟ
ଦୂର୍ବ ଦହେ ପ୍ରକାଶ ହୋଇଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ।୨୦।

ପମ୍ପାସରୋବରରେ ଶ୍ରମ ନିବାରଣ କରି
ପିତୃଗଣମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଜଳଦାନ କରି ।
ବେନି ଶୁଭ ଅଙ୍ଗରେ ବଳକଳ ବେଣୀ ଭିଡ଼ି
ତୂଣ ବାଣ ଖଡ୍ଗ ବାନ୍ଧିଲେ ଦୃଢ଼ କରି ।
ହାତେ ଧନୁ ଧଇଲେ ଦକ୍ଷିଣେ ଫେରି ଗଲେ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତକୁ ଚାଲିଲେ ବେନି ବୀର ।
ଘନବନ ଶିଖରରୁ ଲକ୍ଷି ବେନି ଭାଇ
ଋଷ୍ୟମୂକ ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ସଙ୍ଗେଥିଲେ ରତ୍ନକ୍ଷ ଶିଖି
ଯୂଥପତିମାନ ହନୁମାନ ଆଦି କରି ।୬୬।
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲ
ଦୂରସ୍ଥାରେ ଦେଖନ୍ତି ସ୍ୱଜନ ମହାବୀର ।
ଦୂରନ୍ତୁ ଦେଖିଲେ ସର୍ବ ବାନରସଇନ
ବେନି ବୀର ଆସନ୍ତି କି ଚଣ୍ଡ ବଳୁଆ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରୁ ଶୁଣି ହନୁମାନ
ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଧରି ଯେ ଆସନ୍ତି ବେନି ଜଣ ।
କରେ ଶସ୍ତ୍ର ଘେନିଣ ଆସନ୍ତି ବେନି ବୀରେ
ତେଜ ଦେଖିଣ ତାପ ବାଢ଼ୁ ଲକ୍ଷଣ ସମୋହନରେ ।
ନରଲୋକ ଦେବଲୋକ ଦାନବ ଲୋକରେ
ଏଣ୍ଟ ଧନୁର୍ଧର ଦେଖିନାହିଁ ନୟନରେ ।୬୭।
ଏମନ୍ତ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ଦେଖିଲୁ ତ କାହିଁ
କାହିଁ ଆସି ଉପନୀତ ହୋଇଲେ ଥିଲେ ବାଳି
ପଠାଇବା ହନୁମାନ ଏ ଅରଣ୍ୟ ଛଳ
ମିଳନ୍ତୁ ଅନଳ ଶ୍ରାନ୍ତେ ଅସୁଅଛି ମାତ ।
ଏତେ କହି ସୁଗ୍ରୀବ ଉଠିଲା ତତ୍ପର
ବେଗେ ତେଜ ପଳାଇଲା ଘେନି ଯୂଥପତି ।

ଅନେକ ପର୍ବତ ଦେଖି ସକଳ ବାନରେ
ପଳାଇ ପଶିଲେ ଗିରି ଗହ୍ୱର ଭିତରେ ।
ସର୍ବ ଯୂଥପତି ଘେନି ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ସର୍ବଥା ଧଇଁଣି ତାର ନୋହିଲୁ ଈଶ୍ୱର ।୪୬।
ଯୂଥପତି ସଙ୍ଗେ ତେଜ ବଳଇ ବାସ୍ତବ
ଅଇଲେ ଦେବାଂଶ ସ୍ତ୍ରୀନ୍ତ ବେନି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ।
ଭୟେ ଅବା କି ବୋଲୁ ମୋହୋର ବଢ଼ ବନ୍ଧୁ
ମଣଇ ମୁଁ ବାଳିର ସେ ପଞ୍ଚ ଲୋକ ସିନ୍ଧୁ ।
ଋଷିକୂଟ-ଶୈଳଗଲେ ନ ଆସିଲ ଆସି
ସେ ଘେନି ବେନି ବୀରଙ୍କୁ ଦେଇଅଛି ପେଷି ।
ଗୃହରେ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଅରଣ୍ୟରେ ମିଳିବ ନାଶି
ଧନୁର୍ବେଦ ଶିଖିଲ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଧାନପାଶି ।
ମୋହୋର ବଚନ ଶୁଣ ସକଳ ବାନରେ
ଏଗନ୍ତରେ ଯିବା ନ ରହିବା ଏ ବନରେ ।୪୭।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ଡାକଇ ଜାମ୍ବବାନ
ମୋହୋର ବଚନ ଶୁଣ ବାନରସୁଜନ ।
ବେନି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଯାହା ଦେଖିଲୁ ବନରେ
ତେଜକୁ ନୋହୁଇ ଦୃଷ୍ଟି ବେନି ନୟନରେ ।
ପରମ ସୁବୃଦ୍ଧି ବେନି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ଆସ୍ତ
ଜଗତେ କି ଅଛନ୍ତି ମନୁଷ୍ୟର ଭାଗ୍ୟ ।
ବାଳିର ସେନାଙ୍କ ଥାଇ ନ ଦିଶନ୍ତି ତେଣି
ଭୂତ ପେଷି ବୁଝିବା ନିଶ୍ଚୟ ଜ୍ଞାନ ଘେନି ।
ଶୀଘ୍ର ଏ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ପର୍ବ ଶପଥ ବୁଝିବା
ଛୁଇ ପଥା ଜାଣି ଦୂତ ଅରଣ୍ୟେ ପଶିବା ।୪୮।
ଶୌର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ସୁବୁଦ୍ଧି ଜାଣଇ ଧର୍ମପଣ
ଅଞ୍ଜନାର ନନ୍ଦନ ସେ ପବନନନ୍ଦନ ।

ବେଗେ ଯାଅ ହନୁମାନ ତୋର ଆଜ୍ଞା ଘେନ
ମୂର୍ତ୍ତି ଧର ଆସୁ ସେ ଯେ ମହାତ୍ମାର ବେନ ।
କାହିଁ କି ନ ପାଷ୍ଟ ଯାବା ଧାଇକର ବାଳ
ତାହାଙ୍କରେ ନେଇ ଥିବା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସକଳ ।
ଜାମ୍ବବାନ ତେନେ ସୁଗ୍ରୀବର କଣ୍ଠେ ବାଣୀ
ଯାଅ ବାପୁ ହନୁମାନ ଅସ ସର୍ବ ଜାଣି ।
ଏଠାରେ ରହୁଚେଲ୍ ନ ହୋଇବ ସଖ ହାସ
ବୁଝ ମନ ଦୁଃଖ କଥା ବୁଝି ଧର ଆସ ।୬୮।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଉଠିଲା ସେ ପବନନନ୍ଦନେ
ବେଳ ଘଣ୍ଟ ଲଗ୍ନଯୋଗ ବୁଝି ଶୁଭକ୍ଷଣେ ।
ଅବାରୁଣ ହୋଇ ଏକି ହୋଇଲେ ହରଷ
ଶ୍ରୀରାମ ନିକଟେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପରବଶ ।
ଦୂରରୁଁ ଦେଖିଲ ରାମ ପ୍ରସନ୍ନବଦନ
ରୂପରେ ଶୋଭଇ ସମ କୋଟିଏ ମଦନ ।
ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ରାମ ପଙ୍କଜନୟନ
ଶିରେ ଜଟାଭାର ଧରି ବଲ୍କଳବସନ ।
ଉନ୍ନତ ନାସିକା ଅଧରଲାଳିମ କାନ୍ତି
ଗଣ୍ଡମୂଳେ ମଣ୍ଡିତ କୁଣ୍ଡଳ ଶାସ୍ତ୍ରକାନ୍ତି ।୬୯।
ଜାନୁ ଯାଏ ଭୁଜ ଯାଏଁ ଲକ୍ଷଣ ଶୋଭଇ
ବେନି ସ୍କନ୍ଧରେ ଧନୁଶର ବସିଅଛି ।
ଦୂରରୁଁ ଦେଖି ଜାଣିଲେ ପବନ ତନୟ
ନିରକ୍ଷିନ ପ୍ରଭୁ ହୋଇଲେ [illegible] ।
ଜାଣ୍ଡୁ ଜାଣ୍ଡୁ ଯୋଡ଼ିଣ ଯୋଡ଼ିଲେ ବେନି କର
ଦଣ୍ଡବତେ ଶୋଇଲେ ଶିରରେ ମହାବୀର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଜାଣିଲେ ଦୂର ଦେବ ରଘୁବୀର
ଦଣ୍ଡବତେ ଶୋଇଅଛି କେଉଁଣ ବାନର ।

ଯବଧାନେ ମହାପ୍ରଭୁ କରିବା ସନ୍ଧାନ
କଳୁଷାବତନ ତାର ଛଡ଼ାଇବା ଲଗି ।୭୦।
କବନ୍ଧ ଗନ୍ଧର୍ବ ଯାହା ପୂର୍ବେ ଥିଲା କହି
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ଅବା ହୋଇବଟି ଏହି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି କରୁଣାସାଗର
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଉଠ ଉଠ ଧନସ୍ତୁ ବାନର ।
ହରଷେ ପୁଲକ ତାର ସକଳ ଶରୀର
ଆନନ୍ଦରେ ନୟନୁଁ ବହଇ ଅଶ୍ରୁଜଳ ।
ଡୋଲଇ ବେଢ଼ିଲି ବ୍ରହ୍ମ ବେନି ଚର୍ମଚୋଳେ
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ସ୍ୱର ଭଙ୍ଗ ହୋଇ ରହେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହିଲେ ଧନ୍ୟ ଜନନୀ ତୋହର
ଧନ୍ୟ ସୁତ ପାଇଅଛି ସେ ତୋର ପିତର ।୭୧।
ଶ୍ରୀରାମଚରଣେ ତୋର ଏତେ ଭକ୍ତି ବୁଦ୍ଧି
ବୁଝିଲୁ ବାନର ନଷ୍ଟେଁ ଅଜ୍ଞାନସମ୍ବୋଧି ।
ହନୁମାନ ମସ୍ତକରେ ଦେଇ ରାମ କର
ବୋଇଲେ ହୋ ପୁତ୍ର ଦେଖି କହ ତୁ ବାନର ।
କି ନିମନ୍ତେ ମୋତେ ତୋର ଏତେକ ସେନେହ
କି ଲାଗି ଅଇଲୁ ସମସ୍ତ କଥାତେ କହ ।
କହଇ ପବନସୁତ ଯୋଡ଼ି ବେନି କର
ଋଷ୍ୟମୂକେ ଅଛି ଦେବ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ।
ଆସନ୍ତେ ଦେଖିଲୁ ଯେବେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ବେନି
ଭୟେ ପଳାଇଲୁ ତୋତେ ନ ପାରିଲୁ ଚିହ୍ନି ।୭୨।
ଦେଖିଲୁ ତୋହର ତେଜ ଅନଳ ସମାନ
ଭୟ ପାଇ ବୈରିବର ଭଜିବାକୁ ମନ ।
ଧରଣୀ କରିଛ ତାକୁ ଅଇଲି ଗୋସାଇଁ
ପରମ ପୁରୁଷ ତୋତେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇ ।

ପବନନନ୍ଦନ ମୋର ନାମ ହନୁମାନ
ପୂର୍ବ ପୁଣ୍ୟବଳେ ତୋର ପାଇଲି ଦର୍ଶନ ।
ତୋହୋର ଶ୍ରୀମୁଖ ଆଜ୍ଞା ପାଇବାକୁ ମନ
ଯାହା ଆଜ୍ଞା ହେବ ତାହା ସମସ୍ତ କରିବ ।
ମୁଁ କିସ କହିବି ତୁ ଯେ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ
କି ବୋଲି କରିବି ଆଜ୍ଞା ଦେବା ମୋତେ ସ୍ୱାମୀ ।୭୫।
ହନୁମାନ ମୁଖରୁ ଜାନକୀ ବାଣୀ ଶୁଣି
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ମେଘ ଯେ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରୁ ବାଣୀ ।
ସରଯୂ ନଦୀର ତଟେ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର
ତହିଁର ରାଜନ ଦଶରଥ ନୃପବର ।
ତାହାର ନନ୍ଦନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମ ମୋର
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଦୁଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୋଦର ।
ଭାର୍ଯ୍ୟା ମୋହର ସୀତା ଜନକକୁମାରୀ
ମୋହୋରେ ଅପଣ ନାରୀ ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ ।
କଉଶଲ୍ୟା ଅଟନ୍ତି ମୋହୋର ଗର୍ଭଧାରୀ
କଇକେୟୀ ସୁମିତ୍ରା ରାଜାର ତିନି ନାରୀ ।୮୦।
ରାଜ୍ୟରେ ରାଜନ ମୋତେ କରୁଥିଲେ ତାତ
କଇକେୟୀ ନାମେ ନାରୀ ଭରତର ମାତ ।
ସଉତୁଣୀ ସର୍ବଦା ସେ ଅଟନ୍ତି ରାଜାର
ସେବା ଫଳେ ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରାଜା ଦେଲେ ବର ।
ବୋଇଲେ ଭରତ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର
ସତ୍ୟରେ ହୋଇଲେ ବନ୍ଦୀ ମୋହୋର ପିତର ।
ପିତାସତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଆଇଲି ବନରେ
ସୀତା ହରାଇଲେ ପଞ୍ଚବଟୀ ବନସ୍ତରେ ।
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ମୁଁ ସୀତା ହରାଇଲି
ଖୋଜି ନେଇ ସୀତାଙ୍କୁ ତଥ୍ୟ ନ ପାଇଲି ।୮୫।

କହେ ଯଣ ଶୋକରୁ ସୀତାର ପ୍ରତ୍ୟାଦେଶ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲି ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀ ପାଶେ ।
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀ ଏହା କହିଲା କାରଣ
ଲଙ୍କାପତି ଦୁଷ୍ଟ ନିଶ୍ଚୟ ନେଲା ସୀତା ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁଁ ଅବୋଧଚିତ୍ତ ହୋଇ
ଭ୍ରମଇ ଅରଣ୍ୟେ ଏଣି ସୀତାଙ୍କର ପାଇଁ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତେ ଗନ ବନାନ୍ତରେ ପଶି
କବନ୍ଧ ଦୁଷ୍ଟକୁ ଭେଟିଲୁ ଅଟେ ଆସି ।
ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଭିଡ଼ି ତୋଳି ବାନ୍ଧିଲା ତେଣୁ
ଛେଦିଲୁ ତାହାର ବାହୁ ଖଡ଼ଗର ଘାତେ ।୧୭।
ଦେହତ୍ୟାଗ କରି ଯାଇଁ ବସିଲା ଗଗନେ
ଗନ୍ଧର୍ବ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇ ବସିଲା ବିମାନେ ।
ବିମାନରେ ବସି ସେ କହିଲା ମଧୁ ବାଣୀ
ମୋହର ବଚନ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ରଘୁମଣି ।
ଋଷ୍ୟମୂକେ ଅଛନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ସୀତାଙ୍କର ସନ୍ଦେଶ ଜାଣଇ ମହାବୀର ।
ବୋଲିଣ ଚଳିଗଲା ତାହାର ପାଶକୁ
ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ ସବୁ କହିବ ତୁମ୍ଭକୁ ।
ତାହାର ବଚନ ଶୁଣି ଆଇଲୁ ଏ ସ୍ଥାନ
ସକଳ କହିଲୁ ତୋତେ ଶୁଣ ହନୁମାନ ।୧୮।
କାହିଁ ଅଛି ସୁଗ୍ରୀବ ଯାଉଛି ମନେ ତାପ
ଯାଅ ବାବୁ ଯାଇଣ ତୁମ୍ଭେ ଦେଖିଆସ ।
ଶ୍ରୀରାମ ମଧୁର ବାଣୀ ଶୁଣି ହନୁମାନ
ଶରୀର ଧର ହୋଇ ଶୀର ଉଠିଲା ବହନ ।
ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ଶିର ଚରଣେ ଲଗାଇ
ଚିତ୍ତ ସର୍ବ ଲଙ୍ଘିଗଲା ପବନନନ୍ଦନ

ସର୍ବ ଦଳ ଘେନି ଯହୁଁ ଅଛି ରଘୁବୀର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ତହୁଁ କେଶରୀକୁମର ।
ଦେଖିଲେ ଅଦ୍ଭୁତ ଦୂରୁ ସକଳ ବାନରେ
ଧନୁ ଧରି ଚେଇଅଛି ହରଷମନରେ । ୧୦୦ ।
ଜାମ୍ବବାନ ମୁଖ ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବ କହଇ
ହରଷେ ତ ଅଛୁ ପବନନନ୍ଦନଇ ।
ଜୁନର ହରଷେ ଦାଣ୍ଡେ ଡୁଅଇ ସଫଳ
କଥା ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ୍ ମହାବଳ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ସହିତେ
ନମସ୍କାର କଲେ ବୀର ହରଷିତ ଚିତ୍ତେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହଇ ବାପୁ ଶୁଣ ହନୁମାନେ
କହ କି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି କୁଶଳ କଥନ ।
ହନୁମାନ କହେ ଶୁଣ ବାନର ନୃପତି
ଆଜଠାରୁ ଗଲା ତୋର ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ।୧୦୫।
ଅଯୋଧ୍ୟାନୃପତି ଦଶରଥର କୁମର
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାମେ ବେନି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ।
ପରମପୁରୁଷ ରାମ ନର ରୂପ ଧରି
ତୋର ସୌଭାଗ୍ୟବଳକୁ ଆଇଲେ ବାଟେ ବହି ।
ବିଳମ୍ବ ନ କର ରାଜା ଉଠ ବେଗ ହୋଇ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣେ ଶରଣ ପଶ ଯାଇଁ ।
ଦର୍ଶନେ ନାଶିବ ତୋର ସର୍ବ ଦୁଃଖଭର
ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଭୟ ଆଉ ନୋହିବ ତୋହର ।
ଯେଉଁ ଦୁଃଖେ ବନକୁ ଆଇଲେ ରଘୁପତି
ଯେଉଁ ଦୁଃଖେ ବିଚ୍ଛେଦ ହୋଇଲେ ମହାସତୀ ।୧୧୦।
ଯେଉଁ ଦୁଃଖେ ରାମଙ୍କୁ ଭେଟିଲି ପଥିବାରେ
ଭର୍ତ୍ସନ କହିଲି ସାନ୍ତ୍ୱା ବମାନ ଉପର ।

ଯେତେ ଦୂରେ ଅଛି ଦେଖୁଥିଲେ ରଘୁପତି
ସୁଗ୍ରୀବ ଅଗରେ ସବୁ କହିଲା ମାରୁତି ।
ହନୁମାନବଚନେ ଉଠିଲା ସୁଗ୍ରୀବର
ରାମନାମ ଶବଦେ ପୁଲକି ଶିହରର ।
ଚଳିଲା ସୁଗ୍ରୀବ ସବୁ ଯୂଥପତି ଘେନି
ପଥଯାକ ଶୁଭୁଅଛି ଜାଣି ରାମ ଧ୍ୱନି ।
ବସିଛନ୍ତି ବୋଲିଣ ନଗର ତଟରେ
ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଘେନି ଦେଖି ପାଷାଣ ଉପରେ । ୧୧୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଅଗ୍ରେ ଚମର ଶିରବର
ସର୍ବଶାଖା ସନ୍ଧେ ଚମନ୍ତି ଭଲୁକର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ଦେବ ଶୁଣ ଦାଶରଥି
ଆସୁଅଛି ପଶ୍ଚ ଦେଖ ବାନରନୃପତି ।
ଶିବିରରୁ ଚମରି ଚମରୁ ଢଳୁଥାଇ
ସୁଗ୍ରୀବ ଅଗ୍ରେ ଘେନି ବାନର ସକଳ ।
ଏତେ କହୁ ଅଗରେ ହୋଇଲେ ଯାଇ ଉସ୍ୱ
ଦୂଷିତ ଦାହିନ ଘାଏ ବସୁଅଛି ଶୋଷେ ।
ଦୂରୁହିଁ ଦେଖିଲ ଭୂପ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ନରାକାର ପୁରୁଷ ଏ ହୋଇଛି ଆକାର । ୧୨୦ ।
ଯେବେଠାରୁ ଶୁଣିଲା ଶ୍ରୀରାମର ବଚନ
ଦଣ୍ଡବତେ ଶୋଇଲେ ଯେ ବାନରସୈନ ।
ପୁଣି ପୁଣି ଉଠଇ ଶୁଅଇ ପୁଣି ପୁଣି
ପୁଣି ପୁଣି ଯୋଡ଼ଇ ମସ୍ତକେ ବେନି ପାଣି ।
ନିସ୍ତରିଲି ନିସ୍ତରିଲି ଡାକୁ ଦେବ ରାମ
ସଂସାରୁ ତ.ପଳୁ ତୋର. ଚରଣ ବିଶ୍ରାମ ।
ତୁ ଦେବ ନିର୍ମଳବସ୍ତୁ ପରମପୁରୁଷ
କୃପା କଲୁ ବାନର ତଙ୍କୁ ଦେଲୁ ଦୃଷ୍ଟି ।

ବନାନ୍ତରେ ପାଇଲି ଅମୃତମୟ ଧାମ
ଜନ୍ମ-ମୃତ୍ୟୁ-ଦଂଶ ଯହିଁରେ ଧଇ ନାହିଁ । ୧୨୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବନ୍ଧୁତ୍ୱେ ସନ୍ତୋଷ ସୀତାପତି
ଆଶ୍ୱାସେ ଦାବନ୍ତି ଶୁଣ ବାନରନୃପତି ।
ତୋହୋର ସନ୍ତୋଷକି ଶୁଣିଥିଲୁ କର୍ଣ୍ଣେ
ତହିଁ କି ଅଧିକ ତୋତେ ଦେଖିଲୁ ନୟନେ ।
ଏତେ କହି ଶ୍ରୀରାମ ତୋଳିଲେ ବେନି କର
ଆଶ୍ୱାସି ସୁଗ୍ରୀବରକୁ ବସାଇ ପାଶର ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କହୁଁ ସୁଗ୍ରୀବରାଜନ
ଶୁଣ ଦେବ ସୀତାନାଥଙ୍କ ହୁଅ ସାବଧାନ ।
ଉଠି ବେନି କର ଯୋଡ଼ି କହିଲେ ବଚନ
ସୀତାଙ୍କୁ ଗଗନେ ନେଉଥିଲା ଦଶାନନ ।୧୩୦।
ତାହାର କୋଳରେ ସୀତା ମହାସତୀ ଥାଇ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲି ଡ଼ାକେ ଡ଼ାକ ଦେଇ ।
ତାହାଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି ବାନର ସକଳ
ତଳେ ଥାଉଁଥିଲୁ ଦେଖି ଆକାଶମଣ୍ଡଳ ।
ଆମ୍ଭକୁ ଦେଖିଣ ସତୀ ପରମ ଆକୁଳେ
ଫୋପାଇଲେ ଭୂଷଣ ଶୁଣ ବାନର ସକଳେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଭୂଷଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ତତକ୍ଷଣରେ
ମୋହୋର ଆକୁଳ ସବୁ କହିବ ଶ୍ରୀମୁଖରେ ।
କହିବ ସୀତାଙ୍କୁ ନେଲା ଲଙ୍କାର ରାବଣ
ମୋହୋର ବଚନ ଭୂପେ ଭଣିଗଣ ଶୁଣ । ୧୩୫ ।
ଅମଳାଣ ବସନରେ ବାନ୍ଧି ଭୂଷିତୁଡ଼ି
ବାନରମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟ ପକାଇଲେ ତୋଳି ।
ଏତେ କହି ବସ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ି ଆଗରେ ଥୋଇଲେ
ଶିରୋଧର ଦେଖ ଦଣ୍ଡବତେ ଶୋଇଲେ ।

ଦେଖୁ ରାମ ଯୌବନ ବାନରଙ୍କ ଧନ୍ୟ
ଭାବେଣି କହୁବ ଯେ ତୋହୋର ସେବକ ପୁଣ୍ୟ ।
ନିର୍ମଳ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କଲୁ ଆସି
ଯାହାର ଦର୍ଶନେ ଦୂର ହୁଏ ଦୁଃଖରାଶି । ୧୩୯ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହିଁ
ଦେଖ ଦେଖ ସୁଗ୍ରୀବ ମୋହୋର ଦୁଃଖ ଭୁଞ୍ଜ ।
ପିତା ସତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଆଇଲି ବନରେ
ସୀତା ହରାଇଲି ପଞ୍ଚବଟୀ ବନସ୍ଥରେ ।
କବନ୍ଧ ନାମେ ଗନ୍ଧର୍ବ ବସି ବମାନରେ
ତୋହୋର ଚରିତ ସବୁ କହିଲା ମୋତେହାରେ ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁଁ ଆଇଲି ତୋର ପାଶ
ଶୁଣିଲି ତୋହୋର କଥିଁ ସୀତାଙ୍କ-ସନ୍ଦେଶ ।
ନ ଜାଣିଣ ଯେ ତୋହୋରେ ଦେଖୁଅଛି ଦୁଃଖ
କି ନିମନ୍ତେ ବନ୍ଧୁ ତୋତେ ହୋଇଛି ବିମୁଖ । ୫ ।
ଦୁଃଖ କହିଁ କହିଁ କୋପ ହୋଇମ୍ବ ମନରେ
ସଂହାରି ଦେବୁଁ ବାଣ ବସାଇ ଧନୁରେ ।
ଏବ ଦୁଃଖ ଦେଖୁଅଛ ଦଶରଥପାଳ
ଯାଦେଶ ନାଶ କର ଶିଘ୍ର ହୃଦୟ ସ୍ଥଳ ।
ଏହି ତୋତେ (ମୋତେ) ଦୁଃଖ ଦେଉଅଛି ସୁଗ୍ରୀବ
ବାହାର ଆମର ପୁର ନାଶିବ ସମସ୍ତ ।
ବାଇଁଣ୍ଟ ବନ୍ଧୁରେ ସିନା ସକଳ ସଂସାର
ତାହାର କୁଟିଂରେ ଏତେ ଅବସ୍ଥା ମୋହୋର ।
ଦେଖ ଭ୍ରୁ ସୁଗ୍ରୀବ ମୋର ବାଣ-ବେଗ-ବଳ
ଛେଦିବି ବ୍ରହ୍ମମଣ୍ଡଳ ପକାଇବି ତଳ୍ୟ। ୧୦

ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଥିଲେ ସୀତାନ୍ୱେ ମୋହେଙ୍କ
ନାଶିଯାନ୍ତେ ଶୁଣିଗଲେ ପଶନ୍ତ ସାଗର ।
କୋପ ଦେଖି ସୁଗ୍ରୀବ ବହୁତ ଭଲ ତଡ଼େ
ନାଶିବ ଲଙ୍କା ରାମ ସୀତାର ନିମନ୍ତେ ।
ଉଠି ସୁଗ୍ରୀବର ଯୋଡ଼େ ମସ୍ତକରେ କର
ସାବଧାନ ହୋଇବା କୋଦଣ୍ଡ ଧନୁଧର ।
ଯହୁଁ ଥିବ ମହାବଳ ଜନକକୁମାରୀ
ତାହୁଁ ଅଛୁ ବହୁତ ଗାଈମା ତଥ୍ୟ ଜନ ।
ତହିଁ ତ ଉପାୟେ ସ୍ୱାମୀ ଜାଣିବା ବହୁତ
କୋପ ଶାନ୍ତ କର ଦେବ ନାଶିବ ସଂସାର ।୧୫
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ଶାନ୍ତ ଚିତ୍ତ ରାମ ହୋଇ
ସନ୍ତୋଷେ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ପାଶରେ ବସାଇ ।
ତହୁଁ ସୁଗ୍ରୀବର ରାଜା ମୋହୋର ବଚନେ
କି ନିମନ୍ତେ ବାନର ଅଛନ୍ତି ଭଲ ବନେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଲଇ ଦେବ ଶୁଣ ଧନୁପାଣି
ବାଳି ନାମେ ବାନର କିଷ୍କିନ୍ଧାନୃପମଣି ।
ବଳବନ୍ତ ପଣରେ ସଂସାରେ ନାହିଁ ସରି
ସ୍ତ୍ରୀ ତାହାର ତାରା ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ ।
ଦର୍ପଣ ସରସ ଶଶୀ ବୃଦ୍ଧି ସିନ୍ଧୁ ଜଳେ
ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଲଜ୍ଜାଗଲେ ।୨୦
ମୁଁ ତାହାର କନିଷ୍ଠ ସୋଦର ରଘୁବୀର
ସାବଧାନେ ସେବଇ ମୁଁ ଚରଣ ତାହାର ।
ଏମନ୍ତେ ଥୋଇଲେ ତାଳ ଅନ୍ତସେଣ କଥା
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ କହଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
ଦୁନ୍ଦୁଭି ନାମରେ ଯେ ଦାନବ ମହାବଳ
ଭୀମକାୟ ମହିଷ ରୂପେ ପଡ଼ନ୍ତ ସଂସାର ।

ସମ୍ମୁଖ ନିକଟେ ବୀର ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ
ହୋଇଲି ସମ୍ମୁଖ ଦେଖେ ଅଛ ମୋର ଶାଣ ।
ମୋର ସମ ବଳବନ୍ତ କାହିଁ ନ ଦେଖିଲି
ତେଣୁ ତୋର ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ଆଇଲି ।୨୯।
ତୋହୋର ମୋହୋର ଅଜ କରିବା ସମର
ଅସୁରବଚନ ଶୁଣି କହେ ରତ୍ନାକର ।
ତୋହୋର ସମାନ ମୁଁ ନୁହଇ ବଳବନ୍ତ
ପାର୍ବତୀର ପିତା ହିମଗିରି ବଳବନ୍ତ ।
ତାହାର ସଙ୍ଗରେ ବୀର ସଂଗ୍ରାମ ଯା କର
ଶୁଣି କୋପେ ଧାଇଁଲା ଦୁନ୍ଦୁଭି ମହାବୀର ।
ହିମବନ୍ତ ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଯାଇଁ
ମହାନାଦ କରଇ ଖୋଳଇ ଖୁରେ ମହୀ ।
ତରୁଲତାମାନଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗଇ କୋପଭରେ
କୋପ ଦେଖି କହେ ଗିରି ଅସୁର ଆଗରେ ।୩୦ ।
ତୋହୋର ସଙ୍ଗତେ ମୁଁ ନୋହଇ ରଣେ ସମ
କିଷ୍କିନ୍ଧାରେ ରାଜା ମହାବଳୀ ବାଳି ନାମ ।
ତାହାର ସଙ୍ଗତେ ରଣ କର ବୀରବର
ଶୁଣି କୋପ କରି ବାହୁଡ଼ିଲା ମହାସୁର ।
ଗିରିରାଜ-ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଦୁନ୍ଦୁଭି ଦାନବ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ଆସି ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।
ଦୁଇ ମହାବଳଙ୍କର ଘୋର ସଂଗ୍ରାମରେ
ଗିରିବର ଭାଙ୍ଗିଲେ ଲଙ୍ଘିଲେ ତରୁବରେ ।
ସୁନ୍ଦଦତା ଅବସାନ ଘୋର ସଂଗ୍ରାମରେ
ବାଳି ତାକୁ ଭୁଙ୍ଗଇଲା ଧରି ଚରଣରେ ।୩୧ ।
ଗୁଙ୍ଗାବନ୍ତେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ଛାଡ଼ିଲା ନିଜକାୟ
ଅସ୍ଥି ତାର ପଡ଼ିଅଛି ଗିରିବର ପାଶ

ମାୟାବୀ ନାମରେ ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସୁତ
ମହାବଳେ ବଳୀ ତାଙ୍କୁ ସମ ନାହିଁ ଦେଖୁ ।
ଶୁଣିଲେ କର୍ଣ୍ଣରେ ଯାର ଦୁନ୍ଦୁଭି-ମରଣ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ପଶି ଆରମ୍ଭିଲା ରଣ ।
ବାଳିକି ଦେଖି ଦାନବ ଧଇଲା ଲୁଚିକି
ଦୋଉଡ଼ି ସୁଲକ୍ଷ ମୋର ଲଭିଅଛି ଗୁହ ।
ଅଗ୍ର ଭୁ ବାନର ସୁନା ପ୍ରିୟୁ ସମପଥ
ସୁନ୍ଦ ହେଲେ ଭାଗିବୁ ଭୁ ମୋ ଭ୍ରାତାର ଅନର୍ଥ ।୪୦।
ତାହାନାଧ କୁଟ୍ଟଙ୍କ ଲଭିଲା ବାର୍ଦ୍ଧିରୁତ
ପୁର ଛାଡ଼ି ତାହାର ହୋଇଲା ଯାର ବାଳି ।
ବାଳିଙ୍କ ଦାନବ ସେ ଯେ ଧଇଲା ଲୁଚିକେ
ବାନର କୁପତିକି ମାଇଲା ବଜ୍ରମୁଠେ ।
ପାଷାଣ ଉପରେ ଯେସନ୍ତ ପଦ୍ମଫୁଲ ପଡ଼େ
ତାର ବଜ୍ର ମୁଠି ବିନ୍ଦୁ ନ ମାନିଲା ବାଳି ।
ଦାନବ ଭାଙ୍ଗିଲା ବାଳି ଅତି ବଳବନ୍ତ
ନ କରିଲା ଦେଖୁ ତାର ପଣ୍ଡ ବଜ୍ରମୁଠି ।
ଏତେ ବୋଲି ଦାନବ ବାସୁର ଭଲ ମନେ
ରହୁଲେ ନ ବନ୍ଧୁର ବାଳିର ସନ୍ନିଧାନେ ।୪୫।
ଏତେ ବୋଲି ଦାନବ ପଳାଇ ପିଠିଦେଇ
ତାହାର ପଛରେ ବାଳି ଧାଇଁଲା ଗୋଡ଼ାଇ ।
ଅନେକ ଯୋଜନ ଧଲା ପଳାଇ ତ୍ରାସରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ପାତାଳ କନ୍ଦରେ ।
ସେ ଗୋଡ଼ାଇ ବାନର-ସ୍ୱାମୀ ଲଭିଅଛି ବେଗ
ପାତାଳ ବିବର ଦ୍ୱାରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।
ପଶିଲୁ ବାନରସ୍ୱାମୀ ବିବର ଭିତରେ
ସମସ୍ତେ ଗୋଡ଼ାଇଥିଲୁ ସ୍ୱାମୀର ପଛରେ ।

ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଗହ୍ୱରଦ୍ୱାରରେ
ବାହାର ଦେଶେ ରହିଲୁ ସକଳ ବାନରେ ।
ଦାନବକୁ ବାନରରାଜନ ଭଣେ ଭଣି
ଅବଶ୍ୟ ତ ଖାଇବୁ ଭକ୍ଷିବ ଏକ୍ଷଣି ।
ଏମନ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସକଳ ବାନରେ
ଛନ୍ନହୋଇ ରହିଥିଲୁ ସେ ଗହ୍ୱରଦ୍ୱାରେ ।
ତେର ମାସ ରହିଥିଲୁ ବାନର ସକଳ
କିବା ବାହାର ଯେ ନୋହିଲୁ ମହାବଳ ।
ବାଳି ନଖ ଦନ୍ତଘାତେ ଦଇତର ଗାତ୍ର
ସ୍ରବିଲା ରୁଧିର ଧାର ଗଣ୍ଡନଦୀ ପ୍ରାୟ ।
ରୁଧିର ବାହାର ହେଲା ଗହ୍ୱରଦ୍ୱାରରେ
ଲେଉଟନେ ଦେଖିଲେ ତାହା ସକଳ ବାନରେ ।
ରୁଧିର ଦେଖନ୍ତେ ଆମ୍ଭେ ନ ଛାଡ଼ିଲୁ ଦ୍ୱାର
ପୁଣି ତେର ମାସରେ ନଇଲା ମହାବୀର ।
ତେବେ ବୀର ସଂଗ୍ରାମେ ନୋହନ୍ତି କେହି ଭଙ୍ଗ
ଦେଖୁଁ ବେଳ ବଢ଼ିଲା ଅନେକ ରଣରଙ୍ଗ ।
ସମସ୍ତେ ବୋଇଲେ ରାଜା ସଂଗ୍ରାମେ ପଡ଼ିଲା
ଗହ୍ୱରଦ୍ୱାରରେ ଦେଖ ରୁଧିର ସ୍ରବିଲା ।
ଦଇତକୁ ବାଳି ଯେବେ ସଂଗ୍ରାମେ ମାରନ୍ତା
ଲଢ଼ ଛିନ୍ନ କରି ରାଜା ଅବଶ୍ୟ ଆସନ୍ତା ।
ବାଳିକୁ ନଷ୍ଟ କଲେ ଦାନବ ନାଶ କଲା
ନୋହିଲେ କିମ୍ପାଇ ରାଜା ବାହାର ନୋହିଲା ।
ଶବ୍ଦ ଛାଡ଼ିଲେ ସେ ରାଜାର ପ୍ରତିଅଙ୍ଗ
ବୋଇଲେ ରାଜାଙ୍କୁ କର୍ଣ୍ଣେ ମାଇଲା ଶ୍ରୀପତ ।
ଏତେ ବୋଲି ଦଇତକୁ ମହାବଳୀ ଭଲେ
ସମସ୍ତେ ଗହ୍ୱରଦ୍ୱାରେ ପାଷାଣେ ପୋତିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ଶୋଭନ ଦିବ୍ୟ ବାହନ ସମେତ
ସମସ୍ତଙ୍କ ନେତାଙ୍କ ବନ୍ଦିଲ ଦୁଃଖବାଣ ।
ମୋତେ ଘେନ ଅଇଲେ ସମସ୍ତ ମହାବଳୀ
କିଷ୍କିନ୍ଧାକୁ ସମସ୍ତ ବାନର ଗଲୁ ଚଳି ।
ଧର୍ମମତେ ନୃପତିତ୍ୱ ଦିଶ୍ୟା ଦର୍ପ ଦିଲୁ
ସ୍ୱଜ ବନ୍ଧୁ ସର୍ବଜନେ ଅନାସ୍ତ (ଛ) ହୋଇଲୁ ।୨୫।
ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରିଗଣମାନେ ବସୁଥିଲେ ତହିଁ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ ସୁଖା ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ।
ଅଙ୍ଗଦ ସ୍ୱଜାର ସୁତ ହୋଇଛି ଯାକୁତ
କିଷ୍କିନ୍ଧାକୁ ରଖ୍ୟ ଏବେ ଅଛନ୍ତି ବନ୍ଧୁତ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଅଟଇ ସେ ସ୍ୱଜାର ସାନ ଭାଇ
ଶୌର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ଧାର୍ମିକ ଏ ସୁବୁଦ୍ଧି ଅଟଇ ।
କିଷ୍କିନ୍ଧାରେ ଅଭିଷେକ ଦେଖିବା ଏହାର
ଏହାରେ ହରଷ ହୋଇ ସକଳ ବାନର ।
ଏତେ ବୋଲି ବସନ୍ତ ସମସ୍ତେ ଏକ ହୋଇ
ସମସ୍ତ ବାନରଙ୍କୁ ସେ ଭୂତ ପଠିଅଇ ।୨୭।
ଶିଖରରେ ଉତ୍ତରରେ ସର୍ବ ନଦୀକୂଳରେ
ନାନା ଭବନ ନାନା ଥାନେ ବନ ଉପବନରେ ।
ଯେ ଯାହାର ସନ୍ୟ (ସୈନ୍ୟ) ଘେନି ସକଳ ବାନରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଆସି କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ।
ଗୃହ ମେଘେ ଯେସନେ ତେ ମେଘ ସୈନ୍ୟ ଘେନି
ରହିଲେ ସକଳ ସ୍ଥାନେ ବାନର ସଇନି ।
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣ ସହିତେ
ନଳ ନୀଳ ଅଙ୍ଗଦ ଦଧି ଯୂଥପତି ସେତେ ।
ଦାଳାଞ୍ଜନ ଅଞ୍ଜନ ପବନ ଶତବଳ
ଗନ୍ଧମାଦନ ସହିତେ ସେନାଏ ମଣ୍ଡଳ ।୨୮।

ପଶ୍ଚାତ୍ତୁ ଯୂଥପଙ୍କ ସକଳ ବାନ ଘେନି
ମିଳିଲେ ମୋହୋର ଆଗେ ଘେନି ବହୁଗଣ ।
ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ ଚୋଳରେ ବସାଇ ଥିଲି ପାଶି
ସର୍ବ ସନମତେ ରାଜ୍ୟ ଶାନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଶୁଝି ।
ଶୁଣ ସୁଗ୍ରୀବର ସର୍ବ ଯୂଥପତିମାନେ
ଏହି ବଞ୍ଚ ହୋଇ ଯାଅ କହିଲେ ବଚନେ ।
ରାଜା ହୋଇଥିଲେ ବାଳି କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନ
ବାହୁବଳେ ପାଳିଲ ଏ ସକଳ ଭୁବନ ।
ଦୈବାସ୍ତ୍ରରେ ଭିଏ ଅଟେ ନ ବଳ୍ ତାହାରେ
ଦଣ୍ଡବିଧାତେ ରଜା ପଡିଲ ସମରେ । ୮୦ ।
ଅପୁତ୍ରକ ହୋଇଅଛି କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗର
ତୋ ହୋଇରେ କହୁଛି ସୁଜା ସକଳ ବାନର ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ତୁ ଯେ ହୁଅ ନୃପବର
ସକଳ ବାନରଙ୍କୁ ତୁ ପ୍ରତିପାଳ କର ।
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରି କରୁ ମୋତେ କଲେ ରଜା
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ପଦେ ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ କଲେ ଯୁବା ।
ତେଣୁ ନାମେ ସୁନ୍ଦରୀ ମୋହୋର ପାଟରାଣୀ
ତାହାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଅଭିଷେକ କଲେ ଆଣି ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ ଯେ ହୋଇଲି ମୁହିଁ ରଜା
ଧର୍ମରେ ପାଳଇ ମୁଁ ତ ସକଳ ପରଜା । ୮୫ ।
ଏମନ୍ତେ ପାଳଇ ମୁଁ ଯେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନ
ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ ଦେଖଇ ମୁଁ ଜୀବନ ସମାନ ।
ଏମନ୍ତେ ଥୋଡାଏ ଦିନ ଅନ୍ତରେଣ କଥା
ଶୁଣିବାକ ରଘୁପତି କର୍ଣ୍ଣର ବାର୍ତ୍ତା ।
ଏମନ୍ତେ ଅନେକ ଦିନ ବିତଲ ଭିତରେ
ବିଷୟକୁ ବାଳି ରଜା ମାଇଲା ସମରେ ।

ସ୍ୱପକ୍ଷ ମାରି ତହିଁ ବାଳିନୃପବର
ରଣଜାୟୁ ବଳ ବାହୁଦଣ୍ଡେ ମହାବୀର ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଆସି ନଗର ଦୁଆର
ଦେଖିଲା ପର୍ବତ ସମ ଅନେକ ପଥର । ୯୦ ।
ନଗରେ ହୋଇଛି ରୋଧ ନଗରଦୁଆର
ଦେଖି କ୍ରୋଧେ ମୁଠେ ପ୍ରହାରିଲା ମହାବୀର ।
ଭାଙ୍ଗିଲେ ପାଷାଣ ସବୁ ପଡ଼ିଲେ ପୃଥ୍ୱୀର
ନଗରଦୁଆରେ ରାଜା ହୋଇଲା ବାହାର ।
ଦେଖିଲା ଦୁଆରେ ନାହିଁ ସକଳ ବାନରେ
ପ୍ରବେଶିଲେ ନଗର ସେ କୁପିତ ମନରେ ।
ବୋଇଲା ମୋ ହୋଇ ସାନ ସୁଗ୍ରୀବର ଥିଲା
ସେ କାମ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଲା ।
ବାନରଙ୍କ ସେନା ମୋର ମନ୍ତ୍ରୀଗଣ ଥିଲେ
ସେ କାମ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଗଲେ । ୯୫ ।
ସେବେ ପଡ଼ିଲି ପାଷାଣ ତ ପୋତିଲେ ଦୁଆର
ସେ କେମନ୍ତେ ଶୁଭ ଚିନ୍ତା କରିବେ ମୋହର ।
କଥାଟି ନଗରେ ସାରି କାଳିମା ଉଦନ୍ତ
ସୁଗ୍ରୀବର ମନ୍ଦିରକୁ ଚଳନ୍ତ ତେମନ୍ତ ।
ଏତେ ବୋଲି କ୍ରୋଧରେ ଧାଇଁଲା ସାବଧାନ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ ଯାଇଁ ମିଳିଲା ତତ୍କ୍ଷଣ ।
ଭଗ୍ନ ଦଣ୍ଡ ହୋଇ ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଦୁଆରେ
ଶାଳି ଶିଳ ଶୋଭନ୍ତି ସକଳ ବାନରେ ।
ଦେଖିଲା ମୁଁ ବସିଅଛି ରାଜ ଆସନରେ
ଚିନ୍ତୁଛି ତେବେ ସୁମର ତୋଷ ପାଦୁକରେ । ୧୦୦ ।
ଚେତିଲେ ସେବା କରୁଛନ୍ତି ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀଗଣେ
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ବାଳି ପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାରରେ ।

ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଅଜନ ଭେଜିଲି ଧାଇଁବାରେ
ଧାଣ୍ଡବଳେ ଖୋଲିଲି ମୁଁ ସ୍ୱାଭାବ ଓଷ୍ଠରେ ।
ହୋଇଲୁ ମହା ସ୍ପରଷ ସକଳ ବାନରେ
କରଯୋଡ଼ ଭକ୍ତି ସର୍ବେ ହୋଇଲୁ ଛମୁରେ ।
ଦୁଇ ମଧ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟ କଥା ଶ ବନ୍ଧୁ ବଚନ
କୋଧବନ୍ଧାଣରେ ସ୍ୱାମୀ ବୋଇଲେ ଈଶ୍ୱର ।
ବୋଇଲି ସୁଗ୍ରୀବ ମୁଁ ଜାଣିଲି ତୋର ଶକ୍ତି
ଜାଣରେ ପାଷାଣ ପୋଡ଼ି ହୋଇଲ ନୃପତି । ୧୦୯ ।
ଭୁଜିତ ସମସ୍ତ ଯଦ ଭେଟ ନ ପାଇଲି
କାଳର ଦୁଆର ତମ୍ଭ ପାଷାଣେ ପୋଡ଼ିଲି ।
ଯେବେ କହେ ଜାଣିଲି ସଂଗ୍ରାମେ ଗଲି ମାରି
ଅପାଦଙ୍କୁ ନ ବଲ୍ଲ କି ବାନରଈଶ୍ୱର ।
କହେ ମୋ ହୋଇ ଶୁଣ ଏକା ତୋତେ ନାହିଁ
ଧର୍ମାଧର୍ମ ଚତୁର ଭାବିଲୁ ଅକା ଭାଇ ।
ମୁଁ ବୋଇଲି ଶୁଣ ଦେବ ବାନରଗତିନ
ପାପ ଚିନ୍ତା ଅଛିଲି ଭୂପ ତନ୍ତୁ ନାରସିନ ।
ଜାଣି ଯାଇ ନୃପତି ମୋ ପ୍ରାଣର ଶତ୍ରୁ ଭାଇ
ପାପଚିନ୍ତା ଅଛିଲି ଥିବି ନରକେ ଯାଇ । ୧୧୦ ।
କହନ୍ତି ନୃପତି ତୋତେ ନାହିଁ ପାପଚିନ୍ତା
ଏକଥା ଜାଣୁର ମୋର ତୁମ୍ଭ ବାରତା ।
ମୋ ହୋଇ ଭାଇଙ୍କୁ ତଳ ନ ଶୁଣିଲି ଭଣ୍ଡ
ସୁଦରେ ଯାଇ ମୁଣ୍ଡ ଭଗ୍ନ ଦେହମଳେ ।
ଦେଖ ଧରିବାକୁ ଦେଇ ବାଡ଼ାଇଦେଲୁ ଭର
ଅବୋଧିଲି ସୁଗ୍ରୀମାନ ହୋଇଲୁ ଅନ୍ତର ।
କୋଳିନ୍ଦି ମାଙ୍କିଲି ଦୋଷ ଭକ୍ତ କି ନିମନ୍ତେ
ଜାଣି ଦୋଷ ନାହିଁ ସ୍ୱାମୀ ବାସ୍ତବ ପ୍ରୀତ୍ୟନ୍ତେ ।

ଅନ୍ତେ ସୁଗ୍ରୀବର ତୋର ଶୀତଲଙ୍କ (?) ଲଭି
କୋଲ୍ଳୋଳ କାହିଁରେ ଆନ କିଛି ନ ଜାଣଇ । ୧୧୫
ତାହାର ବଚନ ନ ଶୁଣିଲ କଦାଚିତେ
ଅନ୍ତଃପୁରେ ପଶିଲ ସେ ପ୍ରେମାର ନନ୍ଦନେ ।

× × × × ×

ସିନ୍ଧୁ ସେନା ଏବେ ତାର ପ୍ରେମା ସେ ସ୍ୱରୂପ ।

× × × × ×

ଏତେ ବୋଲି ଧାଇଲ ପ୍ରେମାର ଚରଣେ

× × × × ×

× × × ଧାଇଁଲ ମହାବୀର
ଜାମ୍ବୁବାନ ସତବାଳୀ ହନୁମାନ ବୀର
ବୋଇଲେ ଅବିଶ୍ୱର ତ ହେଲା ନୃପବର ।
କପିଶ୍ୱରେ ଶ୍ରୀରାମକୁ ତ ନ ଭଜିବା ମନ
ଏଠାରେ ରହିଲେ ତ ହୋଇବ ମହାଯୁଦ୍ଧ ।
ଏମନ୍ତ ସଭାରେ ସର୍ବ ବାନର ବିଚାରି
ମୋଡି ଯୋଡି ଆଇଲେ ସେ ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରି ।
ଅନ୍ତର ପଛରେ ଧାଇଁ ଥିଲା ଦେଖିଅଣୁରେ
ଜାଣିଲ ପଶିଲ ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରେ ।
ପଛକୁ ତାଙ୍କସଖାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ
ନବଦୂତେ ମୋଦଙ୍କାର ଉପରେ ମନ୍ତ୍ରାବେଶ ।
ତୋଲଇ ସୁଗ୍ରୀବରକୁ ଦେଖିଲେ ନୟନେ
ମହିଷୀ ସକଳ ଜାଣୁ ମାରିବା ଜୀବନେ । ୧୨୫ ।
ତାର ପ୍ରେମା ସହିତେ ସେ ବାହୁଯଉ ପୁରେ
ସଂଗ୍ରାମରେ ଭୟ ନ କରଇ ଦେବାସୁରେ ।
ଲୁଣ୍ଠନାରୀ ସେନା ଦଳ ଅନ୍ତଃପୁରେ ଧନ
ବିସର୍ଜି ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଦଇଣ ଶଧନ ।

ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁ ହେ ଶୁଣ କପିବୀର
ଶୁଣିଲି ତୋହୋର ଠାରୁଁ ସମସ୍ତ ଉତ୍ତର ।
ପୂର୍ବେ କହିଥିଲୁ ତୋ ବାଳିର ଯେତେ ବଳ
ଦର୍ପଣ ହରଇ ଯାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦିଶୁ ଛଳ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଗ୍ରାମେ ତାକୁ ଜିଣାଣି ନୁହଇ
ଋଷ୍ୟମୂକେ କେମନ୍ତେ ରହିଲୁ ଗୋପ୍ୟ ହୋଇ ।
କେଉଁ ତ ସଂଗ୍ରାମେ ତାକୁ ନ ପାରନ୍ତି ଠେଲି
ଏ ସ୍ଥାନକୁ କି ନିମନ୍ତେ ନ ଆସଇ ବାଳି ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହଇ ଦେବ ଶୁଣ ଚକ୍ରପାଣି
ଦୁନ୍ଦୁଭି ଦୈତ୍ୟର କଥା ଶୁଣ ରଘୁମଣି ।
ପୂର୍ବେ ସେ ବାଳିବୀରା ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଲଢ଼ିଲେ
କେତେ ବାସର ମହାଯୁଦ୍ଧେ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭି ଦୈତ୍ୟ ଅନ୍ତରେ ବାଳି ମହାବୀର
ମୁଣ୍ଡେ ଧରିଣ ସେ ଥିଇଲା ଦୁନ୍ଦୁଭିର ।
ଦୂରନ୍ତେ ଧରଣ ସେ ଫିଙ୍ଗା ଲା ପେଲିଥିଲେ
ପଡ଼ିଲା ଯାଇଣ ଋଷ୍ୟମୂକ ନିକଟରେ । ୧୩୫ ।
ଦୁର୍ବାସା କରନ୍ତି ତପ ଋଷ୍ୟମୂକ ତଟେ
ପଡ଼ିଲା ଯାଇଣ ଯାଇଁ ତାହାଙ୍କ ନିକଟେ ।
ଋଷ୍ୟମୂକ ଶିଖରେ ଯେତେକ ଜନ୍ତୁ ଥିଲେ
ଘୋର ଗର୍ଜନ ଶବ୍ଦକୁ ମହାଭୟ କଲେ ।
ଭୟ ପାଇ ଭ୍ରମନ୍ତେ ସକଳ ଜନ୍ତୁମାନେ
ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଭୟସ୍ତ ମୁନି ଦେଖିଲେ ନୟନେ ।
ଦୁର୍ବାସା ବୋଇଲେ ମୋର ଅଗ୍ରେ (ସେ) ଯେ ଆଶ୍ରମ
କେ ଅବା ଜନଜୀବଙ୍କୁ କରଇ ଭ୍ରମ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭିର ପଡ଼ିଲା ଅସ୍ଥିଲା ମହାବୀର ।
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶୁଣିଲା ବାଳି ଦୁର୍ବାସାଙ୍କ ଉତ୍ତର । ୧୪୦ ।

କମ୍ପିଲା ଦୁର୍ବାସା ହୋଇଲେ କୋପମନ
ନ ଗୁଣି ଶାପରେ ମୋତେ କରଇ ଦାହନ ।
ଶ୍ରିଶାସ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ରେଶ ଯେଉଁ ତାକରେଣ ବର୍ଷି
ସେଠାବରେ ବାନର ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଆସି ।
ଦ୍ଵାର ଶିରେ ଦେଖିଣ ଶୋଭିଲା ପତ୍ରବାଟେ
ଦ୍ଵାରଶ ବାନରଙ୍କା ଜୀବନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟେ ।
ଦୁର୍ବାସା ବୋଇଲେ ଉଠ ଉଠରେ ବାନର
ତୋ ହୋରେ ହୋଇଲେ ଯୋଡ଼ ଅରଣ୍ୟେ ମୋ ହୋର ।
ତୋ ହୁରେ ପାଇଲେ ଶାଣ ସର୍ବଜୀବ ଜନ୍ତୁ
ନିଷ୍ଠେ ହୋଇ ଜ ବେଇ ତୋର ନିଜ ମୃତ୍ୟୁ । ୧୪୫ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭି ବୃକ୍ଷଙ୍କୁ ଯେ ପାଂଶୁରେ ମାଇଲୁ
କି ନିମନ୍ତେ ଅଶ୍ରମ ମାଟିରେ ପକାଇଲୁ ।
ଦ୍ଵାରଯୋଡ଼ ଦ୍ଵାରୁ ହେ ବାନରଶ୍ରେଷ୍ଠନ
ଅପରାଧ ଦଣ୍ଡ କ୍ଷମା ରଖିବା ଜୀବନ ।
ହେ ମୁନି ଶରଣ ମୁଁ ପଶିଲି ତୋର ପାଏ
ତୋହୋର କୃପାଏ ମୁଁ ରହିବି ପ୍ରାଣବାଏ ।
ଦୁର୍ବାସା ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଶୁଣରେ ବାନର
ତୋ ହୋରେ ପାଇଲେ ପ୍ରାଣ ସର୍ବ ଜନଚର ।
କି ଯଶ ହର୍ଷ ଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ଦେଖିଲୁ ଯତ୍ନ
ଅର ବେଳେ ପାଇଲେ ହୋଇବୁ ନିଶ୍ଚେ ଶିଂ । ୧୫୦ ।
ମୁନିଙ୍କର ବଚନେ ସେ ଗଲା ଶୀଘ୍ର ପାଇ
ସେ ଯେନି ବାନର ଏ ବନକୁ ନ ପଶଇ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ
ପାନଲ ସ୍ଵଜନ ଜନ ହରଷିତ ମନେ ।
ତାର ତାସୁ ପାଂନାସି ଘଞ୍ଚିଥାଇ ପାଏ
ମୃଗ ତାର କନ୍ଦଇ ଶରଦ ଦଣ୍ଡ ହୀଏ ।

ତାସ ସେନା ସହିତେ ବସିଛି ଶଯ୍ୟାପୂରେ
ତରଙ୍ଗେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ ସକଳ ଭାବନରେ ।
ସ୍ତ୍ରୀ ସହ ରାଜ୍ୟ ହରାଇ ବସିଲି କାନନେ ପଶି
ଦେଖିଲେ ଆସି ଖଣ୍ଡିବ ମୋହୋର ଦୁଃଖରାଶି । ୧୬୫ ।
ତ୍ରାତା ବନ୍ଧୁ ହୋଇବ ରାଜ୍ୟରୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ମୋର
ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କ ଶ୍ରୀ ମୁଖ (ରୂପକ) ହୋଇବ ସାରେ ମାତ୍ର ।
ସେହି ଦେବ ତାହାର ବଚନ ରଘୁବର ପ୍ରାପ୍ତ
ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ପର୍ବତେ ଲୁଚିଅଛି ଡାକୁ ।
ସେହି ଦେବ ଅନେକ ଦୁଃଖେ ବାସ୍ତ ଅଛି ଦିନ
ଶୁଣି ଏବେ ପାଇବ ସେ ହୃଦୟ ଶୀତଳ ।
ଆଜି ମୋତେ ସୁପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଲୁ ଦଇବ
ଆଜି ମୋତେ କାର୍ମିକ ଧର୍ମିଲୁ ଦଣ୍ଡଧର ।
ଆଜି ମୋର ଜନମ ସଫଳ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ
ଆଜି ମୋର ତପସ୍ୟା ସଫଳ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ । ୧୭୦ ।
ସେ ଓ ଶିକାର ସଂହାର ଚରଣେ ଧ୍ୟାନ କରେ
ସେ ଚରଣ ନାଶୁଛି ମୋହୋର ମସ୍ତକରେ ।
ଆଜି ମୋର ଦୁଃଖରାଶି ପଡ଼ିଲା ସାଗରେ
ଦୁଃଖ ଭସ୍ମ ହୋଇଲା କଡ଼ବା ଅନଳରେ ।
ଆଜି ମୁଁ ପାଇଲି ସ୍ୱର୍ଗ ପାଇଲି ମୁକ୍ତି
ଆଜିଠାରୁ ଗଲା ମୋର ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ।
ଶୁଣି ସମ୍ପଦ ଦେବ କହୁଛନ୍ତି ହସି
କି କହିବ ଦୁଃଖ ମୁଁ ଏହାର ଦୁଃଖ ଏତେ ।
କୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀବ ଶୁଣ ବାନର ରାଜନ
କେତେ ଦିନେ ମୋହୋର ଦୁଃଖେ ହୋଇଲୁ ସମାନ । ୧୭୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଜାତ ମୁଁ ହୋଇଲି ଅତି ଦୁଃଖୀ
ସଂସାର ନୟନ ଲୁହ ସେ ବାନରନୃପତି ।

ସୀତାକୁ ମୋହୋର ହରି ନେଲା ଦଶଶିର
ରୁମାକୁ ତୋହୋର ନେଲା ବାନରଈଶ୍ୱର ।
ରାଜ୍ୟ ନାଶ ହୋଇ ମୁଁ ବୁଲୁଛି ବନରେ
ରାଜ୍ୟ ନାଶ ଶତ୍ରୁ ଭୟେ ରହିଲୁ ଟେକିବରେ ।
ତୋହୋର ମୋହୋର ଦୁଃଖ ହୋଇଲା ସମାନ
ବାଳିକି ସଂହାରି ଦେବି ହେଲୁ ଏକସ୍ଥାନ ।
ଶୁଣ ହେ ବାନରସ୍ୱାମୀ ମୋହୋର ଉତ୍ତର
ଅଗ୍ନିଠାରୁ ହୋଇଲୁ ତୁ ମଇତ୍ର ମୋହୋର ।୧୭୦।
କହୁଛି ସୁଗ୍ରୀବ ସ୍ୱାମୀ ଯୋଡ଼ି ଦେଇ ପାଣି
ଦୁଷ୍ଟ ମାଣିକ୍ୟଙ୍କୁ ସ୍ତୁତ ଘନ କରେ ଆଣି ।
ସାଗର ଜଳରେ ଅଣି କୂପ ସମ କରୁ
ଚାଳିବଣିଦାର ସଙ୍ଗେ ସମ ଦରୁ ମେରୁ ।
ନିରଞ୍ଜନ ପ୍ରଭୁଙ୍କ କଟକେ ନରହରି
ସଂସାର ଭୟରୁ ଟେକୁ ବା.ଭ୍ରମ ଶରୀର ।
ମୁଁ ଅଟଇ ଶାଖାମୃଗ ଚପଳ ଜାତ (ଏ)
ଦୟା ଥିଲେ ରଖିବ ତୋହୋର ପଦ୍ମପାଦୁ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବାନର-ନୃପତି
ଭ ଭିନ୍ନ ଶିଷ୍ୟ ତୋର ନିର୍ମଳ ଭକତି ।୧୭୫।
ତୋହୋର ଭକତିସ୍ଥେ ବଶ ମୁଁ ହୋଇଲି
ନିଶ୍ଚୟେ ତୋହୋର ସଙ୍ଗେ ମଇତ୍ରୀ ମୁଁ କଲି ।
ଜାମ୍ବବାନ ଶୁଣି ମସ୍ତକେ ଦେଲା କର
ସାବଧାନ ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ଦେନେବାର ।
ତେବେ ଯେ ସୁଗ୍ରୀବ ଭକ୍ତ ବାନର-ନୃପମଣି
ମିତ୍ରସ୍ଥେ ସଦାୟ ଭକ୍ତ ରୂପପାଣି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତରେ ଅଛୁ ସେତେ ଜାନ
ସୁଫଳ ଅମୃତ ମନ ଶ୍ରବଣ ଜୀବନ ।

ପରମ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦେଖିଲୁ ଚର୍ମଚକ୍ଷୁରେ
ଏଡ଼େ ଭାଗ୍ୟ ପାଇବା କେ ଥିଲା ଭୂମଣ୍ଡଳେ । ୧୮୦ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଦେଖିଲେ ବେଗେ ଅଗ୍ନି ଜାଳିଅଛି
ଅଛି ହନୁ ବାନର-ରାଜା ନିକଟରେ ବସି ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ନଳ ନୀଳ ଅଗ୍ନି ଜାଳିଥିଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ସୁଗ୍ରୀବ ମଧ୍ୟେ ଅନଳ ଥୋଇଲେ ।
ନାନା ଗନ୍ଧ ଫଳ ଦେଇ ଧୂପ ପୁଷ୍ପଦୀପ
ମଙ୍ଗଳ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗ ।
ଅନଳରେ ଆହୁତି ଢାଳନ୍ତି ବିଧିମତେ
ପଢ଼ନ୍ତି ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ନିୟମତେ ।
ଛନ୍ଦ ତନ୍ତ୍ର ଆଦି ଦେଇ ବ୍ରାହ୍ମଣପାଳ
ମନ୍ତ୍ର ନିୟମେ ସାକ୍ଷୀ ହୁଅନ୍ତି ଅନଳ । ୧୮୫ ।
ଅଗ୍ନି ସାକ୍ଷୀ କରି ଧରି ସୁଗ୍ରୀବର କର
ଆଜିଠୁ ତୁ ମଇତ୍ର ସଖା ହୋଇଲୁ ମୋହୋର ।
ଶ୍ରୀରାମ ଧରିଲେ ଯହୁଁ ସୁଗ୍ରୀବର କରେ
ସୁଗ୍ରୀବର ଦେଲା କର ଶ୍ରୀରାମ ହସ୍ତରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତେ ବାନର ଯେତେ ଥିଲେ
ଜୟ ରାମ ଜୟ ରାମ ସମସ୍ତେ ଡାକିଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କୋଳ କରି ଦେବା ରଘୁମଣି
ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ତାଙ୍କୁ ବସାଇଲେ ଆଣି ।
ବୋଇଲେ ମଇତ୍ର ଶୁଣ ଆଜଠାରୁ ଆମ୍ଭ
ବନ୍ଧୁପଣେ ହୋଇଗଲୁ ତୁ ନିକଟେ ଅଭେଦ୍ୟ । ୧୯୦ ।
ଆଜଠାରୁ ହୋଇଲୁ ତୁ କିଷ୍କିନ୍ଧାନାଥ
ଆଜଠାରୁ ପାଇଲୁ ତୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପତ୍ତି ।
ତୋହୋର ନିମନ୍ତେ ଧରେ ଯେବେ ଧନୁଶର
ବାଳିକି ମାରିବି ଶୁଣ ବାନର-ଈଶ୍ୱର ।

ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବ ସୁଜନ
ବୋଇଲା ତୋହୋର ଦାସେ ମୋହୋର ଜୀବନ
ଯେଉଁଠାରେ ଥିବେ ସୀତା ଜନକକୁମାରୀ
ଭୂତ ଦେଖି ସେ କଥା ବୁଝିବା ନଶ୍ଚେ ଦନୁ ।
ଠାବ ନିଶ୍ଚେ କରି ମୁଁ କହିବି ତୋର ପାଶ
ଯାହା ଆଜ୍ଞା ଦେବୁ ତାହା କରିବି ଉପାୟ । ୧୯୯ ।
ଏହା ମନ ବଚନରେ ତୋର ସାକ୍ଷୀ ପାଇଁ
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ ଦେହଯନ୍ତ୍ରେ କରିବି ଗୋସାଇଁ ।
ତୋତେ କି ଅଗୋଚର କଥା ନାହିଁ ଜଗତରେ
ମୋତେ ଦୟା ଥିଲେ ସେବା କରିବି ଅନ୍ତରେ ।
ମୋହୋର ଅଙ୍କେଣ ଯେତେ ହନୁମାନ ବୀର
ତୋହୋର ଆଜ୍ଞାକୁ ଶିରେ ଧରିବ ନିରନ୍ତର ।
ଶୌର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ସୁବୁଦ୍ଧି ଜାଣନ୍ତି ଧର୍ମରତ
ସୁବୋଧବା କରିଥିବ ତଦେଇ ଅନନ୍ତ ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ମୋହୋର ମନ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇ
ଯଥାଶକ୍ତି ଥିବେ ସ୍ୱାମୀ ସେବା ସେ ଯୋଗାଇ । ୨୦୦ ।
ନଳ ନୀଳ ସୁଷେଣ ଯେତେକ ବଳିବାନ
ତରୁଣ ଅଙ୍ଗଦ କରି ରହିଲେ ସଜନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ମିତ୍ର ଶୁଣ ତୁ ବଚନ
ଯାଅ ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁ ସଙ୍ଗେ ଦେଇକୁ ଭୁବନ ।
ବାଳୀ ସଙ୍ଗତରେ ଦେଖ ପାରି କାର୍ଯ୍ୟ ହେତୁ
ମୋହର ନିକଟେ ଆସି ହୋଇବ ପ୍ରାପତ ।
ଏତ ଶୁ ବାନର ଦେଖି ହୋଇଲୁ ମୋହୋର
ହୃଦୟ ସନ୍ତାପ କମା ରଖିବ ତୋହୋର ।
ଏହା ଯାଇ ଉଠିଲା ବାନର କୁଳମଣି
କାନ୍ତଙ୍କ ଭଲିବାର ଗୋଇଲା ଧରଣୀ । ୨୦୧ ।

ଜଟି ଶିରେ ଜଟ ଦେଇ ହରଷିତ ମନେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇ ଆପଣା ଭୁବନେ ।
ପୁଛାର ସଙ୍ଗତେ ଚଳିଗଲେ ସର୍ବ ଜନ
ରହିଲେ ଅଞ୍ଜନାସୁତ ସୁପର୍ଣ୍ଣ ଜଳ ।
ନିଶି ହୋଇଲେ ରଘୁପତି ଶଯ୍ୟିବା ପାଇଁ
କୋମଳ ଶଯ୍ୟା ମାନ ପାଶରେ ବିଛାଇ ।
ଧନୁ ଧରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରହିଲେ ଉଚ୍ଚହୋଇ
ରହିଲେ ଚରଣ ତଳେ ପବନ ତନୟ ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ରାଜ୍ୟରେଣ ବହୁତ କଥାମାନ
ରଘୁପତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ଶୁଣିମାନ । ୨୧୦ ।
କଥା ହୋଇଲେ ନିଦ୍ରା ଆସି ଘାରିଲା ନୟନ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଉର୍ମିଳା ସୁଖ ହୋଇଲେ ମଗନ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଜାମ୍ବବାନ ବିଭୀଷଣ ସଙ୍ଗତେ
କହନ୍ତି ରାମ ମହିମା ହରଷିତ ଚିତ୍ତେ ।
ନ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଫଳ ମୂଳ ନ କଲେ ଶୟନ
ରଘୁପତି ଦର୍ଶନେ ଉତ୍ସାହ କଲେ ମନ ।
ଯେମନ୍ତେ ଛଟା ମୁକୁଟ ଯେମନ୍ତ କପୋଳ
ସୁନ୍ଦର ଭ୍ରୂଲତା ନାସା ଲୋଚନ କୁଣ୍ଡଳ ।
ଦନ୍ତପନ୍ତି କାନ୍ତି ଯେସନେ ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର
ଯେମନ୍ତ ମେଘ ଗମ୍ଭୀର ବଚନ ମଧୁର । ୨୧୫ ।
ଯେମନ୍ତ ଆଜାନୁ ବାହୁ ହୃଦୟ ବିସ୍ତାର
ମଧ୍ୟ କଟି ଛାନ୍ଦ ରାମ କଦାଚି ଅବତାର ।
ସୁଗ୍ରୀବ ସଙ୍ଗତେ ବସି ସକଳ ବାନରେ
ରୂପ ଗୁଣ କରି ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି ମନରେ ।
ବୋଇଲେ ଅଙ୍ଗଦ ଶୁଣ କହୁ ଏତେ ଧର୍ମ
କି କାମରେ ହୋଇଲେ ଏମନ୍ତେ ଗନ୍ତ୍ରମ ?

ଯେତେବେଳେ ଦେଖିବା ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମମୁଖ
ସେତେବେଳେ ପାଶୋରିବା ମନର ସର୍ବ ଦୁଃଖ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବିଭୀଷଣ ସଙ୍ଗ ହୋଇଲେ ତ ଶେଷ
ପରଂବ୍ରହ୍ମ ନିକଟେ ସେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ୨୨୦ ।
ଅନନ୍ତର ଭରତ ସକଳ କପିବଳ
ରଘୁପତି ଧ୍ୟାନେ ରାଜ୍ୟ ହୋଇଣ ନିଶ୍ଚଳ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତେ ସକଳ ଯୂଥପତି
ଋକ୍ଷ ବୃନ୍ଦ ମର୍କଟା ବାହୁଡିଲେ ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥିତି ।
ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର ପୂର୍ବ ଶରୀରେ ପ୍ରକାଶ
ନିତ୍ୟ କୃତ୍ୟ ସାଧିବାରେ କଲାରେ ପ୍ରବେଶ ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗତେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଅଗ୍ନି ସୂର୍ଯ୍ୟ ସନ୍ନିଧାନେ
ସୁଗ୍ରୀବ ବିଭୀଷଣ ଶୁଣ ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ।
ଭୁଲିଗଲା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣ ଦର୍ଶନେ । ୨୨୫ ।
ଏତେ ବୋଲି ଉଠିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଧରି
ମହାତେଜ ପ୍ରକାଶିଲେ ସମସ୍ତ ବାନରଶ୍ରୀ ।
ଅନନ୍ତର ଭରତେ ସୁଗ୍ରୀବ କପିଦ୍ୱାରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ତରେ ।
ନିତ୍ୟଧର୍ମ ସାଧି ରାମ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯେଣି
ସଂସାର ଉପରେ ବସିଛନ୍ତି ସୁଖ ଦେଣି ।
ଅଙ୍ଗଦ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହୋଇଛନ୍ତି ଦେଖଣ୍ଡି ରାମର
ଯୂଥପତି ସଙ୍ଗେ ମିଳିଲେ ସୁଗ୍ରୀବର ।
ଦଣ୍ଡବତେ ଶୋଇଲେ ଭୂମିରେ ଦେଇ ଶିର
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଉଠିଲେ ମସ୍ତକେ ଦେଇ କର । ୨୩୦ ।

ଏସ ଅସ ମଉନ ଭାବନ୍ତି ରଘୁବୀର
ଅଙ୍କା ଚାଲି ଦକ୍ଷିଣେ ବସିଲ୍ ସୁଗ୍ରୀବର ।
ସୁଅପଣ୍ଡି ସନ୍ଧ୍ୟେ ପବନ ମନ୍ଦ ବର
ଦଣ୍ଡବତ କରି ଉଭେ ହୋଇଲେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
କରି ଯୋଡ଼ି ରାମଙ୍କୁ କହିଲ ସୁଗ୍ରୀବର
ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରି କି କରନ୍ତୁ ଦେବ ବର ।
ପର୍ବତ ସନ୍ଧେ ଯେତେ ବନଚାରମାନେ
ପ୍ରଣାମ ହୋଇଲେ ରାମ ଦେଖିଲେ ନୟନେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ କହନ୍ତି ରଘୁବୀର
ହେମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣିବ ମିତ୍ର ବଚନ କ୍ଷୁଦ୍ର । ୨୩୯ ।
ଉଠିଲେ ସୀତାସ୍ୱାମୀ ଧରି ଧନୁଶର
ଋଷ୍ୟମୂକ ଯିବା ମିତ୍ର ଭୁଜ ଅଗ୍ର କର ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଲଇ ପଛ ଥିବ ମୁଁ ଗୋସାଇଁ
ଆଗରେ ଚଳନ୍ତୁ ପଥ ପବନତନୟ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ରାମର ସେବା ପାଇଁ
ସାବଧାନ କରିଲ ଆଗରେ ବୀର ହୋଇ ।
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ବନ୍ଦନ୍ତୁ ରଘୁମଣି
ନନ୍ଦୀଶ୍ୱର ଅରଣ୍ୟେ ରହିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ।
ସୁଗ୍ରୀବ ସୁମିତ୍ରା ସୁତ ବସିଲେ ଦକ୍ଷିଣେ
ବସିଲେ ବାମପାର୍ଶ୍ୱରେ ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀଗଣେ । ୨୪୦ ।
ନଳ ନୀଳ ହନୁମାନ ସେନା ସର୍ବ ସୈନ୍ୟ
ଆଗରେ ହୋଇଲେ ଛନ୍ଦ ଯୋଡ଼ି କର ଯେତେ
ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମଧ୍ୟେ ଉଠିଲେ ସୁଗ୍ରୀବର
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଘେନି ସଙ୍ଗେ କର ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତି ପୁଣ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ଚାହିଁ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀଚରଣେ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ।

ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ସୁଷେଣ ପାଶ୍ୱେ ପଶି
ଲଟେଷ ଶଲ୍ୟ ମସ୍ତକେ ଶର ଗୋଡ଼ି ।
ସୁଷେଣ ଔଷଧ ସନ୍ଧାନ ରଘୁପତି
ଶରଣ ପଶିଲି ତୋରେ ବାନର-ନୃପତି । ୧୪୫ ।
ମୁଁ ଶୁଣ କହୁଚି ତୁ ସେ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ
ଏଣୁକି ଯେ ଉଚିତ କରିବା ଦେବସ୍ୱାମୀ ।
ଏତେକ କହୁ ରାମ ଲାଗେ ମଜ୍ଜନ ହୋଇଲେ
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ସୁଙ୍ଗି ରାମ ଏମନ୍ତ କହିଲେ ।
ଶୁଣ ତୁ ମଉଚ ସୁର୍ବେ କହୁଅଛି ତୋତେ
ବାଳିର ମାରିବି ଶବ୍ଦେ ତୋ ତୋହୋର ନିମନ୍ତେ ।
ଆଜ ହୋଇଲ ଜଣାଅ ବାଳିର ନିଜ ସ୍ଥାନ
ସିଦ୍ଧ କୋ ତୋହୋର ପଟରୁ ଧରି ଶସ୍ତ୍ରଜନ ।
ଦୁଷ୍ଟଗଣ ଶାସ୍ତି ମହିମା ଦେଖ ମୋତେ
ମିତ୍ର ଅର୍ଥେ ବାଳିକୁ ମାରିବ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ । ୧୫୦ ।
ଏଥି ଏଥି ମିତ ତୁ ନ ଧର ଅନ୍ୟମନ
ସର୍ବଥା ବୋଲୁଛ ଆନ ମୋହୋର ବଚନ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କହିଲେ ସେ ସୁଗ୍ରୀବ ନନ୍ଦନ
ଶୁଣି ରାମ ବଚନ ହରଷ ହେଲ ମନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ମିତ୍ର ଯାଅ ନିଜ ସ୍ଥାନ
କହ ଭୂମି ଶୋକ ପାଅ ଶର ତୁ ଦେଖିବ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଯେ ଯାହାରେ ନିଜ ସ୍ଥାନ ଗଲେ
ପଥ ମୁକ ଚିତ୍ତ ଲ ସମସ୍ତେ ଥାଇ ଗଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦେନି, କେଶରୀନନ୍ଦନ
ବାନରମାନ ସଙ୍ଗ ଚଳେଲ ଝେଳନ । ୧୫୫ ।
ଦେଖ ଜନ ବିଚରନ୍ତ ରହିଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ
ଅରଣ୍ୟେ ଶୋଚନା କରନ୍ତ ବନେ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଯେ କାନନ ଭୂତମାନେ
ଶରଭଙ୍ଗର ଭ୍ରମୁଥାନ୍ତି ରଘୁନନ୍ଦ ବନେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ରାମ ଯେତେକ କଥାମାନେ
ବାଳିବଧ ଆଦିମାନେ ଦେଖିଲେ ନୟନେ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ବାଳି ଏକାନ୍ତରେ
ରଘୁନନ୍ଦ ଚରଣ ଯେ ଭକ୍ତି ସ୍ୱଭାବରେ ।
ବୋଲନ୍ତି ତୁ ଶୁଣ ଦେବ କୃଷ୍ଣ ଲୀଳାନନ୍ଦ
ରଘୁନନ୍ଦ ପର୍ବତେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଯେଣୁ ।
ମସ୍ତକେ ଜଟା ମୁକୁଟ କର୍ଣ୍ଣରେ କୁଣ୍ଡଳ
ପରମ ସୁନ୍ଦର ତନୁ ଲୋଚନ କମଳ ।
କଟିତଟେ ବାକଳ-ବସନ ତାହାଙ୍କର
ବେନିପାଶେ ବେନି ତୂଣ କରେ ଧନୁ ଶର ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ରଘୁନନ୍ଦ ନିକଟର
ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଭୟେ ପଳାଇଲା ସୁଗ୍ରୀବର ।
ପଶିଲା ଗିରିକନ୍ଦରରେ ମହାଭୟ ପାଇ
ବୋଇଲା ତୁ ହନୁମାନ ବୁଝି ଆସ ଯାଇ ।
କେ ଅଟା ଆଇଲେ ଦୁହେଁ ବୁଝି ତୁ ସକଳ
ଭୟ କି ନିର୍ଭୟ ଜାଣି ଆସ ମହାବଳ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ଶୁଣି ପବନନନ୍ଦନ
ବେଗେ ଦେଖି କଲା ତାର ଚରଣବନ୍ଦନ ।
ବୋଇଲା ସୁଗ୍ରୀବ ଅଛି ଥିଲା ଏ ବନରେ
ଦେଖିଲା ତୋହୋର ରୂପ ପଳାଇଲା ଡରେ ।
ସେ ଯେତେ ବୋଇଲା ମନେ ଭୟ ତୁ ନା କର
କହୁ ଯଇ ଦେଖେ ଅଛି ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜର ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଅଣିଲା ସେ ତାହାର ବଚନେ
ଅନେକ ଆଶ୍ୱାସ ତାକୁ କଲେ ଯତିମାନେ ।

ସୁଗ୍ରୀବ କହିଲା ତାର ଦୁଃଖ କଥା ଯେତେ
ରାଜ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ଅରଣ୍ୟେ ସେ ରହିଲା ଯେମନ୍ତେ ।
ତାହା ଶୁଣି ରାମ ତାଙ୍କୁ ବୋଇଲା ଉତ୍ତର
ଏବେ ମୁଁ ମାରିବି ମିତ୍ର ଶତ୍ରୁକୁ ତୋହର ।
ଶୁଣି କପି * କପିରାଜା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ
ଆହ୍ୱାନିଲେ ଶତ୍ରୁ ସେ ଆସିଲା ଧାଇଁ ଯାଇଁ ।
ବୋଇଲା ଦାଉବଳୁଡ଼ାଏ ଥିବ ଯେବେ ମୋତେ
ତାହାର (ଅମୃତ) ଅସ୍ତ୍ର ମୁଁ ସହିବ ତ କେମନ୍ତେ ।
ବଚନ କହୁଛି ଲକ୍ଷ୍ମେ ଦୁଇଭ ମନରେ
ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସେ କହୁଛି ଏକାନ୍ତରେ ।
ସ୍ୱଚରଣ ତଳାଇ କହିଲ ବାଳିବାର
ଗାଧ ବାଙ୍କୁ ଥାଏ ଋଷ୍ୟମୂକଚିଶିବାର ।
ଯେବେବେଳେ ଯେଉଁ କଥା ହୋଇବ ବାଳିରେ
ନିରନ୍ତରେ କହୁଥିବ ମୋହୋର ଆଗରେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସ୍ୱରଣ ସମସ୍ତେ ଆସିଲେ
ତୋଷ ହୋଇ ଋଷ୍ୟମୂକ ବନରେ ରହିଲେ ।
ଏଥି ଉତ୍ତାରେ ତାହିଁ ସୁଗ୍ରୀବ ସ୍ୱଜନ
ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟଧର୍ମ ପାଳିଲେ ତାଙ୍କର ସର୍ବସୈନ୍ୟ ।
ସତୀକରେ ମଣ୍ଡିଲର ସଫଳ ବାନରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସାଇଁ ପ୍ରସ୍ରମ ଆଗରେ ।
ଦାଶରଥିନନ୍ଦନ ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେଇ
ବୋଇଲେ ମାଇବି ତୁ ବଳୀ ଅଗ୍ର ହୋଇ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ମସ୍ତକେ କର ଦେଇ
ଦୃଢପଣ୍ଡା ସମ୍ମୁଖେ ସେ ଆଗରେ ବଳଇ ।

* ବାଳି

ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀରାମ ପଛେ ସୁମିତ୍ରା କୁମର
ତାହାଙ୍କ ପଛରେ ଯୂଥପତିମାନ ବୀର ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନିକଟେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ହୋ ଧନ୍ୟ ମୈତ୍ରୀର ସେହୁ ଦେଶ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହିଲା ଦେବ ବାଳିର ଏ ପୁର
ଯାହାଁ ନ ପାରନ୍ତି ଆସି ଦେବତା ଅସୁର ।
ତୋହୋର ଆଜ୍ଞାକୁ ଦେବ ନିର୍ଭୟ ହୋଇଲି
ତୋହୋର ଆଜ୍ଞାଏ ଦେବ ଏଥିକୁ ଆଇଲି । ୧୮୯ ।
ଯେବେ ସ୍ୱାମୀ ମୋହୋରେ ପାରିବୁ ରକ୍ଷା ଭଲ
ପୁରଦ୍ୱାରେ ଗାଇବି ତାହାର ନାମ ଧରି ।
ଏତେ ଭଲୁ [ଏ] ଉହାଡ଼େ ରହିଲେ ରଘୁମଣି
ଦକ୍ଷିଣ କରରେ ଶର ବାଳଚର୍ମ ଟାଣି ।
ଧନୁର୍ଗୁଣ ମାନ ହୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ରହି
ନିର୍ଭୟ କଲାଣିନେ ଯେପନେ ଭୂତଗୋଷ୍ଠୀ ।
ଦେବାଙ୍କରେ ମଉନ ଯାଅ ପୁର ନିକଟକୁ
ନାମ ଧରି ଡାକ ମିଶ ବାନର ସଙ୍ଗାକୁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ପୁରରେ ଉଭା ହୋଇ
ଆଗ ବାଳି ଆସିଅଛ ସଂଗ୍ରାମର ପାଇଁ । ୧୯୦ ।
ତାହା ଶୁଣି ମଧ୍ୟରେ ଚିହ୍ନିଲା ପୁରେ ପଶି
ନିକଟେ ହୋଇଲା ତୋର କାଳଦଣ୍ଡ ପାଶି ।
ଭ୍ରାତୃନାଥ କହିଲୁ ତୁ ଧର୍ମ ନ ବାସୁରୁ
ତେବେ ହୋଇ ନ ଆସି ରହିଲୁ କି କାହୁଁରୁ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ଶୁଣିଲା ରଜା ବାଳି
ହୋଇଲା ମୋହୋରେ ତେଜୁ ଦେଖିଅଛି ଘାଇ
ଶୁଣୁଅଛି ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ପରସ୍ତୁ
ଗାର୍ଜ୍ଜି ଆସିରେ ମୁଞ୍ଚ ହୋଇଲା ନିର୍ଭୟ ।

ମଞ୍ଚାସ୍ଥ ଅଗରେ ଦୃଷ୍ଟା ଡାକୁଛି ଗର୍ଜ୍ଜନ
ମୋତେ ହାଣିବାଂକୁ ସୁଗ୍ରୀ ହୋଇଛନ୍ତି ଭାଜନ ।
ସେ ଥିବା ପାଣ୍ଡିର କାହିଁ ପାଇବ ଦର୍ଶଣ
ଯାହା ମୋତେ କହୁଥିଲେ ସକଳ ସୁରଗଣ ।
ତାହାଙ୍କ ପାଦର ଏ ତ ରଣ ସଂଗ୍ରାମରେ
ଦେବଗଣ ଭବିଷା ପାଇ ତାହାଙ୍କ ମୋହୋରେ ।
ସେ ଜାଣିପାରିବ ଯିବା ବଳ ମନ୍ଦ ସନ୍ତ
ଏତେ ବୋଲି ବାହାରି ସେ ହୋଇଲା କମ୍ପିତ ।
ସେସନେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ତାସ୍ତ ଅହ୍ଲାଦେ ଖସଇ
ସୁଗ୍ରୀବର ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଯାଇଁ ।
ତମଭରେ ଉଡ଼ିଲେ ସକଳ ବନ୍ଧୁବରେ
ଉଠନ୍ତି ପଡ଼ନ୍ତି ଦେଖି ଦୁଃଖିତ ସମରେ ।
ଧନ୍ଦରେ ବସାଇ ବାଣ ଦେବ ରଘୁମଣି
ବାଳି ସୁଗ୍ରୀବର ଭିନ୍ନ ନ ପାରିଲେ ଚିହ୍ନି ।
ସମାନ ବପୁ ରୂପ ଭାନ୍ତି ଏହାଙ୍କର
ନ ଜାଣି କେମନ୍ତେ ମୁଁ ଛାଡ଼ିବି ଶୋଇଶର ।
ନ ଜାଣି ମିତ୍ରଙ୍କୁ ମୁଁ ମାରିଲେ ଶରଘାତେ
ମିତ୍ରଦ୍ରୋହୀ ବୋଲି ମୋତେ ବୋଲିବେ ଜଗତେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ମାଥେ ପୁଷ୍ପ ଥୁଆଇଲା ତାଳି
ମୋହୁପତେ ସୁଗ୍ରୀବ ପଶିଲା ବୀର ବାଳି ।
ପଢ଼ନ୍ତେ ପାଦପ୍ରହାର କଲା ମସ୍ତକରେ
ପବନ ସମାନେ ଯାଇଁ ପଶିଲା ମନ୍ଦରେ ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ଧୂମ୍ର ନଳ ଯୋଡି
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ସଂଗ୍ରାମେ ମାରିଲା ବୀର ବାଳି ।
ମଣିଲେ ସକଳ ବାହ୍ୟ ପଶିଲ ମଧ୍ୟରେ
ମରଣ ଲକ୍ଷଣ କିବା ଥିଲା ଜୀବନରେ ।

ଦେଖିବା ତାହାଙ୍କୁ ସ୍ୱାମୀ ଯେଉଁଠାକୁ ଯାଇ
ତୋହୋର କୃପାରେ ଅଛା ଥିବ ପ୍ରାଣ ପାଇ ।
ସେଇଁ ଠାରେ ପଞ୍ଚଅଛି ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମିରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀବର ନିକଟରେ ।
ମୋହ ତେଜି ଚେତନା ପାଇଲା ସୁଗ୍ରୀବର
ରାମର ବଚନ ଶୁଣି କହିଲା ଉତ୍ତର । ୬୧୦ ।
ମହାମେରୁ ତୋଳି ସ୍ୱାମୀ ଜାଣିଥିଲି ତୋତେ
ମୁକ୍ତକୃଷ୍ଣ ରୂପରେ ଦର୍ଶନ ହେଲୁ ମୋତେ ।
ଅରଣ୍ୟେ ଯୋଚନେ ହନୁ ମର୍କଟମଣ୍ଡଳ
ହାତେ ହାତେ ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଭକ୍ଷ୍ୟ ଥାନ୍ତି ଫଳ
ତାହାଙ୍କୁ ହେମନ୍ତେ ଶରେ ମାରିଅଛୁ ରାମ
ତାହା ପ୍ରାଣେ ବୁଝିଲୁ ବାଳିର ପରାକ୍ରମ ।
ସପ୍ତ ତାଳେ ଭୁଇଁ ତୁ ଛେଦନା କରିଥିଲୁ
ଦେଖି ତାକୁ ଆସ୍ୱେ ଧନୁ ଧରି ନ ପାରିଲୁ ।
ସେବେ ତୁ ବାଳିକି ମାରି ନ ପାରିବୁ ରଣେ
ମୋତେ ଯେଉଁ ଅଛନ୍ତି ତୁ ଦେବକୀ କାରଣେ । ୬୧୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ଶୁଣିଣ ହନୁମାନ
ଯୋଡକର ହୋଇ ବୀର କହିଲ ବଚନ ।
ବୋଇଲୁ ମାଳୁକ ଭ୍ରମ ହୋଇଲୁ ନିଷ୍ଠୁର
କହୁ ନିଜ କହୁଛୁ ବାଲ୍ମୀକଶାସ୍ତ୍ର ।
ଯାହାର ଇଚ୍ଛାକୁ ଏ ସକଳ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ
ଇଚ୍ଛା କଲେ ଜଗତ କରିବ ଶରେ ହତ ।
ତାହାଙ୍କୁ ବୋଇଲୁ ତୁ ବାଳିକି ଅସ୍ତ୍ର ଦେଲୁ
ଭ୍ରମ ହୋଇ ଏମନ୍ତ ବଚନ କହି ବୋଲୁ ।
ହନୁମାନ ବଚନେ ସୁଗ୍ରୀବ ଜ୍ଞାନ ପାଇ
କରଯୋଡି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ମୁଖରେ ଜଣାଇ । ୬୨୦ ।

ହେ ଦେବ ଭାଇଜଣଙ୍କୁ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର
କୃତାନ୍ତେ ଖଣ୍ଡି ଦେବେ ଅବସ୍ଥା ମୋହୋର ।
ବାଳିଠାରେ ପ୍ରାଣଲି ବାନ୍ଧିବ ପରିଭବ
ଜାଣିଲି ପିଣ୍ଡରେ ଅଛି ପ୍ରାଣ ନ ରହିବ ।
ଏ ବେଳେ ମୋହୋର ଦେବ ଦୁଃଖିତ ମନରେ
ବାନ୍ଧିଲ ଅପ୍ରାଧ ଭାବି ପଦ୍ମ ଚରଣରେ ।
ହେ ଦେବ ଧନ୍ୟାତ୍ମୁ ଢାଙ୍କ ଦୋଷ କ୍ଷମା କର
ମୋହୋର ଶକ୍ତି ବୁଦ୍ଧି ଭାଣ୍ଡେରେ ବାନର ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ମିତ୍ର ଆଜ ମୋର ପ୍ରାଣ
ତୋହେ ଯେ ବୋଲିବା ମିତ୍ର ମୋହୋର ଶପଥ । ୬୨୫ ।
ଯେତେବେ ବୋଲିଲ ମିତ୍ର ତୋହୋର ବନ୍ଧୁ
ବାଳିଙ୍କ ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ମାରିବା ଶରଘାତେ ।
ଦେଖିଲି ବାଳିକୁ ତୋର ସଂଗ୍ରାମ ସଂପତ୍ୟେ
ଏହାଇ ବନ୍ଧୁ ଭୁଲିଯ ଦୁହିଁଙ୍କର ବାଟେ ;
ସେ ବେଳେ ଭ୍ରାନ୍ତିରେ ମିତ୍ର ନ ମାରିଲି ଶର
ଜାଣିବ ବାଳି ମିତ୍ର ହୋଇଛି ମୋହୋର ।
ଯେବେ ମୋର ଥିବା ବେଳି ସୁଗ୍ରୀବ ଧରନ୍ତି
ପର୍ବତା ମନରେ ନିଜ ନ ଥିବ ସନ୍ତାପ ।
ଶୁଲ ହେ ମଲ୍ଲ ପିତା ଭୁଜବଳ ସ୍ଥାନେ
ପର୍ବତା ଦେବେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ନ ଧରିବା ମନେ । ୬୨୬ ।
ଦେଖନ୍ତୁ ଦେବ ଏ ଭଲ ପୂର୍ବେ ହେଲହି ଅଛିବା
ତୋହୋର ଜନମେ ନିଜ ବାଳିଙ୍କ ଜାଣିବା ।
ଏମନ୍ତ ବାପନ୍ତି ଦେଖି କାଳକର ସେ କଥା
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଲକ୍ଷେ ଯାହା ଲିଖନ୍ତି ବିଧାତା ।
ସେତେ ଦେଖ ବାଳିକ ସେ ଅଛି ହେଉ ଯେଉ
ଅନ୍ତରିକ ପଣ ଧର୍ମ ହେ ଆଜ ଦେବକ ।

ଯେଉଁ ଦିନୁଁ ଧର୍ମକୁ ସେ ଛାଡ଼ିଲା ନିଶ୍ଚୟ
ସେହି ଦିନୁ ନିକଟ ହୋଇଲା ତାର କ୍ଷୟ ।
ଏବେ ତୁମ୍ଭ କପିଗଣ ସଙ୍ଗରେ ଲଗାଇ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରେ ମିଳାଇଲୁ ଯାଇଁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମନ୍ଦିରକୁ ଗଲୁ ସୁଗ୍ରୀବର
ଦେଖିଲେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନଗର ବାହାର ।
ଭକ୍ତେ ଅଞ୍ଜନାପୁତ୍ର ଶ୍ରୀ ଚରଣ ତଳେ
କପିପତି ଯୋଡି ହାତ ପଡ଼ିଲା ଭୂତଳେ ।
ତୁମ୍ଭେ ବେନିଙ୍କି ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ସେ ଧନ୍ୟ ଗୁଣମାନ
ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ତପସ୍ୟା କରନ୍ତି ଯେତେ ଜନ ।
ବ୍ରହ୍ମାଦି ନନ୍ଦନ ସର୍ବ ଦେବଗଣ ଯେତେ
ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପେ ତପସ୍ୟା କରନ୍ତି ସର୍ବ ମୁନି ।
ବ୍ରହ୍ମଗୀତ ଶୁଣେ ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପେ ନାରଦର
ପ୍ରସନ୍ନ କରିଥିଲେ ସେ ଯୋଗ ତପ ଧରି ।
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବ ଦେବଗଣ
ରାମ ଅବତାର ମୁଁ ହୋଇବି ନାରାୟଣ ।
ବାନର ସ୍ୱରୂପେ ଜାତ ହୋଇବ ସକଳ
କରିବ ଦର୍ଶନ ମୋର ଚରଣକମଳ ।
ସେ ଫଳ ପାପନ୍ତି ଆସି ହୋଇଲୁ ଭୂମିରେ
ଦେଖିଲୁ ପରମବ୍ରହ୍ମ ଚର୍ମ ନୟନରେ ।
ଫିଟିଲା ଦୁଷ୍କୃତ ସର୍ବ ଦୁଃଖ ଗଲା ନାଶ
ଲଭିଲୁ ପରମ ମୋକ୍ଷ ହେବ ମୋକ୍ଷ ପାଶ ।
ଏମନ୍ତେ କହନ୍ତେ ଶୁଣେ ଋଷ୍ୟମୂକେ ରହି
ବାଳି ସୁଗ୍ରୀବର ସଂଗ୍ରାମ କଥା କହି ।
ତେବେ ସଙ୍କେତକୁ ରାମ ଦର୍ଶନ କରନ୍ତେ,
ସୁଗ୍ରୀବର ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ସହିତେ ।

ଜଳ ଥଳ ସକଳାନ୍ତ ସନ୍ତୋଷେ ବାନରେ
ସୁବେଶ ହୋଇଲେ ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବ ଆସରେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବସିଛନ୍ତି ଜଦୀଶରେ
ବେଳ ପାଶେ ବେନି ତୂଣ ଧନୁଃଶର କରେ ।
ଅପେ ଭକ୍ତ ହୋଇଅଛି ଅଞ୍ଜନା କୁମର
ସୁବେଶ ହୋଇଥିଲେ ଯାଙ୍କ ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବର ।
ଯାର ପାଦପଦେ ମୁନି ଧ୍ୟାଉଆନ୍ତି ନିତ୍ୟେ
ସେ ଚରଣ ସୁଗ୍ରୀବ ଧାଇଲା ଦଣ୍ଡବତେ । ୩୫୦ ।
ଏଥ ଅସ ମଉଦ କହନ୍ତି ରଘୁମଣି
ବାଳି ଜୁବାନଙ୍କୁ ମିତ ଦିବା ଏଥୁସିଣି ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କହନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବ ଯୋଡ଼ି କର
ମୋ ହୋଇ ବଚନ ଦେବ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ପୂର୍ବରୁ ଚରିତ ଦେବ ଯାହା ଅଛି ଶୁଣି
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ କହିବି ଠାକୁର ରଘୁମଣି ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ମିତ କହ ମୋ ପାଶରେ
ଯାହା ଶୁଣିଅଛ ମିତ୍ର କହିବା ମୋହୋରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତି ଶୁଣ କରୁଣାସାଗର
ବାଳି ଦୁନ୍ଦୁଭିର ପୂର୍ବେ ହୋଇଲା ସମର । ୩୫୫ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭିକ ସଂଗ୍ରାମେ ମାଇଲା ବାଳିରସ୍ତୁ
ଅସ୍ଥି ତାର ପଡ଼ିଅଛି ପିଣ୍ଡବାର ସ୍ଥାନୁ ।
ଦେଖ ବଳବନ୍ତେ ତାହା ନ ପାରନ୍ତି ଟୁଳି
ମୁନି ତପୋବନର ନିକଟେ ଅଛି ପଡ଼ି ।
ଦେଖ ଦେବ ଅକାଶବାଣୀ ଯାହା ଅଛି ଶୁଣି
ସେ କଥା କହିବି ଦେବ ଶୁଣ ଚକ୍ରପାଣି ।
ଶୁଣିଲୁ ହେ ଶୁଣ ଭୂପେ ସକଳ ବାନରେ
ବାଳିକି ମାରିବେ ଅଜ ନାଙ୍କ ସୁଦୃଢ଼ରେ ।

ଧୂମ୍ରାକ୍ଷଶ୍ଵ ଅଛନ୍ତି ଯହିଁ ଅଛି ଯଜ୍ଞ
ଦେଖୁ ବଜାବନ୍ତି ଭାଙ୍ଗି ନପାରନ୍ତି ସୁଳି । ୨୨୦ ।
ଚରଣ ଅଘାତେ ଯେ ପାଇବ ତାହାଙ୍କ ଠାଣ
ତାହାର ହସ୍ତରେ ନଷ୍ଟେଁ ନାଶିବ ବାଣ ।
ଅବାର କଥାଏ ଦେବ ଶୁଣିବ ଛାମୁରେ
ଧ୍ରୁଷ୍ଟାନ ସପତ ଶାଳ ଅଛି ଅରଣ୍ୟରେ ।
ନାଲି ବେଳା ଶାଳ ଯେ ଭେଦିବ ନାସ୍ତରେ
ସାତ ଶାଳ ଭେଦନ୍ତା ତେ ନାହିଁ ଜଗତରେ ।
ଯେ ଭେଦପାରିବ ସେ ସ୍ୱପତ ମହାଶାଳ
ତାହାର ଶରେ ମରିବ ସେହୁ ବାଳିବର ।
ଯାହା ଶୁଣିଥିଲି ଦେବ ମୋହୋର କର୍ଣ୍ଣରେ
ଶୁଣିବା ପଞ୍ଚଲୋକେ କହୁଛି ଛାମୁରେ । ୨୨୪ ।
ମୁଁ ତ ନ ଦେଖିବି ଦେବ କହିବା କାହିଁକି
ନୟନେ ଦେଖିବ ଯେଉଁ ହୋଇବ ଜର୍ଜର ।
ସୁଗ୍ରୀବର କଥା ଦେବ ଶୁଣି ତା ଉତ୍ତର
ଶୁଣି ସିଂହ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଉଠିଲେ ଧାଇଁକାରୁ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ଯିହ ଅଛି ଜେଉଁ ଠାରେ
ଅଛ ଅଥ ମଇଁଷ ହୋ ଯିବା ଧାଇଁବାରେ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ଅଛି ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାର
ପର୍ବତର ପ୍ରାୟ ତାହୁ ଦେଖିବା ତାହାର ।
ଏଥରେ ଜଗାଇ ବାଟ ପଦ୍ମନଖମର
ପଦରେ ନେଉଛି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୋଦର । ୨୨* ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସୁଷେଣ ପଛରେ ଜାମ୍ବବାନ
ବାଟେ କରି ଗଲେ ପ୍ରଭୁ ଭୁବନମୋହନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ପଛରେ ବାଟେ ସୁମିତ୍ରା କୁମର
ସମସ୍ତ ବାନର ଗଲେ ସଙ୍ଗେ ସୁଗ୍ରୀବର ।

ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ପଡ଼ିଅଛି ଯେଉଁଠାଏ
ସେଠାରେ ଦୁଇଭାଇ ଚଳିଲେ ବେଗରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହିଲ୍ କେନି ଦଇତ ଯେ'ଣ
ସାବଧାନ ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ଅଛି ପଡ଼ି ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତେ ରାମ କର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣିଲେ
ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ବୋଲି ଲକ୍ଷ୍ମଣ କାଢ଼ିଲେ । ୬୭୬ ।
ପଡ଼ିଅଛି ଅସ୍ଥି ତାର ଦିଗ୍‌ଗଜର ପ୍ରାୟ
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ଚୁଇଁଲେ ରାମରାୟ ।
ଚରଣ ଅଗ୍ରେ ଅସ୍ଥି ଉଡ଼ିଗଲା ଆକାଶେ
ଅସ୍ଥିର ଗର୍ଜନ ଯେ ଶୁଭିଲା ଦଶଦିଶେ ।
ଅସ୍ଥିର ଉଡ଼ନ୍ତ ନାଦ ହୋଇଲା ପ୍ରଚୁରେ
ଦଶପଞ୍ଚ ଯୋଜି ଶୂନ୍ୟ ଗଲାଇ ଆକାଶେ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦଶରଥର ନନ୍ଦନ
ଅଶେଷ ଜଗତ କୋଟି ତାରଣ କାରଣ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ
ଧ୍ୟାନ ଧାରଣରେ ଯୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ୬୮୦ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶ ଜାତ
ଲୀଳାଏ (ରେ) ମାନବ ବେଶ ଜଗତର ନାଥ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର
ପରମ ଅଶ୍ରୁତ (?) ଯୋଗୀଜନମାନଙ୍କର ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ଜଗତର ବନ୍ଧୁ
ଅନେକ ଜନ୍ମର ଦୁଃଖ ନାଶିବେକ ପ୍ରଭୁ ।
ହେ ଦେବ ପୂର୍ବର ଦୋଷ ଯେତେ ହୋଇଲି
ଅଜ୍ଞାନ ବଶରେ ମୁଁ ଅନେକ ଦୁଃଖ ନେଲି ।
ପାଇଲି ଅନେକ କଷ୍ଟ ତୁମ୍ଭର ଆପଣୁ
କରିଲ ତୋହୋର ଶ୍ରୀଚରଣ ପ୍ରସାଦକୁ । ୬୮୫ ।

କହୁଁ କହୁଁ ବାନର ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଆସି
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାନରେ ପାଶେ ବସି ।
ନୟନେ ଦେଖିଲେ ତାହା ଯୁଗଳ ବାହୁରେ
ନୋହିଲ ବାନର ବୋଲି ଭ୍ରାନ୍ତ ମନରେ ।
ମନବୁଦ୍ଧି ବିନା ଅଟେ ସଂଶୟ କପୀଶ
ବୋଇଲେ ବାଳିକି ରାମ ନ ପାରିବେ ମାରି ।
ସେହିଁ ରୂପେ ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ ନୟନରେ
ସର୍ବଥା ବଳବନ୍ତ ନାହିଁ ଦେବତା ଅସୁରେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ମିତ୍ର ଏଡ଼ାକରୁ ଚିନ୍ତା
କାହିଁ ଅଛି ସପ୍ତତାଳ ମୋତେ କହ ଦେଖା । ୩୯୦ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହିଲେ ଶୁଣ ଦଶରଥନନ୍ଦନ
ସପ୍ତ ତାଳଙ୍କୁ ଯିବୁ ଉଠ ଭଗବାନ ।
ସୁଗ୍ରୀବବଚନ ଶୁଣି ଆଗ ହୋଇଗଲେ
ସପ୍ତତାଳ ଠାବକୁ ପଥ କଢ଼ାଇଲେ ।
କହିଲେ କପି ଦେଖାଇ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଦେଖ ଦେବ ସପ୍ତତାଳ ମହାବଳବୀର ।
ତେଣୁ ତାହା ଭେଦି ନ ପାରନ୍ତି ରଘୁବୀର
କେବଳ ତାଳ ଭେଦଇ ସେ ବାଳି ମହାବୀର ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ବାଣ ଧନୁରେ ବସାଇ
ସପ୍ତ ତାଳକୁ ରାମ ଆକର୍ଣ୍ଣେ ଟାଣିଲେ । ୩୯୫ ।
ଅକସ୍ମାତ ସୁଦୃଢ଼ ରାମ ଛାଡ଼ିଲେ ଶର
ଭେଦିଲା ସପ୍ତତାଳ ହୋଇଲା ବାହାର ।
ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ସେ ଶ୍ରୀରାମର ଶର
ଚୂର୍ଣ୍ଣକଲା ବଜ୍ରସମ ସପ୍ତ ତାଳବର ।
ତହୁଁ ଟେକି ପଡ଼ିଲା ବାଣ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ
ପାତାଳେ ପଶିଲା ବାଣ ପୃଥିବୀ ବିଦାରି ।

ସେତେ ଦୁଷ୍ଟ ଦୈତ୍ୟ ପାତାଳପୁରେ ଥିଲେ
ରାମବାଣ ଅନଳେ ସେ ଦହନ ହୋଇଲେ ।
ପାତାଳ ଭୁବନେ ଦୁଷ୍ଟ ଦାନବଙ୍କୁ ମାରି
ଫେରିଲା ନାରାଚ ରାଜହଂସ ରୂପ ଧରି ।୪୦୦।
ରାଜହଂସ ରୂପ ବାଣ ଆସଇ ଗଗନେ
ସୁଗ୍ରୀବାଦି ସଙ୍ଗତେ ଦେଖନ୍ତି କପିମାନେ ।
ରାଜହଂସ ରୂପେ ବାଣ ଗଗନୁ ଖସିଲା
ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ ରାମ ତୂଣୀରେ ପଶିଲା ।
ରାମ ବାଣ ଛେଦନ କରନ୍ତେ ତକ୍ଷଣରେ
ମୂର୍ଚ୍ଛିବନ୍ତ ହୋଇଣ ବସିଲେ ନମଧରାରେ ।
କରଯୋଡ଼ି କହନ୍ତି ସେ ଶ୍ରୀରାମ ଛାମୁରେ
ଅବର ଜନମ ପାଇଥିଲୁ ପୃଥ୍ୱୀରେ ।
ନାରଚରେ ଛେଦିଲୁ ଆମ୍ଭର ଦୁଃଖଭାର
ଅଜ୍ଞାନ ଘୋର ସଂସାରୁ କଲୁ ଦେବ ପାର ।୪୦୫।
ଜାନକୀ ମହିମା ଦେବ କେ ପାରିବ କହି
ଯାହା ନାମ ନିରତେ ଜପଇ ଶୂଳପାଣି ।
ତୁ ଶକ୍ତି ଜଗତ ଧାତ୍ରୀ ତୁ ସେ ସୀତାମାତା
ତୁ ତୋହୋର ସର୍ବ ରୂପ ରହିଲା କଥାତା ।
ବହୁରୂପ ପ୍ରବୃତ୍ତି ତୁ ସଂସାର କରଇ
ଦେବ ତୁ ଖଣ୍ଡିଅଛି ଖେଳିବାର ପାଇଁ ।
ଅଷ୍ଟପଦ୍ମପେ ତତ୍ତ୍ୱ ନିଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲୁଁ ।
ତୋହର ଦର୍ଶନେ ମହା ଦୁଃଖ ଦୂର କଲୁଁ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦର୍ଶନେ ନିର୍ମଳ ବସ୍ତୁ ପାଇ
ବିମାନରେ ବସି ଗଲେ ଗଗନେ ଚଢ଼ାଇ ।୪୧୦।
କହେ ସୀତା ଗୋବିନ୍ଦ ଜାନକୀ ପତି ରାମ
ସଂସାର ଘୋର ପାପରୁ ତରଣେ ଶ୍ରୀରାମ ।

ମୁଁ ଅଛି ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ତୁ ଯେ ବୁଝୁନି କାରଣ
ନାଶୁ ଦାର ଶ୍ରୀରାମ ତୋ ହରଣ ମରଣ ।
ଦେଖି ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଶୋଇ ସକଳ ବାନରେ
ଦେଖିଲୁ ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ ଏମନ କାତରରେ ।
ଦେବଗଣ ସମ୍ମୁଖେ ଯେତେନେ ରଘୁନାଥ
ଶୀରବନ୍ଧୁ ଭାବରେ ଭେଟିଲେ କାହାକୁ ଥି ।
ସେହୁ ମତ୍ତ ସୁଗ୍ରୀବ ସକଳ ସୈନ୍ୟ ଘେନି
ଭେଟିଲେ ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରୁ ବେନି । ୪୧୬ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ସକଳ କପିଗଣ
ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ଯୋଡ଼ି ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣ ।
ଉଠିକରି ସର୍ବ କପି ଶିରେ କର ଦେଇ
ମଣ୍ଡା ଭସ୍ମ ଦାଇ ବୀର କଣ୍ଠକୁ କହେନାଇ ।
ବାସବ ସନ୍ମୁଖେ ଯେତେ ସର୍ବ ଦେବଗଣ
ନିମିଷ ମାତ୍ର ସନ୍ମୁଖ ନ ଥାଇଲେ ତେଜା ରଣ ।
ସେ କାଳ ମାରିବା ବୋଲି ନ ଗଲି ପରତେ
ଦେଖ ଅଜ୍ଞାନ ପଣ ଅଧରେ କଲି ତୋତେ ।
ଅପରାଧ ଭଞ୍ଜନ ହେ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କର
ଭବକାନନ ବୁଡ଼ନ୍ତି ଉଦ୍ଧରି ମୋତେ ଧର । ୪୨୦ ।
ପାଦଘାତେ ପକାଇଲୁ ଦୁନ୍ଦୁଭି ମହାମେରୁ
ବାଣଘାତେ ଛେଦିଲୁ ସପ୍ତତାଳ ତରୁ ।
ବାଳୁଙ୍କ ବଜନ୍ତୁ ଅଛି କହେ ନିଶାଙ୍କରେ
ସଙ୍ଗେ ଯୋଡ଼ାଇଛନ୍ତି ସକଳ ବାନରେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ସେ ବାନର ସୁରମାନେ
ନିରନ୍ତରେ ଭ୍ରମୁଥାନ୍ତି ବନ୍ଦ୍ୟମାନ ବନେ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରାମ ଯେତେ କଥାମାନ
ହୁଅଁ ଶୁଣିଗଲେ ସବୁ କିସ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନ ।

ଦୁନ୍ଦୁଭି ଶଙ୍ଖ ସ୍ୱନିତା ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ତୋରଣ
ଦେଖି ହୃଷ୍ଟ ପଦ୍ମରାଜ ସମସ୍ତ ବାଧାନ ।୪୭୫ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ହସ୍ତିନା ନଗରେ
ନାଲିଗୁଣ୍ଡା ବାଜିଲୁ ହରଷ ଅସ୍ଥାନରେ ।
ସୁରପଥନରେ ବାଜେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ନିଶାଣ
ଗୀତ ସେବା କରୁଛନ୍ତି ଅନେକ ସୁନ୍ଦରୀ ।
ମଣିମନ୍ତ୍ର ମୁକୁଟ ଶୋଭିଲା ମସ୍ତକରେ
ମାଳ ଚନ୍ଦନ ବାଳେଟି ଅଙ୍ଗଟି ଶରୀରେ ।
ନାନାରତ୍ନ କୁଣ୍ଡଳ ଖଚିତ କର୍ଣ୍ଣମୂଳେ
ବାଜୁଧ କୁସୁମ ବେଣି ଅଙ୍ଗଦ କୁଣ୍ଡଳେ ।
କାଞ୍ଚି ରସନ ଚିତ୍ରାଙ୍ଗ କଟି ଗୁରେ
ବାସୁ ଦାନ୍ତ ତାମ୍ବୁଳ ଘୋଷାଇ ବସି ମୁଖେ ।୪୮୦ ।
ଧନ୍ୟ ବେଳ ତରଣ ବସିଛି ବ୍ୟୋମ ନାସା
ଦେଖନ୍ତି ବାଣେ ଅଳଙ୍କ ପୁନର ଦରେ ଧନ୍ୟ ।
ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ ମଧୁର ସେ ମନ ମଦ କାନ୍ତି
ସର୍ବଦା ବାସନ୍ତ ଭଙ୍ଗୁ ଦ୍ୱିପିକୁଳମଣି ।
ଦ୍ରୌପଦୀ ବସିଛି ଦକ୍ଷିଣ ଆସନରେ
ଦକ୍ଷିଣ କୁରୁଠ ଦଣ୍ଡ ଅତି କୁରଙ୍ଗରେ ।
ତାସ୍ୱଙ୍କୁ ଧରଇ ସେବକୁ ତାମ୍ବୁଳ ସଙ୍କେତ
ସେନାଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରଶିତ ଚଣ୍ଡୀ ।
ଦେବାସୁର ଦାନବେ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନା ଦରଶ
ଚନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ର ଭୁବନ ଶୁକରେ ବାସୁଷଣ ।୪୮୫ ।
ଏମନ୍ତ ସମସ୍ତେ ସେ ହୋଇଲେ ସର୍ବଶୁରେ
ପରବେଶ ଯାଇଁ ଦ୍ରୌପଦୀ ସିଂହଦ୍ୱାରେ ।
ଦ୍ୱାରପାଳ ଦର୍ଶନ୍ତୁ ସେ କୁଷ୍ଣ ନାସ୍ୱଠାରେ
ଦ୍ୱୈପାୟନ ପର୍ବଙ୍କୁ ଆଇଲେ ସର୍ବସ୍ୱରେ ।

ଯାଅ ମାତ ଦନ୍ତୁ ଅମୃ ବଚନ ଶୁଣିଣ
ତେଗ ଦର ଦନ୍ତୁ ଯାଇଁ ସ୍ୱକାର ପଥଣ ।
ସ୍ୱାରଥାନ ବଚନେ ସେ ବୃକ୍ଷ ନାହିଁ ଯାଇଁ
ଚେକା ଦରଦୋଷ ବାଳ ଅପରେ ଲଗାଇ ।
ଶୁଣ ହେ ଦେବ ବାନର କୁଳ ଶିରୋମଣି
ସୁରମାନେ ଦ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଏଥିଗୁଣି ।
ତାହାର ବଚନ ଶୁଣି ବାନର ସଜନ
ତାସୁ ସେମା ମୁଖ ଶୁଣି କହଇ ବଚନ ।
ଆଗର ସ୍ୱଦନକୁ ଯାଅ ହୋ ସୁନ୍ଦରୀ
ତାସୁ ସେମା ମଙ୍ଗଳରେ ଯାଅ ସର୍ବ ନାରୀ ।
ଅଜ୍ଞା ଘାଇ ଅଗରକୁ ଚଳିଲେ ସେମାନେ
ବୋଇଲେ ଏତେକ ଆଦ୍ଭୁ ସର୍ବ ସୁରଗଣେ ।
ଆଜ୍ଞା ଦାଇ ଅଇଲେ ସକଳ ସୁରମାନେ
ରିଷେ ଦରତୋଷ ଲକ୍ଷ ଦେଖିଲେ ନୟନେ ।
ବୋଇଲେ ହେଃ ସୁରମାନେ ରଘୁନନ୍ଦନ ଶୁଣ
ଯେତେବେଳ ଦଶର ଥିବୁ ଦେଖିଲ ଶୁଣିଲ ।
ଦନ୍ତୁ ସର୍ବ କଥା ସୁରେ ମୋହୋର ଆଗରେ
ଦେଖୁଣି କଥାକୁ ଭ୍ରାନ୍ତି ନ କର ମନରେ ।
ଦରପକ ଯୋଜନ ସକଳ ସୁରମାନେ
ଦେଖି ଶୁଣି ଅଇଲୁ ଯା ରଘୁନନ୍ଦ ବନେ ।
ନୀତଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ବାନର ଈଶ୍ୱର
ପୂର୍ବେ ଜ୍ଞାନ ଦଗଣ ଦକ୍ଷିଣ ଯା ତାଙ୍କର ।
ସମର ଲମତେ ଯତି ଦଣ୍ଡିଲ ସେ ଯେତେ
ସ୍ୱବାଳରେ ସୁଗ୍ରୀବର ନ ଗଲ୍ ସରତେ ।
ବୋଇଲ ବୁଦ୍ଧି ଲକ୍ଷ ମାଇଲ ସ୍ୱର୍ଗ ବାଜି
ସର୍ବତ ପର୍ବତ ତାର ଅଛି ଶସ୍ତ୍ରି ପଡ ।

ଦେଖୁ ବଳବନ୍ତ ତାହା ନ ପାରନ୍ତି ସହି
ତାହା ଯେବେ ଚରଣେ ଚାପିଲୁ ଦେବ ଦୋଷି ।
ତେବେ ପ୍ରତେ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରଣେ ମଧୁର ବାଳି
ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମିରେ ସେ ଉଠିଲ ମହାବଳୀ ।
ଅଦ୍ଭୁତ କଥାଏ ଦେବ କହଇ ଶ୍ରମୁର
ଅରଣ୍ୟରେ ଅସ୍ଥି ସାତଶାଳ ତରୁବର ।
ଭୂଇ ଭଳୁ ଭେଦାଇ ବାନର ନୃପମଣି
ତାହା ସଦ୍ ଭେଦନ୍ତୁ, ପାଇବୁ ରଣେ ଜିଣି ।
ଶୁଣିଣ ଉଠିଲେ ସେ ଯେ ବୀର ମହାପତି
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଅଟ୍ଟ ନାଦରେ ଗର୍ଜି । ୪୫୫ ।
ତଥିପରେ ଦେଖନ୍ତି ସମସ୍ତ କପିମାନେ
ଚରଣ ଅଘାତେ ଅସ୍ଥି ଉଠିଲା ଗଗନେ ।
ଦେଖିଣି ସ୍ତମ୍ଭିତ ହେଲେ ସକଳ ବାନରେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମସ୍ତେ ତାହା ଦେଖିଲେ ଚକ୍ଷୁରେ ।
ତହୁଁ ପୁଣ ଶୁଣ ଦେବ ଏଥୁଅନନ୍ତରେ
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତେ ସମସ୍ତ ବାନରେ ।
ଯତନ୍ତି ଚଳାଇଲେ ସେ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସପ୍ତଶାଳ ନିକଟରେ ।
ଦର୍ଶିଲ ଭର ଦେଖାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ସାବଧାନ ହୁଅ ଏ ସପତ ତରୁବର । ୪୬୦ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ପ୍ରହାର ଦେଲେ ଶର
ଛେଦିଲେ ନାରାଚଘାତେ ସପ୍ତ ତରୁବର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପର୍ବତ ଗୋପିତ ଭେଦଗଲା
ଜାଣି ନ ପାରିଲେ ବାଣ କାହିଁ ବିଶ୍ରାମିଲା ।
ସୁଗ୍ରୀବ ସଙ୍ଗତେ ସେ ରାଘବ ଅଇଲେ
ବିଶ୍ରାମିଲେ ଆସି ବେଗେ ସେହି ନର୍ମଦା କୂଳେ ।

ଦେଖିଲୁଁ ନୟନେ ଯାହା କହୁଛୁ ନୃପତି
ଶୁଣିଲୁ କହିବାକୁ ତେଣୁ କହୁଛୁ ବାନର ।
ଅନ୍ଧା ଦେଲେ କହୁଛୁ ଶୁଣିଛୁ କଥାମାନ
କହୁ ବୋଲି ବାଳିନୃପ ହେଲେ ସାବଧାନ । ୪୬୫ ।
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରେ ସକଳ ବାନରେ
କଥାମାନ ହେଉଥାନ୍ତି ଏକୁ ଅପରରେ ।
ସେ କଥା ସମସ୍ତ ଯାହା ଶୁଣିଲୁ କର୍ଣ୍ଣରେ
ସାବଧାନେ ମହାରାଜ କହୁଛୁ ତୁମରେ ।
ଦଶରଥ ନାମେ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ
ଧର୍ମରେ ଉନ୍ନତ ରାଜା ଆଦିତ୍ୟବଂଶରେ ।
ତାହାଙ୍କର ହୋଇଲେ ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନନ୍ଦନ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟେ ପିତା ଦେଉନ୍ତେ ନୃପତି
ସତ୍ୟ କରାଇଲ ତାଙ୍କୁ କୈକେୟୀ ଯୁବତୀ । ୪୭୦ ।
ହୋଇଲେ ଭରତ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ପଶିଲେ ବନରେ ।
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ସେ କରୁଥିଲେ ବାସ
ସୀତାଙ୍କୁ ହରିଣ ନେଲା ରାବଣ ରାକ୍ଷସ ।
ଭ୍ରମନ୍ତେ ବନରେ ଖୋଜି ଜାନକୀ ନ ପାଇ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇ ।
ବାୟୁ ଜାଣିଲୁ ଶତ୍ରୁ ପବନତନଇ
ସେଠାରେ ସୁଗ୍ରୀବ ଦର୍ଶନ କରାଇଁ ।
ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ରାମ ବାଳିକୁ ମାରିଲେ
ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ରାମ ସୀତା ଉଦ୍ଧାରିଲେ । ୪୭୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହିଲେ ସମସ୍ତ କଥା ସାର
ଯାହା ଶୁଣିଥିଲୁଁ ଦେବ କହୁଛୁ ତୁମ୍ଭର ।

ଅପଣାର ଦୁଃଖ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହୁ
ବୋଇଲେ ଏ ବନେ ତୁ କମାଁଇ ଅଛୁ ରହୁ ।
ଏହା ମାତ୍ର ଶ୍ରବଣ କହନ୍ତ ସୁଗ୍ରୀବର
ବୋଇଲେ ସମାନ ଦୁଃଖ ତୋହୋର ମୋହୋର ।
ଶୁଣ ହେ ବାନର ମିତ୍ର ହୋଇଲୁ ମୋହୋର
ଶରଘାତେ ମାରିବି ମୁଁ ଶତ୍ରୁକୁ ତୋହୋର । ୪୮୦ ।
ସ୍ତ୍ରୀନାଶ ଘାତକ ମୁଁ କରିବି ତୋହୋରେ
ଏ କଥାକୁ ଭ୍ରାନ୍ତି ମିତ୍ର ନ କର ମନରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଇଲି ଦେବ ତୋହୋର ନିମନ୍ତେ
ଜନକନନ୍ଦିନୀ କି ମୁଁ ଖୋଜିବି ଜଗତେ ।
ଯେମନ୍ତ ପ୍ରାପତ ହେବ ଜନକନନ୍ଦନୀ
ଉପାୟ କରିବି ମୁଁ ବାନରବଳ ଘେନି ।
ଯାହା ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ବୁଝିଲୁ ଏହି ବନରେ
ସମସ୍ତ ଚରିତ କଥା କହିଲୁ ତୁମ୍ଭରେ ।
ଏ କଥାକୁ ଉପାୟ କରିବି ନିରନ୍ତରେ
ଇତର ଚରିତ ବୋଲି ନ ଧର ମନରେ । ୪୮୫ ।
ଶୁଣି ରାମ ଅନ୍ତରେ ହୋଇଲେ ମଗନ
ବୋଇଲେ ଜାଣିବ ହେବା ଦଇବ ବିଧାନ ।
ବେଣୁକାରମାନଙ୍କୁ ସେ କହନ୍ତି ଆପଣ
ବୋଇଲେ ତାଙ୍କରେ ଥିବ ବେଣୁକାରଗଣ ।
ଏହା ଶୁଣି ବେଣୁକାରେ ଧାଇଁକାରେ ଚଲେ
ସେ ଯାହାର ତାଙ୍କଠାରେ ସମସ୍ତେ ରହିଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ଦାଣ୍ଡୁଆଙ୍କୁ ସୁଗ୍ରୀବ କପିଙ୍କୁ
ବୋଲୁଇ ହେଲା ମନ୍ତ୍ରୀଗଣ ଦେବେ ଅଣ ରାଜ ।
ଏହା ମାଇ ତାଙ୍କୁ ଏଥି ଲୁଚିବାରେ ଚଲେ
ମନ୍ତ୍ରୀଗଣମାନଙ୍କୁ ସେ ଡାକିଣ ଆଣିଲେ । ୪୯୦ ।

ଛମୁରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସର୍ବମନ୍ତ୍ରିବରେ
ସୁରମାନେ ଥିଲେ ଉଚ୍ଚ.ମୂଳ ପର୍ବତରେ ।
ସେଠାରେ ଶୁଣିଲେ ସେ ପ୍ରେତେଙ୍କ କଥାମାନ
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସୁରଗଣେ ମନ୍ତ୍ରିସନ୍ତି ଧ୍ୟାନ ।
ଅଜ୍ଞା ପାଇ କହୁଲେ ସମସ୍ତ କଥାମାନ
ସବୁ ସେ ଶୁଣିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ଏକମନ ।
ସୁରଙ୍କର ତହିଁ ସଙ୍ଗେ ଶୁଣିଲେ ବାରତା
ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀଏ କଲେ ସୁରଙ୍କର ଚିନ୍ତା ।
କହଇ କାନରେଶ୍ୱର ଶୁଣ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ
ନାହିଁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧିର ଏହି ପ୍ରକାର ଲକ୍ଷଣ । ୪୯୫ ।
ତାଙ୍କର ମୋହୋର ତ ଅଛନ୍ତି ସ୍ୱକ ନାହିଁ
ମୋତେ ଏମା ଚିନ୍ତା ଯୁଝିବାର ପାଇଁ ।
ଶୁଣିଣ ମଣ୍ଡନ ହୋଇ ଦଶନ ବାନରେ
ପରସ୍ପର କହୁଛନ୍ତି ନାନାର ଛମୁରେ ।
ସେ ଦେବ କାନରେଶ୍ୱର ଶୁଣ ବାଣୀ ଦେଇ
ସୁରଙ୍କର ବାରତା ଏ ସତର ନୋହଇ ।
ହେଳାପଣ ହୋଇ ଦେବ ଦେବତେଙ୍କୁଁ ନୋହିବା
ଯଥାଶକ୍ତ୍ୟ ଅଟଣା ଉପାୟ କରୁଥିବା ।
ସ୍ୱସ୍ଥ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଥିବେ ଦର୍ଶ ସଦାରକେ
ଗାଳ ଶିଳ ଧରି ଥିବେ ସର୍ବ ଉପିଙ୍କାରେ । ୫୦୦ ।
ଭପଟ ଏଭଟ କାଂଷ୍ଠ (ଭୁଟ) ଭଣ୍ଡା ଦୁଅରେ
ସ୍ଥାନମାନ ଧରି ରହିଥିବେ ମାଳ୍ୟାଇଏ ।
ଆପଣେ ବଳିଷ୍ଠ ଭପଟୁବ ଅନ୍ତଃପୁର
ବାହେ କରିଥିବ ସଜା ଈଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ସଜା ସୁଜାଣ ସେନା
ସାବଧାନ ହୋଇଥିବା ସର୍ବସୈନ୍ୟ ସେଣି ।

ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ପାଶେ ଥିଲେ ସର୍ବ ସୁରଗଣେ
ତାଙ୍କ ର ବାରତା କହୁଥିଲେ କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ।
ଏ କଥାକୁ କୃପଣ ହୋଇବା ଅଚେତନ
ସର୍ବ ହାଣି ସଂଯୋଗରେ ଦେଉଥିବା ମନ । ୫୦୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଉଦ୍ଧତ ତ ସମସ୍ତେ ହେଁ ଜାଣି
ସମ୍ମୁଖ ସଂଗ୍ରାମେ ସେ ତ ନ ପାରିବ ଜିଣି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସନ୍ଧାନ ହୋଇଲେ ସିଂହଦ୍ୱାରେ
ସଂଗ୍ରାମକୁ ଆସ ବୋଲି ଡାକିବ ଭୂମରେ ।
ଅନ୍ୟମାନେ ଜାଣିବା ବିଷୟ ଏହୁ କଥା
ସେ ବଡ଼ ପିଠିଅ ହର ଅସିଦ୍ଧ ସର୍ବଥା ।
ଅନ୍ୟମାନେ ଜାଣିବା ଶୁଣି ତ ଅଳ୍ପ ହର୍ଷେ
ବାଳୀଙ୍କର କୋଳରେ ଥିବ ଉଦ୍ଧର ଭୁବନେ ।
ଏ କଥା ବିଷୟ ଦେବ ହୋଇବ ଜାତକ
ଅକ୍ରମ୍ବରେ ବଡ଼େ ହରଥିବ ବଳ୍ପାବକ । ୫୧୦ ।
ଛୁ ତ ସ୍ୱଭେ ସ୍ୱଭର୍ମ ଜାଣିଅଛୁ ସର୍ବ
ସମସ୍ତ ବିଷୟ ହର ହର ହାର୍ଦ୍ଦି ଦେବ ।
ରକ୍ଷିବେ ପୁର ଅବୋଧ ସକଳ ବାନରେ
ହଡ଼ାଇବେ ବାହାର ଛୁ ନୋହୁ ସମରେ ।
ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଏଥ ବାନାଶି ପଡ଼ିବ ଏକରେ
ଡକ୍ଷଁଙ୍କ ଦେବ ଉତ୍ତମ ହର୍ଷିତ ସମରେ ।
ଏମନ୍ତ ଶବ୍ଦର ମନ୍ତ୍ରୀ ସେ ଶଂଭୁର ମତେ
ସଂଯୋଗ ହର୍ଷଣ ସୈନ୍ୟ ରକ୍ଷକେ ସମସ୍ତେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ରାଜୀବ-ଲୋଚନ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂ ରାମ ବୋଲନ୍ତି ବଚନ । ୫୧୫ ।
ସୁର ହୋ ମଉଳ ସିଦ୍ଧା କର୍ଣ୍ଣ ଜାନୁ ନଗର
ବାଳିର ସଙ୍ଗତେ ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖିବା ସମର ।

ଦୁଦାଦେଷ୍ଟେ ସନ୍ତୋଷ ହୁଅ ଯେ ଅତି ମନରେ
ଛଡ଼ାଇବା ବାଳିଙ୍କ ମାରିବା ମୋର ଶରେ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଉଠିଲେ ଠାକୁର ଦାଶରଥି
ଅଷ୍ଟ ଝୋ ମଲ୍ଲିଗ ଯେଣି ହୁମ୍ବ ହୁଥାନ୍ତି ।
ଅଙ୍ଗା ପାଖୁ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ ସଙ୍ଗତେ ଭଟାଇ
ଅଗ୍ରରେ ଯୋଦ୍ଧାଙ୍କୁ ପଥ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ।
ଧଇଲି ବିଜୟେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗତେ
ବାଳି ମାରି ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଥାପିବା ନିମନ୍ତେ । ୪୨୦ ।
ପଛରେ ଚାଲିଲା ବୀର ଅଞ୍ଜନା ନନ୍ଦନ
ରାମସେବା ବିନୁ ମନ ନ ବୁଝଇ ଆନ ।
ଅମର ମନ ପବନ ବାଳୁଇ ପୂର୍ବମାର୍ଗେ
ସୁଖ ଅନୁକୂଳରେ ଚାଲନ୍ତି ବାନରୂପେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଦର୍ଶନ ଭଲି ଘନଘନ ଫୁଟେ
ଯାନ୍ତି ରଘୁନାଥଙ୍କର ଭୁଜାତେ ଅଗରେ ।
ଯୋଦ୍ଧୁ ମୃଗ ବନଶୀକା ଦାଣ୍ଡିଣ ହୃଦରେ
ବନକୁ ଦେଖିଣ ଭୁଂଗ ପଟଳ ଅଗରେ ।
ଦେଖ ରାମା ଗୋବିନ୍ଦ ଦେବେ ଶୁଣ ସର୍ବଜନେ
ଯାହାଙ୍କୁ ଯାହା ଶ୍ରୀରାମ ଭଗବାନେ ଭଜନେ । ୪୨୫ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଶୁଣ ହେମନ୍ତେ ନୋହୁବେ ସଫଳ
ଯାହାର କୃପାରେ ପାଇ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳ ।
ଦେଖେ ପୁଣ୍ୟ କରିଅଛି ବାନରନୃପତି
ଯାହାର ନିମନ୍ତେ ରଘୁନାଥ ଯାଦବତି ।
ତାହାର ତପସ୍ୟା ଦେଖ ବା କହିବ ନିସ୍ତୁତେ
ଶରଣ ରାମା ଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରୀରାମର ପାଦେ ।

କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ତାହାଙ୍କୁ ଶ୍ରୀରାମ ମିତ ନଗରକୁ ଅସ ।

ପୂର୍ବେ ତୁ ସଂଗ୍ରାମ କଲୁ ବାଳିର ସଙ୍ଗତେ
ଭୁଲିଥିଲି ଏକରୂପ ନ ଚିହ୍ନିଲୁ ତୋତେ ।
ନାଗେଶ୍ୱର ପୁଷ୍ପ ରାମ ତୋଳାଇ ପ୍ରକାରେ
ଗୁନ୍ଥିଲେ ମାଳ ଗୋଟିଏ କଣ୍ଠେ ଦ୍ୱାରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଗଳାରେ ଲମ୍ବାଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ
ଶୋଭିଲା କପି ଦ୍ୱିତୀୟ ଅତି ଅନୁପମ ।
ବୋଇଲେ ମଇତ୍ର ଉଠ ଯାଅ ପୂର୍ବଦ୍ୱାରେ
ବାଳିକି ସଂଗ୍ରାମ ପାଇଁ ଡାକ ଧାଉଁକାରେ । ୯ ।
ପୂର୍ବପ୍ରାୟ ମହି ଭ୍ରମ ନ ପଡ଼ିବ ଏଥେ
ଆଜି ତାକୁ ମାରିବି ଅବଶ୍ୟ ବାଣଘାତେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଲଇ ଦେବ ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାରେ
ସର୍ବଥା ମୋହର ଭୟ ନାହିଁ ଜଗତରେ ।
କାଳି ମୁଁ କଟକଟ କରିବ ନିର୍ଭୟେ
ପାଦପଦ୍ମ ପ୍ରସାଦରୁ ତୋହ୍ମରି ନିର୍ଭୟେ ।
ଏତେ ବୋଲି ବାନର ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଲେ
ଶିର ନମାଇଲା ରାମଚରଣକମଳେ ।
ଉଠ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଜାନକୀର ପତି
ଟେକିଥରେ ଦେଲେ ରାମ କିଷ୍କିନ୍ଧା ସମ୍ପତ୍ତି । ୧୦ ।
ଚଳ ତୁ ସୁଗ୍ରୀବ କପି ଆଜ୍ଞା ଅନୁକୂଳେ
ଚଳିଲେ ପାଳକପୁଷ୍ପ ଏବ ତତ୍ତ୍ୱମୂଳେ ।
ଦୂରୁ ନାଦି ଶବ୍ଦ ଉଠା ପେଟୁ ବାହୁ ବେଳ
ଘନଘୋର ଅନଳ ସମ ଶର ଭିତର ଘେନି ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାରେ ଉଦ୍ଧ ହୋଇ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ଡାକଇ ବାଳିକି ଆସ ଯୁଦ୍ଧକୁ ସମର ।
ଶୁଣିବ ନାଇକା ଦୋଷି ସକଳ ବାନରେ
ଅବଶେଷ ଫେରେ ମୋତେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ।

ଅଙ୍ଗଦ କୁମାରକୁ ମୁଁ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ହସ୍ତ
ପାଳନ୍ତୁ ସକଳ ବାନରେନ୍ଦ୍ର ଉପ ହେବ । ୧୫ ।
ମୁଁ ଯେବେ ତୋହର ବାଣ୍ଡୁ ବିନ୍ଧୁ ମନରେ
ହୋଇଲି ବାନରପତି କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ।
ଯେବେ ମୋର ଅଙ୍ଗଦକୁ ପାପଚିନ୍ତା ଥିବ
ଅଧର୍ମେ ହୋଇବି ହେଜ ମୁରତି ନୋହିବ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ମାରି ତୁ ଅଇଲୁ ଯେତେବେଳେ
ଥିଲି ମୁଁ ସୁଖଅଧିନେ ବାନରମଣ୍ଡଳେ ।
ତୋତେ ଦେଖି ଜାଣେ ନୋହିଲି ଯଦି ଚିତ୍ତ
ତେବେ ମୋର ସର୍ବ ଧର୍ମ ହୋଇବ ନା ନଷ୍ଟ ।
ତେବେ ମୋର ସର୍ବ ଧର୍ମ ହୋଇବ ବିନାଶ
ମୁରତି ନୋହିବ ମୁଁ ହୋଇବି ଅତେଶ ନାଶ । ୨୦ ।
ଦୋଷାଦୋଷ ମୋତେହୋଇ ତୁ କିଛି ନ ଦେଲୁ
ଛଳରେ ବୃକ୍ଷରେ ମୋର ମୁରଛିତ ମାରିଲୁ ।
ତଥାପି ତୋହୋର ଛୁଟିଲ ନ ବଳି ସମର
ସ୍ୱର୍ଗ ଦେଖିବା ଗ୍ରାଣ ବୋଲି ହୋଇଲି ଅନ୍ତର ।
ମୁହିଁ ଶ୍ରୀମାଧବ ବୋଧ ଶାନ୍ତି ତୁ ନ ଜାଣୁ
ଭଲ ମନ୍ଦ କିଛି କଥା ମନେ ନ ବିଚାରୁ ।
ଦୋଷାଦୋଷ ଧର୍ମାଧର୍ମ ମନେ ନ ବିଚାରୁ
ଅନ୍ତଃପୁରେ ପଶିଲୁ ଅଣିଲୁ ସେମା ନାଗୀ ।
ମୁଁ ତୋହର ଅଟଇ ସୋଦର ଗାନ୍ଧାରି
ଭ୍ରାତୃବଧୂ ଭଗିନୀ ତ ଉଚିତ ନୋହିଲା । ୨୫ ।
ତୁମ ବଳ ଦେଖି ତୋର ଧାଇବ ପୁରୁଷ
ସେ ଅଧର୍ମ ଦୋଷରେ ନରକେ ସିନ୍ଧୁ ନାଶ ।
ତାଙ୍କ ପ୍ରେମା ଜାଣୁ ସେ ଅନ୍ତଃପୁରେ ପଶି
ନରକେ ହୋଇଲୁ ତୋର କାଳଦଣ୍ଡ ପାଶେ ।

ଏସ ତୁ ବାହାର ହୋଇ କରିବା ସମର
ସେ ରଣେ ଜିଣିବ ରାଜ୍ୟ ହୋଇବ ତାହାର ।
ବାଳି ରାଜା ଅନ୍ତଃପୁରେ ଥିଲା ଆସନେ
ତାରା ପ୍ରେମ ସଙ୍ଗତରେ ହରଷିତ ମନେ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନ
ଶୁଣିଲା ଶ୍ରବଣେ ବାଳି ହୋଇଲା ଉନ୍ମନ । ୩୮ ।
କହୁଛି କନିଷ୍ଠପଣ ଶୁଣ ଗୋ ସୁନ୍ଦରୀ
ଡାକଇ ସୁଗ୍ରୀବ ମୋତେ ବାହାନା କରି ।
ଯାହା ମୋତେ କହୁଥିଲେ ଭୃତ୍ୟମାନ ସ୍ଥରେ
ଡାକଇ ବାନର ମୋତେ ଯେତେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ ।
ଉରଷରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଖିଲା ମୋତେ ଆରେ
ଭୁଲି ଗେଲ ଅନ୍ଧ ସେ ମାରଣ ଭୟରେ ।
ପିଠି ଦେଇଥିବ ଅସିଅସ୍ତ୍ର ସଂଗ୍ରାମକୁ
ଭୁଲିଲା ଆଜି ତାହୁଁ ଦେଖଣ୍ଡ ଅଙ୍କୁ ?
ତଥାପି ତୁ ସଂଗ୍ରାମ ଯୁଁ ନ କରିବ ସଖି
ଜାଣିବା ହେମନ୍ତେ ତାକୁ ଦେ ପାଇବା ରକ୍ଷି । ୩୯ ।
ନିଶ୍ଚେ ଆଜି ସଂଗ୍ରାମ କରିବ ଯେବେ ଜାନୁ
ତାରିବ ମେଦିନୀ ଶୁଣ ହୋଇଣ ନିର୍ଭୟ ।
ଯଦ ମାଣ ରାଜା ମୁଁ ହୋଇବି ଧରଣୀରେ
ପରମ ଆନନ୍ଦରେ ବସିବି ସ୍ୱରୂପରେ ।
ଏତେ କହି ପରମ ଆନନ୍ଦ ମନ ହୋଇ
ବାହାର ହୋଇଲା ରାଜା ସଂଗ୍ରାମର ପାଇଁ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ସୁଗ୍ରୀବର ପାଶେ
ଅବଜ୍ଞାକୁ ଯେତେନେକ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ ଘାସେ ।
ଆରମ୍ଭିଲେ ସଂଗ୍ରାମ କରନ୍ତି ଦେବା ଆରେ
କୃଷ୍ଣିମା ଲୁଲୁପେ ଯେତେକ ବେଳ କରବରେ । ୪୦

ମୁଷ୍ଟିଏ ବସନ୍ତି ବେଳ ବାଳି ପାଦଘାତେ
ହାତୋଡ଼େ ଝଡ଼ଇ ପିଣ୍ଡ ଶେଷେ ବଜ୍ରଘାତେ ।
ଧସ୍ତଧସ୍ତି ପଡ଼ାପଡ଼ି ମୁଷ୍ଟି ମଲ୍ଲମଲ୍ଲ
ରୁଧିର ସ୍ରବିଲା ନଖ ଦନ୍ତରେ ବିଦାରି ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ବାଳି ଶଙ୍କା ପାଞ୍ଚ ମୁଣ୍ଡବାରେ
ଜାନୁଟି ଛନ୍ଦି ମାଡ଼ିବସିଲା ଉପରେ ।
ବାମ ହସ୍ତେ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଧରଇ କଣ୍ଠରେ
ମୁଷ୍ଟି ମାରିବାକୁ ବଳ ଦକ୍ଷିଣ ଭୁଜରେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ବସିଛି ରଜା ବାଳି
ସୁଗ୍ରୀବ ସଂଗ୍ରାମେ ବାଳୁ ନ ପାରିଲା ଟାଳି । ୪୫ ।
ଛତ୍ର ପାଇ ନାରାଚ ବସାଇ ଧନୁ ଟାଣି
ଛାଡ଼ିଲେ ନାରାଚ ରାମ ବଜ୍ରଘାତ ଜାଣି ।
ମନ୍ଦରଶୃଙ୍ଗ ଖସିଲା କି ପର୍ବତ ତଳରେ
ପଶିଲା ଅଚଳ ବାଣ ବାଳିହୃଦୟରେ ।
ଶରଘାତେ ଝୁମିଣ ଢଳିଲା ରଜା ବାଳି
ମୁଖ ନାସା କର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାରେ ରୁଧିର ନିକଳି ।
ଗିରି ଶୃଙ୍ଗ ଯେସନେ ଖସଇ ବିଦ୍ୟୁତରେ
ସେହି ମତେ ରାମଶର ବାଳି ହୃଦୟରେ ।
ବାଳି ଶରଘାତ ଜାଣି ଉଠିଲା ସୁଗ୍ରୀବ
ହୋଇଲା କି ବାଳୀ ଧରି ନ ପାରୁ କହନ୍ତ । ୪୬ ।
ବାଳି ସୁଗ୍ରୀବର ନାମ ଜଗତେ ବଖତ
ଅନ୍ତଅନ୍ତ ପ୍ରୀତି ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ନାହିଁ ଟିକି ।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରୀତିରେ ଭେଦ ଜନ୍ମୁ କି ବଧାଇ
ଏକଦେହ ଏକ ଭ୍ରାତ ଏକ ପିତା ମାତା ।
ଏହାର ହୋଇଲା ଭୂମି ଭୁବଣ ଉନ୍ନତେ
ମୋହୋର ହୋଇଲା ଭୂମି ଏହାର ମାରଣେ ।

ସେ ବଳର ଦାଢ଼ା ଦନ୍ତ ନୋହୁଲି ତୋହେଉଲେ
ଏବେ ବାଘଟଣା ଦଲୁ ଏବେ ସହୋଦରେ ।
ଧିକ ଧିକ ଜୀବନ ରହିବ କାହିଁ ପାଇଁ
ସେନା ନୟନରୁ ତାର ଲୋତକ ସ୍ରବଇ । ୫୬ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସର୍ବ ଯୂଥପତିମାନେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ବାଳି ଅଛି ଯେଉଁ ସ୍ଥାନେ ।
ଦେଖିଲା ରାମଙ୍କୁ ବାଳି ଲୋତକ ବହାଇ
କେଉଁ ଦେଶୁ ଅଇଲୁ ମାୟାରା ଧନୁର୍ଧାରୀ ।
କେବଣ କାରଣେ ଅସ୍ତ୍ର ଚଳାଇଲୁ ମୋତେ
ଦେଇଛୁ ମୁଁ କେବଣ ଦୋଷ କହିଅଛି ତୋତେ ।
ସେଇ ବୃକ୍ଷ ବଳେ ତୁ ସଂଗ୍ରାମ କଲୁ ମୋତେ
ବ୍ୟାଧ ଯେସନେ ମୃଗଙ୍କୁ ମାରଇ ଲୁଚିଛାଟେ ।
କେଉଁ ଦେଶୁଁ ଅଣି ତୁମ୍ଭେ ଭଲ ଏବେ କର୍ମ । ୬୦ ।
ଏ କଥା କି ସମ୍ଭବ ହୋଇବ ତୋର ଧର୍ମ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବାନର ନୃପତି
ଦଶରଥ ନାମେ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନୃପତି ।
ତାହାର ହୋଇଲୁ ଆମ୍ଭେ ଚତୁ(ର)ର୍ଥ ନନ୍ଦନ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘନ ।
ପିତା ସତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ହୋଇଲୁ ବନବାସୀ
ଭରତ ହୋଇଲା ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।
ଭରତ ଭାରତଖଣ୍ଡେ ହୋଇଅଛି ରାଜା
ଧର୍ମରେ ପାଳଇ ଭୂମଣ୍ଡଳେ ଜନ ପ୍ରଜା । ।
ଭରତ ସୁଗ୍ରୀବରେ ତୁ ଅନ୍ୟାୟ କର୍ମ କଲୁ
ପାପକୁ ନ ଡର ଭ୍ରାତୃବଧୂକୁ ହରିଲୁ । ୬୫ ।
ସେ ଅପରାଧେ ଭରତ ଦଣ୍ଡିଲା ଦଣ୍ଡ ତୋତେ
ଅଧର୍ମ ଚରିତ ବୋଲି ଦୋଷ ଦେଲୁ ମୋତେ ।

କହିଲ ବାନର ରାଜା ଶୁଣ ରଘୁପତି
ବାନରପଣକ ଏ ବୃତ୍ତିବେ ଦଣ୍ଡନୀତି ।
ସୁକୃତ ଗୌରବ ଯାହୁଁ କଲ ନିନ୍ଦକର
ଏ କଥା କହାଇ ସ୍ୱାମୀ ନ କରୁ ବଖର ।
ନାନା ଜନ୍ତୁମାନେ ଯେତେକ ଅଛନ୍ତି ବନରେ
ଏହି ଦୋଷ ବାସୁକ ସମସ୍ତ ମାର ଶରେ ।
ଦେଖ ଦେବ ସ୍ୱଭାବ ଯଥା ପୂର୍ବବଂଶେ ଜାତ
ଦଶରଥ ନୃପତିର ଅଟୁ ଶ୍ୟାମ ସୁତ । ୬୨ ।
ଅନ୍ୟାୟେ ସଂଗ୍ରାମ କ୍ଷମା କଲୁ ରଘୁନାଥ
ଲୁଚି ଦଉ ବ ଶମନେ ପ୍ରହାରିଲୁ ଶର ।
ସତ୍ୟବାଦୀ ବାଲିଙ୍କର କଥା ଅଟୁ ଶୁଣି
ଅଧର୍ମଚରିତ କ୍ଷମା କଲୁ ରଘୁମଣି ।
ଯାହା ଧର୍ମ ସମସ୍ତ ତୁ ଜାଣୁ ରଘୁବୀର
ତାହା ଶୁଣି କଲୁ କ୍ଷମା ଏବେ ଅବସର ।
ସଂଗ୍ରାମ ସ୍ଥଳେ ଯେଉଁ ଅଟଇ ଯାହାର
ସତ୍ୟବାକ୍ୟ ଜିଣୀ ତାଙ୍କୁ ନ ମାରନ୍ତି ଶର ।
ଆନର ସଙ୍ଗେ ଯାହା କରନ୍ତେ ସମର
ସତ୍ୟବାକ୍ୟ ଯତି ତାଙ୍କୁ ନ ମାରନ୍ତି ଶର । ୬୫ ।
ତମ୍ଭାଳ ସମରେ ତାକୁ ନ ଦେଖିଲୁ ସର
ଦଣ୍ଡଭେ ତ ସଂଗ୍ରାମ ନ କଲୁ ରଘୁବୀର !
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ମୋହୋର ଘୋର ରଣ
ତରୁକର ଉହାଡ଼େ ପ୍ରହାର କଲୁ ବାଣ ।
ମୋହୋର ସମାନ ବୀର ଅଛି କେ ଜଗତେ
ସମ୍ମୁଖ ସଂଗ୍ରାମେ ଜଣେ କେ ଜିଣିବ ମୋତେ !
ସତ୍ୟବାକ୍ୟ ଯେଣେ ସମ କେ ଅଛି ସଂସାରେ
କେ ଅଛି ପାଳିବ ଧର୍ମ ତୋହୋର ବାହାରେ ।

ଶ୍ରୀରାମ କୋଇନ୍ତି ଶୁଣ ବାନର-ରାଜନ୍,
ସୀତା ସହ ଲକ୍ଷ୍ମଣେ ପ୍ରବେଶ ହେଲି ବନ । ୮୦ ।
ଭାଇ ମୋର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଆଉ ସୀତା ନାରୀ
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ରହିଲୁ ଘର କରି ।
ପରମ ସାଧ୍ୱୀ ସୀତା ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ
ଲଙ୍କାର ରାବଣ ନେଲା ବଳେ ହରି କରି ।
ଆମ୍ଭେ ଦୁଇଜଣ ଯାଇଥିଲୁ ମୃଗୟାରେ
ଆସି ନ ଦେଖିଲୁ ସୀତା ପର୍ଣ୍ଣକୁଟୀଦ୍ୱାରେ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତେ ଆମ୍ଭେ ବନସ୍ଥଳେ ପଶି
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀକୁ ଦେଖିଲୁ ଭୂମେ ଆସି ।
ରାବଣକୁ ରୋକିଲା ସେ କଲା ମହାରଣ
ଖଡ଼ଗେ ତାହାର ଡେଣା କାଟିଲା ରାବଣ । ୮୫ ।
ଦକ୍ଷିଣ ମାର୍ଗେ ସୀତାଙ୍କୁ ହରଣ କରି ନେଲା
ଜଟାୟୁ ଏ ବାରତା ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କହିଲା ।
ତକ୍ଷଣ ଜଟାୟୁଠାରୁ ପାଇଲୁ ବାରତା
ରାବଣ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଲଙ୍କେ ନେଇଗଲା ସୀତା ।
ତହୁଁ ଆସି ଋଷ୍ୟମୂକେ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ
ପାଇଲୁଁ ସୁଗ୍ରୀବଠାରୁ ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ରାବଣ ରଥେ ହରିନେଲା ବେଳେ
ଅଳଙ୍କାର ଉତାରି ପକାଇଲେ ତଳେ ।
ମୋହୋର ନାମରେ ଯେତେ କହୁଥିଲା ସୀତା
ପାଇଲି ସୁଗ୍ରୀବଠାରୁ ସମସ୍ତ ବାରତା । ୯୦ ।
କହ୍ନାଥେ ବଳର ମୋତେ କଲା ଦଶାନନ
ଶୁଣ ତେଣୁ ପ୍ରୀତି ମୋତେ ସୁଗ୍ରୀବ-ରାଜନ ।
ଅଳଙ୍କାର ଦର୍ଶନରେ ଉହ୍ଲାସ୍ତି ପାଇ
ମୋତେ ସେତେ ପ୍ରୀତି ନାଶ ହେଲା କିସ ପାଇଁ (?)

ଯେଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁ ହେଉଁ ମୋତେ ପାଇଲୁ ବାନର
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମାନ ଭକ୍ତ ଭରତ ସୋଦର ।
ଉପକାର କଲୁ ମୋତେ ରହିଚ୍ଛୀ ଦେଇ
ଶୁଣ ଏବେ ଥାଇ ମୋର ଅଙ୍କାକୁ ଶୋଚାଇ ।
ସୋଦ୍ଦର ଏହାର ଦୁଃଖ ହୋଇଲା ସମାନ
ଏ ଯେନ ଏହାକୁ ମିତ୍ର କଲି ହେ ସୁଜନ ।
ଶୁଣିବି ସୁଗ୍ରୀବ ଭକ୍ତ ମନରେ ମୁଁ ବୁଝି
ଭ୍ରାତୃବଧୂ-ହରଣ ଅନ୍ୟାୟ ତୋର ବୁଝି ।
ଦୁଇ କଥା ବାଳୀର ଅଇଲି ତୋର ସ୍ତରେ
ଅନ୍ୟାୟକୁ ମିତ୍ର ଛଳେ ମାରିଲି ତୋହୋରେ ।
ତୁ ହେ ତୋହ ଅରଣ୍ୟର ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର
ସ୍ତ୍ରୀ-ଭିଆରର ଦୋଷ ନାହିଁ ତାହାଙ୍କର ।
ପଶୁଗଣଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ତୋତୁ ବନଚରୀ
ନାମ ମାତ୍ର ଶାଖାମୃଗ ଦେବକନ୍ୟା ସରି ।
ତୁମ୍ଭେ ବି ନ ଜାଣ ଧର୍ମାଧର୍ମର ବିଚାର
ଦାନବ-ମୋହିତ ଚିତ୍ତ ହୋଇଲୁ କୁତ୍ସିର ।
କିସ୍କିନ୍ଧା ଭୂବନଜାନ ବାନର ସକଳ
ଦେଖିଲେ ସଂଗ୍ରାମରେ ପଡ଼ିଲୁ ମହାବଳ ।
ଧାଇଁ ଆଇ ସମସ୍ତେ ବସିଲେ ସନ୍ତଃସ୍ତରେ
ପଡ଼ିଲୁ ବାନର ରାଜା ଅଜାଣ ସମରେ ।
ଶୁଣି ତାସ୍ବ ତଟିଲୁ ଅଚେତ ମୋହ ହୋଇ
ନାରୀଗଣମାନେ ମୁହଁ ଜାଳେ ଦେଲେ ନେଇ ।
ଉଠିକ ଅଞ୍ଚଳେ ଭାଗେ ପାଇଲୁ ଚେତନା
ଅଶ୍ରୁଳେ ଭାବର ସ୍ୱାମୀ ନ ଦେଲୁ ବଚନ ।
ଶୁକନରୁ ବାହାର ହୋଇଲା ତାଙ୍କ ନାଶ
ସଙ୍ଗତରେ ଧାଇଁଲେ ଅନେକ ପରିବାର ।

ଦେଖ ବାପ ଅସ୍ଥାନ ହୋଇଲି ସର୍ବନାଶ
ଧଂସନ୍ତି ପଡ଼ନ୍ତି ଯେ ଅବିଚନାଦ ଜନ ।
ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ ସମୟେ ଶୁଭୁଅଛ ଘୋଳ
ସେ ଭଣ୍ଡଯାଇବ ଶୋଭ-ନାଦର ତହୁଳ
ବାଲିସ୍ତମ୍ଭ ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ହେଉଛି ସାର୍ଥ
ସମସ୍ତେ ଫେରାଇଲେ ବାଳି ବାହୁଡ଼ିବାର ବାଲି ।
ବାଳକ ବେଢ଼ିଛି ଗାମା ଭୁଷ ଶିର ଦେଖି
ଦେଖିଲା ବୁଝିାଇଲୁ ରୋଷି ଯାଉନ୍ତି ରୋବାଳ ।
ବାସ୍ ସାଇଁ ପଡ଼ିଲୁ ବାଳର ଚରଣରେ
ବେନିଙ୍କର ଯୋଡ଼ଇ ସମସ୍ତ ପ୍ରଦେଶରେ ।
ଦେଖେ ସେହୁଁ ମୋ ହୋଇ ସ୍ୱାମୀ ଦେଖାଯାଉଛି କୋଣ୍ଡୁ
ମୋ ହୋଇ ମଳିନ ମୁଖ ଯାଉଛନ୍ତି ନ ସହୁ ।
ପଞ୍ଚବାଦ୍ୟ ଧଇଁଛି କୋଳିଇ ନିଦ୍ରା ଦେଖେ
ଏବେ କାମା ସପ୍ତନ ଦେଖନ୍ତୁ ଭୂମିପତେ ।
କୋଟି କୋଟି ଧାନର ପେଟେନ୍ତି ଯାଉ ପାଏ
ଶ୍ମଶାନରେ ଶୋଇଲୁ ଅନାସ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାଏ ।
କାଲ୍ପରେ ଫୁଟଇ ନିନ୍ଦେ ମୋତେ ସ୍ୱର୍ଗ
ଧରନ୍ତୁ ବେନି ଚରଣ ଦେଖ ଛୁ ନ ଦେଖ ।
କୁଣ୍ଡିଳ ନାଗରଙ୍ଗେ ବନବାସୀ ଏପରେ
ପିତା ମାତା ଦ୍ରାସେ ଅତସ୍ତ ଦେଖନ୍ତି ତୋତେ ।
ଗୁଡ଼ରର ଭଣ୍ଡାର ଘାସେ ନାନା ରତ୍ନମାନ
ଅନେକ ସୁନ୍ଦର ନାରୀ ଅନନ୍ତ ଭୁବନ ।
ଇନ୍ଦ୍ରକୁ ଅଶ୍ୱଶ୍ୱ ଯେତେ ଦେବତା ଯନେ
ଅସ୍ତ୍ରେ ଦେଇଥାନ୍ତି ତୋତେ ଦେଖି ମନ୍ଥାବନେ ।
ଅଙ୍ଗଦ ଦାଡ଼ଇ ଏ ଭୁମ୍ବର ନିଜ ସୁତ
ପିନ୍ଧିଅଛି ସୁତ ସେ ଦେଖୁଛି ସେ ଅଦ୍ଭୁତ ।

କାମିଶେ କେଉଁ ଦେତାବେ ନ ଦେଖନ୍ତେ ସେ କୁମାର
ଧବଣ ଥିଁ ମଣ୍ଡଳ ନିବାଷ୍ଟି ଅନ୍ଧକାର ।
ଏତେକ କାହ୍ନାଙ୍କୁ ଦେଖି ଯଣ୍ଡିଅଛି ସ୍ୱାମୀ
ଶୋକଜଳେ ବୁଡ଼ିଲି ମୁଁ କି କୁହିଁ ବନ୍ଧୁମି ।୧୨୮।
ଅତି ଘୋର ନାରୀଙ୍କର ଶୋକନାଦ ଶୁଣି
ଦାସ୍ୟେ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ ରଘୁକୁଳମଣି ।
ଦେଖିଲେ ଶକୁନ ବାଳି ଚିତା-ଅନଳରେ
ଧାଳନର୍ଦ୍ଧ ସ୍ରାବେ ବାଣ ଉଦ୍ଧ କୁଦାରେ ।
ପରମବାନ୍ଧବଙ୍କ ଧିକ୍କ ନାହିଁ ମନେ ଶେଷ
କୋଲେ ହେମନ୍ତେ ଏଣ୍ଡାକୁ ହଲେ ପ୍ରାଣନାଶ ।
ହର ଖୋଜି ହଜୁଛ ଜେ ତାହା ମହାଯଶ
ସ୍ୱେ ନାଥ ମୋହରେ ଦେଇ ଏମନ୍ତ ବାସନ୍ତି ।
କି ଅବା ପିଣ୍ଡା ହେଲୁ ବାଳର-ସ୍ୱିକାର
ମୋହର ସ୍ୱାମୀ ଏ କର୍ମା ହଲୁ ତୁ ନିଠର । ୧୨୯ ।
ତାହାର ନଯନ କୁ ଅସ୍ୱଲୁ କି ନାମନ୍ତେ
କା କନନ୍ତେ ଲୁଥାଙ୍କୁ ନିଧନ ହଲୁ ମୋତେ ।
ଶ୍ରୀରାମ କୋହିନ୍ତି ପୁଣ ଶୁଣ ରେ ସୁବାଣି
ସଂସାର ଦେଖାର ସ୍ୱଥୁଁ ଶୋକ ହର ଶାନ୍ତି ।
ଯେତେକ ଧନେ ଥାଇନ୍ତି ତାହାର ସମ୍ବନ୍ଧ
ହେ ଅନ ହଣିବ ଦେବ ଜନ୍ମ ନିବୃତ ।
ଜନମ ମରଣ ବିଧା ସମନ୍ତ ବାସନ୍ତ
ଅଜିତ ହରମ ପଲେ ଉଦସ୍ତ କ୍ଷୁଅନ୍ତ ।
ଏ କଥା ବାସ୍ତବ ଶୋକ ଛାଡ଼ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ
ଛାଡ଼ ତୁ ସକଳ ଚିନ୍ତା ଅଙ୍ଗଦକୁ ଦେଖି । ୧୩୦ ।
ଏମନ୍ତେ ଅଙ୍ଗଦ ଆଉ ନୀ ଲେଣ୍ଟକ ଏଛା
ସୁବଳୁ ପ୍ରବୋଧ କର ଛାଡ଼ ଶୀତଚନ୍ତା ।

ଜନ୍ମ ହେଲେ ମରଣ ତ ଅଛି ଜଗତରେ
ଏ କଥାକୁ ସନ୍ତାପ ନ କର ହୃଦୟରେ ।
ଦେବଲୋକେ ଯିବାର ଯେମନ୍ତେ ଶୁଭ ହୋଇ
ସେ କଥାରେ ଉଦ୍ୟୋଗ କର ମନ ଦେଇ ।
ସ୍ୱପ୍ନ-ବାଣୀ ଶୁଣି ବାଳ ଚେତନା ପାଇଲୁ
ମର୍ମର ହୋମକ କଥା ବଚନ କହିଲୁ ।
ହେ ଦେବ ! ଶ୍ରୀମୁଖ ହୋଇ ଶୁଣିଲି ବଚନ
ଦେଖିଲି ନୟନେ ତୋତେ ହୋଇ ଭଗବାନ । ୧୩୫ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପାଇତ ଯେତେ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକେ ଗୀତା
ଜନକ ସୁତାର ସୁଖ ତୋହୋର କାନନ ।
ମୋତେ ଯତ ଅଛ ଲୁ ଏଥିକୁ ରଘୁବୀର
ନିମିଷରେ ଧରି ମୁଁ ଅନନ୍ତ ଧ୍ୟାନ ଧୀର ।
ବୋଲିଲେ ପବନ ବଳ ଲଙ୍କାର ସ୍ୱାମୀ
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ସ୍ତୁତିରେ ମୁଁ ଭକ୍ତ ଧର୍ମନାଥ ।
ଦର୍ଶନ କରଇ ମୁଁ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା କାଳେ
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଅଛିଲ ଜନେ ମୋର ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳେ ।
ମୋତେ ମାରିବାକୁ ସେ ଉପାୟ ମନେ କରି
ଧାଇଁକରେ ପଶିଲୁ ମୋହୋର ବାଣଧରି । ୧୪୦ ।
ଯେଣିକି ଜଳ ଅଞ୍ଜଳି ତର୍ପଣ ନିମନ୍ତେ
ଜଳରେ ଦେଖିଲି ଛାୟା ଧାଇଁରେ ଏମନ୍ତେ ।
ଦେଖିଲି ଦଶବଦନ ହୋଇ ଏ ଲୋଚନ
ବଂଶବାହୁ ଧାଇଁ ଧାନ୍ତ ଯେତେକେ ଅତନ ।
ବାଣରେ ସଂହାରେ ମୋତେ କହିଲ ଦେଖ ସବୁ
ଧାଇଁ ତଳେ ପଶୁଛି କପଟେ ଶିବ ମାଇ ।
ଏହାକୁ ସଙ୍ଗେ ଶିବ ଧରିବ ମୁଁ ରଣ
ସନ୍ଧ୍ୟା ଶୁଁ ହୋଇବ ଲୋପ ବୋଲିବ ତର୍ପଣ ।

ଏଡ଼ିଛ ବୋଲି ଦଶମୁଣ୍ଡ ଗାଇଲା ଭାଗ୍ୟରେ
ସଜାଇ ଯେ ନ ପାରନ୍ତି ସାଧିବା ବସ୍ତୁରେ । ୧୪୫ ।
ଭାଗ୍ୟରେ ସାଧଣ ମୃତ୍ୟୁ ଲଙ୍ଘିଲି ମୁଁ ହେଲେ
ଦଳି ମୁଁ ସନ୍ଧ୍ୟା ତର୍ପଣ ଶୁକ୍ରସିଦ୍ଧି କାଳେ ।
ନିତ୍ୟକୃତ୍ୟ ଯାହି ସୁଖେ ଅସିବାର ହେଲେ
ଲମ୍ବିଅଛ ଦଶମାଥ ମୋର ଭାଗ ଭଳେ ।
ବସ୍ତ୍ରିଆ ଭଙ୍ଗେ ନେଇ ବନରେ ପଳାଇ
ପୁର ସର୍ବ ମଧ୍ୟରେ ଅସ୍ଥାନ ଦଳି ଯାଇଁ ।
ମୋହ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଦଶାନନ
ଅନେକ ବେଳରେ ସୁଦ୍ଧି ପାଇଲା ଚେତନ ।
ଦୁଷ୍ଟ ଦସ୍ତେ ଉଠିଲା ସେ ଅପମାନ ପାଇ
ଶୂନ୍ୟ ମାର୍ଗେ ଲଙ୍କାକୁ ସେ ଗଲା ପଳାଇ । ୧୫୦ ।
ଗ୍ରାସିଲା ଯେସନେ ଶ୍ରୀଦୃଗ ମୁଖକୁ ମଣ୍ଡଇ
ହେଉଥିଲା ଯେସନେ ଗଜସ୍ଥ ନ ମଣ୍ଡଇ ।
ଯେଣୁ ମଣ୍ଡ ସ୍ୱଦେଶକୁ ନ ମଣଇ କଷ୍ଟ
କି ଭକ୍ତର ବାଣ ମୋ ହୃଦୟରେ ପଶିଅଛି ।
ଯେତେବେଳେ ଗୃହଦ୍ୱାରେ ଥିଲି ମୋର ହେଜ
ଭୁଞ୍ଜିଲି ସମସ୍ତ ଚିତ୍ତ ଥିଲା ଏତେ ଯୋଗ ।
ଯାହା ଅଙ୍କ ଥିଲି ଫଳ ଭୁଞ୍ଜିଲି ଆପଣେ
ତୋତେ କିଛି ବଚନ କହୁଇ ଅକାରଣେ ।
ତଥାପି ସୀତାଙ୍କୁ ଯଦ୍ଧ ନେଲି ଦଶାନନ
ନାଶିଲି ନିଜସ୍ୱ ଭାର ଘଡ଼ିଲି ଗାଢନ । ୧୫୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଏ ମୋହ୍ନର ଅଟଇ ଯାନକୁଇ
ତୋର ପଦପଦ୍ମକୁ ଆଶ୍ରୟ ଦଳି ଯାଇ ।
ଏହାଙ୍କୁ ସଦାୟେ ଦଇଥିବୁ ସ୍ୱପଥର,
ଯଥାଶକ୍ତ୍ୟେ ଦାସୀମାନ ଦଇବ ତୋହର ।

ଶୌର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ଧାର୍ମିକ ଜାଣଇ ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳ
ଜାଣେ ଓ ନିମନ୍ତେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ବହିବ ତନୁଜ ।
ହନୁମାନ ଜାମ୍ବୁବାନ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗତେ
ଦେବାଙ୍ଗ ନଳ ନୀଳ ଯୂଥପତି ଯେତେ ।
ଏକ ଏକ ପାରନ୍ତି ସକଳ ଲୋକ ଜିଣି
ଏମାନଙ୍କ ସହାୟେ ଜିଣିଲୁ ସୁଖପାଣି ।
ମୋହର ନନ୍ଦନ ଏ ଅଙ୍ଗଦ ସୁକୁମାର
କୃପା କରିଥିବୁ ଏ ଜୀବିବା ହିତ ପାଇଁ
ମୋହର ବାଳକ ପୁତ୍ର ନ ଜାଣଇ କିଛି
ଅନେକ ସୁଖରେ ଏ କୁମାର ବଢିଅଛି ।
ଏହାକୁ ସଦାୟେ ନ ଛାଡିବୁ ରଘୁବୀର
ନିଜପୁତ୍ର ସ୍ନେହ ଦେଇ ପ୍ରତିପାଳ କର ।
ମୋହର କହନ୍ତେ ଏ ପରମ ସାଧୁ ପୁତ୍ର
ଦେଖି କରୁଅଛି ଶୋକ କରୁଛି ବହୁତ ।
ଏହି ଶୋକ ଛାଡ଼ି ଏହାର ରଘୁମଣି
ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ ସମର୍ପି ଦେଉଅଛି ପୁଣି ପୁଣି ।
କରୁଣାସାଗର ତୁ ଯେ ଅଧର୍ମ ନାଶନ
ଅଙ୍ଗଦ ଦର୍ଶନ ଲୋଭ ଚରଣେ ଶରଣ ।
ଶୁଣିଅଛି ଦେବଲୋକେ ଋଷି ମଣ୍ଡଳରେ
ନାନା ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥାନ ବନ ଜନଙ୍କ ମୁଖରେ ।
ଅଧ ଅନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଯାର ନାମ ରୂପ ନାହିଁ
ତାହାର ମହିମା କେ ଜାଣିବ ଅବା ନାହିଁ ।
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବଚନେ ଦେବ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ
ଦେହଧାରୀ ହୋଇ ଲୀଳା କରୁ ସଂସାରେ ।
ସନ୍ଥ ରକ୍ଷା କରି ଦୁଷ୍ଟ ନାଶିବ ସଂସାର
ଭାର୍ଯ୍ୟ ଅନେକ ଗାନ କର୍ଣ୍ଣେ ଯାହାର ।

ମୃଗରଥ ନଉଶଲ୍ୟା ଘୋର ରଣ ଭଲେ
ପ୍ରେମ ନାଟମ ସୁନ୍ଦର ଅପୂର୍ବ ବାଙ୍କ ହୋଲେ ।
ଯାହା ଶୁଣିଥିଲି ତାହା ଦେଖିଲି ନୟନେ
ନ ଜାଣି କହିଲି ତୋତେ ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ ।
ମୋହୋର ଲୁଣ୍ଠନେ ଗଲେ ଅନ୍ଧକୁ ଘୋଷାଇଁ
ନିର୍ମଳ ସ୍ୱରୂପ ମୋତେ ଧନ ଦେବା ପାଇଁ ।
ଧ୍ୟାନ ଧାରଣାରେ ଯୋଗୀ ହୃଦସ୍ୱଧମଣ୍ଡଳ
ଧରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରନ୍ତି ଘୋର ତପନାଳେ ।
ତେଣୁ ତାକୁ ଧରିବାକୁ ନ ପାରନ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱେ
ପଡ଼ିଲି ମୁଁ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ବାଣ ଶରଘାତରେ । ୧୭୫ ।
ହାଣଙ୍କ ସମସ୍ତେ ଅନ୍ତରେ ଉଦ୍ଭବ
ଦେଖୁଅଛି ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ଶାନ୍ତମୂର୍ତ୍ତି ।
ମସ୍ତକେ ଜଟା ମୁକୁଟ ବଲ୍କଳ ବସନ
ବିଶାଳ ଲୋଚନ ଶ୍ରୀ ମଧୁର ବଚନ ।
ଦକ୍ଷିଣାଙ୍ଗେ କାନ୍ଧରେ ଧନୁ ଦନ୍ତ ତୂଣ
ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଭାବେ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକାଶର ।
ଏତେ କହି ସ୍ୱରୂପ ହୃଦୟରେ ଧ୍ୟାଇଲା
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କେ ଅପବାନ ନିକଟେ ପାଇଲା ।
ନୟନ ବୁଜିଲା ଦେହୁ କର୍ମର ତାହାର
ଭଣିଉ ଘର୍ଜନେ ଶ୍ରୀବ ଛାଡ଼ିଲା ଉପର । ୧୮୦ ।
ଦୃକଲି ଭରତଚରଣ ବିକୃତ ବଦନ
ଦେଖାଇ ଦର୍ଶନପତ୍ର ନିଶ୍ଚନ୍ତ ଜୀବନ ।
ବାନର ସୈନ୍ୟନ ହାଣ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ତେଜେ
ନାସ୍ୱରୂପ ନାସ୍ୱରୂପ ଡାକିଲେ ସକଳେ ।
ଦେବତାମ୍ଭା ପାଇଲା ଲକ୍ଷ୍ମଣ କର୍ପିଙ୍କାଗ୍ରେ
ବର୍ଣ୍ଣିଲା ବାନର ତେଜ ଅନ୍ଧତ୍ୟର ଶ୍ରୀଗ୍ରେ ।

ବର୍ଷ୍ୟ ସମାନରେ ଦାଉ ଦହିଲ୍ କାନନ
ଗନ୍ଧର୍ବ କାଳର ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ଅପର ।
ଅଳଙ୍କ ଭ୍ରମର ପଦ୍ମାବଳି ଅପଣଷ୍ଟ
ଢୁଳଢୁଳି ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତି ଦେବନାରୀ । ୧୮୬ ।
ରାମରୂପ ଦର୍ଶନେ ନିର୍ମଳ କାନ୍ତ ଥାଇ
ସୁରସଙ୍ଘ ବ୍ୟୋମ ଯାଏ ବସିଲ୍ ବୀର ପାଇଁ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ସ୍ୱୟଂ ସୀତାବଲ୍ଲଭନ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶି ରାମ ବୋଲନ୍ତି ବଚନ ।
ପ୍ରାଣଦାନ୍ୟାରେ ଭୁମିରେ ଏ ଶୋଇଛି ବାନର
ଯାଅ ମିତ ଦାନ୍ତନ ଏହାଙ୍କୁ ବେଗେ ଭର ।
ସେବଡ଼ାଇଁ ଏହାର ସେମନ୍ତେ ଭଲ ହୋଇ
ଅଳସ ନ: ହସ୍ତ କେବେ ଦୁର ମନ ହେଉ ।
ଶାସ୍ତ୍ରବନ୍ଧୁ ପ୍ରମାଣେ ସଫଳ ଦାଣି ଦୂର
କାଣ ଓ ଫଳ ଧର୍ମ ବାସେଶେ ସୋଧାର । ୧୯୦ ।
ପିତା ପତ୍ୟ ଶମନ୍ତେ ନଗରେ ନ ପଟିଲେ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନିକଟେ ବନ ମଧ୍ୟେ ରହିଲେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ଉଠିଲେ ଧାଉଁକାରେ
ସକଳ ବାନର ଘେନି ବସିଲେ ତାହାରେ ।
ନବୀ ଅତର ଅଡବଣ ଢୋଇଲେ ତାଙ୍କୁ ଘେନି
ତନା ଶୁଅଜଣ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ମୁଖାଗ୍ନି ।
ବର୍ଦ୍ଧମତେ ସମସ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ କାନ୍ଦି ଦୂଲେ
ସ୍ନାହାନେ ସାରି ସଫଳେ ଜଳ ଦେଲେ ଦେଲେ ।
ବର୍ଦ୍ଧମତେ ଏକାଦଶ ଦନ ପରସନ୍ତେ
ସର୍ବ କାଣି ସୁଗ୍ରୀବ ସେ ଦୂଲ ଶାସ୍ତ୍ରମତେ । ୧୯୫ ।
ଜାମ୍ବୁବାନ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶି ରଘୁବୀର
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଶୁଣ ଭୁମେ ସମସ୍ତ ବାନର ।

କିଷ୍କିନ୍ଧାରେ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଅଭିଷେକ କର
ଡାକନ୍ତେ ଯେତେକ ଭାଲୁ ସମସ୍ତ ବାନର ।
ଏ ଅଙ୍ଗଦ କୁମାରଙ୍କୁ ଯୁବରାଜ କର
ପ୍ରାଣପାଳ ବନ୍ଧୁ ମିତ୍ର ସର୍ବ ମନୋହର ।
ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇଣ ସକଳ ମନ୍ତ୍ରୀଗଣେ
ଅଭିଷେକ ସଜ୍ଜ ନିବାଡ଼ିଲେ କେତେ କ୍ଷଣେ ।
ବୋଇଲେ ଯେଉଁ ହନୁମାନ ଅଞ୍ଜନା କୁମର
ସକଳ ତୀର୍ଥର ଜଳ ଆଣ ଧାଇଁବାର । ୨୦୦ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଅଧାକ୍ଷଣେ ଉଡ଼ିଲେ ହର୍ଷମଣି
ଭୂମିକୁ ସକଳଜଳେ ଆଣି ଧନମଣି ।
ବହୁଳ ବାଦ୍ୟତା ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ଦର୍ପହାରି
କାଞ୍ଚନ ମାଣିକ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଥାପି ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ସ୍ଥିତା ହୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀବ
ନାନାରତ୍ନ ଯେନ ଭୂଷ ହୃଦେ ତୁମ୍ଭେ ସିଦ୍ଧ ।
ଅଭିଷେକ ହୋଇବ ପ୍ରଥମ ଦିବସରେ
ବେଶ ହୋଇ ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ବାନରେ ।
ବାରତା ସକଳ ଦେଶେ ବହୁ ମନ୍ତ୍ରୀବଳ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯେନ ସର୍ବ ତୀର୍ଥଜଳ । ୨୦୫ ।
ପୁରମାନ ମଣ୍ଡିଣ ତୁଣ୍ଡରେ ନିବନ୍ଧରେ
ମଙ୍ଗଳ ଶବଦ ଗୀତ ବାଦ୍ୟ ଘରେ ଘରେ ।
କିଷ୍କିନ୍ଧାରେ ମିଳିଲେ ସକଳ ହରିକୁଳ
ସମୁଦ୍ରମନ୍ଥନ ପ୍ରାଏ ଶୁଭଇ କହଳ ।
ସମସ୍ତେ ଉତ୍ସୁକ ରାମଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ
ହରଷ ହୋଇଣ ବସି ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ ।
ରହିଲେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ପୁରେ କୋଟି ପ୍ରଜାର
ବୋଲନ୍ତି ଦର୍ଶନ ଦେ ବଚ୍ଛା ରଘୁବୀର

ଅପୂର୍ବ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯେ ଆଇଲୁ ରଘୁପତି
ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବ ଯୂଥପତି । ୨୯୦ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହିଲେ ହୋଇଲେ ସର୍ବେ ଏକ
ବାହୁଡ଼ିର ବାଞ୍ଛାଇ ତହୁଁ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ।
ଶ୍ରୀ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଛନ୍ତି ନଦୀତଟରେ ରହି
ସୁଗ୍ରୀବର ଅପେକ୍ଷା ଦର୍ଶନ କଲେ ଯାଇଁ ।
ଚରଣେ ପଡ଼ିଲ ସୁଗ୍ରୀ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ସ୍ମରି
ଉଠ ଉଠ ବୋଲିଣ ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲ ।
ଉଠି କର ମସ୍ତକରେ ଦେଇ ସୁଗ୍ରୀବର
କହିଲ କାଳସ୍ଥି ହୋଇ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇଥିଲି ହନୁ ଯାଇଥିଲା ଆଣି
ଯୂଥପତିମାନେ ସବୁ ଅଇଲେ ସମ୍ପ୍ରତି । ୨୯୫ ।
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଦର୍ଶନ କରିବେ ସର୍ବଜନ
ଉଭା ହୋଇଛନ୍ତି ଦେଖ ବାନରସଙ୍କଳ ।
ହସ ହସ ହୋଇ ରାମ କହନ୍ତି ବଚନ
ଆସନ୍ତୁ ବାନର ସବୁ କରନ୍ତୁ ଦର୍ଶନ ।
ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀ ହନୁକୁ କହିଲେ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ଆଣ ଯା ବୋଇଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ହନୁମନ୍ତ ଚଳିଗଲ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ସେ ଡକାଇ ଆଣିଲ ।
ଏବେ କରିଛନ୍ତି ରାମ ରାଜାବଲୋକନ
ଯୂଥପତିମାନେ ଯାଇଁ କରନ୍ତି ଦର୍ଶନ । ୩୦୦ ।
ଦେଖି କରପଦ ଯୋଡ଼ି କହନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବର
ଦେଖ ଦେବ ସୁଷିମା ଦେହଇ ଉଦ୍ୟୋଗାଚାର୍ଯ୍ୟର ।
ଧନାସ ହେଉଅଛନ୍ତି ପାରୋଳ ସୁନାସ
ଶତବଳି ମହୀନ୍ଦ୍ର ମିଳନ୍ତି ଯହିଁ ପାଶ ।

ରାବଣ୍ଡୁ ସବାଣ୍ଡ ବାନାଶ୍ରିନ ବଳିମୁଖ
ରାମ ଦରଶନେ ସବୁ ଛଡ଼ାଇଲେ ଦୁଃଖ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ କଥା ମନ ଦେଇ
ଜାମ୍ବୁବାନ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ।
ସୁଅପନ୍ଥମାନେ ଅଣି ହୋଇଲେ ସବେଶ
ଯେତେକ ଯେତେକ କଥାମାନ କହୁ ତାଙ୍କ ପାଶ । ୨୨୯ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କହନ୍ତି ସୁଷେଣ ମନ୍ତ୍ରିବର
ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ବାନରଦଣ୍ଡଧର ।
ଶ୍ରୀ ରାମନାମରେ ହତ ହୋଇଲା ଏ ବାଳି
ସୁଗ୍ରୀବର ପାଇଲା କିଷ୍କିନ୍ଧା ମହୀଅଳି ;
ବାଲି ସ୍ତମ୍ଭରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଙ୍ଗଦଙ୍କ ହୋଇ
ଶୁଣି ସୁଅପନ୍ଥେ ହରଷ ଅତି ହୋଇ ।
ଦେଖନ୍ତୁ ପନସ ଯେ କୁନାଗ ଅଣି କହୁ
ସେ ଦେବ ସୀତାସ୍ୱାମୀ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।
ଆମ୍ଭେ ବାନରର ବୁଦ୍ଧି ଦେଖେଡ଼ ମାତର
ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାରେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ୱକାଳ ସଂସାର । ୨୩୦ ।
ପୂର୍ବେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲୁ ଦେଖିଲୁ ନୟନେ
ଦୋଷ ଭାଗ୍ୟ ପାପ ଛଡ଼ାଇଲୁ ଦରଶନେ ।
ଯାହା ତୁମ୍ଭେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲ ମୋତେ ରଘୁନାଥ
ବାଲି ସ୍ତମ୍ଭରେ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇବ ସ୍ୱଜାତ ।
ଶୁଣନ୍ତେ ସନ୍ତୋଷ ହେଲେ ହୋଇଲେ ରଘୁପତି
ସୁଗ୍ରୀବ ମୁଖକୁ ଚାହିଁ କହନ୍ତି ବଚନ ।
ଯାଅ ମିତ୍ର ଆଜ ତୁମ୍ଭେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ପୁରକୁ
ବାଲି ସ୍ତମ୍ଭରେ ରାଜା କରିବା ତୁମ୍ଭକୁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର କିଷ୍କିନ୍ଧାକୁ ଗଲେ
ସୈନ୍ୟ-ସଖା ଯେତିକାଳ ମଧ୍ୟରେ ମିଳିଲେ । ୨୩୧ ।

ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ସେ ନାନା ବସ୍ତ୍ରମତେ
ଫଳ ମୂଳ ଦେଲେକ ସେ ଦେଲେ ଯେ ଭୁଞ୍ଜିବାକୁ ।
ଜାମ୍ବୁବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ଘେନି
ଅଙ୍ଗଦ ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜା ସନ୍ନିଧେ ବସାଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପାଶେ ଫଳ ମୂଳ ଥୁଅ
ରାକ୍ଷସମାନେ ଭୁଞ୍ଜେ ସକଳ ଉଚିତ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ସେ ଭଣ୍ଡାରେଁ ଗଲେ
ବସ୍ତ୍ରମତେ ଫଳମୂଳ ରାମ ପାଶେ ଦେଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ତହୁଁ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନଗରେ
ଉତ୍ସବ କରନ୍ତି ସେହି ରାଜାର ନଗରେ ।
ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛ ଚୂତପତ୍ର ନାଗବେଲ ଥୋଇ
ତୋରଣିମାନ ବାନ୍ଧି ତହୁଁ ଧ୍ୱଜଙ୍କ ଲମ୍ବାଇ ।
ରାଜାର ନଗର କଲେ ମଣ୍ଡଣି ଅପାର
ସ୍ୱଚ୍ଛ ଦର୍ପଣ ଝଞ୍ଜି ଶୋଭନ୍ତି ଚାମର ।
ହୁଳହୁଳି ଦେଇ ଯେ ନର୍ତ୍ତକ ଗୀତ ଗାଇ
ଢୋଲ ଦମା ଝମଜ ସେ ମହୁରୀ ବଜାଇ ।
ରାଜ ରାଜପନ୍ଥର ସେ ନାନାବାଦ୍ୟ କଲେ
ଭରତ ସମସ୍ତେ ପୁଷ୍କି ପାଶରେ ମିଳିଲେ ।
ଜାମ୍ବୁବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗତେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଆସି ଯୂଥପତି ଯେତେ ।
ଦ୍ୱିଜବରମାନେ ଆସି ହୋଇଲେକ ମେଳ
ସ୍ତ୍ରୀବର୍ଗ ମିଳିଣ କରନ୍ତି ହୁଳହୁଳି ।
ଢୋଲ ଦମା ଝମଜ ବାଜିଲ ବୀରତୂରୀ
କଂସାଳ ମୃଦଙ୍ଗ ବାଜେ ଶଙ୍ଖ ଯେ ମହୁରୀ ।
ଏମନ୍ତେ ସେ ସୁଗ୍ରୀବର ସ୍ନାହାନ ସାରିଲେ
ସର୍ବ ଅଳଙ୍କାର ଦାଏ ଭୂଷଣ ହୋଇଲେ ।

ଅନ୍ତଃପୁରେ ରୁମା ତାରା ସୁବେଶ କୁଶଳ
ନାନାରତ୍ନ ଅଳଙ୍କାର ଭୂଷଣ ଭୂଷିଲ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ଯାଇଁ ଆସ୍ଥାନେ ବସିଲେ
ଅଙ୍ଗଦ କୁମାର ହନୁ ରାମପାଶେ ଗଲେ । ୨୪୦ ।
ରୁମା ତାରା ବେନିଜଣେ ଅଇଲେ ଚଳାଇ
ସୁଗ୍ରୀବର ବେନି ପାର୍ଶ୍ୱେ ବସାଇଲେ ନେଇ ।
ଜାମ୍ବୁବାନ ସୁଷେଣ ସେ ବା ଧ୍ୱଜବରେ ମିଳି
ଅଭିଷେକ କଲେ ସେ ବଜାନ୍ତି ତୂର୍ଯ୍ୟ ମିଳି ।
ମୁକୁଟ କୁଣ୍ଡଳ ନାନା ଅଳଙ୍କାର ଦେଲେ
ଛତ୍ରପୁଷ୍ପ ପାଟକଳ ଶିରରେ ଭାଜିଲେ ।
ବାନରମାନେ ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ବହୁତ
ଦୁନ୍ଦୁଭିମାନେ ଛନ୍ଦ ବଜାଇ ଅଭୁତ ।
ଦେଖି ଭୂଷ କଣ୍ଠା ଧନ୍ୟ ରାମର ଭାଜନ୍ତି
ଅନନ୍ତ ପଟାଇ ଦେବଭୂ ଚରଣକୁ ଧରନ୍ତି । ୨୪୫ ।
ଏମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ହନୁ ରାମପାଶେ ଯାଇ
ଦାଏ ପଡ଼ି ଶୋଭିଣ ସେ କହନ୍ତି ଜାଣୋଇ ।
କହନ୍ତି ରାମଙ୍କୁ ସେ ଅନେକ ସ୍ତୁତି କରି
ସେହୁ ଦେବ କୌଶଲ୍ୟାସୁତ ଦେବ ନାରାୟଣ ।
ସେହୁ ଦେବ ନାରାୟଣ କମଳା ଯାର ରାଣୀ
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଠାକୁର ରଘୁମଣି ।
ତୁମ୍ଭର ସହିତ ଦେବ ଭକତ ସଂସାର
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଉତ୍ତରେ ଶିଖାଇଲ ତୁମ୍ଭର ।
ତାହାଙ୍କୁ ସବସ୍ତ ତୁମ୍ଭେ କଲ ସୀତାପତି
କୋଟି କାନ୍ତ ପାପ ତାର ଖଣ୍ଡିଲ ଦୁର୍ଗତି । ୨୫୦ ।
କିସ୍କିନ୍ଧା ପୁରକୁ ଦେବ କରିବା ବିଜୟ(ଏ)
ଭୁବନକୁ ସଦାଏ (ସୁ) ସେବେ ଅଛି ରାମରାୟ ।

ଅଙ୍ଗଦ ବଚନେ ସ୍ୱମ ତୋଷଣି ହୋଇ
ଅଶ୍ୱାସ ଭଷଣ ତାଙ୍କୁ କହନ୍ତି ବୁଝାଇ ।
ପିତାସତ୍ୟ ପାଳନ୍ତେ ମୁଁ ନଗରକୁ ନ ଯିବ
ତୋହୋର ବଚନେ ସୁଖ ରାଜ୍ୟରେ ରହିବ ।
ଏତେ କହି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କରନ୍ତି
ହନୁମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ଏ ସଙ୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି ।
ଏବେ ଭୂତ ଆଗରେ ଅଇଲ ବେଗ ହୋଇ
ସୁଗ୍ରୀବରଠାରେ ସବୁ ତଥ୍ୟ କହିଲ । ୨୬୫ ।
ହନୁମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ଆଗରେ ହେଲେ ପେଷି
ଧାଇଁଲା ଦଣ୍ଡକୁ ବକ୍ଷେଦରେ * ଭଣ୍ଡିକେଶୀ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ଗୋ ଉଠିଲେ ବେଗ ହୋଇ
ସେନା ତାଙ୍କ ସହିତେ ଯୋ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ ଯାଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣୁ ଦେଲେ ଦଣ୍ଡବତ ଭାବେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀ ଏମନ୍ତର ବେଳେ ।
ସୁଗ୍ରୀ ତାଙ୍କ ସେନା ହୁଏତ ଦଳନ ଯୋଗରେ
ନିଷ୍କଳ ଦଣ୍ଡ ରାମପଦ୍ମରେ ଶୋଇଲେ ।
ଉଠ ଉଠ ବୋଲି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ଉଠିଲେ । ୨୭୦ ।
ସ୍ତୁତି କରି ସୁଗ୍ରୀବର କହନ୍ତି ସମ୍ମୁଖେ
କରପତ୍ର ଯୋଡ଼ି ଉଭା ହୋଇ ଶ୍ରୀମୁଖରେ ।
ହେ ଦେବ ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ ଏଣି ତୁମ୍ଭର ପ୍ରସାଦେ
ରାଜ୍ୟ ଧନ ଗୃହିଣୀ ପାଇଲି ଅପ୍ରମାଦେ ।
ହେ ଦେବ ଧନ୍ୟାତ୍ମ ପ୍ରଭୁ ଦେଖିଲୁ ଦୂର୍ବିଡ଼
ତୁମ୍ଭର ଚରଣେ ମୁଁ ହୋଇବି ବନ୍ଧାକୁଡ଼ି ।

---

* ଝୁଣ୍ଟିକେଶୀ

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂ
ସ୍ନାନ୍ତେ କାଢିଲ ତାହା ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ହସ୍ତରେ ପାଟ ପୋଷାଇଲେ ଭେଳ
ସୁଗ୍ରୀବର ମସ୍ତକେ ବାନ୍ଧିଲେ ଉଷ୍ଣୀଷ । ୧୭୫ ।
ଦେଖି ସ୍ୱର୍ଗ ଦେବତାଏ ଜୟ ଜୟ କଲେ
ସୁଗ୍ରୀବର ଶିରେ ଘନେ ପୁଷ୍ପ ବୃଷ୍ଟି କଲେ ।
କହନ୍ତି ରାଜା ଶୋଭନ ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜା ଧନ୍ୟ
କେତେ ତପ କରୁ ତୁ ଦର୍ଶନ କଲୁ ରାମ ।
ଧନ୍ୟ ତୁ ବାନରରାଜା ଧନ୍ୟ ତୋର ମାତ
ନୟନରେ ଦେଖିଲୁ ତୁ ସୀତାସ୍ୱାମୀ କାନ୍ତ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହନ୍ତି ସେ ମଧୁର ବଚନ ।
ଯାଅ ମିତ୍ର ଭୁବନକୁ ନାରାୟଣ ଘେନ
ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ବଳାଇ ସେ କଲେ ଗୁଣ ବେନି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମହାବଳ ସଙ୍ଗ
ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯାଇ ରାଜା ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଅସ୍ଥାନରେ ସୁଗ୍ରୀବର ଦାସୀ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମନ୍ତ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ରଖି ।
ହନୁମନ୍ତ ମୁଖ ଚାହିଁ ସୁଗ୍ରୀବ କହିଲେ
ଶ୍ରୀମୁଖ ପାଶକୁ ବାହୁ ସାଥ ତୁ ବୋଇଲେ । ୫ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ହନୁମାନ ରାମପାଶେ ଗଲେ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ସେ ପୁଣି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦେ ମୁଁ ପାଇଲି ରାଜ୍ୟଶ୍ରୀ
ତୁମ୍ଭେମାନେ ମୋହର ସେ ପ୍ରାଣ ସମସରି ।

ଏତେ କହି ସୁଗ୍ରୀବର ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର
ବାଧୁମତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଲା ଉପହାର ।
ଏମନ୍ତେ ଉଲ୍ଲାସ ଅତି ହେଲା ପରିବେଶ
ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲେ ଯେ ଯାହାର ବାସ ।
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଦେଶେ ସୁଗ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସାଥ
ଶ୍ରୀରାମ ଦର୍ଶନକୁ ଯେ ଗଲେ ଦଣ୍ଡପାଣି ।୧୦ ।
ଶୁଭଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ
ରାମଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶି ସୁଗ୍ରୀ ଚିତେ ଭର ଦେଇ ।
ବସିଲା ସୁଗ୍ରୀବ ଯାଇଁ ରାମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ
କୁଶ କୁଶ ହୋଇ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାହାରେ ।
ସୀତାଙ୍କୁ କଥାରେ ମିଳ ଖୋଜ ସାବଧାନେ
ହନୁମାନ ସେଠି ମିଳ ଖୋଜାଅ କହିନ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ଯେ ମନ୍ତ୍ରେ କର ଦେଇ
ଦୂତ ଯେ ପେଷିବା ଦେବ ବୋଲି ଇଚ୍ଛାଇ ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ଅଙ୍ଗଦ ହନୁମନ୍ତ
ନଳ ନୀଳ ଘେନିଣ ହୋଇଲେ ଦକ୍ଷ ସାଥ ।୧୫ ।
ହନୁମନ୍ତ ସଙ୍ଗ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ସୁଦକ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଶି ମୁଦି ଗୋଟି ଦେଲେ ।
ସବୁସ୍ତ ସବାଷ୍ଟ ଦେଣ ପଣ୍ଡିମଣ୍ଡ ସଲେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀରଙ୍କୁ ସଲେ ଶତବାଳି ଭୂଇଁ ଭୁଲେ
ପୂର୍ବକୁ ଚଳିଲେ ବୀରେ ସମ ଯେ ମାଦନ
ଅଠ ଦିନେ ବାଉଡ଼ା ଭଲୁକ ହନୁମାନ ।
ଦକ୍ଷିଣକୁ ସାଙ୍ଗ ବୀରେ ଚଳାଇଣ ଗଲେ
ଗାମ ଦେଶ ଶାହମାନ ପର୍ବତେ ଖୋଜିଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯେ ସାଥ
ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ପର୍ବତେ ରହିଲେ ବେଳନ୍ତର ।୨୦ ।

ବର୍ଷାକାଳ ବିତି ଶରତ ସେଠାରେ ରହିଲେ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ଗୁମ୍ଫା ପର୍ବତେ ଥାନ ନେଲେ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ଦୂତମାନେ ଗଲେ ସୀତା ଖୋଜିବାର ପାଇଁ ।
ଗ୍ରାମ ପୁର ପାଟଣା ଖୋଜନ୍ତି ଦେଶ ଦେଶ
ତାଙ୍କୁ ଖୋଜି ନ ପାଇଲେ ସୀତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ ।
ତିନି ଦିଗ ଦୂତମାନେ ଅନେକ ଖୋଜିଲେ
କଷ୍ଟ କରି ନ ପାଇ ସେ ବାହୁଡ଼ି ଆସିଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ପାଖେ ଆସି କହିଲେ ସବୁବେଶ
ଶୁଣ ଦେବ ଦେଖିଣ ସେ କହନ୍ତି ସନ୍ଦେଶ । ୨୫ ।
ନାନା ପୁର ଦେଶ ବୁଲି ଖୋଜିଲୁ ବହୁତ
ତାହାଙ୍କୁ ନ ପାଇଲୁ ଦେବି ଜାନକୀ ଦୁଃଖିତ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ମନ୍ଦାବସ୍ଥା ହୋଇଲା
ଜାନକୀର ବାରତା ନ ଶୁଣି ଦୁଃଖ ପାଇଲା ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ କହିଁ ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନ
ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗର ଦୂତ ନ ଆସିଲେ ପୁନ ।
ଦୂତମାନ ଗଲେ ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ
କେଶରୀ ସହିତ ଅଙ୍ଗଦ ଜାମ୍ବବାନେ ।
ସାଥେ ତୁମ୍ଭେ ନେଇଥିଲେ ସୈନ୍ୟମାନ ଏଣେ
ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବା ପାଇଁ ରଘୁକୁଳମଣି । ୩୦ ।
ଏଥି ପାଇ କେଶରୀ ଅଙ୍ଗଦ ବେଗେ ଗଲେ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ବାରତା ନେଇ ଦେଲେ ।
ଏଥି ପାଇ ଯୂଥପତି ହୋଇଲେ ବାହାର
ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଜଣଆସି ମିଳିଲେ ସମୁଦ୍ର ।
ତାହାଙ୍କୁ ଗଣନ୍ତି ଲକ୍ଷେ କୋଟି କୋଟି ବଳ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଉଦ୍ଧାର୍ଥେ ଆସି ହୋଇଲେ ସଙ୍କୁଳ ।

କୋଟି ଲକ୍ଷ ଯାହାର ମର୍କଟ ସଙ୍ଗ ହୋଇ
ଶଙ୍ଖ ପଦ୍ମ ଯାହାର ମର୍କଟେ ତ ଅଛଇ ।
ଏମନ୍ତ ବୃନ୍ଦରେ ସୈନ୍ୟ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଦେଖି କପି ସୁଗ୍ରୀ ରାଜା ହୋଇଲେ ହରଷ । ୩୫ ।
କହନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଚାଲି ଯିବା ରାମ ପାଶ
ଦର୍ଶନ କରିବା ଯାଇଁ ମନର ହରଷ ।
ଦୂତଙ୍କ ବାରତା ରାମ ପାଶରେ କହିବ
ସୈନ୍ୟ ସଖା ଘେନି ରାମ ସାକ୍ଷାତେ ରହିବ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଆସି ରଜନୀ ପ୍ରବେଶ
ନଗ୍ରାରେ ରହିଲେ ନିଶି ହୋଏ ଅବଶେଷ ।
ଶଯ୍ୟା ଛାଡ଼ି ଉଠିଲେ ବାନର-କୁଳପତି
ନିତ୍ୟକର୍ମ କରି ସେହୁ ସାରିଲେ ଝଟତି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସେନାପତିଙ୍କ ଯାଇ
ସେନା ଯୂଥପତିମାନେ ଆଣନ୍ତୁ ଡକାଇ । ୪୦ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଦୂତମାନେ ଥାଟମାନେ ଗଲେ
ସୈନ୍ୟ ଯୂଥପତିମାନ ତୁରିତେ ଆସିଲେ ।
ରାଜାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କଲେ ଯୂଥପତିମାନେ
କହନ୍ତି ବଚନ ତାଙ୍କୁ ବାନରରାଜନେ ।
ସୈନ୍ୟ ସଖା ସଙ୍ଗେ କରି ରାମ ପାଶେ ଯିବା
ଦର୍ଶନ କରିଣ ଆମ୍ଭେ ସେଠାରେ ରହିବା ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୈନ୍ୟବଳ ସଜ ହୋଇ ଅଶେଷ
ଘୋରତୂର ବଜାଇ ସେ କରନ୍ତି ହରଷେ ।
ନାନା ରୂପ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣ ଦିଶନ୍ତି ଯାହାର
ଛୋଟ ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର ସେ ଧରିଛି ଅଶେଷ ଧାର । ୪୫ ।
ବାରବେଶ ହୋଇଣ ଆସଇ ସୁଗ୍ରୀବର
ନାନା ଅଲଙ୍କାର * ଲଭି ଏଣାଇ ସୁନ୍ଦର ।

* ଲଭି—ଘେନି

ବୀର ମହାବୀରମାନେ ହୋଇଲେ ବାହାର
ନେଇ ବସ୍ତୁଜାତ ସେଠୁ ଅଶେଷ ପ୍ରକାର ।
ଛତ୍ର ଯେ ଚାମର ଛତ୍ର ନ ଅଶେଷ ଯାନ
ଚଳନ୍ତେ ମେଦିନୀ ଟଳା ଛୁଟିଲ ଡମ୍ଫମାନ ।
ସ୍ୱର୍ଗେ ବିସ୍ମରନ୍ତି ଦେଖି ଦେବଗଣମାନେ
ନିଶ୍ଚୟେ ମର୍କଟ ଏବେ ବୀର ଧନ୍ୟମାନେ ।
ଅନ୍ତର ନିମନ୍ତେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର କଷ୍ଟ ପାଇ
ବନେ ବନେ ବୁଲନ୍ତି ଯେ ସୀତାଙ୍କର ପାଇଁ । ୫୦ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ବୀର ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜନ
ଧବଳୀ ପର୍ବତ ତଳେ ରଖି ସୈନ୍ୟଗଣ ।
ଅନୁକୂଳ ଭକ୍ତ ସ୍ୱାମୀ ସେଠାରେ ରହିଲା
ପ୍ରଭାତ ସମୟେ ବାହୁଁ ଚଳାଇଣ ଗଲା ।
ମାଲ୍ୟବନ୍ତେ ରହିଛନ୍ତି ଦେବ ରଘୁବୀର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବର ।
ଯାହେଁ ବସିଛନ୍ତି ଦେବ ମର୍କତ ଶିଳାରେ
ଚରଣେ ପଡିଲା ସ୍ୱାମୀ ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗତରେ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଠ ଉଠ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଶଙ୍କା ପାଇ ଉଠିଲା ସେ ବସିଲା ପାଇଁ । ୫୫ ।
ବୋଇଲେ ହେ ମିତ୍ର ଆସ୍ତେ ବାହୁର ଦଳରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ ଅଛି ଅପୂର୍ବ ଅଗ୍ରତେ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ଲକ୍ଷ ହୋଇଲେ ସମ୍ମୁଖରେ
ଦରଯୋଡି ଦେଇଲ ଶୁଣିମା ରଘୁବୀରେ ।
ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ପୂର୍ବ ଦକ୍ଷିଣ ଏ ଚାରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଦେବ ମୋହୋର ଆଗରେ ।
ବସୁଧାରି ବରଷା ହୋଇଲା ଶେଷ ଏଥି
ମାଲ୍ୟବନ୍ତେ ବସି ବସିଛନ୍ତି ରଘୁପତି ।

ସୈନ୍ୟ ସଖା ହେଲେ ଯାଇ ଦର୍ଶନ କରିକି
ସୁଗ୍ରୀବର ତାରକା ସମ୍ମୁଖରେ ଜଣାଇବ । ୭୦ ।
ଦକ୍ଷିଣର ପୁର ମାନ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଦେଖି
ବାନର ଜାତିବା ହେଉ ସେବକ ଭବସାଙ୍କ ।
ଶୁଣି ରଘୁବୀର ମଧ୍ୟ ବାନ୍ଧୁ ହୋଇଲେ
ସୁଗ୍ରୀବ ମାସ ହେଲା ସେ ତ କପାଳ ନଇଲେ ।
ରାମଣାସେ ମାଲ୍ୟବନ୍ତେ ସୁଗ୍ରୀବର ରଖି
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।
ଦକ୍ଷିଣର ପୁରମାନେ ବୁଲନ୍ତି ବନରେ
ଖୋଜନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ପାତାଳ ନଗରେ ।
ପାତାଳ ଭୁବନେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଅନ୍ଧକାର ଭୂମି ବାଟ ନ ଦିଶଇ ଦିଶ । ୭୫ ।
ଗମନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ଏକ ନଗର ସୁନ୍ଦର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇ ସମସ୍ତ ବାନର ।
ବାନରଙ୍କୁ ଦେଖି କହେ ସୈରିକା ସୁନ୍ଦରୀ
ତାଙ୍କୁ ଆସି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ କିସ ପାଇଁ ।
ବୃଦ୍ଧିକର ଅଙ୍ଗଦ କହଇ ତାର ପାଶ
ଆମ୍ଭେ ପୁଅପଣ ଅଟୁ ଶ୍ରୀରାମର ଦାସ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜି ରାମ ବୁଲନ୍ତି ବନରେ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ଭେଟିଲେ ସୁଗ୍ରୀବରେ ।
ତାର ସଙ୍ଗେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଇତ୍ର ହୋଇଲେ
ମିତ୍ରଙ୍କଲେ ବାଳିକି ନାଶ କଲେ । ୮୦ ।
ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ପର୍ବତେ ଅଛନ୍ତି ରଘୁପତି
ସୀତା ଖୋଜିବାକୁ ଆମ୍ଭ ପେଷି ଅଛନ୍ତି ।
ଆମ୍ଭ ଭାଗ୍ୟରେ ଖୋଜି ଏଠାରେ ପ୍ରବେଶ
(ଖୋଜି ଖୋଜି ନ ପାଇଲୁ ତୁ ଦେଉ ସନ୍ଦେଶ ।)

ଶୁଣିଥିବ କହଇ ସେ ଚେଡ଼ିକା ସୁନ୍ଦରୀ
ଲଙ୍କାର ରାବଣ ଯେ ସୀତାଙ୍କୁ ନେଲା ହରି ।
ପାତାଳ ଭୁବନେ ତୁମ୍ଭେ ଏଥି କମ୍ପା ଅଛି
ଲଙ୍କାପୁରେ ଅଛନ୍ତି ସୀତାଦ୍ୟା ଶୁଦ୍ଧବେଣୀ ।
କହନ୍ତି ଅଙ୍ଗଦ ବୀର ଶୁଣ ଗୋ ସୁନ୍ଦରୀ
ପାତାଳ ଭୁବନୁ ତୁମ୍ଭେ ଗଲ ପାଶୋରି ।
ଶୁଣିଥିଲ କହନ୍ତି ସେ ଚେଡ଼ିକା ସୁକଣ୍ଠା
ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି ବାହାର ହୋଇବ ପ୍ରଥମତ ।
ଶୁଣିଥିଣ ସାତ ବୀରେ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ
ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି ଯାଇ ସିନ୍ଧୁକୂଳରେ ମିଳିଲେ ।
ଦେଖନ୍ତି ବସନ୍ତ ଋତୁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ମନରେ ଭାଳନ୍ତି ସେ ଯେ ହୋଇଣ ବିରସ ।
କି ବୋଲିବେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସୀତାଶୁଦ୍ଧି ଅଣପତି
ଭାଳିଣ ସେ ବୃକ୍ଷ ପାଦ ଯୋଗିଲେ ଡହଣ ।
ମହଁକାକୁ ଇଚ୍ଛା ସେ କରନ୍ତି ସାତ ବୀର
ଏଥିକୁ ଉପାୟ କର ଦେବ ରଘୁବୀର ।
ବୀରଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଗୋ ସମ୍ପାତି ନାମେ ପକ୍ଷୀ
ତୁମ୍ଭେ ଦେଖିଅଛ କି ସୀତାମ୍ବା କମଳାକ୍ଷୀ ।
ଶୁଣିକରି କହଇ ସେ ପକ୍ଷୀ ମହାବଳ
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ନେଲା ସୀତା ଦଶମୁଣ୍ଡ ।
ପକ୍ଷୀଠାରୁ ବାରତା ପାଇଲେ କପିମାନ
ବୋଲନ୍ତି କେମନ୍ତେ ଯିବା ଲଙ୍କାର ଭୁବନ ।
ଏମନ୍ତେ କହନ୍ତି ବୃଦ୍ଧ ପବନନନ୍ଦନ
ଡେଙ୍ଗା ହେଉଛି ପ୍ରଥମତ ଯିବ ଲଙ୍କାପୁର ।
ଶୁଣି ସମସ୍ତେ କଲେ ବାନର ନନ୍ଦନ,
ଲଙ୍କାକୁ ଡେଇଁବ ସେହୁ ବୀର ହନୁମାନ ।

ଶ୍ରୀରାମ ସ୍ମରି ବୀର ଅକାଶେ ଗମଇ
ଶଏ ଯୋଜନ ସମୁଦ୍ର ନିମିଷେ ଡିଆଁଯାଇ ।
ବାଟରେ ଦୁର୍ଘଟମାନ ଏଡ଼ିଲାକ ଯେତେ
ରଘୁନାଥ ସ୍ମରି ସେ କଟିଲା ସବୁତକ ।
ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଥିଲା ହନୁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା
* ଭୂଇଁଘଷିମାନେ ଲଙ୍କା ପୁରରେ ପଶିଲା ।
ଦୁପଟେ ଖୋଜିଲା ସୀତା ଜନକକୁମାରୀ
ଘରେ ଘରେ ପୁରେ ପୁରେ ମନ୍ଦିରେ ସବୁରି ।
କାହିଁ ନ ଦେଖିଲା ସୀତା ଜନକଦୁହିତା
ମହା ଚିନ୍ତା ହୋଇଲା ପବନର ସୁତ । ୯୦ ।
ଗୁପତେ ରଖିଛି କାହିଁ ନେଇ ଦଶଶିର
ଦେଖୁଁ ଠାରେ ଭେଟିବ ରାମର ମନୋହାରୀ ।
କାହିଁ ଥିବେ ସୀତାଦେବୀ ସେ ଜନକଦୋହିତା
ଚିନ୍ତାକରଇ ପୁଣି ଖୋଜଇ ବହୁତ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ଅଶୋକ ବଣିକ
ହରଷ ହୁଅଇ ଦେଖି ବୀର ହନୁମାନ ।
ଚମକଇ ଏଠାରେ କି ଭେଟିବ ସୀତାକୁ
ଦେଖି ତା ସୁରତି ତଣି ହେଉଅଛି ଭାଗ୍ୟ ।
ଦେଖଇ ଅଶୋକ ବନ ମଞ୍ଜୁ ମଞ୍ଜୁ ଫଳ
ଥାଟେ ଥାଟେ ଶୋଭୁଛି ସେ ଅନେକ ବୃକ୍ଷ । ୯୫ ।
ଶୁକ ଶାରୀ କିଙ୍କାରୀ ମୟୂର ଡାକେ ନାଦେ
କୁହୁ କୁହୁ କୋକିଳ ସେ କରଇ ଶବଦ ।
ନାନା ରୂପେ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣେ ଅଛନ୍ତି ପକ୍ଷୀଏ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ହନୁ ପବନ ନନ୍ଦନ ।

---

* ଭୂଇଁଘଷି ପଶୁମାଣ ରୂପ ରେ

ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଭଣ୍ଡାର ତହିଁ ଅଛି ନିର୍ଦ୍ଧ ହୋଇ
ଅସୁରଙ୍କ ଦେଶରେ ଅଛନ୍ତି ବଇଦେହୀ ।
ଅଶୋକବନରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ହନୁମନ୍ତ
ଗୁପତେ ଦେଖଇ ସବୁ ସେଠେଁକ ଚରିତ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଆସି ରାବଣ ହୋଇଲା
ସୀତାଙ୍କୁ କହୁଣ ସେ ବଚନ କହିଲା । ୧୦୦ ।
ନାନା ରୂପେ ବଖାଣି ବଚନମାନ କହି
ଶୁଣି କୋପ କଲେ ସେ ଯେ ଜନକନନ୍ଦିନୀ ।
ଶଠ କାଳ ଦୁଷ୍ଟଟିକୁ ବଞ୍ଚିବାର ସ୍ୱତ
ମରଣ କୋଟହାର ଆସି ହୋଇଲୁ ନିଶ୍ଚିତ ।
ରାମବାଣ ଆଘାତ ରୁ ନ ଯାଣୁ ରେ ବାଇ
ଅନଳେ ପଶିବେ ତୋର ଏଣୁ ଅଛି ହୋଇ ।
ଶୃଗାଳ ନିଶ୍ଚୟ ତୋର ଦନ୍ତ ଶୀଳ ନାହିଁ
କେଶରୀ ନାଗରେ ରାମ ପାରେ ତୋତେ ଦହି
ବଧ କରିବାକୁ ତୋର * ଶକ୍ତି ଅଛି କାହିଁ
ସିଂହ ରେ ଶୃଗାଳ କେବେ କଥା ଏତେ ରହି । ୧୦୫ ।
ସୀତାଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି ରାବଣ ଡରିଲା
ମନ୍ଦା ଭଗ୍ନ ପାଇଣ ଲେଉଟି ଯାଇ ଗଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ରାବଣ ଅଇଲା କଥା ବୁଝିଲା ଗୁପତ ।
ଦାସୁର ଭରଣ ଉଣେ ପବନତନଇ
କେମନ୍ତେ ପାରିବା ମୁଁ କହିବି ବଇଦେହୀ ।
ମୋତେ ଦେଖି ନାହିଁ ରାଣୀ କୋପ ଯିବ କହି ?
ରାବଣ ଦାସର ଶାପ ଦେବ ରାମନାରୀ ।

* ଶକ୍ତି—ଶକ୍ତି

ମୃଗ ଯୋନି ଫେଡିଥିଲା ଯବନର ସୁତ
ରାମ ନାମ ଧରି ଅନ୍ତେ ହେଲା ମୁକ୍ତିମନ୍ତ । ୧୧୦ ।
ଦେଖିଲେ ନୟନେ ମୃଗ ଜାନକୀ ରମଣୀ
ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇଲେ ଦୃଷ୍ଟରେ ତାହା ଯେଣୁ ।
ନସ୍ମୃତି ବାଳକ ଶବ ଜଳଧାରା ପ୍ରାଏ
କି ନିମନ୍ତେ ମୃଗ ହୁଇ ଛଡିଲୁ ରାମ ରାଏ ।
ବେନି ଜନ ହେଲୁ ଅନ୍ତେ ଶ୍ରୀରାମର ପାଣି
ଶରଛେଦ କଲା ବେଧାନ୍ତା ଗଢ଼ାଇ ମୁହିଁ ଏ ।
ତୋତେ ସ୍ନେହ କରି ରାମ ନ ଛାଡ଼ନ୍ତି ଯତେ
କି ନିମନ୍ତେ ଛାଡ଼ିଣି ଯିଇଲୁ ରଘୁଶ୍ରେଣୀ ।
ଶୋଭନ୍ତର ହୋଇ ଦେଖା ବଢ଼ାନ୍ତି ବଚନ
ତାହୁଁ ଛୁନ୍ଦେ ହେମନ୍ତେ ଯିଇଲ ଜଟିଜନ । ୧୧୫ ।
ଶ୍ରୀରାମର କ୍ଷିପ୍ରମୁଦ ପାଇଲନ୍ତି ତାହିଁ
ପ୍ରତେ ଯେ ଟେକା ଯାଇ ସାର ଜନ୍ମ କାନ୍ଦା ଛୁଞ୍ଚ ।
ଶୁଣି ଜନ ଯୋଡ଼ିଲ ହସ ଦେବଶଙ୍କର ସୁତ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ କହେ ଭାଗବତ ମାତ ।
ଦଶରଥ ନୃପତି ଅଯୋଧ୍ୟା ଦଣ୍ଡଧାରୀ
ସୁରପୁର ଗାଳ ହୋଇଥିଲେ ତାହାଙ୍କର ।
ଜଳକେଶ୍ରୀ ଖଡ଼ାଙ୍କୁ ମାଗିଲେ ବରଦାନ
ଭରତ ହୋଇବେ ରାଜା ରାମ ଯିବେ ବନ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ରାମ ବନେ ତପଚାରୀ
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରୁ ରାବଣ ସୀତା ହରି । ୧୨୦ ।
ଦୁଃଖେତେ ହୋଇ ରାମ ବୁଲନ୍ତି ବନର
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ଭେଟିଲେ ସୁଗ୍ରୀବର ।
ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ରାମ ମଇତ୍ର ହୋଇଲେ
ସୁଗ୍ରୀବର କୋପ ଯୋଗୁ ବାଳିକି ମାଇଲେ ।

ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗ ଘେନି ରାମ ଚରଣେ ଭେଟିଲୁ
ସୁଗ୍ରୀ ବଶକରି ସ୍ତ୍ରୀ ଭୂତ ବନ୍ଧାଇଲୁ ।
ମୁହିଁ ହନୁମନ୍ତ ନାମ ପେଷନ୍ତିର ସୁତ
ଲଙ୍କାରେ ଭେଟିଲି ଆସି ଜନକଦୁହିତ ।
ଦେଖ ଶ୍ରୀରାମନାମ ମୋତେ ଅଙ୍କ ଦେଲେ ଦେବୀ
ଶ୍ରୀରାମ ଛାମୁରେ ଯାଇଁ ବାରତା କହିବା । ୧୬୫ ।
ଶୁଣନ୍ତେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ଜନକଦୁହିଣୀ
ମସ୍ତକରୁ ଫେଡ଼ଣ ଘେନିଲେ ମଥାମଣି ।
ହନୁମନ୍ତ ହସ୍ତରେ ସୀତାୟା ଦେଲାଦେଲେ
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଏହି ଦେଇ ବାରତା କହିବେ ।
ଜାନକୀର ଦେଇ ମଣି ହସ୍ତରେ ଘେନିଲୁ
ସୀତାଙ୍କ ପାଦରେ ଯାଇ ମେଲଣି ମାଗିଲୁ ।
ଯାଅ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଜନକଦୁହିଣୀ
କ୍ଷେତ୍ରେ ଉଭା ହୋଇଣ ବାହୁଡ଼େ ଦୂତମଣି ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ହନୁ ପବନତନୟ
କ୍ଷୁଧା ଲାଗୁଅଛି ମୋର ଅତିଶୟ କାୟ । ୧୭୦ ।
ମଧୁବନେ ପଶିବା ଖାଇବା ଫଳ ମୂଳ
ଅଗ୍ରରେ ଦେଖନ୍ତି ସେ ବାନରେ ମଣ୍ଡପୋଳ ।
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ହନୁମନ୍ତ ଯାଇଁ ଗଲା
ମଧୁବନ ଦାଣ୍ଡରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ବୃକ୍ଷମାନ ଦେଖଇ ସେ ଅତି ଶୋଭାବନ
ବୋଇଲା ସୁଗ୍ରୀବ ଅଛି ସବୁ ମଧୁବନ ।
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ଯାଇଁ ପବନର ସୁତ
ବୃକ୍ଷମାନେ ଉପାଡ଼ି ସେ ଦୂରକୁ ନିପାତ ।
ଦଧିବାର ଲକ୍ଷନ୍ତେ ଶୁଣିଲ ତଇଁଥାଇ
ବୋଲନ୍ତି ରକ୍ଷୀମାନେ ଶୁଣି ଯାଇଲେ ସେ ଦାସ । ୧୭୫ ।

ଦେଖିଣ ଧାଇଁଲେ ମଲ୍ଲ ଯୋଧଙ୍କ ଚୌକିଆଇ
ନାନା ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ଆଗେ ଉଭାଇଲେ ଠାଇଁ ।
ଖଣ୍ଡଧର ଦୂତ ଅଙ୍ଗ ଭକ୍ଷିବାଇଁ ନାଶ
ଲଙ୍କାପୁର ଅସୁରେ ତାଙ୍କର ସମପାଶ ।
ବିପୁର ଭକ୍ତ ଦେଖି ମଲ୍ଲଯୋଧା ଦଳ
ଏହି ତତ୍ତ୍ୱବର ଦୃଢ଼ ମୁଷ୍ଟିରେ ଧଇଲା ।
ମହାବୀର ମୂର୍ତ୍ତି ଧରି ଶ୍ରୀରାମର ଦାସ
ଅଶୀ ସହସ୍ର ଚୈତାଳିଙ୍କୁ ସବୁ କଲା ନାଶ ।
ଏହି ଯେ ଅସୁର ଭଣ୍ଡି ପକାଇଲା ଦୂରେ
ସ୍ୱଦେଶ ହୋଇଲା ସାଇଁ ସ୍ୱବାଣ ଛମୁରେ ।୧୪୦।
ଶୁଣ ଦେବ ଲଙ୍କାପତି ରାବଣର ସୁତ
ମଧୁବନ ତୋଟା ସବୁ ଭାଙ୍ଗି କଲା ଦୂତ ।
ଅଶୀ ସହସ୍ର ତୋଟାଳ ମାଇଲା ରଣଯୋଗେ
ଯୋଦ୍ଧେ ନ ରହିଁ ଦେଇ ନାଶଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ ।
ଶୁଣି ଦୋପେ ପେଷିଲେ ସେ ମହୋଦରୀ ଯାଇଁ
ଅକ୍ଷୟ ଦଣ୍ଡେ ଯାହି ସେନାପତି ଯାଇଁ ।
ରଥୀ ହସ୍ତୀ ପଦାତି ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଘେନି
ମଧୁବନ ତୋଟାରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ମାର ମାର ଧର ଧର ଡାକନ୍ତି ଅସୁରେ
ଶୁଣି ହନୁମନ୍ତ ସେ ଧାଇଁଲା ଅତି ଜବେ ।୧୪୫।
ହାତୀଙ୍କୁ ମାରଇ ଯୋଦ୍ଧେ ହାତୀଙ୍କୁ ଧରଇ
ରଥଙ୍କ ଉପରେ ଦେଇ ରଥ ପକାଇ ।
ଅକ୍ଷୟ ସହିତେ ବଳ ଯେତେକ ଆସିଥିଲେ
ହନୁମନ୍ତ ହସ୍ତରେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାଣ ଦେଲେ ।
ଏହି ଦୂର ସ୍ୱବଂଶକୁ ଦେଖିଲ ବାରତା *
ସୈନ୍ୟବଳ ଅଧିକେ ମାରିଲା ହନୁମନ୍ତ ।

* ବାରତା—ବାର୍ତ୍ତା

ଶୁଣନ୍ତେ ରାବଣ ଡାକେ ମହାକୋପେ ହୋଇ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯାଅ ଆଜି ବେଗି ଲଙ୍କାପାଇଁ ।
ସୈନ୍ୟବଳ ଘେନି ବୀର ବଜାଇ ଚଳିଲା
ମଧୁବନ ତୋଟାରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।୧୬୦।
ହୋଣା ଜାମ୍ବୁ ଉପରେ ବସିଛି ହନୁମନ୍ତ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ବୀର ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତ ।
ସୈନ୍ୟବଳ ଦେଖି ହନୁମନ୍ତ ଅତିବଳ
ନଥିବା ନିମନ୍ତେ କି ରେ ଅସୁଅନ୍ତ ଥାଇଁ ।
ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ କେତେ ପେଷି ନାଗପାଶ
ବନ୍ଧନରେ ପଡ଼ିଲା ସେ ଶ୍ରୀରାମର ଦାସ ।
ବୀର ଟୁଇ ବନ୍ଧାଇ ଚଳଇ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ
ରାବଣ ସମ୍ମୁଖରେ ନେଇ ଦେଲା ହନୁମନ୍ତ ।
ଦେଖି ଦଶ ରାବଣ ପୁଚ୍ଛଇ ମୁଖ ଚାହିଁ
କାହୁଁ ଆସି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ କପି ତୁହି ।୧୬୫।
ଶୁଣି କଥ କହେ ତହୁଁ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ଅଯୋଧ୍ୟା ଠାକୁରଙ୍କର ଅଟଇ ମୁଁ ଦୂତ ।
ଜଗତ୍ରୀ ଜନନୀ ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜିବାକୁ
ତୋଷିବା ନିମନ୍ତେ ଆସମ୍ଭ ଏଠାକୁ ଆଇଲୁ ।
ରାମରାଣୀ ହରିଲୁ କେବଣ ଧର୍ମପଣ
ନିଶ୍ଚୟ ମରିବୁ ତୁ ରେ ଶୁଣ ଲଙ୍କପତି ।
ଅଦେଖ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଠାକୁର ରଘୁମଣି
ସେବକ ଅଟଇ ମୁ ତାହାଙ୍କ ଚରଣୀ ।
ଶୋଷିବା ଲୋଚକୁ ଏବେ ଦେଖୁଅଛି ବାଣୀ
ଧିକ ଧିକ ରାବଣ ତୋହରାଇ ଯେତେ ଭୂଷି । ୧୭୦
ହନୁମନ୍ତ ବଚନେ କୁପିଲା ଦଶଶିର
କେ ଛୁଇଁବ ଲାଞ୍ଜର ଠାକୁର ରଘୁବୀର ।

ଜାଣୁ ର ସୀତାଙ୍କୁ କେଉଁ ହୃଦ୍‌ଦେଶ ଯହିଁ,
ଅଟେ ଜାଣ କାଣ୍ଡ ତୋର ସୀତା ସୁକେଶୀ ।
ତାହାର ବଚନେ ଲଙ୍କାପୁରକୁ ଅଇଲୁ
ଗ ଲମ୍ଫେ ମର୍କଟ ଅଧିପ ନାଶିଗଲୁ ।
ଦଶଶିର ବଚନେ କହଇ ହନୁମାନ
ଜାଣି ଛୁଛ କାଣିଛୁ ଠାକୁର ରଘୁନାଥ ।
କିଷ୍କିନ୍ଧ ଖର ଦୂଷଣ ସେନାପତି ମାରି
ଶୂର୍ପଣଖା ଶ୍ରବଣ ନାସା ଛେଦନ କରି ।୧୬୫।
ଅଯୋଧ୍ୟା ଠାକୁର ଯେ ସେ ବୀର ରଘୁମଣି
ସେବୁଦଣ୍ଡ ଆଣିଅଛୁ ତାହାଙ୍କ ଘରଣୀ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତେ ଋଷ୍ୟମୂକରେ ପ୍ରବେଶ
ସୁଗ୍ରୀବ ସଙ୍ଗେ ମଇତ୍ର ହୋଇଲେ ରଘୁଈଶ ।
ମିତ୍ରଛଳେ ବାଳିକି ନାଶନ୍ତେ ରାମ ମାରି
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ କରି ।
ଏବେ କପିରାଜ ସେ ପଠିବେ ତୋତେ ନାଶ
ସୀତା ଦେଇ ଚରଣେ ଶରଣ ଯାଇଁ ପଶ ।
ହନୁମନ୍ତ ବଚନ ଶୁଣିଣ ଦଶଶିର
କୋପଭରେ କହଇ ବସିଣ ବେଗେ ମାର ।୧୭୦।
ରାଜା ଆଜ୍ଞା ପାଇଣ ମାଇଲେ ମହାବଳୀ
ହେଇ ତହିଁ ବାନରକୁ ମାରେ ଭୁଜ ତୋଳି ।
ନାନା ଯୁଦ୍ଧେ ମାରନ୍ତେ ନୋହିଲା ତାର କିଛି
ଠୁଣ୍ଟା ଠୁଣ୍ଟା ହୁଏଅଛି ଚଳାଇଲ ଲଞ୍ଜି ।
କୋପିଅଛ ତହିଁ ହନୁ ରାବଣକୁ କହି
ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦେ ମୋତେ ଅସ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର ନାହିଁ ।
ଆଜ୍ଞା ଯେବେ ଦେଇଥାନ୍ତେ ସୀତାଙ୍କ ଆଣନ୍ତି
ମୁଣ୍ଡ ଛେଦି ଲଙ୍କାପୁର କରନ୍ତି ଧୂମାନ୍ତ ।

ଯେବେ ଛୁଟେ ମାଇଲେ ମୋହୋର ନାଶ ନାହିଁ
ବାର୍ଦ୍ଧିକଲ୍ୟ ପଣ୍ଡିତ ମାରୁଛ ଡିସ ପାଇଁ ।୧୭୬।
ସେବେ ତୋର ଶରଧା ହୋଇଲା ମୋତେ ମାର
ଶୁଣ ତୁ ମୋହୋର ବାଣୀ ଲଙ୍କା ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।
ପୂର୍ବେ ଶାପ ଦେଇଅଛନ୍ତି ଋଷି ବୃଦ୍ଧମାନ
ଛୁଇଁଲେ ମୋହୋର ଲକ୍ଷେ ଖଣ୍ଡିବ ବଦନ ।
ତୈଳ ଦେଇ ଅଗ୍ନି ତହିଁ ଦେବୁ ତୁ ଲଗାଇ
ତେବେ ମୋର ଶରୀରୁ ଖଣ୍ଡନ ଛିଣ୍ଡିଯାଇ ।
ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ଅଗ୍ନି ଦୁଃଖ ମୋର ହୋଇ
ଦେହାନ୍ତର ଶସ୍ତ୍ରେ ମୋର ପ୍ରାଣ ନ ଛାଡ଼ଇ ।
ଶୁଣି ତୋଷ ହୋଇଲା ସେ ଲଙ୍କାର ରାଜନ
ମିଥ୍ୟା ନ କହନ୍ତି ଏ ଯେ ବାନ ବଚିମାନ ।୧୮୦।
ପୂର୍ବେ ଶାପ ଦେଇଥିଲେ ଋଷି ବଡ଼ଗଣ
ବସ୍ତ୍ର ବେଢ଼େ ଅଣ ବୋଲି ବୋଇଲା ରାଜନ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଯାଇମାନେ ଗଲେ ଧାଡ଼ିକାରେ
ବସ୍ତ୍ର ତୈଳ ଘେନି ଅଗ୍ନି ମିଳିଲେ ଗଳ୍ପରେ ।
ହନୁମନ୍ତଲାଞ୍ଜେ ବସ୍ତ୍ର ବାନ୍ଧି ବୋଲି କହି
ଅଜ୍ଞା ପାଇ ବାନ୍ଧିଲେ ସେ ବସ୍ତ୍ରମାନ ନେଇ ।
ତୈଳ ଦେଇ ଅଗ୍ନି ଲାଞ୍ଜେ ଲଗାଇଲେ ନେଇ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ନାଗପାଶ ବନ୍ଧ ଫେଡ଼ ଦେଇ ।
ଏମନ୍ତ ବସ୍ତ୍ରେରେ ତହିଁ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ପୁଚ୍ଛରେ ଲାଗିଲା ମୋର ଅଗ୍ନି ଯେ ବହୁତ ।୧୮୫।
ଲୁଚି ଦୂର ହୋଇ ହନୁ ରାବଣକୁ କହି
କି କାମରେ ଲଗାଇଲୁ ମୋର ଦେହୁ ଫାଶି ।
ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ବୋଲି ତୋତେ ବୋଇଲନ୍ତି ଉଚିତେ
ମୋର ମାୟା ନ ଜାଣିଲୁ ତୋର କୁମତିରେ ।

ଏହୁଁ ଜାଣି ପାଷଣ୍ଡ ତୋହର ଲଙ୍କାପୁର
ନାଶିବା ଭଣ୍ଡବ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରର ।
ଏମନ୍ତ କହିଣ ହନୁ ଅଟ୍ଟାଳେ ଉଠିଲା
ରାବଣମନ୍ଦିରେ ଯାଇଁ ଲାଞ୍ଜ ଲଗାଇଲା ।
ଲାଗଣ ଅଗ୍ନି ଲାଞ୍ଜର ଜଳି ଜଳି
ଦେଖିଣ ରାବଣ କହେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଡାକି ।୧୯୦।
ବୋଇଲା କି ନିମନ୍ତେ ଚିନ୍ତୁଛ ମୋର ପୁର
ଚୋର କପିକୁ ଦେଖେ କଣ୍ଠ ଅବଧାନ ।
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି କହେ ବୀର ହନୁମନ୍ତ ।
ଡେଣ୍ଡେ ଘରଭ ଲାଞ୍ଜ ନେଇ ହନୁମନ୍ତ
ବ୍ରହ୍ମଅସ୍ତ୍ରେ ଜାତ କଲା ବୀର ହନୁମାନ
ଲଙ୍କାପୁର ଦହନ କରଇ ହୁତାଶନ ।
ଘରେ ଘରେ ପୁରେ ପୁରେ ସମସ୍ତ ଜାଳିଲା
ସୁର ଗମନରେ ଲଙ୍କପତି ଭଣୀ ଭଲା ।
ବ୍ରହ୍ମା ଆଦି ଯେତେକ ଦେବତାମାନେ ଥିଲେ
ସ୍ୱର୍ଗର ଗ୍ରହାର ବୋଲେ ହନୁକୁ କହିଲେ ।୧୯୫।
ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ହନୁମନ୍ତ ରାମପାଶେ ଫେରି
ଏ ଲଙ୍କା ଭୁବନ ଜଳୁ ସୀତା ଠାବ କରି ।
ସେଦିନ ଅନଳ ତୁ ତୋ କରଅଛୁ ଜାତ
ଚିର୍ଣ୍ଣକୁ ଯେଥ ତୁ ସେ ବୀର ହନୁମନ୍ତ ।
ଏତେ କହି ଦେବଗଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନେ ଗଲେ
ପବନର ସୁତ ଲାଙ୍ଗୁଳ ସେ ଲିଭାଇଲେ ।
ବ୍ରହ୍ମ ଅସ୍ତ୍ର ଚର୍ଣ୍ଣକୁ ଖେଦିଲା ହନୁମନ୍ତ
କ୍ଷଣକେ ଯୋଗେ ଲଙ୍ଘିଲେ ସୁବେଳ ପର୍ବତ ।
ଜଗତେ ଶୁଣ ଯୋଜନ ଶୁଣିମା ସାଧୁଜନ
ଯେତେକ ଦୁର୍ଗମ ଲଙ୍କାରେ ସେ କଲା ହନୁମାନ ।୨୦୦।

ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦେ ତାର ଏତେ ବୁଦ୍ଧି ହୋଇ
ଲଙ୍କାପତି ଗୃହ ଠାବ କଲା ଗଇଶ୍ରେଷ୍ଠ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ଯେମନ୍ତ ହୋଇଲା
ଲଙ୍କାପୁର ଯୋଡ଼ିକ୍ଷେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶୋଭା କଲା ।
ଏ କଥା ଜାଣିଣ ବ୍ରହ୍ମା ବିଶ୍ୱକର୍ମା ପେଷି
ତ୍ରିକୂଟ ଶିଖରେ ଲଙ୍କା ନିର୍ମାଣ କରସି ।
ଶୁଣି ବିଶ୍ୱକର୍ମା ବେଗ ହୋଇଣ ଆଇଲେ
ତ୍ରିକୂଟ ଶିଖରେ ଲଙ୍କାପୁର ଗଢ଼ି ଦେଲେ ।
ଏ କଥା ଇଚ୍ଛାରେ କହୁଁ ବୀର ହନୁ ବୀର
ସମୁଦ୍ରଲଙ୍ଘନେ ସେତୁ କରଇ ଶରୀର ।୫।
ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦ ବୀର ଆକାଶେ ଯେପିଲା
ଦୂର ଗଡ଼ମାନେ ସିନ୍ଧୁ ପାର ହୋଇଗଲା ।
ସେଥି ଠାରେ ବସିଛନ୍ତି ଅଙ୍ଗଦ କୁମାର
ସେଠାକରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ହନୁ ବୀର ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ଅଙ୍ଗଦ ନଳ ନୀଳ
ହନୁମନ୍ତ ସଙ୍ଗେ ହୋଇଲେ ସର୍ବେ ମେଳ ।
ଯେତେ ଯେତେ କଥାମାନ ଲଙ୍କାପୁରେ ହୋଇ
ଜାମ୍ବବାନ ଅଙ୍ଗଦ ଅଗ୍ରେରେ ସବୁ କହି ।
ଶୁଣି ତା ସନ୍ତୋଷ ସେ ହୋଇଲେ ସର୍ବଜନ
ଆଗ ପଛ ହୋଇ କରି କରନ୍ତି ଗମନ ।୧୦।
କେତେକ୍ଷଣେ ଲଙ୍କାପୁର ନିର୍ବାଣ ହୋଇଲା
ପଥରେ ଯୁଇଲେ କହେ ପବନର ଗତି ।
ଏମନ୍ତ ଆରତେ ସେ ସୁଗନ୍ଧ ମହାଖରେ
ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ପର୍ବତେ ବସିଛ ମହାସାରେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବସିଛନ୍ତି ଚିନ୍ତାରେ
ସୂର୍ଯ୍ୟସୁତ ସୁଗ୍ରୀବର ଅଛନ୍ତି ସମୁରେ ।

ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଦୂତ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଦେଖି ପାଏ ଚରଣ ଶୋଇଲେ ।
ଉଠ ଉଠ ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ହରଷ ହୋଇଣ ସେ ତାହାଙ୍କ କହୁଥାନ୍ତି ।୧୯।
ଦେବ ହୋଇ ମୋହୋର ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ବେଗେ ଆଉ
ସୀତାର ବାରତା କହ ମନ ମୋର ତୋଷ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଉଠିଲେ ଶିରରେ କର ଦେଇ
ବେନି ପାଦୁକରେ ସ୍ୱାମ ବସାଇଲେ ନେଇ ।
କର ଯୋଡ଼ି କହୁଛି ସେ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ସାବଧାନ ହୁଅ ଦେବ ସୀତାଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତା ।
ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାରେ ଦେବ ସୀତା ଖୋଜିଗଲୁ
ନାନା ଦେଶ ଗିରିବନ ଅରଣ୍ୟେ ବୁଲିଲୁ ।
ବୁଲନ୍ତେ ପାତାଳ ପୁରେ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ
ଗିରିକା ଗୁହାପଥାରୁ ପାଇଲୁ ସନ୍ଦେଶ ।୨୦।
ତାହାର ବଚନେ ଦେବ ପାର ହୋଇଗଲୁ
ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ।
ସମ୍ପାତିର ଠାଁ ଦେବ ପାଇଲୁ ବାରତା
ଲଙ୍କାପୁରେ ଛନ୍ତି ସୀତା ଜନକଦୁହିତା ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁହିଁ ସମୁଦ୍ର ଲଙ୍ଘିଲି
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲି ।
ସବୁଠେ ଖୋଜିଲି ତାହିଁ ନ ଦେଖିଲି ସୀତା
ଅଶୋକ ବନରେ ଦେଖ ତୋହୋର ବନିତା ।
ସେ ବନରେ ଠାବ କରି ଗୁପତେ ରହିଲି
ରାବଣ ଆଇଲାରୁ ମୁଁ ତହୁଁ ଦେଖିଲି ।୨୧।
ମହାକୋପ କରି ସେ ବଚନ କହିଲେ
ଡରେ ଲଙ୍କାପତି ଦେବ ଜାନକୀଙ୍କି ଗଲେ ।

ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ଦେବୀ ସୀତା ପାଶ ରକ୍ଷ
ମୁଖଚୋଟା ଦେଖିଣ ସମସ୍ତ ଜଣାଇଲ ।
ମୁଦ ଦେଲେ ଘେନ ଦେବୀ ଶୋକଭର ହୋଇ
ଦଣ୍ଡ ଯେତେ ପାଇଛନ୍ତି ସବୁ ମୋତେ କହ ।
ମସ୍ତକରୁ ରତ୍ନମଣି ଫେଡ଼ି ମୋତେ ଦେଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖରେ ଦେବୁ ବୋଲିଣ କହିଲେ ।
ଏତେକ କହି ହନୁମନ୍ତ ମଣି ଫେଡ଼ିଦେଲ
ହସ୍ତରେ ଘେନିଲେ ମଣି ରଘୁକୁଳସ୍ୱାମୀ ।୩୦।
ଶୋକଭର ହୋଇ ରାମ ମଉନ ହୋଇଲେ
ସଜଳ ଚକ୍ଷୁରେ ରାମ ବଚନ ବୋଇଲେ ।
ଝର ଝର ନୟନୁଁ ବହିଲ ନୀରଧାର
ଜାନକୀର ରୂପ ଗୁଣ ସୁଅନ୍ତି ମନର ।
ଯେତେ ଯେତେ କଥା ଯେତେ ଦୁଖ ଥିଲା ହୋଇ
ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ରଘୁକୁଳସ୍ୱାମୀ ।
କହେ ରାଜା ପୋଷିଦାର ଶ୍ରୀରାମ ପମୁରେ
ବିଷଣ୍ଣିର ହେଉଛେ ଘେନନ୍ତି ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳରେ ।
ସନ୍ତୋଷ ସହିତେ ଦେବ କହିବେ ବିନାଶ
ମନେ ସେତେ ତାପ ହୋଇ ସମସ୍ତ ବିନାଶ ।୩୫।

ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ
ଏଠାରେ ରହିବା ମିଶ କହି ଭାର୍ଯ୍ୟା ନାହିଁ ।
କେତେ ଦିବା ସ୍ମରଣ କହିବା ପ୍ରାଣନାଶ
ହନୁମନ୍ତ କହନ୍ତି ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ ।
ଶ୍ରୀରାମର ଆଜ୍ଞା ପାଇ କହେ ସୁଗ୍ରୀବକୁ
ଏ ସମସ୍ତେ ରହିବା ଠାକୁର ବଡ଼ବାର ।

ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ସୁଗ୍ରୀବ କହୁଛ
ଦେଉଛେବେଳେ ଅନୁକୂଳ ଭାବିବା ଯୋଗାଇ ।
ବାସ୍ତବ ବନ୍ଧୁଣ, ମନ୍ତ୍ରୀ ଭଲ୍ଲୁକ ସ୍ଥାନରେ
ଦେଉଛବେଳେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହୋଇବ ରଘୁନାଥରେ ।
ଶୁଣିକରି ଚେଳ ମନ୍ତ୍ରୀ ଧନ ବାସ୍ତବନ୍ତି
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ତାର ତମ୍ଭ ବଳ ସେ ଧରନ୍ତି ।
ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ପାଲସ୍ଥନ ସେ ଭଲ ଲକ୍ଷ୍ମ ହୋଇ
ଅନୁକୂଳ ଭାବରେ ଠାକୁର ରଘୁସାଇଁ ।
ଏହି ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ପ୍ରାଣଚୈତନ
ଅନୁକୂଳ ଭଲେ ଦେଖ ଜାନକୀରମଣ ।
ସେନାବଳ ଘେନି ରାମ ସମୁଦ୍ରରେ ଅଛନ୍ତି
ବାନରଙ୍କ ପର୍ବତ ଲଙ୍ଘିଲେ ରଘୁସାଇଁ ।
ସମୁଦ୍ରର କୂଳେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ ରଘୁମଣି ।
ଜାଣି ତେବେ ବରୁଣ ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ଅଛି
ରାମ ମୋତେ ଅଜ୍ଞା ଦେଲା ହେଉ ରଘୁବଂଶୀ ।
ବରୁଣ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ସାଙ୍ଗେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଣି
ଅଳଙ୍କାର ରତ୍ନାକର ଶୁଣ ମୋତେ ଭଣି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବଚନେ କହୁଛି ରତ୍ନାକର
ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧ ନଳ ଦେବ ହୋଇବାକୁ ପାର ।
ସର୍ବେ ଦେବତାଏ ଦେବ ଅଛନ୍ତି ବାସ୍ତବ
ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧି ବାଟସ୍ଥ ଭଲବା ଲଙ୍କାପୁର ।
ଶୁଣି ରାମ ସ୍ୱୟଂ ଅଭିଷେକ ପୂରଣ ହୋଇଲେ
ରତ୍ନାକର ମୁଖ ସ୍ୱୟଂ ଯାଚନା କୋଇଲେ ।
ଅଜ୍ଞା ଦିଇ ରତ୍ନାକର ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇ
ଏହି ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।

ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରାମ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ
ସର୍ବତ୍ର ଅଶୋଧି ମିତ୍ର ବୋଲି ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବଚନ ଧଇଲ ସୁଗ୍ରୀବର
ଲକ୍ଷବାଳ ସେନ ସାଥେ ହନୁମନ୍ତ ସାର ।
ଏଣେ ଜାନକୀଙ୍କର କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ବାରତା କହିଲା ଦୂତ ଶୁଣ ଲଙ୍କାସାଇଁ ।
ସେନା ସହ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସିନ୍ଧୁ ତୀରେ
ରାମ ଭୂପ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ପୂର୍ବ ପାରେ । ୨୦ ।
ଶୁଣି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଲା ଲଙ୍କାର ଅଧିପତି
କହେ ବିଭୀଷଣ ଶୁଣ ମନ୍ଦୋଦରୀପତି ।
ସିନ୍ଧୁ ତୀରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ରଘୁସାଇଁ
ସୀତା ଦେଇ ତାହାଙ୍କ ଶରଣ ପଶ ଯାଇଁ ।
ଶୁଣି କୋପ କଲା କହି ବିଶ୍ରବାସନ୍ତତି
ତୋ ହୋର ମରଣକୁ ହୋଇଲା ବଡ ଭୀତି ।
ଯାଅ ତୁ ପଳାଇ ରାମ ଶରଣ କୁ ପଶ
ଥିଲେ ତୋତେ କରିବଇଁ ନଷ୍ଟ ପ୍ରାଣନାଶ ।
ଶୁଣି ବିଭୀଷଣ ମନେ ମହାଚିନ୍ତା କଲା
ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ବାଇ ଚଳାଇଣ ଗଲା । ୨୫ ।
ସିନ୍ଧୁପାରେ ବସିଛନ୍ତି ରଘୁମଣି
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଆସି ହୋଏ ବିଭୀଷଣ ।
ଦୂରରୁ ଦେଖିଲା ଶୀଘ୍ର ରାଜୀବଲୋଚନ
ପାଏ ପଡ଼ି ହୋଇଲା ସେ ବିଶ୍ରବାନନ୍ଦନ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଠ ଉଠ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ତାଙ୍କୁ ଅଭିଷେକ କଲେ ସଦର କୁ ସାଇଁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ହନୁମନ୍ତ ତାର ପଦ ଧରି
ତାଙ୍କୁ ଅଭିଷେକ ବୀର କରିବା ହୋଇଲା ।

ହନୁମନ୍ତ ବଚନେ କହିଲ ବିଭୀଷଣ
ଲଙ୍କାରୁ ଆସିଲି ମୁହିଁ ଶିଷ୍ଟବାନେଜନ । ୩୦ ।
ସବ ଯାଇ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ବାରତା କହିଲ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆସି ସିନ୍ଧୁକୂଳରେ ହୋଇଲେ ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁଁ କହୁଛି କଥାମାନ
ଶୁଣି କୋପ କଲା ମୋତେ ମାର ଦଶାନନ ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁହିଁ ଅପମାନ ପାଇ
ଶରଣ ନିମନ୍ତେ ମୁହିଁ ଆସିଲି ପଳାଇ ।
ଶ୍ରୀରାମଚରଣ ବିନୁ ଆନ ଅନ୍ତେ ନାହିଁ
ଶରଣ ରଖିବା ମୋତେ ପ୍ରଭୁ ସୁବାହସ୍ତ ।
ଶୁଣିକରି ହନୁମନ୍ତ ଚଳାଇ ଆସିଲେ
ଶ୍ରୀରାମସମ୍ମୁଖରେ ସବୁ ବାରତା କହିଲା । ୩୫ ।
ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯେ ହୋଇଲେ ହୃଷ୍ଟ ତୁଷ୍ଟ
କହନ୍ତି ଡାକିରେ ଆଣ ବନ୍ଧୁକାର ଶୀଘ୍ର ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ପାଦତଳେ ପଡ଼ିଲ
ଉଠି କର ଯୋଡ଼ି ପାଣି ସମ୍ମୁଖରେ ହୋଇଲା ।
ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ସୁଜନ୍ମା କହନ୍ତି ରଘୁସାଇଁ
ଲଙ୍କାପୁରେ ରାଜା ତୋତେ କରିବାଇ ମୁହିଁ ।
ଏତେ କହି ଶିରେ ତାର ପାଟେଣି ବାନ୍ଧିଲେ
ଆଜଠାରୁ ଲଙ୍କାପତି ହୋଇଲୁ ବୋଇଲେ ।
କହେ ରାଜା ଗୋବିନ୍ଦ ଧନ୍ୟ ସେ ବିଭୀଷଣ
ଶୁଭଯୋଗେ ଭେଟିଲୁ ଯେ ରଘୁକୁଳମଣି । ୪୦ ।
ଅଭିଷ୍ଟ ପଙ୍କଜେ ଆସି ପଶିଲୁ ଶରଣ
ସୁଖେ ସୁଖେ ଥାଏ ତୋର ରଖିଲୁ ପ୍ରମାଣ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ଏମନ୍ତ ହୋଇଲା
ଲକ୍ଷ ପଟି ଦେଖ ହନୁମନ୍ତ ତହିଁ ଗଲା ।

ଅନେକ ପର୍ବତ ପାର ଆସିଣ ବୁହାଇ
ନଳକୁ କୁଅଇଁ ଉପଳ ପକାଇଲେ ନେଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞାରେ ସିନ୍ଧୁଜଳ ପେଟାଭାଗରୁ
ସେ କୂଳରେ ସୁବଳସ୍ଥା ପର୍ବତ ଛିଡ଼ିଲା ।
ଦେଖି ଏଣୁ ସନ୍ତୋଷ ହେଉନ୍ତ ସୀତାପତି
ଶୁଭଯୋଗେ ସୁବଳସ୍ଥା ପର୍ବତେ ମିଳନ୍ତି ।
ଭୃଷ ବୃଷି ବାନରେ ସମସ୍ତେ ମେଳ ହୋଇ
ଅଙ୍ଗଦକୁ ପୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ୯ ।
ବେଗ ହୋଇ ଯିବ ତୁମ୍ଭେ ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ
ଆମର ଅଇଲୁ କଥା କହ ରାବଣକୁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଅଙ୍ଗଦ ସେ ଲଙ୍କାପୁର ଗଲା
ରାବଣ ନଗରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ବସିଅଛି ଲଙ୍କାପତି ଆସ୍ଥାନ ଉପର
ରାବଣକୁ କହିଲା ଅଙ୍ଗଦ ମହାବୀର ।
ଅଯୋଧ୍ୟାର ଠାକୁର ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱୟଂ
ସୁବଳସ୍ଥା ପର୍ବତେ ପ୍ରବେଶ ଅଛି ହୋଏ ।
ସୀତା ଦେଇ ଶରଣ ପଶିବୁ ପଦ୍ମପାଦେ
ଲଙ୍କାର ଦୋଷ ତୁ କ୍ଷମିବୁ ଅପ୍ରମାଦେ । ୧୦ ।
ନୋହିଲେ ତୋହୋର ଦଶ ଶିର ରାମ କାଟି
ରକ୍ଷାକରି ନ ପାରିବେ ତୋତେ ପରମେଶ୍ୱରୀ ।
ଶୁଣି କୋପ କରଇ ଲଙ୍କାର ଅଧିପତି
କପି ବୀର କହଇ ବାନର ଅଧୋଗତି ।
ବେନେକ ବାନରେ ଅଛି ନାନା କୃତ୍ୟ କଲୁ
ଅଣ୍ଟିସ୍ଥ କ୍ଷମର ମାଈ ଲଙ୍କା ପୋଡ଼ି ଦେଲୁ ।
ଏବେ ଅଛି କହଇ ରାମର ଆଶା ମୋହିତ
ସୀତା ଦେଇ ଶରଣ ପଶିବୁ କି କୁଦ୍ରାପନେ ।

ସୁପରାଧା

ହିନ୍ଦୁବନବଳ୍କ୍ୟା ସ୍ୱରଣ ନାମ ମୋର
ଲଙ୍ଘି ଛୋଡ଼ିଣି ଅଛି ଦଉଡ଼ ବାନର । ୯ ।
ଯାଏ ମୁଁ ବାଉରକ ଦୁଃଖ ଶ୍ଳୁଷମର ପାଶ
ଭାଲି ପ୍ରସ୍ତରେ ଲଟେ ଦଶର ଦିନାଶ ।
ଶୁଣି ସ୍ୱାର ଅଙ୍ଗଦ ଗୋ ମହାଭୋଗ ଭଲି
ଆଜ୍ଞା ଥିଲେ ଶିବ ମୋତେ ନିଅନ୍ତି ବୋଲିଲ ।
ଅର୍ଦ୍ଧ ସୁଖ ଆଜ୍ଞା ଦେବଶନ୍ତି ଦୋଷ ଦୁର୍ଦ୍ଦି
ସ୍ୱରଥାଡେ ମାରିବାଙ୍କ ଲଙ୍କାର ନୃପତି ।
ଏ ଦେଖ ସ୍ୱଶୀଳ ତୋତେ ରକ୍ଷିଲଙ୍କ ଅଙ୍କ
ନକ୍ଷତ୍ର ନବନୁ ମୁଁ ଦେଖା ବନ୍ଧୁବାଡନ୍ତ ।
ଧର୍ମକୁ ଦେଖିଲେ ମୋତେ ସୀତସ୍ୱାର ପତି
ଧର୍ମକୁ ଛଡ଼ନ୍ତୁ ମୁଁ ଦେଖା ବନ୍ଧୁବାଧନ୍ତ । ୧୦ ।
ଏତେ ବଳ ଅଙ୍ଗଦ ଦେବାଣ ବୃତ୍ୟ ଭଲି
ଭରତର ସ୍ୱନ ଦେଖି ଅବାରେ ଯଉଲି ।
ଶ୍ରବଣ ସ୍ମୃତରେ ଶାଁଇ ତୋଷିଲି ପ୍ରଦେଶ
ସ୍ୱନ ପୋଷି ଚରଣେ ପଡ଼ିଲ ବାଳନ୍ତିରଂ ।
ଉଠେ ଭକ୍ତ ତୋଷିଲ ତ୍ରିତର ଦୃଢ଼ ଦେଖି ବଳ
ସମସ୍ତ ଉରକ ଦେବ ବସନ୍ତଙ୍କ ସ୍ମୃଷ୍ଟି ।
ସୀତା ଦେବ ଚରଣେ ମୁଁ ସ୍ମରଣ ପଡ଼ିବୁଁ
ଦୋଃସ୍ୱଲ ସ୍ୱନର ବାତେକ ବିନାଶ ତୋଷିଲୁ ।
ସୁଣି ଦୋଷ ଭଲି ସେ ଲଙ୍କାର ଅଧିପତି
ସାବଧାନେ ସୁଣ ଦେବୀ ସୀତସ୍ୱାର ପତି । ୧୧ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ସୁଣ ସୀର କୁଣ୍ଡାନନ
ଲଙ୍କାପୁର ସ୍ୱରସ୍ୱାରେ ରକ୍ଷି ଦୈନ୍ୟମାନ ।
ନାନା ସୂତ୍ର ଛଡ଼ମାନ କରନ୍ତି ବାଦ୍ୟର
ସ୍ୱସ୍ତମାନ ଦେଖିଣ ରକ୍ଷରେ ସ୍ୱଂହ୍ୱାର ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନ
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ତାଙ୍କ ସେନା କହନ୍ତି ବର୍ଦ୍ଧମାନ ।
ଅଙ୍ଗଦ କୁମାରେ ସେତେକ କଥା କହିଥିଲା
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସମସ୍ତ କହିଲେ ।
ଶୁଣିଣ କହିଲ ବାନରଙ୍କ ଅଧିପତି
ଆଜ୍ଞା ଦେଉ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ମାରିବି ବିରୋଧ । ୩୦ ।
ଏଣୁପରି ଦେଖ ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ଯିବା
ସଂଗ୍ରାମ କରିଣ ବୈଦେହୀଙ୍କ ଆଣିବା ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ଉଠିଲେ ସେ ରଘୁ ବୀର
ଯାଇ ମହୋଦଧିର ସେନା ଚଳନ୍ତି ସତ୍ୱରି ।
ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେ ବେଢ଼ିଣ ରହିଲେ ରଘୁ ହରି
ରାବଣକୁ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ କହେ ଅସୁରି ।
ସେହି ବେଳେ ଅଧୁରପତି ଦୁଷ୍ଟ ଯାତୁଧାନ
ଲଙ୍କା ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେ ରହିଛନ୍ତି ରାମ ସୈନ୍ୟ ।
ଏତେବା ଜାଣିଣ ସେ ଯେ ଡାକନ୍ତି ବାହୁର
ଲଙ୍କାପୁର ତୋଃତୋର କହନ୍ତି ନାରକାର । ୩୫ ।
ଶୁକଙ୍କ ବଚନେ ସେନା କହିଲି ଲଙ୍କପତି
ଶୁଣ ଭୂପେ ଶୁକ ସେ ସାରଣ ବେନି ମନ୍ତ୍ରୀ ।
ଦେଖିବେ କେତେ ସୈନ୍ୟ ଅଛି ରାମ ସଙ୍ଗତରେ
ଗୁପ୍ତେ ବାମାନେ ବସି ଦେଖିବା ତାହାରେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବେନି ମନ୍ତ୍ରୀ ବାନର ଅଶିଲେ
ବାନରରେ ଦଶମାଥ ରାଜନ ବସିଲେ ।
ଲକ୍ଷେକ ବୃନ୍ଦ ଲକ୍ଷେ ଛତ୍ର ଧ୍ୱଜ ତୋରଣ
ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ତାର ବାନମାନ ଉଡ଼ନ୍ତି ।
ଅନୁସ୍ୱାରମାର୍ଗେ ଯାଇଁ ବାନାନା ଉତ୍ତିଳ
ବାନାନରେ ଥାଇ ଦଶାନନ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲା । ୪୦ ।

ଦେଖିଲୁ ପୃଥିବୀ ଅନ୍ଧ ହୋଇଛି ବାନର ।
ମହାବଳୀ ଅଙ୍ଗଦର ସେ ବଳ ଦେଖିକରି ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ କହନ୍ତି ବଚନ
କି ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ଧକାର ଦିଶଇ ଗଗନ ।
ଶୁଣିଣ ବିଭୀଷଣ କର ଯୋଡ଼ି ବାହ୍ଁଷଣ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ରଘୁକୁଳଭୂଷଣ ।
ଲଙ୍କାପତି ଦେଖୁଅଛି ଆକାଶରେ ରହି
ଛତ୍ରର ପକ୍ଷୀରେ ଦେବ ଅନ୍ଧକାର ମହୀ ।
ବିଭୀଷଣ ବଚନ ରାମ ଏମନ୍ତ ଶୁଣିଲେ
ଅର୍ଦ୍ଧ ଶର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ହସ୍ତରେ ଘେନିଲେ । ୪୫ ।
ଗୁଣରେ ଲଗାଇ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଛତ୍ର ଛେଦି ଶର ତୁ ଫେରିବୁ ବେଗେ ଯାଇଁ ।
ଧନୁ ଟାଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାରାଚ ପେଶିଲେ
ପବନଙ୍କୁ ବେଗେ ଯାଇ ଛତ୍ରକୁ ଛେଦିଲେ ।
ଛତ୍ର ଛେଦି ବାଣ ଆସି ତୂଣରେ ପଶିଲା
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ଦଶାନନ ପଚାରିଲା ।
କି ନିମନ୍ତେ ଛତ୍ର ମୋର ହୋଇଲାକ ନାଶ
କହ ବେନି ମନ୍ତ୍ରୀ ବେଗେ ମୋ ଆଗରେ ସେ ଯାଶ ।
ଶୁଣି ବେନି ମନ୍ତ୍ରୀ ଯେ କହନ୍ତି କର ଯୋଡ଼ି
ଶ୍ରୀରାମ ନାରାଚେ ତୋର ଛତ୍ର ଛିନ୍ନ ଛିଡ଼ି । ୫୦ ।
ଶୁଣି ଲଙ୍କାପତି ଚିନ୍ତେ ମହାବଳୀ ବଳ
ବାଣ୍ଟିଛି ମନ୍ଦିରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଲଙ୍କାପୁରେ ବାନରେ ପଶ ତ ବେଗେ ଯାଇଁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଧାଇଁଲେ ପବନ ଯୂଥପତି
ସୈନ୍ୟବଳ ଘେନି ସଙ୍ଗେ ହୋଇଁଣ ପଶନ୍ତି ।

ଅସୁର ସଙ୍ଗତେ ମହାରଣ ଘୋର ହୁଏ
ଧୂମ୍ର ଶିର ଦେଲେ ଦୈତ୍ୟବର ହନାଡ଼ିଲେ ।
କମ୍ପନ ଅଙ୍କୁଶ ଆଦ୍ୟରୁ ନାଶ ହୁଏ
ଇନ୍ଦ୍ରୀ ଘୋଡ଼ା ଅସୁରଙ୍କୁ ରଣେ ଖୋଳେ ମାରୁ । ୫୫ ।
ମହାତେଜ ମୃତ୍ୟୁଂ ହୋଇ ବାନରପ୍ରଧାନ
ମାରନ୍ତି ଦାନବଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କ ଶସ୍ତ୍ର ଘେନି ।
ହଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ଅଲେଖି ସଲେଖି ମହାବୀର
କୁମ୍ଭପାଶ ବାହାଙ୍କ ଅକାର ମହୋଦର ।
ବାଲଥଙ୍କ ଯମଶତ୍ରୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଯେ ପ୍ରବଣ
ଲୁମ୍ବ ଯେ ନିକୁମ୍ଭ ଦେବ ଦୈତ୍ୟ ମିଳନ ।
ସିଂହ ଯେ ଲୁବଙ୍ଗ ଆଦି ଯେତେ ଦୈତ୍ୟ ଥିଲେ
ଯୂଥପତିମାନେ ରଣେ ଖୋଳେ ନାଶଗଲେ ।
ସିଂହଦ୍ୱାରେ ରାମର ସଙ୍ଗତେ ଯୁଦ୍ଧ ହୁଏ
ରାମବାଣେ ସମସ୍ତେ ସେ। ହୋଇଲେ ସଂହାର ।୬୦।
ଭସ୍ମ ହପି ସଂଗ୍ରାମେ ହୋଇଲେ ତହୁଁ ଦୁତ
ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଲେ ସ୍ୱକନ୍ୟା ଗଲେ ସୀତାକାନ୍ତ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଲଙ୍କାପୁରେ ଘରିଘର
ମୃତ୍ୟୁମାନ ଶୁଣିଲା ସେ ବୀରମାନଙ୍କର ।
ମହାଶୋକ ହରଷ ସେ ମନୋବଶ ପତି
ନାଶ ହେଲେ ଦେଖି ସବୁ ମୋହର ସନ୍ତତି ।
ସୁକ ଭାଷେ ମହାରଥୀ ରାମନାଶ ହେଉ
ନାଗଳପାଶରେ ମୋର ବଂଶ ଯାଉ ହେଉ ।
ଯେମନ୍ତେ ସଂଗ୍ରାମେ ଦେଖି ସଙ୍ଗ ସିଦ୍ଧ ନାଶ
ଲଙ୍କାପୁରେ ଲଗାଇଲୁ କାଳଦଣ୍ଡ ପାଶ ।୬୫।
ବଶନାଶ ହସ୍ତୀପାଖୁ ହୋଇଅଛି ଯହିଁ
କାଲି ଯୁଦ୍ଧରେ ତାକୁ ପଠାଇବା ଜାଣି ।

ଏତେ ଭଣି ରାବଣ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ଦୁଷ୍ଟ
ସଂଗ୍ରାମକୁ ଯିବ ବୋଲି ବାହାର ହୋଇଲା ।
ସମୁଦ୍ର କଲ୍ଲୋଳ ଶବ୍ଦ ଚଳନ୍ତି ସଇନ
ଅରଣ୍ୟର ଭୟଙ୍କ ଯେ ଆକାଶ ମେଦିନୀ ।
ସୁବଳନ୍ଧୁ ନଭଃରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ସଂଗ୍ରାମରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଭଙ୍ଗୁଅଛି ନାଶ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯୂଥପତିମାନେ ଯେତେ
ସଂଗ୍ରାମରେ ପଶିଲେ ଯେ ଅସି ଚଳ ଦେଇ ।୨୦।
ମହାଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ତହିଁ ହୋଇଲା ଅପାର
ଦୈତ୍ୟ ଲକ୍ଷ ଦଶ ତହିଁ ହୋଇଲେ ସଂହାର ।
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କୋଟି କୋଟି ଦୈତ୍ୟ ନାଶ ଯାଇ
ସୁଗ୍ରୀବ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାଣେ ହେଉଅଛି ଦଣ୍ଡ ।
ଦେଖି ଯୋଧ ଭରଭ ଯେ ଦଶାନନ ବୀର
ସେବକ ମାରିଲା ନେଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଉପର ।
ଶକ୍ତି ବଳି ତୋଳି ବୀର ବାହୁଡିଣ ବଳି
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ତହିଁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱାମୀ
ଜାମ୍ବବାନ ବଚନରେ ହନୁମାନ ଚଞ୍ଚ ।୨୧।
ମହୌଷଧି ଆଣିଲା ସେ ପବନର ସୁତ
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ହୃଦୟରେ ଦେଇ ଭୂଷିତ ।
ଶକ୍ତିଭେଦ ଖଣ୍ଡିଲେ ଜାମ୍ବବାନ ମନ୍ତ୍ରୀ
ଶ୍ରୀରାମ ଦେଖିଣ ଚିତ୍ତେ ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ।
ବଳୀୟଣ ମୃଗ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ଶକ୍ତି ମାରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାହୁଡିଣ ଗଲେ ।
ଶ୍ରୀ ରାମଙ୍କ ଅଗ୍ରେ ଆଉ ଏଠାରେ ରହିବା
ଲଙ୍କା ପୁରେ ଯାଇ ପୁଣି ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ।

ଶୁଣି ଘନନାଦ ଭଲ୍ଲ ଧାର ବିଭୀଷଣ
ଲଙ୍କାକୁ ନେଇ ଗଲେ ଭେଦିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ସେହି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ॥୮୦॥
ପୁଣ ଭଣି ଖଳଚଳଙ୍କ ଭେଟିଗଲେ ଯୋଇ
ସଂଗ୍ରାମ ଭରନ୍ତି ନେହୁ ଭୁଞ୍ଜି ବାହୁ ନାହିଁ ।
ଲଙ୍କାପୁର ଦଳରେ ହୋଇଲେ ହତପ୍ରାଣ
ଭଟନଟୀ ବାନରେ ଭରନ୍ତି ମହାରଣ ।
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମାନ ଦେଖସ୍ତ ପବନ
ଭୃଙ୍ଗଭଙ୍ଗି ଖେଳଣ କରନ୍ତି ମହାରଣ ।
ଧୂମ୍ରାକ୍ଷ ଶରଭ ଗବାକ୍ଷ ଭାଲାଞ୍ଜନ
ସୁଗ୍ରୀବର ନଳ ନୀଳ ଦେଖସ୍ତ ପବନ ।
ସଂଗ୍ରାମେ ଭରନ୍ତି ଭୂତ ଦଳବ ସେ ବଳ
କୋଟି କୋଟି ସଂଗ୍ରାମେ ପଡ଼ନ୍ତି ଦୈତ୍ୟବଳ ॥୮୫॥
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାଣେ ଦୈତ୍ୟ ପଲେ ନାଶ
କୋଟି କୋଟି ସେ ଚଳନ୍ତି ଯମପୁରୀ ପାଶ ।
ରକତ ବହିଲା ନଦୀଧାର ପ୍ରାୟ ହୋଇ
ଗୃଧ୍ର ଧାଇ ଶୃଗାଳ ଖାଆନ୍ତି ସୁଖ ପାଇ ।
ମହାଘୋର ସଂଗ୍ରାମ ଭରନ୍ତି ସମ୍ୟ (?) ହୋଇ
ସୁବାଳକ୍ଷ୍ମା ପର୍ବତେ ବଜ୍ରସ୍ତି ରଘୁସାଇଁ ।
ନାତ୍ୟଧର୍ମ ସାହେ ଦେବ ଫଳମୂଳ ଭକ୍ଷି
ରଜନୀ କଟିଲେ ତହିଁ ରଘୁକୁଳବାସି ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ସ୍ତବଣିକୁ କହିଲା ବାରତା ଦୂତ ଯାଇ ॥୯୦॥
ଶ୍ରୀରାମ ନାମରେ ତୋର ସୈନ୍ୟ ନାଶ ଗଲେ
ରଥ ଅଶ୍ୱ ହାତୀ ଯୋଦ୍ଧା ସଂହାର ହୋଇଲେ ।
ଶୁଣି ଲଙ୍କପତି ମନ୍ତ୍ରୀ ବସ୍ତୁ ହୋଇଲେ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ମୁଖ ଦୃଷ୍ଟି ବଚନ ବୋଲିଲେ ।

ତେଣୁ ଏଣୁ ସଂଗ୍ରାମରେ ହେଲେ ସର୍ବନାଶ
କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଭାଙ୍ଗିବ ନିଦ୍ରାକୁ ଦେଇ ଆଶ ।
ଅଣ୍ଟା ଯାଇ ଯେବେ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣକୁ ଚେତାଇଲେ
ରାବଣ ଛାମୁରେ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଯେ ମିଳିଲେ ।
ସକଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ତାଙ୍କୁ କହେ ଲଙ୍କାପତି
ଶୁଣି କୋପେ ଧାଇଁଲା ସେ ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀ ହାତେ ।୯୬।
ସିଂହନାଦ ଦେଇ ବୀର ସଂଗ୍ରାମେ ପଶିଲା
ଲକ୍ଷ କପି ବାନର ଅନେକ ନାଶ କଲା ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ବୀର ସଂଗ୍ରାମ କରଇ
କାଖେ ତାଙ୍କୁ ଧଇଲା ସେ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଯାଇ ।
ଦେଖି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦେ ତାଙ୍କ ନାସିକା ପେଷିଲେ
କେଶ କାମୁଡ଼ି ତାହାର ସେ ଛେଦପକାଇଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଛାଡ଼ି ବୀର ସଂଗ୍ରାମେ ଧାଇଁଲା
ଲକ୍ଷପଣେ ବାନର ସେ ଅନେକ ମାରିଲା ।
ମହାକୋପେ କରି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶର ପେଷି
ଶିର କାଟି ଛେଦ ପକାଇଲେ ରଣଭୂଇଁ ।୧୦୦।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନଦେଇ
ଦୁଇବେଳ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯୁଦ୍ଧ କରେ ଯାଇ ।
ମାୟା ସୀତା ମାରିଲା ବାନ୍ଧିଲା ନାଗପାଶ
ବନତାର ବୃକ୍ଷ ଯେତେ କଲା ସବୁ ନାଶ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗେ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯୁଦ୍ଧ କଲା
ଶରଘାତେ ଶିର ତାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଛେଦିଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ କହୁଛି ବାରତା
ଶୁଣ ଦେବୀ ସାବଧାନେ ମନ୍ଦୋଦରୀକାନ୍ତ ।
ସଂଗ୍ରାମରେ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଲା
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ଶରଘାତେ ଜୀବନ ଛାଡ଼ିଲା ।୧୦୪।

ଶୁଣି ଲଙ୍କପତି ଶୋକ କରଇ ବହୁତ
କାହିଁ ଅଛି ଏତ ମୋତେ ଦଇଅଛି ଦୈବ ।
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ନାମ ଧରି ମେଘନାଦ, କହଇ
ଆହା ପୁତ୍ର ବୋଲି ପଡ଼ି ଭୂମିରେ ଲୋଟଇ ।
ପୁତ୍ର ନାଶ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ମଲ
ମନୁଷ୍ୟ ବାନର ମୋତେ ଏତେ ଦୁଃଖ ଦେଲ ।
ଲକ୍ଷ ବର୍ଷାଏ ଏତେ ପ୍ରାଣରେ ରହିଲି
ରଥ ଗଜ ଅଶ୍ୱ ମୋର ସର୍ବନାଶ ଗଲ ।
ଶୋକ ଦୁଃଖ ଉଠିଲ ସେ ରାବଣ ଲଙ୍କପତି
ସଂଗ୍ରାମରେ ମାରିବଇଁ ମୁହିଁ ଯିବି ଏଥି ।୧୧୦।
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଯେବେ କରିବଇଁ ନାଶ
ତେବେ ଅଛି ଲଙ୍କାପୁରରେ ହୋଇବ ପ୍ରବେଶ ।
ବୋଇଲେ ଶ୍ରୀ ରାମ ମୋତେ ନାଶିତେ ମାରିବ
ସୀତା ଘେନି ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ ଯେବୁ ଯିବ ।
ଏମନ୍ତ ବଚନ କହିଁ ଦଶାନନ ବୀର
ସୈନ୍ୟ ସଜ କର ମନ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ତେବେ ମନ୍ତ୍ରୀ ସୈନ୍ୟ ସଜ କଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ଶସ୍ତ୍ରମାନ ନେଇ ଦେଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଲଙ୍କପତି ସଜ ହୋଇ
ଦିବ୍ୟ ଅଳଙ୍କାର ଅଙ୍ଗେ ଭୂଷଣ କରଇ ।୧୧୫।
ଶୁଭ ଯୋଗ ରତ୍ନ ଘେନି ବାହାର ହୋଇଲା
ଦାନପୁଣ୍ୟ ଅଛି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଅନେକ ଦେଲ ।
ଦେଖି ସୀତା ଶୋକବନ୍ତ କୁ ଶୁଣ ଲଙ୍କାପଏ
ବାଳିଙ୍କ ଅଛି ଆଶ୍ରାୟ ଦଲ ତୋର ବାଏ ।
ଭରତଲକ୍ଷଣଙ୍କୁ ଅଶିଲୁ ସେସ୍ଥଲ *
ନିଶ୍ଚେ ମରିବୁ ତୁ ହୋ ଶୁଣ ଲଙ୍କାରାଣି ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଯେ ଲଙ୍କାର ଅଣସଣ୍ଡ
ସଂଗ୍ରାମ କାମନ୍ତେ ସୁଖ ଶମାନେ ବସନ୍ତି ।
ଉତ୍ତର ଦୁଆରେ ସାର ବାହାର ହୋଇଲା
ସୈନ୍ୟଗଣ ସେନା ଧାଇ ସଂଗ୍ରାମେ ମିଳିଲା ।୧୬୦।
ମହା ତେଜବନ୍ତ ହୋଇ ଧଉଡ଼େ ଧାଇଁଲେ
ଲକ୍ଷ କୋଟି ବାଜରେ ସଂଗ୍ରାମ ଅସି କଲେ ।
ଯୂଥପତିମାନେ ଆସି ସଂଗ୍ରାମ କରନ୍ତି
ବୃକ୍ଷ ଶିଳ ଘେନି ଦୈତ୍ୟଗଣଙ୍କୁ ମାରନ୍ତି ।
ନାଶ୍ଚିତଣ ସଂଗ୍ରାମ କରଇ ମହାଘୋର
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅସି କରନ୍ତି ସମର ।
ଲକ୍ଷ କୋଟିକଳ ଦୈତ୍ୟ ମାରନ୍ତି ଯୋଦ୍ଧାଏ
ନାଶ୍ଚ ଘାତରେ କଟି ନ ପାରିଲେ ରକ୍ଷ ।
ବେଶି ଯୂଥପତିମାନେ ମହାକୋପ କରି
ଶାଳଶିଳ ଘେନି ଦୈତ୍ୟ ଉପରେ ମାରିଲେ ।୧୬୧।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାଣେ ସଂହାରେ କୁଟନ୍ତି
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କୋଟି କୋଟି ଦାଇତ୍ୟ ମରନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତେ ଥାନ୍ତି ଭୀଷଣ ସଂଗ୍ରାମ ହୋଇଲା
ରକ୍ତ ରକ୍ତ ହୋଇ ତହିଁ ଧରଣି ଗାଢିଲା ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବଗଣେ କରନ୍ତି ବିସ୍ମୟ
ପାଦପଦ୍ମ ହୋଇ ରାମ କରନ୍ତି ସମର ।
ଦେବ ରଥ ମାତଳି ରାମଙ୍କୁ ଦେଇ ନେଇ
ରଥରେ ବସିଣ ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତୁ ରଘୁନାଥ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମାତଳି ବିମାନ ଘେନିଗଲା
ଶ୍ରୀରାମ ଛାମୁରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।୧୬୨।
ସେଠାରେ ରଥ ଦେଇଣ ମାତଳି କହେ ବାଣୀ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ରାଜନ୍ଦ୍ର ଦେବ ରଘୁମଣି ।

ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବଗଣ ମୋଦେ ଦେଖିଦେଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ରଥ ଆଣ ଛୁ ବୋଇଲେ ।
ଇତେ ଶରି ରାବଣକୁ ତେଜେ ନବ ବାଣ
ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେ । ହୋଇଲେ ହୃଷ୍ଟ ମନ ।
ନାଦଘୋଷ ରଥେ ବିଜେ କଲେ ବାଣଧରି
ଦେଖିଣ ରାବଣ ମନେ ଭଲ ମନ୍ତ୍ରାକ୍ଷି ।
ବୋଇଲା ନିଶ୍ଚୟ ଏବେ ହୋଇଲା ମୋ ହାରି
କାଳେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେ ଅଟନ୍ତି ଚକ୍ରଧର ।୧୩୫।
ଏତେ ଭାବି ରାବଣ ସଂଗ୍ରାମ ଘୋର କଲା
ନାରାଚରେ ଲକ୍ଷେ ଲକ୍ଷେ ନାରାଚ ପେଶିଲା ।
ଭୁଶୁଣ୍ଡି ପ୍ରାସ୍ତ୍ର ବାଣ ନାରନ୍ତରେ ପେଶି
ଶାର୍ଙ୍ଗଧର ଲକ୍ଷିଣ ବାଣରେ ଶର ନାଶି ।
ଏମନ୍ତେ ଦେବେ ଅନେକ ସଂଗ୍ରାମ ହୋଇଥିଲେ
ବ୍ରହ୍ମଶର ରଘୁନାଥ ହସ୍ତରେ ଘେନିଲେ ।
ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ରାମ ବାଣ ଧନୁରେ ବସାଇ
ରାବଣକୁ ମାର ବୋଲି ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ।
ଧନୁ ଟାଣି ନାରାଚ ବିନ୍ଧିଲେ ରଘୁବୀର
ରାବଣ ହୃଦୟରେ ସେ ପଶିଲା ବ୍ରହ୍ମଶର ।୧୪୦।
ବାହାରି ହୋଇଣ ବାଣ ତୃଣୀରେ ପଶିଲା
ଶ୍ରୀରାମ ଉପରେ ଆସି ପ୍ରଣାମ ସେ କଲା ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଅନ୍ତକାଳେ ବନ୍ଦିଲା ସମସ୍ତ
ଅପରାଧ କ୍ଷମ ସେ ଧରନ୍ତି ସୀତାକାନ୍ତ ।
ଅହଙ୍କାର ଛିଣ୍ଡିଲା ଖସିଲା ଦଶ ଶିର
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମନ ହୋଇଲା ହରଷ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାରଦେ ବିଦାୟ ଥାଣ ଥାଇ ।

ଦେଖି ଭୃତ ଦୂତି ମହା ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ
ରଥ ତେଜି ମାତଳି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଚଳିଗଲେ ।୧୪୯।
ଦେବଗଣୁ ମଧ୍ୟରେ ସେ ମାତଳି ହୋଇଲା
ରାବଣ ସଂଗ୍ରାମ ଯୁଦ୍ଧ ବାରତା କହିଲା ।
ଶୁଣି ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ମନେ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ
ସ୍ୱର୍ଗପୁର ମଣ୍ଡିଣ ଉତ୍ସବ ଯେତେ କଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ରାବଣ ପତନେ ତହୁଁ ଦେବମନ୍ତ୍ର ଲୁଚାଇ ।
ସଂଗ୍ରାମ ତେଜିଲେ ଦୈତ୍ୟେ ମହାଭୟ ଭରେ
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ଶୁଣିଲା ରାବଣ ନାଶଗଲା
ଶୋକଭରେ ମୂର୍ଚ୍ଛା ହୋଇ ବାହାର ହୋଇଲା ।୧୫୦।
ଯେଉଁ ଠାରେ ରାବଣ ପଡ଼ିଛି ରଣଭୂଇଁ
ସେଠାରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ରାଣୀଗଣ ଯାଇଁ ।
ମହାମେରୁ ସମାନେ ପଡ଼ିଛି ଲଙ୍କାପତି
କୋଳାକୁଳି କରି ଯାଇଁ ଧଇଲେ ମୁକୁଟ ।
ତିନେ କର ଭାଙ୍ଗି କେତେ କରନ୍ତି ବେଦନା
ଛନ୍ଦେ କେତେ କହେ ସ୍ୱାମୀ ହୋଇଲୁ ନିଧନ ।
ତ୍ରିପୁରାର ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲେ ରଘୁନାଥ
ବିଭୀଷଣ ପ୍ରତି ଆଜ୍ଞା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେଲେ ।
ଯାଅ ବିଭୀଷଣ ରାଣୀଗଣ ବୋଧକର
ଶୋକଭାର ତ୍ୟାଗ କର ରାବଣ ଦାହକର ।୧୫୧।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ଚଳାଇଣ ଗଲା
ମନ୍ଦୋଦରୀ ନିକଟରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ବୋଲି ବିଭୀଷଣ କହୁ
ଶୋକ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯାଅ ମହାଦେଇ ।

ବିଭୀଷଣ ବଚନେ କହୁଛି ମନ୍ଦୋଦରୀ
ସ୍ୱାମୀ ପାଇଁ କରୁଣ ହୋ। ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।
ରାବଣ ପ୍ରାଏବ ସ୍ୱାମୀ ସଂଗ୍ରାମେ ପଡ଼ିଲା
କି କାରଣେ * ଶୁଣ୍ଠ ମୋର ରକ୍ଷିବା ବୋଲିଲୁ ?
ମନ୍ଦୋଦରୀ ବଚନେ ହସି ବିଭୀଷଣ କହି
ଏ କଥା ସୁନ୍ଦର ତୋ ଉଚିତ କିଛି ନୋହି ।୧୭୦।
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ଠାକୁରାଣୀ
ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ସକଳ ତରୁଣୀ ।
ଶୁଣି ମନ୍ଦୋଦରୀ ଚିତ୍ତ ସାନନ୍ଦ ହୋଇଲା
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ସର୍ବ ନାରୀ ଘେନି ଗଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ସୁଅପିତ ମୁଖ ଚାହିଁ ଏମନ୍ତ ବୋଲିଲେ ।
ଲକ୍ଷପତି ପଡ଼ିଅଛି ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମିରେ
ଦାହନ କରାଅ ତାଙ୍କୁ ଅଗ୍ନି ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ସୁଅପଣ୍ଡା ଗଲେ
ରାବଣକୁ ଘେନିଯାଇ ଦାହନ ସେ କଲେ ।୧୭୫।
ଦାହ ସାରି ସର୍ବ ସାଗରେ ସୁଡବଣ୍ଣ ଭୁଅନ୍ତି
ବିଭୀଷଣ ମୁଖ ଚାହିଁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଙ୍ଗଦ ନଳ ନୀଳ ଘେନି ଯାଅ
ଅଭିଷେକ ଲଙ୍କାପୁରରେ ତୁମ୍ଭେ ପାଇଁ ହୁଅ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇଁ ଯାଇ ବିଭୀଷଣ ଚଳିଗଲେ
ଅଭିଷେକ ବାଦ୍ୟମାନ ଶେନାଇ ଅଇଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ବସିଲେ ସେ ରାଜ ଆସନର
ମନ୍ଦୋଦରୀ ରାଣୀକି ସେ କରାଇ ପାଟର ।

ଶୁଣ୍ଠ—ଶବର

ବିଧିମତେ ଅଭିଷେକ କଲେ କପିମାନେ
ଲଙ୍କାର ନୃପତି ସେ ହୋଇଲେ ବିଭୀଷଣେ ।୧୭୩।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ବିଭୀଷଣ ଛାଡ଼ି ଉତ୍ସବହୋଇ
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ପାଖରେ ସେ ଅନେକ ବନୋଇ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧୀର ସଙ୍ଗେ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ଲଙ୍କାରେ ହୋଇଲେ ନୃପବର
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟା ଠାକୁର ।
ବିଭୀଷଣ ଅନ୍ତଃପୁର ଦର୍ଶନର ପାଇଁ
ଭଣ୍ଡାରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ବିଭୀଷଣ ଯାଇଁ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ସଙ୍ଗତେ ଦାସୀନ ଯାଇଁ କଲେ
ନଉଛିଲା ଭକ୍ତ ସ୍ୱାର ଚରଣେ ପଡ଼ିଲେ ।୧୭୪।
ଛଡ଼ ଛଡ଼ ବୋଲି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଛଡ଼ି ସିଂହେ ଭର ଦେଇ ଲଙ୍କାପୁର ଯାଇଁ ।
ବିଭୀଷଣ ମୁଖ ଶୁଣି ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦାଣ୍ଡ
ହନୁମନ୍ତ ଘେନି ଛନ୍ଦେ ଯାଅ ଲଙ୍କାପତି ।
ସୀତାଙ୍କୁ ମୋହୋର ନିକଟେ ଘେନି ଆସ
ଦେଖିବି ଭକ୍ତ ଦୁଃଖ ମୋର ସବୁ ଯାଉ ନାଶ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ବୀର ହନୁମାନ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଲଙ୍କାର ଭୁବନ ।
ବିଭୀଷଣ କହେ ଛନ୍ଦେ ଶୁଣ ମନ୍ଦୋଦରୀ
ସୀତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖ ଛନ୍ଦେ ଯାଅ ଶୀଘ୍ର କରି ।୧୮୦।
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସତୀ କରିବେ ଦର୍ଶନ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ଦିଅ କରନ୍ତୁ ଭୂଷଣ ।
ବିଭୀଷଣ ବଚନ ଶୁଣିଣ ମନ୍ଦୋଦରୀ
ସୀତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖ ଛନ୍ଦେ ଯାଅ ସର୍ବ ନାରୀ ।

(ସଙ୍ଗୀତରେ ଶୋଜନେଲ୍ ଅନେକ ପରିବାର)

ସ୍ୱପ୍ନ ଦ୍ୱାରର ଦେହୁ ଧରିଛନ୍ତି କାଳ
ଦେହୁ ଧରିଛନ୍ତି ସେତୁମୂର୍ତ୍ତି (?) ଯୁଗପାଳ ।
ଆଉ ସ୍ୱପ୍ନର ଦେହୁ ଧରନ୍ତି ବାହୁଣୀ
ଦେହୁ ଧରିଅଛନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ ଭରାଏ ପାଣି ।
ଧନୁ ଶୀନ ଜାଣି ଦେହୁ ଧରିଛନ୍ତି ମୋଣ
ସ୍ୱପ୍ନ ଦୁନଦାଁ ଦେହୁ ଟିଶ୍ୱରଥ ତୋଳ ।୧୮୬।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭାତର ମଧ୍ୟେ,ଧୀର ଚଳଚଳି
ଶାନ୍ତସ୍ୱା ସମୁଦ୍ରରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଶ୍ରୀରଘିନ୍ଦ୍ର ମଣ୍ଡଳରେ ଦମଳା ଉତ୍ପତ୍ତି
ଧଣ୍ଡି ତେଷନ ସ୍ଥାଏ ସକଳ ସ୍ତୁତିଶ୍ରୀ ।
ମୁଖଃସ୍ୱର ଯୋଗ ସେଷ୍ଟେ ସିନ୍ଧୁ ଉଛୁଳଇ
ତେଷନ ସ୍ଥାଏନ ଧୂନ ଶବଦ ଶୁଭଇ ।
ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ଶୀତା ପବନ ବହନ୍ତି
ବାନରନ୍ତ ଦେଖି ତୈତେ ମାଧବୋତ୍ତାବନ୍ତି ।୧୯୦।
ଅପ୍ସରଙ୍କ ତେଜ ଦେଖି ବାନରେ ପଳାଇ
ଗାମ୍ବନ ଅସ୍ତ୍ରେଦ (ଦ୍ୱୈ) ଦଶି ଉଦ୍ଧେନ୍ଦ୍ର ଯାଇଁ ।
ଯୋଗ ଦେଖି ଚଲନ୍ତି ଗ୍ରାମ ଗୋପାଇଁ
କପି ଯୋଗ ଦେଇଅଛି ଦଶିଏ ପଳାଇ ।
ଶୁଣି ଦଶ ଦହନ୍ତି ଭାଉଦ୍ରବ ମନ୍ଦିବର
ସାଁଭସ୍ୱା ଅଉଦ୍ଧେ ମୁଖପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଇ ଅପାର ।
ଅପରେ ଚଳଚଳନ ଅଧିଛନ୍ତି ଧାଇଁ
ମାର ମାର ଶବ୍ଦକୁ ଦଶିଏ ପଳାଇ ।
ମନ୍ଦୀର ବଦନେ ସ୍ୱପ୍ନବତ୍ର ଦୃଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟ
ମନରେ ବସ୍ତୁର ସେ ଦରନ୍ତି ଦୁର୍ଗୀଦେଶ ।

ବାନରଙ୍କୁ ଦେଖି ବୈଦେହୀ କହୁଥିଲେ ଭୟେ
ସୀତା ସଙ୍ଗେ ଥିବାକୁ ସେ ହୋଇଲେ ନିର୍ଭୟେ ।୧୯୫
ଲମ୍ଫ ଦାନ କରନ୍ତେ କହନ୍ତି ରଘୁପତି
ହାନୋମାନେ କି ନମସ୍ତେ ବଶେ ମହାସତୀ ।
ବୈଦେହୀ ଭଷି ଭୟ ମୋର ନାହିଁ ଏକାଏକ
ଭୟ କରି ପାଇଛ ଧରେ ଅଣ ମନ ।
କେଶରୀଙ୍କ ସୁତେଁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ସୀତାଙ୍କ ଠାବକୁ ଲମ୍ଫେ ଯାଉ ଯା ବୋଇଲେ ।
ହାନୋମା କେଉଣ ସଙ୍ଗ ଅସୁ ସ୍ନେହ କହ
ଦେଖି ଦୋଷ ହେଉଥିବୁ ସେ ବୈଦେହୀ ଭୟ ଭୟ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କେଶରୀ ସେ ଗଲା ଧାଇଁବାରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ସୀତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ।୨୦୦
ଶ୍ରୀରାମର ଆଜ୍ଞା ବୋଲି କେଶରୀ କହିଲା
ହାନୋମା କେଉଣ ସଙ୍ଗ ସୂଲ ଯେ ବୋଇଲା ।
ଶ୍ରୀରାମର ଆଜ୍ଞା ବୋଲି ଶୁଣିଲେ କଣ୍ଠର
ହାନୋମା କେଉଣ ସଙ୍ଗ ହୋଇଲେକ ବାହାର
ଦେଖି ଭୟ ପାଇଲେ ସଁଚରେ ଡର ଦେଇ
ଧାଁଧୁ ପାଟ୍ଟ ସୀତାଙ୍କ ଦୋହିଣ ଧୀରେ କଣ୍ଠ ।
ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ସୀତା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପଦ୍ମରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖରେ ।
ଦେଖନ୍ତେ ରାମଙ୍କୁ ସୀତା ଚରଣରେ ପଡ଼ି
ଉଠି ଛନ୍ଦ ହୋଇ ସୀତା ବେନିକର ଯୋଡ଼ି ।୨୦୫
ଶ୍ରୀରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖି ହୋଇଲେ କହ ଧରି
ବେନିଜଣଙ୍କର ଶୋକ କହୁଥିଲେ ନ ପାରି ।
ଶ୍ରୀରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମହାଶୋକ କରି
ଦେଖି ଭକ୍ତ କପିମାନେ ହାହାକାର କରି ।

ଶୋକ ଦୁଃଖ ବଢାଏ ଭରନ୍ତି ରଘୁପତି
ଅତେବ ଛନ୍ନ ହୋଇଛନ୍ତି ଜନକନନ୍ଦିନୀ ।
ଭବେ ସ୍ୱଜା ଶୋକକ ଶୁଣିମା ସୀତାପତି
ଦ୍ୱାଦଶ ମାସରେ ଅସି ହେଉଁ ମୁଖାଗ୍ରଣୀ ।
ବୋଲଭାଲଙ୍କର ହେଉଁ ହୋଇଲୁ ଛୁଟିବ
ବାହୁଭିର ବାସ୍ନାନିଦ୍ର ସ୍ମରଣ ଛୁଟିବ ।୨୯୦।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଲୁଚେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ସେତକ ସେତେ କଥାମାନ ସେଠାବେରେ ହୋଇ ।
ସୀତାଙ୍କ ମୁଖରୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାମ ଅଞ୍ଜା ଦେଲେ
ଯର୍ଦ୍ଧି ଲଜ୍ଜା ଛୁଟିର ସେ ଯାଅ ସ୍ତା ବୋଲିଲେ ।
ଭରଷେ ରହିଲ ସୀତା ସ୍ୱକଣ ମଦ୍ଧରେ
ଯେମନ୍ତେ ହୃଦୟ ମୁଁ ସେ ଭରିବ ଛୁଟିରେ ।
ଛୁଟିର ଜମନ୍ତେ ଯେ ମାସଲ ଦାଶାଜନ
ଏ କଥା ରହିବ୍ୟ ମଣୀ ଏ ତିନି ଭୁବନ ।
ସ୍ୱଭାବେକ୍ଷମାନେ ମୋତେ ଭକ୍ତବେଭ ଚାହିଁ
ବୋସ୍ୱତୁଣୀ ଅଟଇ ସୀତା ଭମଳାକ୍ଷୀ ।୨୯୫।
ଏ ବଚନ ଶୁଣିଣ ଭହର ମନୋଦଶ୍ୱ
ଶୁଣ ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟା-ଠାକୁର ଦାଣ୍ଡଧାରୀ ।
ସେତେ ସେତେ କଥା ଦେବ ସୀତାଙ୍କୁ ଭଦ୍ର
ଅସ୍ଥାଧରେ ଛୁଟିର ସେ ନାହିଁ ଭଇବେଗୀ ।
ମନୋଦଶ୍ୱ ବଚନେ ଶ୍ରୀସ୍ୱାମ ଅଞ୍ଜା ଦେଲେ
ଜାନମୁଖଧ୍ୱନ ଅନ ବେ ଭରିବ ରହେଲ ।
ଶ୍ରୀସ୍ୱାମର ନାସ୍ୱଶ ବଚନ ସୀତା ଜାଣି
ବୋଇଲେ ଶୁଣିମା ହେଉ ଦେବ ରଘୁମଣି ।
ଅ.ଜ୍ଞା ଅଞ୍ଜା ଦେବ ସ୍ୱାମୀ ସେ ଦୁଃଖ ଭରବ
ଯେମନ୍ତେ ଥରକେ ଶିବା ଭାଜ୍ଞା ବସ୍ୱବ ।୨୨୦।

ଉପଗାଥା

ସୀତାର ବଚନେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁ କହି
ଏଥର ମାଝ ଅଗ୍ନି କାଢ଼ କର ବେଗେ ଭାଇ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧଇଲେ ଧନୁଶର
ନାସ୍ତ୍ର ବାହ୍ନିଲେ ଅଗ୍ନି ହୋଇଲା ଜାହାର ।
ଅଗ୍ନି ଦେଖି ମହାଜଣ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ
ଅଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି ଦେବୀ ବଚନ ବୋଇଲେ ।
ଭୂଷଣଟି ଧର୍ମଶ୍ୟ ଅନ୍ତର ମନୋଧାରୀ
ନୟନକୁ ବାହ୍ନି ଲୋକପଥାର ବାହ୍ୟ ।
ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି ଶ ବୋଲନ୍ତି ସର୍ବଜନ
ଏତେ କୃତ୍ୟ କଲ କ୍ଷମା ଦେବ ରଘୁନାନ ।
ଦେଖି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବହୁତ ଶୋକ କଲେ
କ ନାମନ୍ତେ ଏତେ କୃତ୍ୟ କଲୁଟି ବୋଇଲେ ।
ରାମ ଶୋକ ଦେଖି ବ୍ରହ୍ମା ମନରେ ବାସ୍ତର
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି ସିଦ୍ଧା ବୋଧ କର ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବଗଣ ଦଶରଥ ଆସି
ସୁରନର୍ଦ୍ଧିତରେ ଦେଖନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଋଷି ।
ଦେଖି ଦେବଗଣେ ସ୍ତିରେ ବୋଲ କର ଯୋଡ଼ି
ପୁଣ ଭକ୍ତ ରାମପାଦେ ବନ୍ଦନ କହିଲେ ।
ହେ ଦେବ ସୀତାସ୍ୱାପଣ୍ଡି ଭୂତ ସାଦଧାନ
କି ନାମନ୍ତେ ସୀତାଙ୍କୁ ଧର ବୋଧ ମନ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅବତାର ସୀତା ତୁମ୍ଭେ ନାରାୟଣ
ତୁମ୍ଭେ ସର୍ଜନ କ ସେ ପଠାଇ ରାବଣ ।
ସୀତା ନାମ ଧର ଏବେ ତ୍ୱାକ ସତ୍ୟପଣ
ଅଗ୍ନିରୁ ବାହାର ହେଉ ଜନକନନ୍ଦିନୀ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଆଦରେ କହିଲେ ବଚନ
ଶୁଣି ବଡ଼ ସାନନ୍ଦ ହୋଇଲେ ରଘୁନାନ ।

ସୀତା ସୀତା ବୋଲି ଡାକେ ଦଶରଥ ଅଙ୍ଗି
ଅଗ୍ନିରୁ ବାହାର ହୋଏ ସୀତା ଝମକାଣ୍ଡି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଙ୍କେ ସୀତା ହୋଇଥିଲେକ ଉଭ
ଶରଦଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରାଏ ପାଉଥିଲେ ଶୋଭା । ୨୬୫ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ମୁଖ ଶୁଣି ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ମଙ୍ଗଳ କଥାକୁ ଙ୍କୋଡ଼ା ଅଛି ତୁମ୍ଭେ ହୋଇ ।
ଏବେ ମୋତେ ଦୟାକର ଭଲ୍ଲୁକ-ବାନର
ସଂଗ୍ରାମେ ପଡ଼ିଲେ ମୋର ଯେତେ କପିମାନ ।
ଜୀଇ ଦାନ୍ତ ଦିଅ ସେ ଯାଉବେ ସର୍ବଦାନ
ଦେବଜନ ଦାସ୍ୟାକର ବ୍ରହ୍ମା ଆଖଣ୍ଡଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନେ ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦୋହେ ହୋଇ
ଅମୃତ ସିଞ୍ଚିଲେ ଉଠି କପି ପ୍ରାଣ ପାଇଁ ।
ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରାଣୀ ଯେତେକ ସକଳ ପଡ଼େ ନାଶ
ରାମ ଶରଘାତେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ବାସ । ୨୭୦ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମୁଖ ଶୁଣି ବ୍ରହ୍ମା କହୁଛନ୍ତି
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ପାପିଷ୍ଠର ଅନ୍ତ ।
ରାକ୍ଷସଙ୍କୁ ଶରଘାତେ ତୁମ୍ଭେ କଲ ନାଶ
ସ୍ୱର୍ଗେ ଦେବଦର୍ଶନାରେ ହୋଇଛନ୍ତି ଉଲ୍ଲାସ ।
ଦୁଃଖ ଦଣ୍ଡ ସକଳ ଅମର ନାଶ କଲୁ
ନିର୍ଭୟ ହୋଇଣ ଦେବ ସ୍ୱର୍ଗରେ ରହିଲୁ ।
ସୀତା ଘେନି ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁରକୁ ବେଗେ ଚଳ
ଶୀଘ୍ରେ କହିବାର ଦେବ ଉଦାର ତୁମ୍ଭର ।
ରାବଣ ବଧକୁ ରାମ ଛାଡ଼ିଲ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ
ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ଏବେ ଦେବ ସିଦ୍ଧୁ ସ୍ୱରାଜ୍ୟକୁ । ୨୭୫ ।
ବ୍ରହ୍ମାର ବଚନେ ରାମ ତୋଷିତନ୍ତୁ ହୋଇ
ଯାଅ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସୀତାଙ୍କର ପାଇଁ ।

ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଭୁବନକୁ ଗଲେ
ଦାଶରଥି ସଙ୍ଗତେ ଯେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ମିଳିଲେ ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ,
ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଶୀଘ୍ର ଚଳନ୍ତି ରଘୁସାଇଁ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ମୁଖ ଚାହିଁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ ଗୋ ବୋଇଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣେ ଯାଇଁ ମନ୍ଦୋଦରୀ ପଡ଼ି
ଉଠି ଉଭା ହୋଇଲେ ମସ୍ତକେ କର ଯୋଡ଼ି । ୨୫୦ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ନମନ୍ତେ ଆଭରଣ ଆଣିଥିଲୁ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ନେଇ ଦେଲା ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମନ୍ଦୋଦରୀଙ୍କ ଭକ୍ତି
କି ନମନ୍ତେ ଏଣା ଆଣିଅଛ ଗୋ ବୋଲନ୍ତି ।
ଶୁଣି କର ଯୋଡ଼ି କହେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ରାଣୀ
ସୀତାଙ୍କୁ ନମନ୍ତେ ଦେବା ପାଇଁ ଅଛି ଆଣି ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ବଚନେ ସନ୍ତୋଷ ରଘୁସାଇଁ
ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଅ ବୋଲି ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞାରେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ଚଳିଗଲୁ
ନାରାୟଣ ସଙ୍ଗତେ ସେ ଲଙ୍କାରେ ମିଳିଲୁ । ୨୫୫ ।
ବାନରେଶ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ବେଗ ହୋଇ ଅଯୋଧ୍ୟା ନିମନ୍ତେ ଆମ୍ଭେ ଯାଉ
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି କହେ ବାନରେଶ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟା ଶାସନ ।
ଘଣ୍ଟଦରେ ସୁଗ୍ରୀବ ଭ୍ରମଇ ଯେଉଁ ବଳ
ସୁଷେଣ ଦାମାନେ ବଳି କର ରଘୁନାଥ ।
ଶୁଭ ଯେ ଷାରଷ ବୋଲି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ଡକାଇ
ଲଙ୍କାଭୁବନକୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଆଣ ଯାଇଁ ।

ବିଭୀଷଣ ଆଜ୍ଞାରେ ସେ ବେଳ ମନ୍ତ୍ରୀ ଗଣେ
ଲଙ୍କାଭୁବନରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ନାନା ଅଳଙ୍କାରେ ପୁଣି ବିମାନ ମଣ୍ଡିଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ରଥ ନେଇ ପହଞ୍ଚିଲେ
ଦେଖି ରଘୁପତି ତହୁଁ ହରଷ ହୋଇଲେ
ସୀତା କର ଧରି ଯାଇଁ ବିମାନେ ବସିଲେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁଗ୍ରୀବ ବିଭୀଷଣ ହନୁମନ୍ତ
ଅଙ୍ଗଦ ଆଦି ବାନରେ ସେ ସମସ୍ତେ ବସନ୍ତି ।
ଶ୍ରୀରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ କହନ୍ତି ବାଣୀ
ବିମାନ ବସିରେ ମୋର ସଙ୍ଗ ଯାଅ ଧନି ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିମାନ ଉଠିଲା
ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ରଥ ଆକାଶେ ଉଡ଼ିଲା ।
ଉତ୍ତର ଅଭିମୁଖେ ସେ ଚଳାଇଲ ରଥ
ଜାଣି କହନ୍ତି ଦଶରଥଙ୍କର ସୁତ ।
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ସୀତା ଜାଣେ ଦେଖନ୍ତି
ସେତେବେଳେ ସେହିଁ କଥା ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତି ।
ଦେଖ ଦ୍ୱୀପ କଥା ସାଗର ସୀମାରେ
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ହେଉ ମଇତ୍ର ଯେ ଦେବ ।
ବାଳିକି ମାଇଲେ ମାଲ୍ୟବନ୍ତରେ ରହିଲେ
ସେତେ ଦୁଃଖେ ଥିଲି ଯେବେ ସୀତା ଚାହିଁଲେ ।
ଦେଖ ଋଷ୍ୟମୂକ ଗାଢ଼ିଲେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଦେଲେ ନାଶ
ସଙ୍ଗ ଧରି ସୀତା ଅଗ୍ନେ ଦେଖ ପଞ୍ଚବାସ ।
ଏମନ୍ତେ ଆକାଶମାର୍ଗେ ବିମାନ ଚଳାଇ
ଗଙ୍ଗା ନିକଟରେ ରଥ ହୋଇଲାକ ଯାଇ ।
ଭରଦ୍ୱାଜ ଋଷି ପର୍ଣ୍ଣଶାଳୀ ନିକଟରେ
ରଘୁନାଥ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ରହି ଏହିଠାରେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିମାନ ଆକାଶରୁ ଓହ୍ଲାଇ
ଋଷିଙ୍କର ପର୍ଣ୍ଣଶାଳା ଦ୍ୱାରରେ ମିଳଇ ।

ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ ରାମ ମୁନିପାଶେ ଗଲେ,
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଚରଣ ପଦ୍ମତଳରେ ଖୋଳିଲେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମୁନି ପାଖରେ ବସନ୍ତି
ହିଁ ଆଶ୍ରିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମୁନି କୁଶଳ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଯୂଥପତି ଗଲେ
ନମସ୍କାର କରି ମୁନି ନିକଟେ ମିଳିଲେ ।
ଲଙ୍କା ଯେ ରାକ୍ଷସ ସବୁ ଏକମେଳ ହୋଇ
ରହିଲେ ମୁନିର ପାଶେ ମହାତ୍ମ୍ୟ ପାଇ ।
ସକଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ମୁନି ରାମଙ୍କୁ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି
ମୁନିଙ୍କର ପାଶେ ରାମ ସକଳ କହନ୍ତି ।
ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ରାବଣର ସୀତା ନେଲା
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ଯେସନେ ମିତ୍ରତା ହେଲା ।
ବାଳିକୁ ମାରିଲେ ମାଲ୍ୟବନ୍ତରେ ରହିଲେ
ସୀତା ପାଇଁ ଚାରି ଦିଗ ବାନର ପଠାଇଲେ ।
ସେତୁବନ୍ଧ ବାନ୍ଧିଲେ ରାବଣ ବଧିଲେ ଯେତେ
ମୁନିପାଶେ ସମସ୍ତ କହିଲେ ସୀତାକାନ୍ତ ।
ଶୁଣିଣ ଭରଦ୍ୱାଜ ହୋଇ ମୁନିବର
ବୋଲେ ଏବେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଅଟଇ ରଘୁବୀର ।
ଯାହା ଶବଘାତେ ଖଳିମୁଣ୍ଡ ନାଶିଗଲି
ସୁଦକ୍ଷ ଚାଲନ୍ତ ତୋତେ ଦେଖେ ମାତ୍ର ହୋଇ ।
ଏମନ୍ତ କହିଣ ମୁନି ପୂଜାବିଧି କଲେ
କନ୍ଦମୂଳ ଅମୃତ ମନୋଜ୍ଞ ଆଣି ଦେଲେ ।
ଭରଦ୍ୱାଜଙ୍କରେ ସର୍ବେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି
ମୁନିଙ୍କ ନିକଟେ ରାମ ସେ ଦିନ ରହନ୍ତି ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ହନୁମନ୍ତ ସଙ୍ଗ
ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ ବେଗ ହୋଇ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଠାରେ କହିବ ବାରତା
ଆସି ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବନେ କହିବ ସୀତାକାନ୍ତ ।

ଗୁହ ନାମେ ଶବର ଅଛଇ ମିତ୍ର ହୋଇ
ଶୃଙ୍ଗବେର ପୁର ତାଙ୍କ ଗୃହ ଅଟ ହୋଇ । ୬୯୦
ସେଠାବେଳେ ଭରତ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁର ନି
ସେ ହୋଇବ ଉରଣେ ଯାଇଁ ଭାଇଙ୍କୁ କହିବେ
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ହନୁମନ୍ତ ଆକାଶେ ମିଳିଲେ
ଶୃଙ୍ଗବେର ପୁରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଗୁହ ନାମେ ଶବର ସେ ଅଟଇ ସେବକ
ଶ୍ରୀରାମ ସନ୍ଦେଶ କହେ ପବନର ଶିଷ୍ୟ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଶବର ହୋଇଲା ତୋଷଚିତ୍ତ
ବାରତା କହିଣ ସେ ଚଳିଲେ ହନୁମନ୍ତ ।
ସୈନ୍ୟ ଘେନି ଗୁହ ନାମେ ଶବର ଚଳିଲେ
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ଏଥେ ପବନର ସୁତ
ନନ୍ଦିଗ୍ରାମେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ହନୁମନ୍ତ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଦୁଃଖ ଭାବ କରିଛନ୍ତି
ଲକ୍ଷେ ଲକ୍ଷେ ଋଷି ଆଉ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଛନ୍ତି । ୬୯୫
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ହନୁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଦୁହେ ଚମକି ଦେଖିଲେ ।
ଆଗେ ଉଭା ହୋଇ କହେ ପବନର ସୁତ
ଆସି ଅଛନ୍ତି ବେଗେ ଜାଣିବେ ରଘୁନାଥ ।
ଶୁଣିଲେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ
ଉଠି ତୋଳ କରେ ଧରି ବୀର ହନୁମାନ ।
ହସ୍ତ ଧରି ହନୁଙ୍କୁ ଭରତ ଧରି ନେଲେ
ପାଖରେ ବସାଇ ବୀର କୁଶଳ ପୁଛିଲେ ।
ତାହା ବେଳେ କହୁଛନ୍ତି ସୀତାଙ୍କର ପତି
କହ ହନୁ ସତ କିମ୍ପା ହେଉଛି ମୋ ଭ୍ରାତା । ୭୦୦ ।
ଶୁଣି କହି ଲାଗିଲ ସେ ବୀର ହନୁମାନ
ଭରଦ୍ୱାଜ ଋଷିଙ୍କ ଆଶ୍ରମେ ରଘୁନାଥ ।

ଭାଲି ସମ୍ମତରେ ଶ୍ରୀମ ବିଶ୍ୱେ ବଞ୍ଚନ୍ତୁ
ମୋତେ ଅବେ ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱଏ ।
[illegible]ତ୍ରିତ ବୀର ଚାହିଁ ହରଷ ହୋଇଲେ
[illegible]ଙ୍କର ଶ୍ରୁତି ହରେବେ ମଣ୍ଡିଲେ ।
ମାଲ୍ୟବନମାନେ ଶୁଣି ହରଷ ହୋଇଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ଦିନ୍ତି ପାଶେ ନେଇ ଦେଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ରଜନୀ ଅନ୍ତ ହୋଇଲା ପ୍ରଭାତ
ନନ୍ଦ୍ରାରେ ବାହୁଡ଼ିଲେ ସେତୁ (ବିଏବନ୍ଧା) ଶିଷ୍ଟ । ୩୦୫ ।
ପ୍ରଭାତ ସମୟେ ବୀର ନିତ୍ୟକର୍ମ କରି
ଲଙ୍କେଶ ଧ୍ୱଜା ଉଚ୍ଚ ହୋଇଛନ୍ତି ସୈନ୍ୟବନ୍ତ ।
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଲଣ୍ଡ ଘନ ତେଜ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ
ଶୁଭେ ଲଙ୍କାଧିପ ଅଙ୍ଗେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଦ୍ଭୁତ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଭୂମେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ସଙ୍କେତ ସମୟେ ରାମ ପୁଷ୍ପକେ ଯାଇ ।
ମୁନିଙ୍କି ଦେଖିଣ ରାମ ନମସ୍କାର କଲେ
ଆଜ୍ଞା ମାଗି ଯାଇଣ ବିମାନେ ବିଜେକଲେ ।
ଭରତ ତେଜ ଶୁଣିବ ଯାଇ ସମସ୍ତେ ବସନ୍ତି
ବାଦ୍ୟନାଦ ବଜାଇ ଦେବ ଆନନ୍ଦ ହୁଅନ୍ତି । ୩୧୦ ।
ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ରଥ ଆକାଶେ ଗମଇ
ଋଷିକୁ ମୁଖ ଦେଖି ସନ୍ଧିରେ ଚଳଇ ।
ଶଙ୍କରେ ପ୍ରବେଶ ଶାଶ୍ୱଁ ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନ
ଧୀରେ ଧୀରେ ଆକାଶରେ ଯାଏ ପୁଷ୍ପଯାନ ।
ହନୁମନ୍ତ ବିହଙ୍ଗ ରୂପକ ମୁଖ ସ୍ମରି
ଆକାଶରେ ଯାଏ ଭରତ ଦେଖ ବୀର ଭୂଷି ।
ହନୁମନ୍ତ ବଚନେ ଆକାଶେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ
ରଥ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ହରଷ ଚିତ୍ତ ହେଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ବିମାନ ଆସି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା
ନନ୍ଦିଗ୍ରାମ ସିଂହଦ୍ୱାର ଠାବରେ ରହିଲା । ୩୧୫ ।

ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଭଳି ଯେ ବାନର
ଦେହଂଧଣ ସଙ୍କଟେ ଯେ ହୋଇଥିଲେ ସାହାଯ୍ୟ ।
ଭରଦ୍ୱାଜି ଆଲୟେ ବିଶ୍ରାମ କାର୍ଯ୍ୟମାନ
ଦେଖନ୍ତି ଭରଥ ଚଉଦ ଅଯୋଧ୍ୟା [illegible] ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ରଥୁଁ ଓହ୍ଲାଇଣ
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଯାଇଁ ରାମ ପାଦ ଧରି ।
କୋଳାଇତ କରି ରାମ ସ୍ୱୟଂଙ୍କି ଧରନ୍ତି
ଭରତ-ପାଦପଦ୍ମେ ଯାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପଡ଼ନ୍ତି ।
କୋଳାଇତ କରି ଭରତ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଧରି
ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପାଦରେ ମାନ୍ୟ କରି ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସୀତା ପାଦରେ ପଡ଼ିଲେ
ଦେଖି ଧରେ ଦେଖି ସ୍ନେହ ଦେଖାଇଁ ବୋଲିଲେ ।
କୈକେୟୀ କଉଶଲ୍ୟା ସୁମିତ୍ରା ଙ୍କୁ ଗଲେ
ମାତାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ରାମ ନମସ୍କାର କଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା କୋଳେ କରି ଧରି
ମୁଖରେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଆଶ୍ୱାସନା କରି ।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ଯୂଥପତିମାନ
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନଙ୍କୁ କହିଲେ ହନୁମାନ ।
ସୁଗ୍ରୀ ବିଭୀଷଣ ଏହି ଦେଖିଣ ବୋଇଲେ
ବନ୍ଧୁମତେ ମାନ୍ୟ ଧର୍ମ ସମସ୍ତେ ତେଜି କଲେ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସାଥେ ବୋଲାଇତ କଲେ
ନାନା କଥାମାନ କହିଁ ଶୁଭ୍ରାଦେଖାଇ ହେଲେ ।
ଲକ୍ଷେ ଧ୍ୱଜା ଦ୍ରବ୍ୟଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣେ ପଣ୍ଡି
ଛଟ ଛାଇ ହୋଇଥିଲେ ମସ୍ତକେ କର ଯୋଡ଼ି ।
ଏହି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ନନ୍ଦୀରେ ପ୍ରବେଶ
ସୁଖ ଦେଖି ମନରେ ହୃଷ୍ଟ ହୃଷ୍ଟ ।

ସୁଲ୍ୟପଥ ଘଞ୍ଚ ଲୁଚ ମୋହରେ ଅଛନ୍ତି
ଦୂରେଣ ପାଇ ବାଣ୍ଟିଲେ ହୋଇଣ ବେଳି ଯତି ।
ଭଙ୍ଗିନ୍ତ ମନ୍ଦର ପ୍ରାଏ ସୁଖ ହୋଇଅଛି
ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟେ ଘରେ ରଘୁନାଥ ! ୨୬୦ ।

ଏଥୁ ଉତ୍ତରେ ରାମ ନନ୍ଦିଗ୍ରାମେ ରହି
ଜଟା ଶାନ୍ତ ବନ ଫଳ ମୂଳମାନ ଦେଇ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବାଳୀ ଶତ୍ରୁ ଯୂଥପତିମାନ
ଭଲି ଯେ ବୃକ୍ଷମ ଅଛି ଭରତ ଦେଖିଲା ।
ଭରତ ହୋଇଣ ଶିରେ ନନ୍ଦିଗ୍ରାମେ ରହି
ମୃଗୟା ଶିବରେ ଅଳ୍ପ ଅଛି ମନ୍ତ୍ରୀ ।
ସୁମନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗ ଲୁଚ ଅଧିକା ଦେବେ
ଅନ୍ତଃପୁର ସ୍ତ୍ରୀମାନ ଭରତ ହୋଇବେ ।
ସ୍ୱର ଦେଖି ରାଶି ବୃନ୍ଦ ଅଶ୍ୱାରୂ ଗଜାରୂ
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନକୁ ମଣ୍ଡନ କର ଯାଇ । ୨୬୫ ।

ଲୁଚ ଅଙ୍କେ ପାଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ବାହ୍ୟାରୁ ହୋଇଲେ
ଯଶ୍ୟ କି ସୁମନ୍ତ ବିନ୍ଦୁ ସ୍ୱର ବାହୁଡ଼ିଲେ ।
ରାଶି ବନ୍ଧନାଦି ଅଛି ହୋଇବେ ପ୍ରବେଶ
ମଣ୍ଡିଶି ହୋଇଲୁ ସେ ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁର ଦେଶ ।
ଚାରୁଦୃଶି ଭୁବନ ପାଷୁଣ ଶୋଭୁ ପାଇ
ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ କଳଶ ବସି ବିମଳ ଝଡ଼ଇ ।
ନବରତ୍ନ ପୁରମାନ ଶୋଭ ପାଇଅଛି
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ବାନେ ଭରିଛନ୍ତି ଦଶରଥବାଣି ।
ଫୁଲ ଭକ୍ତମାନେ ଯେ ଶୋଭନ୍ତି ଥାଟ ଥାଟ
* ନଶ୍ରୀଫଳମାନ ଶୋଭା ବୃକ୍ଷରେ ଲଗି ଫଳ । ୨୭୦ ।
ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କରେ ଲତାମାନେ ବେଢ଼ିଛନ୍ତି
ନାନା ବର୍ଣ୍ଣେ ପୁଷ୍ପ ଶୋଭା ଭ୍ରମର ଭ୍ରମନ୍ତି ।

---

* ନଶ୍ରୀଫଳ—ନାରିକେଳ ?

ଯେଉଁ ଠାରେ କଉଶ୍ୟ ଭରତେ ଋଷିଗାଥି
ଦେବତ୍ତ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶୁ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଲି ।
ବୃଦ୍ଧ ବାଲ୍ମୀକି ଯାହିଁ ରାମର ବାଣୀକୁ
ସୁଷ୍ଟମାଳମାଳ ବୋଝା ଖସୁଥିଲେ ଲମ୍ବା
ଯେଉଁ ଠାରେ ସୁସ୍ଥସ୍ଥାୟୀ ଦୃଢ ଯଜ୍ଞ ବୋଲି
ଯେଉଁ ଠାରେ ଭଗଣୀ ଯୋ ଜାତମାନ ଯୋଖି
ଯେଉଁ ଠାରେ ନୃତ୍ୟ ଗୀତ ଭରୁଛନ୍ତି ମିଳି
ବାଦ୍ୟ ନାଦ ଶବ୍ଦେ ଯେ ପୃଥିବୀ ଝଙ୍କାରି । ୬୬ ।
ଅଯୁତେକ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ସମସ୍ତ ଯୋଗାଇଲେ
ଶାସ୍ତ୍ରମତେ ସୁମନ୍ତ୍ର ଯେ ସବୁ ଭିଆଇଲେ ।
ବ୍ରହ୍ମଋଷି ଦେବଋଷି ରାଜଋଷି ଆସି
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ସେ ମିଳିଲେ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ।
ସମସ୍ତ ଭିଆଇ ଯେ ସୁମନ୍ତ୍ର ଚଳାଇଲ
ଦ୍ରୁତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ପାଶେ ଯାଇଁ ସେ ମିଳିଲ ।
ଦଳ ଯୋଡି ବହିଲ "ଶ୍ରୀରାମ" ମନ୍ଦିରର
ସମସ୍ତ ଭୂଷଣ ଦେବା ହୋଇଲା ସ୍ଥିର ।
ମନ୍ତ୍ରୀର ବଚନେ ଭୃତ ବୀର ଚଳାଇଲେ
ଦଶ ଯୋ.ଜ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପାଶେ ଭରତ ଭଙ୍ଗିଲେ । ୬୭ ।
ଯେଉଁ ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟାପତି ସୁଅ ସ୍ୱାଧୀନ
ନିର୍ମଳ ସଙ୍ଗତ ଦେବ ଭଜିବା ବିଧାନ ।
ଭରତ ଗଣନେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ବାଚୋଳିଲେ
ନିର୍ମଳ ଉତ୍ତମ ଭୂତ ସମସ୍ତ ଶାନ୍ତିରେ ।
ଭରତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଦେଖିଲେ
ସୀତାମ୍ଭୁ ସହିତେ ସେ ମାଙ୍ଗଳ୍ୟ ହୋଇଲି ।
ରାଷ୍ଟ୍ର ଅଳଙ୍କାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଭୂଷଣ ହୋଇଥିଲା
ପାତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଶାନ୍ତି ସ୍ୱଦେଶ ହୋଇଲେ।

କାଶୀଙ୍କ ବନ୍ଦିଛି ଯୋ ମାଣ୍ଡପ ଭକ୍ତି ସୁଖ
ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ ବାଜେ ଦୁର ଦଶ୍ୟାଇଁ । ୩୫ ।
[illegible] ସ୍ୱଭବେନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଭା ହୋଇ
ସେହିକ୍ଷଣ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଯୋ ଭଗାଇଲେ ନେଇ ।
ଅଶ୍ୱ ଚଢ଼ି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିଜୟ କରନ୍ତି
ଭୁଜ ଶକ୍ତ ଧନୁ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଅଛନ୍ତି ।
ଘୋଡ଼ା ଦକ୍ଷିଣ ଶୀତା ହୋଇଲେ ବାହାର
ମାତୃଗଣ ହସ୍ତେ ଚଳନ୍ତି ଧୀର ଧୀର ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସୂର୍ଯ୍ୟପଣ୍ଡ ଅଶ୍ୱ ଆରୋହିଲେ
ବିଭୀଷଣ ହସ୍ତୀ ଚଢ଼ି ବାହାର ହୋଇଲେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସ୍ୱଜା ବାହନ ଶକ୍ତିଣ ଅଗ୍ର ହୋଇ
ଛନ୍ଦ ବେଷ୍ଟ ରାମର ଦେହ ଧରନ୍ତି ଯାଇ । ୩୭ ।
ହନୁମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ହସ୍ତୀର ପଛେ ଯାଇଁ
ଜାମ୍ବବାନ ନଳ ନୀଳ ସୁଷେଣ ସେ ଆଇଁ ।
ସୁନ୍ଦ ନାମେ ଏବର ସଙ୍ଗମ ପାଶେ ଅଛି
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ବାଜେ ଦାଣ୍ଡରଥବାଜି ।
ରତ୍ନ ସିଂହାସନେ ବାଜେ ଭରଣଭୂଷଣ
ବାମପାରେ ବସିଛନ୍ତି ଜାନକୀ ସୁଖତ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟପତ୍ର ସେନ ସୁଗ୍ରୀବର ଉଭା ହୋଇ
ବିଭୀଷଣ ଧ୍ୱଜ ଧାରଇ ଉଭା ହୋଇ ।
ଛନ୍ଦ ଧରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହୋଇଛନ୍ତି ଉଭା
ଦେଖନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦଣ୍ଡହସ୍ତ ଶୋଭା । ୩୬ ।
ଭୁଜ ଶକ୍ତ ଧନୁ ଛୁରିକଣ୍ଠ (?) ଯେଉନ୍ତି
ରାମ ପାଦତଳେ ହନୁମନ୍ତ ବସିଛନ୍ତି ।
ବଶିଷ୍ଠ ବାଲ୍ମୀକି ଆଦି ଯେତେ ତପୋଧନେ
ବେଦବାଣୀ ଦୃଷ୍ଟିପତି ଜାବାଳି ସହିତେ ।

ସୁଷେଣଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ହନୁମନ୍ତ ଯୋଉଥିଲେ
ବ୍ରହ୍ମା ରୁଦ୍ର ଦେବଗଣ ସମସ୍ତେ ମିଳିଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମର ଅଶ୍ୱମେଧକଥା ଦେଖୁଅଛ
ବଶିଷ୍ଠ ବାଲ୍ମୀକ ବ୍ରହ୍ମା ବାଲ୍ମୀକନ୍ ...
ମନ୍ଦ ଯଦି ଅଶ୍ୱମେଧ କଥା କହୁଛନ୍ତି
ଆଶୀର୍ବାଦ କରିଦେବାକୁ ଶିରେ ଦେଉଛନ୍ତି । ୩୬୦ ।
କଣ୍ଠୁଳି ଯତନେ ହନୁମନ୍ତ ଘାସ ବାଢି
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାସ୍ତେନେ ଶୁଙ୍ଘି ସନ୍ଧ୍ୟାବନ୍ଧ ଗାଣ୍ଡି ।
ହୁଏ ହୁଏ ହୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମହାବୀର
ମନରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର କଷ୍ଟର ଦୂରନ୍ତ ।
ସୀତାଙ୍କ କଷ୍ଟରେ ମହା ମନଦୁଃଖ ହୋଇ
ହନୁମନ୍ତ ଭାଷିଏ କଷ୍ଟର ଦେଲେ ସୁଧି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୁଖକୁ ଚୁମ୍ବି ରାମ ଅଶ୍ରୁ ଦେଲେ
କି ଶମଙ୍କ କ୍ଷୁଦ୍ର ଦଖିଲ ଦୁଃଖବାନ୍ତି ବୋଲୁଥିଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି କହିଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ରଘୁକୁଳ ମଣି । ୩୬୫ ।
ଯେତେବେଳେ ବନବାସ ହୋଇଲ ତୁମ୍ଭର
ନୟନରେ ନିଦ୍ରା ଆସି ଘାଣ୍ଟିଲ ମୋହର ।
ମୁଁ କହିଲି ନିଦ୍ରାଦେବୀ ପାଶରେ ଡାକିଲି
ବନବାସେ ନିଦ୍ରା ମୋତେ ନ ଘାରୁ ବୋଲିଣ ।
ମୋହର ବଚନେ ନିଦ୍ରାଦେବୀ ତୋଷଗଲୁ
ଏତେବେଳେ ଆସି ଦେବ ନୟନେ ଘାରିଲୁ ।
ବସୁଥିଲି ବାଣରେ ପାଇଲି ଏତେ ଦୁଃଖ
ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଅଶ୍ୱମେଧ ଦେଖିବାକୁ ସୁଖ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନେ ରାମ ତୃପ୍ତ ହୋଇଲେ
ମନେ ଯେତେ ଭ୍ରାନ୍ତି ଥିଲା ସବୁ ଦୂର କଲେ । ୩୭୦ ।

ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଅଭିଷେକ ପାଇଁ
ଶ୍ରୀରାମ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଭକ୍ତି ଆଚରଣ କଲେ ।
ଦିବ୍ୟ ଭୂଷା ଅଳଙ୍କାରମାନ ଆଣି ଦେଲେ
ଅଗ୍ନିଙ୍କ ଦର୍ଶନେ ରାମ ହାତରେ ଦେଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବର ଯୂଥପତିମାନ
ନଅଲକ୍ଷ ବାନର ଦେଖନ୍ତି ସର୍ବଜନ ।
ବସ୍ତ୍ରାଭରଣମାନ ଯେ ଅନେକ ଆଣି ଦେଲେ
ବ୍ରହ୍ମା ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଇ ବନ୍ଦାପନା କଲେ ।
ଲକ୍ଷ ବାନରମାନେ ବିଦାଃ ପ୍ରକାଶି ଗଲେ
ସେ ଯାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।୩୮୯।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାରମାନ ଆଚରଣ କଲେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଗଲେ
* ଉସ୍ତିଆରେ ଲଙ୍କାପୁରର ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଏହି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ନଗରେ ପ୍ରବେଶ
କଉଶଲ୍ୟା ସୁମିତ୍ରା କୈକେୟୀ ଆସି ପାଶ ।
ବନ୍ଦାପନା କରନ୍ତି ଆନନ୍ଦ ଚିତ୍ତ ହୋଇ
ଦୀନ ଗୋବିନ୍ଦାଇ ରାମ ପଦ୍ମପାଦେ ଥାଇ ।
ରାମ ମୋର ପିତା ମାତା ରାମ ମୋର ବନ୍ଧୁ
ଦୂରହୁ ଦୁର୍ଗତି ନାଶ କର କୃପାସିନ୍ଧୁ ।୩୯୦।
ଏ ମାୟା ସଂସାରରୁ ମୋତେ ପାରିକର
ଦୀନ ଗୋବିନ୍ଦାଇ ରାମ ଶରଣ ଲୁହର ।୩୯୧।

ସମାପ୍ତ

* ଉସ୍ତିଆ—ଉତ୍ସୁକା

Printed by L. K. Kar, B.A. at the Saraswata Press, Cuttack—1910.

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଅଭିଷେକ ସାରି
ଶ୍ରୀରାମ ବ୍ରହ୍ମାଦି ଧନ ଅର୍ପଣ କଲେ ।
ଦିବ୍ୟ ଧନ ଅଳଙ୍କାରମାନ ଆଣି ଦେଲେ
ଅର୍ଘ୍ୟ ଦେଇ ଶ୍ରୀରାମ ପାଦ୍ମରେ ଦେଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବର ଯୂଥପତିମାନେ
ନିଜ ସ୍ଥାନ କରନ୍ତି ଦେଖନ୍ତି ସର୍ବଜନ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଦେଶମାନେ ଯେ ଅଶ୍ୱ ଆଣି ଦେଲେ
ବ୍ରହ୍ମା ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଇ ବନ୍ଦାପନା କଲେ ।
ରକ୍ଷ ବାନରମାନେ ବିଦା ପାଇକରି ଗଲେ
ଯେ ଯାହା ମନ୍ଦିରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।୩୮୭।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାରମାନ ଅର୍ପଣ କଲେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଗଲେ
* ଲିସ୍କିନ୍ଧାରେ ଲଙ୍କାପୁରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ନଗରେ ପ୍ରବେଶ
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସୁମିତ୍ରା କୌଶଲ୍ୟା ଆଦି ପାଶ ।
ବନ୍ଦାପନା କରନ୍ତି ହରଷ ଚିତ୍ତ ହୋଇ
ସୀତା ଗୋବିନ୍ଦାଇ ରାମ ପଦ୍ମପାଦେ ଥାଇ ।
ରାମ ମୋର ପିତା ମାତା ରାମ ମୋର ବନ୍ଧୁ
ଦୁଃଖରୁ ଦୁର୍ଗତି ରାଖି କର କରୁଣାସିନ୍ଧୁ ।୩୯୦।
ଏ ମାୟା ସଂସାରରୁ ମୋତେ ପାରିକର
ସୀତା ଗୋବିନ୍ଦାଇ ରାମ ଶରଣ ତୁମ୍ଭର ।୩୯୧।

ସମାପ୍ତ

---

* ଲିସ୍କିନ୍ଧା—କିସ୍କିନ୍ଧା ।

Printed by L. K. Kar, B.A. at the Saraswata Press, Cuttack—1940.